

క న్యో శు ల్క ము
హాస్యరసప్రధానమగు నాటకము

9055

శ్రీ శ్రీ శ్రీ హర్ హైసెన్

ది మహారాజ మహరికా సాహేబ్

ఆఫ్ విజయనగరం సుహారాజీ ఆఫ్ మాధోగడ్, రీనా,

సర్కార్ వారి ధృత్యుడగు,

గు ర జా డ అ ప్పా రా వు గా రి చే

~~రచితము~~ న ది

ప బ్లి ష ద్దు :

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు.

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,

రా జ మ ం డ్రి.

1947

హెచ్చరిక

ఈ “కన్యాశుల్కము” అను నాటకముయొక్క
కాశ్వత ప్రింటింగు హక్కు స్టేజి హక్కు పూర్తిగా
మాకు చెందియున్నది. కాబట్టి మా లిఖితరూపకమైన
అనుమతిని పొందనివారు యీనాటకమును బ్రదర్శింప
గూడదు.

ఇట్లు
కాపీరైటు హక్కుదారులు,
కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు,
శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,
రాజమండ్రి.

పాఠ్యము

1. అగ్నిహోత్రావధానులు—కృష్ణారాయపురం అగ్రహారీకుడు.
2. వెంకమ్మ—అతనిభార్య.
3. బుచ్చమ్మ—పెద్దకూతురు, వితంతువు.
4. నుబ్బమ్మ—రెండవకూతురు.
5. వెంకటేశం—కుమారుడు.
6. కరటక కాస్త్రి—అగ్నిహోత్రావధానులు బావమరది. విజయనగరం సంస్కృత నాటక కంపెనీలో విదూషకుడు.
7. కరటక కాస్త్రియొక్క శిష్యుడు, పెళ్ళికూతురు వేషము, దాసరి వేషము వేయును.
8. లుబ్ధావధానులు—రామచంద్రపురం అగ్రహారీకుడు.
9. మీనాక్షి—అతనికుమార్తె వితంతువు.
10. రామప్పంతులు—రామచంద్రపురం అగ్రహారం కరణం.
11. గిరీశం—లుబ్ధావధానులు పినతల్లికొడుకు. వెంకటేశముకు చదువు చెప్పు అయ్యవారు.
12. సౌజన్యారావు పంతులు—వకీలు.
13. భీమారావు పంతులు—పీడరు.
14. నాయుడు—ప్రైవేటు వకీలు.
15. పూజారి గవరయ్య—వైద్యుడు, మాంత్రికుడు.
16. మధురవాణి—వేశ్య.

డిప్టీ కలక్టరు, హెడ్ కనిస్టేబులు, పోలిశెట్టి, సిద్ధాంతి, బైరాగి, దుకాణదారు
 గ్రామమునసబు, హవల్దారు, యోగిని, లుబ్ధావధానులు యొక్క సౌకరు,
 అసిరిగాడు, మనవాళ్ళయ్య, వీరేశ.

కళింగరాజ్యములో మాటలాడుకొను కొన్ని మాటలకు లఘము.

గుంట=ఆడపిల్ల.

పీక=కంఠము.

పేకాట=చీట్లాట.

బుజ్జ=తల.

సాని=వేద్య.

గర్భవతి

రచయిత : కోపల్లి వేంకట రమణారావుగారు

పుష్పవతియై యింటలోఁ గూర్చొని, తలిదండ్రులుఁ గుఱివిన వరునిఁ బెం
చేసికొనక - రహస్యముగాఁ దానొకనినిఁ బ్రేమించి, వానివలన గర్భముఁ గాం
యతనినిఁ దక్క వేరొక్కని నొల్లనని ప్రతినఁగొన్న “చంద్రలేఖ” యను నొక ముఁ
రాంగి కవ్వకథ. ఆమె గర్భమును విచ్చిన్నముఁ జేసి తమ శిష్యుని కిచ్చి వివాహము
జేసెనను నిదాంతిగారు, వారభార్య మూలము గారు; వీరినిఁ దప్పించుకొనిపోయి త
మనోరథ మీదేర్చుకొనవెంచిన చంద్రలేఖ - ఆమెను వివాహ ముడుటకుఁ దలదండ్ర
లాప్సకొనక పోయినను, ఆమె సాంగత్యముఁ బొందులేని కమలాకరము - ఇలు విడి
పాటిపోయినతరువాత వారు పడు కష్టములు - తనకుఁ బెండ్లి చేసెదమన్నపిల్ల పాతి
పోయిన నామెను వెదకు పీఠంభోట్టు - నిదాంతిగారి శిష్యుఁడు - వేరొక వ్యక్తి -
సత్రము గుమాస్తా - దురాశలు విఫలమనోరథులగుట - ఎడనెడ తగవులాటలు - పృథా
వ్రలాపములు నవ్వు కలిగింపక మానవు, మే మెపుడును నవ్వమని భీష్మించుకొని
కూర్చున్నవారికిఁ గూడ పీఠంభోట్టు, సత్రంగుమాస్తా సంభాషణములు గిలిగింతలుకలుగ
జేయకమానవు. నిజముగా నిట్టి సాంఘిక నాటక మిదినరకు తెలుగుభాషలో లేదు.
విశేష నాట్యకళానుభవము గలిగిన కోపల్లివారి కలమునుండి వెలువడిన సరిక్రొత్త
సాంఘిక నాటకము.

వెల రు 1—0—0

వలయువారు :—

శ్రీ పత్మనారాయణ బుక్ డిపో
రాజమండ్రి.

కన్యా శుల్కము - ప్రథమాంకము

౧-వ స్థలము : విజయనగరములో బొంకులదిబ్బ.

[గిరిశము ప్రవేశించును.]

గిరిశ — సాయంకాలమైనది. పూటకూళ్ళవృత్తు సంతలో సామాను కొనిపెడతానని నెలరోజులకిందట యిరవైరూపాయలు పట్టుకెళ్ళి డాన్సింగర్లుకింద ఖర్చుపెట్టాను, యీవేళ ఉదయం పూటకూళ్ళవృత్తికి నాకూ యుద్ధవైఘోయింది బుట్ట బద్దలు కొడదామా అన్నంత కోపం వచ్చింది గాని, పూరిచ్చర్లు చెప్పినట్లు వేషెన్ను వుంటేగాని లోకంలో నెగలేం. ఈలా డబ్బులాగేపై యిదివరకు ఎన్ని పర్యాయములు పూరుకుందికాదు. ఇప్పుడేదో కొంచెం డాన్సింగర్లుమాట ఆచోకి కట్టినట్లు కనబడుతోంది. ఓర్పులేని వెధవ యెవడైనా చెప్పి వుంటాడు. ఉదయం కథ ఆలోచిస్తే యిటుపైని తిండి పెట్టేటట్లు కానరాదు. ఈపూళ్ళో మరి మన పప్పు వుడకదు. ఎటు చూసినా అందరికీ బాకీలే. వెంపుబంతులు గారి కోడలికి లవ్ లెటర్ రాసినందుకు యెప్పుడో ఒహప్పుడు సమయం కనిపెట్టి నేహకుద్ది చేస్తారు.

Can love be controll'd by advice?

Will cupid our mothers obey?

శీఘ్రంగా యిక్కణించి బిచాణా యెత్తివెయ్యడమే బుద్ధికి లక్షణం; గాని మధురవాణిని వదలడమంటే యేమి మనస్కరించకుండా వున్నది.

It is women that seduce all mankind.

నేను యేమో ఉద్యోగాలూ ఊళ్ళూ యేలి తనలో వైధివం వెలిస్తాననేనమ్మకంతో వుంది, పూర్ క్రిచర్ !

ఎవరా వస్తున్నది? నా ప్రియశిష్యుడు వెంకటేశ్వర్లులా ఉన్నాడు. ఈవేళ కిస్మిన్ శలవులు యిచ్చివుంటారు. వీడివైఖరి చూస్తే పరీక్ష ఫేలైనట్లు కనబడుతుంది. వీణ్ణి కొంచెం వోదార్చి వీడికి శలవుల్లో చదువుచెప్పే మిషమీద వీడితో వీడివూరికివుడాయి నేచాలాచిమ్మలువోదుల్తాయి; అట్నుంచినరుక్మరమ్మన్నాడు.

[వెంకటేశం ప్రవేశించును]

యేమివాయ్ మైడియర్ షేక్స్పియర్, ముఖం వేలవేసివా?

వెంక—ఇక మీర్నాతో మాట్లాడకండి. మా మామ్రు మీతో మాట్లాడొద్దన్నాడు మీసావాసం చేయడంచేత నాపరీక్ష పోయిందని అన్నారు.

గిరీ—నాస్సెస్స్, మొదట్నుంచీ నేను ఆరుష నిస్తూనే ఉన్నాను. నీమామ్రుకి నన్ను చూస్తే కిట్టమ. అందుచాత నిన్ను పెయిల్ చేశాడుగాని లేకుంటే నువ్వేవింటి థెయిల్ కావడవేంటి! అతనికి నాకూ యెందుకు విరోధం వచ్చిందో తెలిసిందా? అతను చెప్పేదంతా తప్పులతడక. అది నేను న్యూస్ షేపర్లో యేకేశాను, అప్పు ట్నుంచీ నేనంటే వాడిక్కడుపుడును.

వెంక—మీవల్ల నాకు ఒచ్చిందల్లా చుట్టకాల్చడం వొక్కటే పాతం చెప్పమంటే యెప్పుడు కబుర్లు చెప్పడవే కాని ఒకమారునా ఒకముక్క చెప్పిన పాపాన్ని పోయినారూ?

గిరీ—డామిట్. ఇలాటి మాటంటే నాకు కోపం వస్తుంది. ఇది బేస్ ఇన్స్ట్రాక్ష ట్యూడ్. నాతో మాట్లాడడవే ఒక ఎడ్యుకేషన్. ఆమాటకొస్తే నీకున్న లాంగ్వేజి నీమామ్రుకుందీ? విడో మారియేజి విషయమై, నాచ్చి కొళ్ళన్ విష యమై యెన్ని లెక్కర్లు యిచ్చాను! రాదగిర చదువుకున్నవాడు ఒహమా అప్రయోజనమడు కాలేదు. పూనా డక్కన్ కాలేజీలో నేను వదువుతున్నప్పుడు ది ఇలెవన్ కాజస్ ఫర్ డిజనరేషన్ ఆఫ్ ఇండియాను గూర్చి మూడు ఘంటల ఒక్కబిగిని లెక్కర్ యిచ్చేసరికి ప్రొఫెసర్లు డంగయిపోయినారు. మొన్న బంగాళీ వాడు యీవూళ్ళో లెక్క రిచ్చినప్పుడు ఒక డిక్టేనా నోరు పెరిలిందీ? మనవాళ్ళు వొట్టి బెధవాయులోయ్, చుట్టనేర్చినందుకుథాంకుచెయ్యి, తప్పు పట్టుతున్నావ్? చుట్టకాల్చడంయొక్క మజా నీకు యింకా బోధపడకపోవడం చాలాఆశ్చర్యంగా ఉంది. చుట్టకాల్చబట్టే కదా దొర్లంత గొప్పవాళ్ళయినారు. చుట్టకాల్చని యిం గ్గీషువాణ్ణి చూశావా? చుట్టపంపిణిమీదనే స్టీముయంత్రం వగయిరా తెల్లవాడు కనిపెట్టాడు. లేకపోలేవాడికిపట్టుబట్టా? కాస్త్రుకారుడు యేవంన్నాడో చెప్పానే

మాతఉవాచ—క॥ ఖగవతి యమృతముతేగా - భుగభుగమని పొంగి చుక్క భూమిని
[వాలెన్ - పొగచుట్టయి జన్మించెను - పొగతాగనివాడు దున్నపోతైపుట్టెన్॥ ఇది
బృహన్నారదీయం నాలుగవ అశ్వాసంలో ఉన్నది. అది అలా వుణ్ణిగాని నీఅంత
తెలివైన వతివాణి థెయిల్ చేసినందుకు నీమామ్రుమీద నావొళ్ళు మహా మంథ

తూంది. ఈమాటు వంటరిగా చూసి వొక తడాఖా తీస్తాను. నీవు శలవుల్లో యిక్కడుంటావా వూరికి వెళ్తావా?

వెంక — వెళ్ళాల్సిందిగాని, ప్యానుకాలేదంటే మాత్రం చావకొడతాడు. గిరి — అగండంతప్పేడపాయం నేన్నెబుతాను, నేచెప్పినట్లుల్లా వింటానని ప్రమాణం చాస్తావా?

వెంక — (గిరికం కాళ్ళుపట్టుకొని) మీశలవు యెప్పుడు తప్పేను? మాత్రంకి మాచెడ్డ కోపం. ప్యాను కాలేదంటే యెవరికలు విరగొడతాడు. (కన్నీరు చేత తుడుచు కొనును.)

గిరి — దటిజ్ టిరనీ. యిదే బంగారీపట్టనాడవుతే యెంజాస్తాడో తెలిసిందా? తాత యేది తండ్రయేది కట్టపట్టుకుని చమలెక్కగొడతాడు; మీఅగ్రహార పట్టవాళ్ళు మరియెవళ్ళయినా యావూళ్ళో చదువుకుంటున్నారా?

వెంక — మరెవళ్ళూ లేరు.

గిరి — ఆయితే నేనే ఉపాయం చెబుతానువిను. నేకూడా నీతో మీవూరొచ్చి పరీక్ష, పాసయినావని మీవాళ్ళతో చెబుతాను; అక్కడ నీకు చదువు చెప్పడానికి ఒచ్చానని మీవాళ్ళతో చెప్పు; శలవులాఖిర్ని నిన్ను బవునుస్కూల్లో పైక్లానులో ప్రవేశ పెడతాను.

వెంక — మీరేవ్వాస్తే బతికాను మరేవీలేటి. కిందటిమాటు శలవులికే మాఅమ్మ మిమ్మల్ని తీసుకురమ్మంది.

— ఆరైట్ - గాని - నాకిక్కడ చాలావ్యవహారములలో నవ్వం వస్తుందే - ముస నబుగారి సిల్లల్లి శలవుల్లో పాతాల్చెప్పితే ఫిప్టీరసీన్ యిస్తానన్నారు; అయినా నీవిషయవై యంత లాస్ పచ్చినా నేను కేర్ చెయ్యను. ఒక భయం మాత్రం ఉంది. మీవాళ్ళు బార్బరస్ పీపిల్ గదా, నన్ను తిన్నగా ట్రీట్ చేస్తారో, చెయ్యరో, నీవు నన్ను గురించి మీ మదర్ తో గట్టిగా రికమెండ్ చెయ్యవలసి వుంటుంది. కొత్తపుస్తకాలికి వొక్కజాబితారాయి కొంచెండ్బుచేతిలోవుంటే నే గాని సిగర్సుకి యిబ్బందికలుగుతుంది. నోటుబుక్కుతీసిరాయి. 1 రోయల్ రీడర్, 2 మాన్యుయల్ గ్రామర్, 3 గోవజియామెట్రీ, 4 బాస్ ఆట్ట్రబా, 5 క్రినినాన్స్ యర్ ఆర్ మెటిస్, 6 నలచరిత్ర, 7 రాజశేఖరచరిత్ర, 8 మెసరు జనరల్ ఇంగ్లీష్, 9 వెంకటసుబ్బారావు మేడీటీ, యెన్ని పుస్తకాలయినాయి?

వెంక — తొమ్మిది.

— మరొక్కటి రాయి. అక్కడికి పదిఅవుతాయి. కుష్మాసామయ్యర్ మేడ్ డిఫికల్ట్ అక్కడికి చాలు. మీవాళ్ళుగాని యింగ్లీషు మాట్లాడమన్నట్టయినా తనుకూ బెబుకూ లేకుండా పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కలు జ్ఞాపకం వున్నంతవరకు

యాకరుపెట్టు. సీదగిర కావర్సు యేవైనా వున్నవా? నాదగిర కరన్నీనోట్లు వున్నవిగాని మార్చిలేదు. పదజాలు పెట్టి ఓకేరు కాశీమిఠాయి కొని పట్టుకురా. రాత్రి మరిసేను భోజనం చెయ్యను. మార్కెట్టుకి వెళ్ళి బండికుదిర్చి దానిమీద నా ట్రాచెలింగ్ బ్రంకువేసి మెట్టుదిగ్గర బండి నిలబెట్టి ఉంచు. ఇక్కడ కొన్ని రావ కార్యాలు చక్కజెట్టుకుని యంతరాత్రికై నావొచ్చి కలుసుకుంటాను. గోఎట్వన్స్, మెసుడ్ బోయ్. నువ్వు బుద్ధిగావుండి చెప్పినమాటలా వింటూంటే నిన్ను సురేంద్ర నాథ్ బాస్ట్రి అంత గొప్పవాణ్ణి చేస్తాను. నేను నీతో వస్తానన్నమాటమాత్రం పట్ట కై నా తెలియనియ్యదు. జాగ్రత్త. [సెంకటేశం నిష్క్రమించును].

గిరీశం—యీవ్యవహార మొహటి పైసలైంది. ఈ రాత్రి మధురవాణికి పార్టింగ్ విజిట్ యివ్వండి పోకూడదు.

[రాఘవసతో పాడును.]

నీ నైటు నాడిలైటు;
నిన్ను మిన్న
కాన కున్న
కైవెటు రెచడ్ పైటు,
మానులేని నైటు

[ఒక బంట్లోతు ప్రవేశించును]

బంట్లోతు—నేను పాటిగరాప్పుంతులుకారి నొఖిన్నండి, లెక్క జరూరుగుండండి పాటిగరాపుల కరీదు యెంటనే యిప్పించమన్నారండి.

పులుమానులైటటా,
జానమిన్నువైటటా,
మాను కన్న
మొల కన్న
నీదు మోము బైటటా,
టా! టా! టా!

బంట్లోతు—యెంతమందిని పంపినా యిచ్చారుకారటండి, నేవాళ్ళలాగురుకుండే వోణికానండి.

గిరీ—అయ్య కోనేటికి తోవయిదే;

బంట్లోతు—యక్కడి తెవిడిమాలోకం వొచ్చిననయ్యా.

గిరీ—కోవంటి దుకాణవా? కన్నాబజార్లోగాని యిటువేపు లేదు.

బంట్లోతు—(గట్టిగా చెప్పిగ్గరి నోరు పెట్టి) పాటిగరాపుల కరీదిస్తారా యివ్వరా?

గిరి—బస, రాధారీబంగాళాలో చెయ్యవచ్చును.

బంట్లోతు—(మరీగట్టిగా) యాడాదికిందట మీరూ సానీ కలిసితీసుకున్న పోటిగరా
పులకరీదు మాపంతులు నిలబెట్టి, పుచ్చుకొమ్మన్నాడు.

గిరి—ఓహో నీవటోయ్, యెవరో అనుకున్నాను. నింపాదిగామాట్లాడు. నింపాదిగా
మాట్లాడు. రేపు ఉదయం యెనిమిది ఘంటలకి పూటకూళ్ళమ్మ యింటికి వస్తే
అణాఫయిల్లో సామ్మిచ్చేస్తాను. మీపంతులికి స్నేహం మంచిచెడ్డాఅక్కరేమా?
బంట్లోతు—నూటల్లో కార్యంలేదు. మెల్లో కెయ్యెట్టి నిల్చున్నవాటిని పుచ్చు
కొమ్మన్నారండి.

గిరి—పెద్దమనిషివి గదా; నువ్వు తొందరపడ్డ మంచిదేనా; నీతండ్రి యెంత పెద్ద
మనిషి యీచుట్ట చూడు. యంత మజాగా కాల్తుందో. హవానా అంటారు దొర్ల
దీన్ని. రేప్పొద్దున్న రా రెండు కట్టలిస్తాను.

బంట్లోతు—శిత్తం సామ్మిచూపేం శలనండి.

గిరి—చెప్పానుకానా? రేప్పొద్దున్న యిక్కపోతే మాలవాడికొడుకు ఛండాలుడు.

బంట్లోతు—చూలాడికొడుకు శండాలుడు కాదుంటే మరేంటి.

గిరి—నీకు నమ్మకం చాలకపోతే యిదిగో గాయత్రిపట్టుకు ప్రమాణం చేస్తాను.

బంట్లోతు—శిత్తం, రేపుపొద్దున్న సామ్మియ్యకపోతే నా ఆబోరుండడండి.

గిరి—అహో. నీఆబోరు ఒహాటి. నాఆబోరు ఒహాటిసా?

[బంట్లోతు నిష్క్రమించును.]

ఇన్నాళ్ళకి జంధుపోస వినియోగంలోకి వచ్చింది. ధియాసాఫిస్తును చెప్పి
నట్లు మన ఓట్టుపట్టు అన్నిటికీ యేదో ఒక ప్రయోజనం అలోచించే మనవాళ్ళు
యేర్పరిచారు. ఆత్మానుభవం అయితేనే గాని తత్వం బోధపడదు. ఈపికాచాన్ని
వొదుల్చుకునేసరికి తలప్రాణం పోక్కుచ్చింది. శీఘ్రబుద్ధిః పలాయనం. పెందరాశీ
యీపూర్వించి పుడాయిస్తేనే గాని ఆబోరు దక్కదు. యిక మధురవాణి యింటికి
వెళదాం. మేక్ షే వైలీ సన్ షైన్స్ అన్నాడు.

౨-వ స్థలము : మధురవాణియింట్లో గది

[రామప్పంతులు కుర్చీమీద కూర్చుండును. మధురవాణి

యెదుట కూర్చుండును.]

రామ—(జేబులోనుంచి చుట్టతీసి పంటికొనతో కొరికి) పిల్లా, అగ్గిపుల్ల.

మధురవాణి—(అగ్గిపుల్ల వెలిగించి చుట్ట కందించుచుండగా రామప్పంతులు మధుర
వాణి బుగ్గనుగిలును. మధురవాణి చుట్టకాలసండానే అగ్గిపుల్ల రాల్చి యడంగా
నిలబడి కొపం కనపర్చుతూ) మొగవాడికయినా ఆడవానికయినా నీతి వుండాలి
తాకవద్దంటే చెవిని పెట్టుకుందా?

రామ—నిన్ను ఉంచుకోవడానికి అంతా నిశ్చయమయి రేపోనేడో మంచి ముహూర్తం చూసి మావూరు తీసిమకువెళ్ళడానికి సిద్ధపడుతుంటే యింకా యెవ్వడో కోర్కెపూచేగాడి అదాలో వున్నానంటూ పొలివత్తం నటిస్తావేమిటి?

మధు—వేళ్ళ అనగానే అంతచుట్టూ పంటలు గారూ? సానిదానికి మాత్రం నీతివుండొద్దా? మాపంటలు గార్ని పిలిచి “అయ్యో యిటుపైని మీతోవమిది, నాతోవనాది” అని తెగతెగవులు చేసుకున్నదాకా నేను పరాధీనురాలి నే అని యెంచండి మీరు, దెప్పి పొడిచినట్టు ఆయన పైకి కియితేనేమి కిస్తానం మనిపైతేనేమి పూటకూళ్ళమ్మను వుంచుకుంటే నేమి నన్ను యిన్నాళ్ళూ అమహారాజు పోషించాడుకాదా? మీరంతకన్నా రసీకులయినా, నామనస్సు మీగు యంత జూరగొన్నా, ఆయనయెడల విశ్వాసం నాకు మట్టుకు వుండొద్దా?

రామ—పెద్దపెద్దమాటలు ప్రయోగిస్తున్నావు! వాడి బతుక్కి వాడూ పూటకూళ్ళమ్మని వుంచుకోడంకూడానా! పూటకూళ్ళమ్మే వాణ్ణి వుంచుకుని యంత గంజి బోవ్తాంది.

మధు—అన్యాయం మాటలు అడకండి, ఆయన యెంత చదువువున్నాడు, ఆయనకి యెంత ప్రఖ్యాతివుంది నేడోరేపో గొప్పయ్యువ్వోగం కావైయుంది.

రామ—అహనా (నవ్వుతూ) యెం వెట్టివచ్చాం! నీవు సానివాళ్ళలో తప్పవుట్టావు. గిరీశం గిరీశం గారు అని పెద్దపేరు పెడతావేమిటి, మావూళ్ళోవున్న బుద్ధావధాన్లు పింతల్లికొడుక్కూడూ వీడూ! గిట్టడని మేం పిలిచేవాళ్ళం. బోల్లెరు ముక్కలు రెండు నేర్చుకోగానే ఉద్యోగాలే! వాడికెల్లా ఎక్కంటే వుద్యోగం దేవుడు రాశాడు. యేమిటో తెలిసిందా? పూటకూళ్ళమ్మయింట్లో దప్పిక్కి చేరి ఆరవ చాకిరీ చెయ్యడం.

మధు—యీమాటలు ఆయన్ని అడుగుదునా?

రామ—తప్పకుండా, కావల్సి నే నేను చెప్పేసినకూడా చెప్పు.

మధు—అయినా ఆయన గుణయోగ్యతలతో నాకేం పని? యేవయినా ఆయననాకు యజమాని. ఆయనతప్పులు నాకళ్ళకు కనపడవ్.

రామ—కయితే అతడికి విధానాలు యెప్పుడిస్తావు?

మధు—యిక్కడి రుజాలూ పణాలూ తీర్చుకోడానికి మీరు కలవిచ్చిన రెండు పొంగలూ యిప్పిస్తే యీతెచ్చనం తెగతెగవులు చేసుకుంటాను.

రామ—అయితే యింప (కేబుల్ నుంచి నోట్లు తీసి యిచ్చును. మధురవాణి ఇందు కొంటుండే ఈ రామవ్వుంతులు చెయ్యిపట్టి లాగును. మధురవాణి కోపంతో చెయి విడిపించుకుని నోట్లు పారవేసి మారముగా నిలచుండును.)

మధు—మీతో కాలక్షేపం చెయ్యడం కష్టం. ఒక నిర్యయంమీద నిలవని మనిషిని యేవఁన్నమ్మను ?

రామ—(నోట్లు యెత్తి) తమిళం అపరాధం, (నోట్లు చేతి కిచ్చును.) లెక్కపెట్టి చూసుకో.

మధు—అమాత్రం మిమ్మల్ని సమ్మకపోతే మీతో రానేరాను. ఇంత రసికలయ్యుండీ నామనస్సు కనిపెట్టజాలినారకారు గదా! మీనోట్లు మావద్దనే వుంచండి. నేను డబ్బుకట్కూర్చి మనిషినికాను. (నోట్లు యివ్వబోవును.)

రామ—వాద్దు! వాద్దు! వాద్దు! నీమనసు కనుక్కుందామని అన్నమాటగాని మరొకటి కాదు. గాని, యీగిరిశం గుంటవెధవ, వీడెవడో గొప్పవా డనుకుంటున్నా వేమిటి?

మధు—అయన్ని నాయెదటతూల్పూడితో యిదుగో తలుపుతీశాను. విజయం చెయ్యండి. (తలుపుతీసి వకచేత పట్టుకుని రెండవచేత జేబులో పెక్కి తోవచూపును.) అదుగో గిరిశంగారే వొస్తున్నారు. అమాటేదో అయినోటే చెప్పండి.

రామ—వేళాకోళం అడుతున్నావూ ?

గిరి—(వాకట్లోనుంచి) మైడియర్.

రామ—(ఆత్రుగతం) అన్న! వేళగానివేళాచేపుడు గాడిదకొడుపు, తంతాడుకాబోలు. యేమిటి సాధనం, యీమంచంకింద దూరుదాం. (మంచంకిందదూరును.)

[గిరిశం ప్రవేశించును]

గిరి—వెల్, మైడియర్ ఎంపెన్, (బుజముమీద తట్టబోవును)

మధు—(ఒసిలి తప్పించుకొని) ముట్టబోకండి.

గిరి—(నిర్భాంతపోయి) అదేమిటి అవికారం.

మధు—అఖరవికారం.

గిరి—(ఆత్రుగతం) నేను వుడాయిస్తానని దీనికలా తెలిసింది చెప్పా! సానివాళ్ళకి కర్ణపిశాచి వుంటుందికాబోలు (పైకి) మైలబడిలే స్నానంచేసి వేగిరం రా.

మధు—యిప్పుడేం తొంజర, తలంటుకుంటాను.

రామ—(ఆత్రుగతం) సబాష్ యేమి నీతయిన పుసిషి యిది! వెధవని నుట్టుకోనివ్వ కుండా యెత్తుయెత్తింది!

గిరి—మైలాగియిలా మాయంగిళనారికి లక్ష్యంలేదు. యిలారా (దగ్గరికి చేరును.)

మధు—(వేలు చూపి) అక్కడనే అగండి. మీరు కిరస్తానం అయితే కావచ్చును. నేను కిరస్తానం యింకా కాలేదే. మీరు కిరస్తానం అన్నమాట యిప్పుడే ఒనాదు చెప్పగా విన్నాను.

రామ—(తనలో) నేచెప్పేనంటుందా యేమిటి !

గిరి—ఒకరు చెప్పగా విన్నావా? యెవరా చెప్పింది? యెవడిక్కడికి రావడానికి మగుడూర్ వుంది? యిలాటి చాడీకోర్ కబుర్లు చెప్పడానికి యెవడికి గుండె వుంది? ఆమాటలు విని నాతో చెప్పడానికి నీకక్కడ గుండుంది? చెప్పు !

రామ—(తనలో) తం తాడు కాబోలు ? యరక్క చిక్కడాను.

మధు—మొగాడే చెప్పాలి యేమిటి? ఆడవాళ్ళకి దేవుడు నోరివ్వలేదా ?

గిరి—(తనలో) పూటకూళ్ళముండే చెప్పింది కాబోలు (పైకి) ఆడదా? ఆడదాన్ని నోరుబెట్టుకు బతకమనే దేవుడు చేశాడు. పరుచయిన ఆడది నీయింటి కిందు కొస్తుంది.

మధు—పరువైన మొగా లొచ్చినప్పుడు పరువైన ఆడవాళ్ళందుకు రాకూడదు? ముందు కూచోండి. తరువాత కొప్పడుదురుగాని, చుట్టతీసుకొండి, అడుగో అగ్గి పెట్టి

గిరి—ముట్టుకోడానికి పలలేకపోతే అగ్గిపుల్ల వెలిగించి యివ్వడానికయినా పెట్టి పుట్టానుకానా? యీశ్వే మహాత్మాహంగా వచ్చాను గాని ఉత్సాహం భంగం చేశావ్.

మధు—యేమిటా శ్రుత్వాహం ?

గిరి—యిదిగో జేబులో హైదరాబాద్ నెజామ్‌వారి దగ్గరనుంచి వచ్చిన ఫరానా. మానేస్తం నవాబ్ సదరదాలత్ బాఫుర్‌లీఖాన్ ఇస్సాన్‌జంగ్ బహద్దర్ వారు సిపార్స్ చేసి వెయ్యి సిక్కాయాపాయలు జీతంతో ముసాయిబ్ ఉద్యోగం నాకు చెప్పించారు. అనగా హమేషాబాదావారి హుజూర్ వుండడం.

రామ—(తనలో) యేమిటా వీడిగోతాలు !

గిరి—యింత శుభవార్త తెచ్చి నాదగ్గరకు రానిచ్చావుకాదు గదా? నాతో హైదరాబాద్ వస్తావా?

మధు—(తలతిప్పుతూ) నేయెందుకు? పూటకూళ్ళమ్మని తీసికెళ్ళండి.

గిరి—నిర్ఘాంతపోయి పూటకూళ్ళమ్మ యేవయినా పెంట పెడుతుందా యేమిటి ?

మధు—మీకే తెలియాలి.

గిరి—నీ తెలివితక్కువమాస్తే నాకు నవ్విస్తుంది. యెవడేమాటన్నా నామీద నమ్మడ వేనా? యీఘోరవైన ఆబద్దాలు నీతో యెవడు చెబుతున్నాడో కనుక్కోలే ననుకున్నావాయేమిటి? సత్తనముద్రాల్లాటినా వాడిపిలకట్టుకొని పీస్తోల్తో వొళ్ళు తూట్లుపడేటట్లు థామ్ థామని కొట్టక పోతినట్టయినా నాపేరు గిరిశమే ! నినద భీషణశంఖము దేవదత్తమే ! కబడ్డార్ !

మధు—నముద్రాలవతలకెల్లి వెత్తకక్కలేదు. ఆచెప్పినమనిషి మీయెడలే చెబుతాడు

రామ—(తనలో) యీముండ నన్ను బయలుపెడుతుంది కాబోలూ దైవమా !

గిరీ—(తనలో) థాంక్స్. అయితే పూటకూశదానెట్ట తగలేదు. (పైకి) యిలాంటి దుర్మార్గపుకూతలు ఆయిల్లాని చెవినిపడితే చాలాభేదిస్తుంది. ఆపాపవంతా నిన్ను చుట్టుకుంటుంది. ఆమె యెంత పతివ్రత! యెంత యోగ్యురాలు!

మధు—వెధవముండకి పాతివ్రత్యం అన్నకూట యీనాటికి విన్నాను.

గిరీ—దానికి...కాదు ఆమెకి మొగుళ్ళేకపోయినా ఆమెకు వెధవనడానికి వీలేదు.

మధు—మీరుండగా వెధవెలా అవుతుంది?

గిరీ—నాస్సెస్స్ (దీనికో తస్సా చెప్పి రంజింపజేదాం) యిదుగో విను. దాని నిజం యేమిటంటే...పూటకూశ్యమై ముచ్చటగా తప్పటడుగులువేళేగోజుల్లోఒక కునుప్పి ముసలాడికి కట్టనిచ్చియించారు. పుస్తక కట్టబోతూంటేనో కట్టినపు త్తరక్షణంలోనో అముసలాడు పెళ్ళిపీటలమీదే గుటుక్కుమన్నాడు. అప్పుడు పెళ్ళి ఆయినట్టా కానట్టా అని మీమాంస అయింది. కొందరు పుస్తక కట్టేడన్నారు. కొందరు కట్టలే దన్నారు. పిల్లతండ్రి, పెళ్ళికొడుగు వారసులమీద దావా తెచ్చారు. పురోహితుడు వాళ్ళద్వారా లంఘనం పుచ్చుకుని పుస్తకకట్టలేదని సాక్ష్య విచ్చాడు; దాంతో శేను పోయింది; మరి దాస్సెవరూ పెళ్ళాడాడుకాదు.

మధు—అయితే మరి మీకు తప్పలేదే?

గిరీ—యేమిటియీకొత్తమాటలూ! నాకుఅదీఅంతూతెలియకుండా వుందీ! ఆహా సర సంచితసంలో దిగుతూండే! హాస్యానికంటే నివ్వేరకన్నా ఆనందవేర, నిజవనిగానీ అంటినా, చూడు నాతడాఖా యెవడీమాటలు పేల్తున్నాడో వాడిశేరు తక్షణం చెబుతావా చెప్పవా?

మధు—రామ.

రామ—(తనలో) సచ్చాన్రా, శేరు చెప్పేసింది!

మధు—రామ! రామ! ఒకరు చెప్పేదేమిటి లోకవంతా కోడై కూర్తుంటేను?

(వీధిలోనుంచి తలుపు తలాపు అని ధ్వని)

గిరీ—(తెల్లబోయి) తలుపుతీయొద్దు, తియ్యొద్దు అవీలిచేమనిసి వెట్టిముండ మనుషుల్ని కరుస్తుంది.

మధు—తలుపుతీసేవుంది.

గిరీ—చంగున వెళ్ళి గడియ వేసెయ్;

మధు—అదుగో తలుపు తోసుకు వొస్తూంది.

గిరీ—గెంటెయ్; గెంటెయ్.

మధు—ఆ వయ్యారం చూస్తే మీపతివ్రతలా కనిపిస్తూంది. మధురవాణి వాకిట్లోకి వెళ్ళును.

గిరీ—మంచంకింద దూరుదాం (గిరీశం మంచంకింద దూరును.)

(తనలో) దొంగలంజ సరసుణి దాచిందోయ్ మంచంకింద. యిదేవిటో
మంచి మనిషి అని భ్రమించాను దీస్తానాగోయ్యా. సిగఘాయి దీసి తండునుగాని
యిది సమయం కాదు. అయినా పోయేవాడికి నాకెందుట రోప్తు, (రామప్పంతు
లతో మెల్లిగా) యెసరన్నా మీరు. మహానుభావులు?
రామ—నేను రామప్పంతుల్నిరా, అబ్బాయీ.
గిరి—తమరా. యీసూత్రానికి మంచంకింద దాగోవాలా, మహానుభావా? నన్నడిగితే
యీలాంటి లంబల్ని యిగవైమందిని మీకు కన్యాదానం చేతునే.
రామ—(తనలో) బతికే నాకేవుడా, (పైకి) మువ్వరా బాబూ దీన్నుంచుకున్నావు!
గిరి—మాటవివరశ్లేదు కొంచెం యిసుంటారండి. (రామప్పంతులు ముందుకు జరు
గును. అతన్ని తిప్పించుకుని గోడవేపు చేరును.)
గిరి—అన్నా యీలంజని యెన్నడూ నమ్మకండీ, యీలా యిగవైమందిని దాచగల
శక్తుంది, దీనికి.
రామ—రెండువందలు దొబ్బిందిరా బాబూ.
గిరి—నువ్వు లేంజాగర్లచేకారా?
రామ—అంతేనా?
గిరి—మరేవిటి?

[మధురవాణిన్ని, పూటకూళ్లమ్మ వల్లెవాటులో

చీపురుగట్ట దాచిన్ని ప్రవేశింతురు]

మధు—మీరన్నమనిషి యిక్కడ లేరంటే చెవిని బెట్టరుగదా?
పూట—నీయింటో కొరబడ్డాడని పీధులోవాళ్ళు చెబితే నీమాట నమ్ముతానా
యేమిటి? ఆవెధవ వుంటే నాకేం కావాలి. వుండకుంటే నాకేం కావాలి. వాడు
నీకిచ్చిన యిరువయి రూపాయలూ యిచ్చేయ్.
మధు—యెవడి కిచ్చానో వాణే అడగవచ్చు.
పూట—వెధవ కనవడితే సిగఘాయదీసి చీపురుగట్టతో మొత్తుడును. యెక్కడదాచా
వేమిటి?
మధు—నాకు దాచడం ఖర్చువేరింది. నేను మొగనాన్న కాను. వెధవమండనీ కాను.
నాయింటికొచ్చేవాడు మహారాజులాగ పట్టిగా వస్తాడు. (కంటితో మంచము
కిందు చూపును.)
పూట—మంచంకింద దాగేదేమో (మంచంకిందుకు వంగి) నీవరువు బుగ్గయినట్టే వుంది
లేచిరా (చీపురుగట్ట తిరగవేసి రామప్పంతులును కొట్టును.)
రామ—ఓర్నాయనా, నన్నెందుకొక్కడతావే దండుముండా! మంచం కిందునింటే
పైకి వచ్చి వీపు తడుముకొనును.)

మధు—అయినైందుకు కొట్టేవు ? నాయుంటికొచ్చి యేవిటి రవ్వ ?

పూట—అయితే మంచంకింద కెందుకు దూరేదూ ?

మధు—నీకెందుకాగోష ? ఆదో సరసం.

పూట—యిదో చీపురుగట్ట సరసం,

రామ—(చీపు తడుపుచుంటూ) నీసిగ తరగా, ఆడదానివై పోయినావే, లేకుంటే చంపేసిపోదును. నీరంకుమొనుణి కొట్టక నన్నెందు కొట్టేవే నుండా? అందుకా నన్ను ముందుకి తోసి తాను గోడవేపు దాసున్నాడు.

పూట—అవెధవ కూడా వున్నాడూ మంచంకింద ! కుక్కా వైకిరా.

గిరీ—వెట్టపాప ! మంచంకిందికిరా, వెట్టి వాడలగాడతాను.

పూట—అప్పనిట్లా జాభవా నీకు ? భయపడతా ననుకున్నావా యేవిటి ? నీసాని ముండా యెలా అడుకుంటుందో చూస్తాను. (పూటకూళ్ళన్న ఒక వేపునుంచి మంచంకిందికి దూచును. మరివొక వేపునుంచి గిరీశం పైకివచ్చి రామప్పంతులు నెత్తి చరచి లఘువేసి పెరటివేపు పరుగెత్తిపోవును.)

రామ—సచ్చానా నాయనా (రెండు చేతులు తలపట్టుకొని) మధురవాణీ యేవీఁ జూపిద్దీ ! కనిస్తీబు కక్కరి రిపించూ.

మధురవాణీ—యెందుకు పబ్బీకున అల్లరీ అవమానవున్నా ! రేపో యెల్లుండో మీరే వాడికి చెబ్బకి చెబ్బిస్తీనే పగతీర్చుకుందురుగాని.

(మధురవాణి రామప్పంతుల్ని కాగిలించుకొని తలముద్దలుకొని చేతరాసి)

యేవిందువ్వు ! మొగవాడయినవాడు యెదుట నిలిచి కొట్టాలి. దొంగచెబ్బ కొడతాడూ ? వాడేపొంకం అణుతురుగాని లెండి.

రామ—గవురసు మెంటు జితవిచ్చుంచిన కనిస్తీబులుండగా మనకెందుకు శరీరామా సం ? యీవెధవని పజ్జుండుకోర్లంటా తిప్పకపోతే నేను రామప్పంతుల్ని కాను చూడు నాతమామ !

మధు—(రామప్పంతుల్ని ముద్దుబెట్టుకొని) మాటాడకవూరుకొండి. (మంచంకిందివేపు చూపించి నోరుమూసి) దొంగచెబ్బ కొట్టినవాడిదే అవమానం; మీది కాదు.

రామ—నొప్పెవడిదనుకున్నావు ? అమండ మంచంకిందనించి రాదే ? చీపురుగట్ట లాక్కో.

పూట—ఫడేల్లంటే పస్తాయించి చూస్తున్నాను. నీశాసితం యేడిసినట్టే ఉంది. (పైకి వచ్చును.)

అంతా నిద్రగ్రమింతురు

కన్యా శుల్కము - ద్వితీయాంకము

౧-వ స్థలము : కృష్ణారాయపురం అగ్రహారంలో

అగ్నిహోత్రావధానులు యిల్లు.

(అగ్నిహోత్రావధాను జంఝూలు వడుకుచుండును. కరటకశాస్త్రులు శిష్యుడిచేత తేనిపాలు నొక్కించుకొనుచుండును. వెంకమ్మ కూర్ తరుగుచుండును.)

వెంకమ్మ—నిన్నట్టిగది కిశివిశ్యంపులని కుట్టవాడు ఉత్తరగ రాశాడు. ఎన్నాళ్ళో ఐంది వాణ్ణిమాసి, కళ్ళు కాయలు కాసిపోయినాయి. గడియో గడియో రావాలి.

అగ్నిహోత్రావధాను—ఎందుకు వొట్టినే చగచడం? వొద్దువొద్దుంటూంటే యీ యింగిలీను చదువులో పెట్టేవ్. మో పాటం సిస్తంత వాడికింకయిపోతూంది. కిందటి యేడు చరిత్ర ఫేలయిపోయినాడు. దా? యీమేడుయెలాత? భజాజో తెలియదు. మనకీ యింగిలీషుచదువు చ్చిరాదని పోలిపోరి చెబితే విన్నావు కావు. నూపెద్దన్న దిబ్బాపుధాను కొడుకుని యింగిలీషు చదువు పార్వతీపురం పంపించేసరికి వూవ్టం వొచ్చి మూడోజల్లో కొట్టేసింది. బుచ్చబ్బి కొడుక్కి యింగిలీషు చెప్పిదావలను కుంటూండగానే చచ్చినంత భయాలా చేసింది.

వెంకమ్మ—మీరెప్పుడూ యిలాంటి వోహుయిత్రం మాటలే అంచువుంచారు. డబ్బు కర్చయిపోతుందని మీకు బెంగ. మొన్న మొన్న మనకల్వెవట మనవాళ్ళతో జాత్తు విరబోసుకు గొట్టికాయలాడిన సేమానివారికట్లాడికి మనసబీబిందికాదూ?

అగ్ని—మనవెధవాయకి చదువొచ్చేదేం కనపడదుకాని పుస్తకాలకిందా జీతంకిందా యీ నాలుగేళ్ళయేసరికి మనభూమి కడలేరిపోయింది. ఆపైన చిప్పా దొప్పా పట్టుకు బయల్దేరాలి. నివృత్తంగా యింటిదగ్గరుంటే యీపాటికి నాలుగప్టాలు చెప్పేదును. వొద్దంటూంటే యీవెధ వింగిలీషు చదువులో పెట్టేవు.

వెంకమ్మ—మనవాడికో మనసబీబినా పోలీసువనైనా వితే రుణాలిచ్చి యాటిగూరారం భూవులన్నీ కొనేస్తాడు. యాడానికోనూజూపాయలు కర్చుపెట్టడాని కింత ముందూచెనకాచూస్తున్నారు, మీలాగే వాడూ జంఝూలు వొడుక్కుంటూ బతకాశని వుండా యేవిడిసి? మీకంతభారవలంకోస్తే మావాళ్ళు నాకు పనుపూకుంకా విసి యిచ్చిన భూవంమ్రేసి కుట్లాడికి చదువు చెప్పిస్తాను.

కరట—నీభూ వెండు కమ్మలమ్మా ? మనసొమ్మ చడతని కొవ్వన్నాడు. అతడే పెట్టుకుంటాడు.

అగ్ని—ఎంతే నన్ను అక్షేపణ చేస్తావే? యీమారంటే నీకన్న వున్నాడని వూరుకునేది లేదు.

[గిరీశం, వెంకటేశం ప్రవేశింతురు]

వెంక—మాబాబ్బా బాబు నచ్చావమయ్య, (వెంకటేశం కాగిలించుకొనును.)

అగ్ని—జెభనాయా యీమారై నా ప్యాసయినావా? (వెంకటేశం తెల్లబోయి చూచును.)

గిరీ—ప్యాసయినాడండి, ఘస్టుగా ప్యాసయినాడు. నేను చాలా శ్రమపడి చదువు చెప్పినండి.

అగ్ని—యీతరు కెగడోయ్ ?

గిరీ—టర్క్ డామిట్, టెల్ మాన్ ;

అగ్ని—మాన్ ? మానులావుంచాకంచావూ ? గొబ్బగల గొడతాను.

వెంకటేశం—(వణువతూ తెల్లవైపు చూసి) అమ్మా యీయే నాకు చదువు చెప్పే మేష్టరు.

కరట—ఇంటికి పెద్దననిపానే అప్పచ్చుమాటలాడతావేనీటి బావా? ఆయినేదో కుఱ్ఱవాడితో యింగిలీమూటంటే పుచ్చకాయలదొంగంటే బుజాల్తడువుతున్నట్టు నీమీద పెట్టుకుంటావే? (బండివాడు సామాను దించును.)

గిరీ—(కరటకశాస్త్రితో) తమబావగారా అగ్నిమాత్రావధాన్లు గారు? నన్ను తమరు యరక్క పొనయ్యునుగాని డిప్టీకలక్టరుగారింటికి తమరు వచ్చేటప్పుడు నేను వారి పిల్లలికి చదువు చెబుతూఉండేవాణి. డిప్టీకలక్టరుగారు తమరియే మొచ్చుకునే వారనుకుంటారు !

కరట—అవును మీమొఖించూసిన జ్ఞాపకంఉంది. డిప్టీకలక్టరుగారు మాదొడ్డప్రభువ్.

గిరీ—మీలాంటి చప్పన్నభాషలూ వచ్చినమనిషి యెక్కడా లేడనీ, సంస్కృతం మంచినిశ్శ్రవణాహంలా తమరు మాట్లాడతారలి, తమలాంటిదూషకణ్ణి యెక్కడా చూశ్చేసినీ డిప్టీకలక్టరుగారు శలవిస్తూండేవారు. కివితారనం ఆయనా గ్రహించే వారే? నాకవిత్వమంటే ఆయన చెవి కోసుకుంటారు. మహారాజావారి దర్శనం కూడా నాకు చేయించారండి.

అగ్ని—(భుచుభుమలాడుతూ) ఈశవభీషణు నాకేం పనికిరావు. యితడి వైఖరి చూస్తే యిక్కడే బసవేనీటట్టు బలపడుతూంది. మాఇంట్లో భోజనం యంత మాత్రం వీలుపడదు.

వెంక—అయినమాటలు గణించకు బాబూ, అయినమోస్తరది. మీదయవల్ల మావాడికో ముక్కట్టితే మీ పేలు మరచిపోం.

గిరీ—అందు కభ్యంతరవేసింతుమాట! మీవాడు శాశ్వత్తులో చదువు చెప్పమని యెంతో బలిమూలుకుంటే పోనీ పనికొచ్చే కట్టవాడుగదా అని వొచ్చానుగాని పట్టంలో మనసబుగారింట భోజనం చేదని వొచ్చానా వానిచ్చే డబ్బు చేదని వొచ్చానా అమ్మా?

వెంక—యీబిదువులకోసమని పిలవబోయారునని వుండడం, నాడు కూరాయి పూళ్ళో శ్రమదూలు పడుతుండడం నావాణాలు యెప్పుడూ అక్కణ్ణే వుంచాయి. డబ్బుంటే యెన్నడూ నేనక చూశేదుగదా. మంచి నడంమట్టుకు కన్నాం. మీరె వాడికి తల్లితండ్రీని. యెల్లా కడుపులోపెట్టుకు చెబుతారో మీదే భాగం.

గిరీ—తమరు యింటివారిం కలవియ్యాలమ్మా? నామంచిచెడ్డలు మీపట్టవాణ్ణిగితే తెలుస్తుంది. మనసబుగారూ, డిప్టీకలక్టరుగారూ యెన్నిక చేసిన మనిషిని. నా మాట నేచెప్పుకోవాలా, ఇంతెందుకూ, యికమాడేళ్ళు నాతరిఫీదులో ఉంచితే క్రిమినల్లో పోనగా పోలీసుపరీక్ష పాస్చేయిస్తాను.

అగ్ని—మూడేళ్ళే! యీసంవత్సరం పుస్తకాల కెంతవుతుందిరా అబ్బీ!

వెంకలేశం—పదిపానూపాయ లవుతుంది.

అగ్ని—దిక్కదిమ్మిడీ ఇవ్వను. వీళ్ళిద్దరూకూడి అరూపాయలు పంచుకుతేనేటట్టు కన పడుచూంది. నేను వేదం యనభైరెండు పన్నాలూ డిగ్రుదిమ్మిడీ పుస్తకాలిచ్చు లేకుండా చదువుకున్నాను. ఇంతా టోపీవ్యవహారంలా కనపడుతుంది.

కరట—(నవ్వుతూ)కోట్లకి విలచినమాట అన్నావు బావా!

గిరీ—(కరట: శాస్త్రితో) సీనియర్ బ్యాంక్, చూచారండీ, కెంటిల్మెను అనగా పెద్దమనిషిని యెలా అంటున్నారో! నేను యిక యిక్కడ ఉండడం భావ్యం కాదు. శువు పుచ్చుకుంటాను.

వెంక—చాలాబు బాగానే వుంది! యింటికెళ్ళునా నాకిదే భయం, అయిన మాటల కెక్కడికి బాబూ, వెళ్ళిపోకండి.

కరట—అగ్నినోత్రావుధానులు! కట్టవాడికి రవ్వంత చదువు చెప్పింశదానికి ఇంత ముంఝాపెనకా చూస్తున్నావ్. గొప్పమ్మ నమ్మిన పదిపానువొండల రూపాయ లెంజేశావ్?

గిరీ—సెల్లింగ్స్! డామిల్!

అగ్ని—వ్రతీ గాడిదకొడుకూ అమాత్రనమాత్ర వంచుంచాడు. కూర గాయల్లోయ్ అమ్మ డానికీ? అరూపాయలు పుచ్చుకోకపోతే మొగుడు చచ్చాడుగదా, దాని గతి యావైయ్యుండును?

కరట—చచ్చేడంటే వాడిదాతప్ప? మంచమించి దెబ్బచెయ్యడానికి సిద్ధంగా వున్న వాడిక్కట్టావ్.

గిరి—తమరేనా నులక అగ్ని హోత్రపథాన్లు గారు? యీపట్టెని జటలో తమంత వారు లేరని రాజమహేంద్రవరంలో మావాళ్ళనుకునేవారు.

అగ్ని—మీది రాజమహేంద్రవరండ్లీ ఆసుట చెప్పేరు కారే? రామావృథాన్లు గారు బాగున్నారా?

గిరి—బాగున్నారుడి. ఆయన మామేనమావఁగారండి.

అగ్ని—అనుట చెప్పారుకారూ?

గిరి—మామావఁ యీదేశ బోగట్టావొచ్చినప్పుడల్లా తమర్ని యెన్నిక చేస్తూంటారండి.

అగ్ని—నాకూ వారికి చాలా స్నేహం. చూశారా కొంచెం నాకు ప్రథమ కోపం. యెవరో తెలియకండా అన్నమాటలు, గణించకండే.

గిరి—దానికేవలం. తమవంటి పెద్దలు అనడం మాల్సరికి కుట్టువాళ్లు పడడం విధాయకవేగదండి!

కరట—(తనలో) యిన్నాళ్ళకి మా అగ్ని హోత్రుడికి తగినవాడు దొరికేడు.

అగ్ని—చూచారండి, మీపేరేవిటండి?

గిరి—గిరిశం అంటారండి.

అగ్ని—చూశారండి, గిరిశం గారూ! మా కరటక శాస్త్రులు వట్టి ఆనక తవక మనిషి! నుంచీ చెడ్డా యేమీ వాడి వనమ కెక్కడు. అల్లుడు చచ్చిపోయినాడంటే అందుకల్ల యెంతలాభం కలిగింది. భూవులకి వానా తెచ్చానా లేదా? నేను యీ మధ్య దాఖలేయించిన పీటీషనుమీద ఆర్డరు చదివి పెట్టండి (గదిలోకి వెళ్ళి కాకి తం తెచ్చి గిరిశం చేతికి యిచ్చును.)

గిరి—(చూసి) ఎవడో తెలివితక్కువ గుమాస్తా వ్రాసినట్టుంది. అక్షరపోలికే లేదండి.

అగ్ని—సూపకీలు గడగడ చదివేడండి.

గిరి—నేనుమాత్రం చదవలేక నా ఆంతకన్న గళాగ్రాహిగా చదువుతాను. లెక్కరిచ్చే పండితుణ్ణి నాకిది పెలపిండికాదు; అయితే రాసినవాడి తెలివికి సంఘోషిస్తున్నాను. ఇది అరటిపండు విప్పినట్టు తరుమాచేసి దాఖలు చెయ్యమని శలవా?

అగ్ని—అంతకంటేనా! (తనలో) డబ్బు ఖర్చుచేసేదా వీడిచాత కాగితమూర్ఖు-
లన్నీ తజ్జమా చేయించేస్తాను,

గిరీ—యింకా ఇంగ్లీషుకాయితాలు యేవున్నా నామీద పారెయ్యండి తజ్జమాచేసి
పెడతాను.

అగ్ని—అసాగే.

వెంక—హుఅబ్బాయి మీరు ఒక్కపర్యాయం యింగ్లీషు మాట్లాడండి బాబూ.

గిరీశం—అలాగేనమ్మా

My dear Venkatesam—
Twinkle! Twinkle! little star,
How I wonder what you are!

వెంక లేశం—There is a white man in the tent.

గిరీశం—The boy stood on the burning deck
Whence all but he had fled.

వెంక లేశం—Upon the same base and on the same side
of it the sides of a trapezium are equal to
one another.

గిరీశం—Of man's first disobedience and the fruit of
that mango tree, sing, Venkatesa, my very
good boy.

వెంక లేశం—Nouns ending in for fe change their for fe
into ves.

అగ్ని—యీఅడుతూన్న మాటానికి అర్థం యేవేమిటి.

గిరీశం—యీశలవుల్లో యేవ్రకారం చదవాలో ఆదంతా మాట్లాడుతున్నావండి.

కరట—అల్బీ! వొక తెనుగుపద్యం చదవరా?

వెంక లేశం—పొగచుట్టకు సతిమోవికి...

కరట—చబాప్!

గిరీశం—డావిట్! డోంట్రీడ్ దిట్ (మెల్లగా) “నలరమయంతు లిద్దరు” చదువ్.

వెంక లేశం—నలరమయంతు లిద్దరు మనశ్రుభవానల కహ్యమానులై సలిపిరి దీర్ఘవాసర
నిశల్.

కరట—అంలేఅంలే, మనశ్రుభవానలవంలే యేవిట్లా?

వెంక లేశం—(యింటికప్పువేపు చూసి పూగరుండును.)

గిరీ—చసిపిల్లలకి ఆలాంటికీతినవైన పద్యానికి అర్థం తెలుస్తుందా అండి?

అగ్ని—పద్యాలికి అర్థం చెప్పరూ?

గిరి—యిప్పటిమట్టుకు వేడలూగే ఛిట్టిమం వేయిస్తాను. తెలవాళ్ళ నూకాళ్ళలో తెలుసుపద్యాలమీద ఖాతరిగలేదండీ. యెంతసేపూ బాగర్నీ గోగర్నీ, అర్థమెటిక్, ఆల్జీబ్రా, మేథమేటిక్స్ యివన్నీ నాడలేసి చెప్తారండీ.

కరటక—(తనలో) తర్ఫీదు మాచక్కగాఉంది, బిజీ పెందరాళే నోవ పెట్టుకపోతే మోసంవోస్తుంది.

అగ్ని—అన్నోటి చెప్తారండీ?

గిరి—మరేవనుకున్నార? మీజ్జినాళ్ళాగ చదువుకునేవాడికి ఒక నిమిషమైనా తెరిపుండదు.

అగ్ని—అదుగో చదువంటే అష్టాగే చదువుకోవాలి. గొట్టికాయ లాడకుండా మా వాణ్ణి ఖాయదాచేస్తే యెంత చదువైనా వోస్తుంది.

గిరి—నాడ్గిర గొట్టికాయలు గిట్టికాయలు పనికిరానండి. పుస్తకంనాతపడితే వేళ్ళకి పుస్తకం అంటుకుపోవాలి, అలాచదివిస్తానండి.

అగ్ని—అలాగేచేస్తే మాకాడికి చదువొచ్చి అగ్నిపరీక్షలూ ప్యాసపతాడండి. మా వాడికి డబ్బుఖర్చులేకుండా పెళ్ళయేసాధనంకూడా తపస్థించిపెండి.

వెంకమ్మ—మీవెడంకొద్దీ ఛిట్టూ కొట్టూ మంత్రాదు గాని మీరు మాత్రం అబ్బిమీద ప్రేవలేదా యేవిండి? పట్టాబోగొట్టాలమ్మొచ్చినప్పుడు యెంతో బెంగపెట్టుకుని అబ్బిని శలవరీరాసి వెల్లిపోగమ్మన్నాడుకారా? చదువూచెప్పించక పెళ్ళిచెయ్యక తీరుతుండా యేవిండి?

కరటక—డబ్బుఖర్చులేకుండా కొడుక్కి పెళ్ళిచేస్తావుటోయి బావా? అడగిల్లన్నీ అమ్మితనట్టే అనుకున్నావా యేవిండి? సగిహేనోడల్తనా పోస్తేనే గాని అబ్బికి పిల్ల నివ్వరు,

అగ్ని—డబ్బుఖర్చులేకుండా వెంకడికి యెలా పెళ్ళిచేస్తానో నువ్వే చూతువుగాని. రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో లుబావధాన్లు గార్ని యెరుగుదువా?

కరటక—యెరగను.

అగ్ని—అయ్య అజ్ఞాధికారి. పద్ధతిమిదివందలకి నువ్విని అడగొచ్చారు. ఉభయఖర్చులూ పెడతారవ. పెళ్ళి మావైధనం గాచేస్తారవ, మనం సిల్లని తీసికెళ్ళి వాల్లంటే పెళ్ళిచెయ్యడం మనకి తట్టబడి అట్టే ఉండదు. ఆపద్ధతిమిదివందలూ పెట్టి. వెంకడికి పెళ్ళిచేస్తాను.

వెంకమ్మ—పెళ్ళికొడుక్కన్నేళ్ళు?

అగ్ని—యెన్నేళ్ళేతేనేమి? నల్లభయ్యయిదు.

గిరి—లుబావధాన్లు మాపెత్తలికొడుకండి, తమతో సమ్మంధనంటే నాకు సంతోషవేరే గానండి. ఆయనకి అరవయ్యేళ్ళు చాటాయండి, యాడేవయినా పెల్లింగ్ గర్లవ

అనగా కన్యాశుల్కం, డామిట్! యంతమాత్రమూ కూడవండి, నేను పూనాలో ఉన్నప్పుడు అందుబిమ్మ మై ఒక నాడు నాల్గు గంటలు ఒక్కటిగిని లెక్కరిచ్చానండి, సావకాశంగా కూర్చుంటే కన్యాశుల్కం కూడని పనని తమచేతనే వొప్పిసాను.

కరట—బావా యీసమ్మంధం చేస్తే నీకొంపకి అగ్గేట్టేస్తాను.

అగ్ని—వీళ్ళమ్మ శిఖాతరగ, ప్రతీ గాడిగకొడుకు లిండిపోతుల్లాగ నాయంట జేరి నన్ను నేవాళ్ళే, తాంబోలం యిచ్చేశాను యిహ తన్ను పుచాపండి.

వెంకమ్మ—నాతో చెప్పకుండానే?

అగ్ని—అడమండల్లోనాలోనా? యీసమ్మంధం చెకపోతే నేను బారిరావుణ్ణి. (లేచి వెళ్ళును.)

కరట—యేంమార్గం.

వెంకమ్మ—అన్నయ్యా! యీసమ్మంధం చేస్తే నేన్నయ్యగొయ్యో మానుకుంటాను పెద్దదాన్ని రొమ్ముమీదుకు పట్లాగ భరిస్తూనేవున్నాం. ఆయనకి యెంత యాడొచ్చినా కష్టమిటు వొళ్ళు నాటకం యీబొర్భాగ్యపుసమ్మంధం కల్పించుకొచ్చారు. నేటికి బాగుండాంటే యీసమ్మంధం తప్పిను,

కరట—గిట్టిఅసాధ్యం తెచ్చిపెట్టావే. వొట్టిమూర్లు గాడిగకొడుకు. యెదురుచెప్పిన కొద్దీ మరింతకొత్తయ్యి తాడు. యేం చెయ్యగలుగుదునని నీకు భగవసాచెప్పను? యేమీ పాలుపోకుండా ఉంది.

గిరి—అమ్మా! మీరు యెందుకలా విచారీస్తారు? అవుధాన్లు గారు సావకాశంగా ఉన్నప్పుడు ఒక్కగంట కూర్చుంటే డబ్బుచ్చుకు మనలివాళ్ళకు పెల్లిచెయ్యడం బొర్జ న్యవని లెక్కరిచ్చి మనసు మళ్ళిస్తాను.

వెంకమ్మ—బాబూ! అతడు మీమేనత్తకొడుకైతే మీకాళ్ళు పట్టుకుంటాను. మీరు వెళ్ళి ఆయన మనస్సు మళ్ళిస్తారూ. నాచర్మం చెప్పలు కట్టిస్తాను.

గిరి—అమ్మా! యేం చెప్పను! వాడోత్సాహం. పిల్ల నొరకడకే చాలు వాడికి. యీ సమ్మంధం వాడుకుంటే వాడికి పెళ్ళికాదు. వాడని వాడొదిలేకుంటంకాదు.

కరట—అమ్మీ నేనోడపాయం చెబుతాను యిలారా. (కరటకకాస్త్రీ శిష్యుడు వెంకమ్మ నిమ్మమింతుడు.)

గిరి—మైడిమర్ షేక్సుయర్! నీతండ్రి అగ్గిరావుణ్ణి, మీయింట్లో యవళ్ళకి అతణ్ణి లొంగదీకే యిలాక్వన్ను లేదు. నాదెబ్బ చూడు యీవాళ్ళేం జేస్తానో,

వీరేశలింగం చంతులు గారు కన్యాశుల్కం విషయమైన రాసిన ఉపన్యాసం పైకి తీయ్. మావఁగారికి లెక్కలేవ్వడానికి కృత్రికతావీ నూరాలి.

వెంకటేశం—మీ లెక్కరుకూట అలావుట్టిండిగాని యీరాళ్ళ నాగండు గిడిచిందిగదా అని చంతోషిస్తున్నాను, మీజ్ఞానపోతే పరీక్ష ఫేలయినందుకు మానాన్న పెయ్య కట్టుతాడుతో కష్టం లెక్కగొట్టును.

గిరీ—యీలాంటి ప్రమాదాల్నిప్పుడు చూడవేరైనట్లు, యేనైనాడిఫీక లీవొచ్చినప్పుడు ఒకతనానివేసానంటే అది బ్రహ్మభేద్యంగా ఉండాలి. పోలిటిషనంటే మరేనిటను కున్నావ్ ? పూజానమస్కారాల్లేక బూజెక్కన్నాను గాని మన కంట్రీయే ఇండి పెండెంట్ ఆయితే గ్లాడ్సుక్లాగ దిన్నానీ చలాయిస్తును. యేమివాయ్ ! మీ తండ్రి వైఖరి చూస్తే పుస్తకాలకి సామ్రాజ్యేట్టు కనపడదు. చుట్టలు పట్టంనించి అధిక ట్రే తెచ్చాంగదా, యేమిసాధనం ?

వెంకటేశం—నాన్నివ్వక పోతే అమ్మనడిగి డబ్బు తెస్తాను.

గిరీ—నీబుద్ధి యెలా పికి సిస్తుందో చూశావా ? యీలా తర్ఫీదవుతుంటే నువ్వుకూడా పెద్ద పోలిటిషను వవుతావు.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును.]

బుచ్చమ్మ—తమ్ముడూ అమ్మ కాళ్ళుకడుక్కోమంచూదిరా.

గిరీశం—(తనలో) హా బూటిపుల్ ! క్వెటనెక్స్పెక్టెడ్ !

బుచ్చమ్మ—అయ్యో మీరు బట్టికణం తించారా ?

గిరీ—సాటిసెల్లెట్టడన్, అనగా యంతమాత్రం అన్యంతరంలేదు. వడ్డించండిదుగో వస్తున్నాను. తోవలో యేటిదగ్గర సంధ్యావందనం అదీ చేసుకున్నాను.

(బుచ్చమ్మ వెళ్ళును.)

గిరీ—వాట్ యీమె నీ సివ్వరా ? తలచెడ్డట్టు కనబడుతున్నదే ?

వెంక—మాఅక్కే, జాతుకి చవుణ్ణానుకోదు.

గిరీ—తల చెడ్డం అంటే, విడో అన్నమాట. శవురయి గివురయి జాంచినయ్. గాని యిన్నాళ్ళయ్ నీకు విడో మారెడి విషయమైన లెక్కరిస్తూ ఉంటే యీకథ యెప్పుడూ చెప్పేవుకావు ? మీయిట్లోనే ఓ అన్నార్బ్యుసేట్ బూటిపుల్ యంగ్ విడో ఉండటోయ్ ! యేమి దురదృష్ట ! మైహార్ట్ మెకల్స్. నేనే తండ్రి నైతే యీపిల్లకి విడోమారియేజేసి శాశ్వతవైద్యకీర్తి సంపాదిస్తును. (తనలో) యేమి చక్కదనం, యీసాంపుయిక్కడాచూశ్శేదే ! పల్లెమీరు వూసుపోదనుకున్నాను గాని పెద్ద కాంపేనుకి అవకాశం యిక్కడకూడా దొరకడం నాఅన్యవృత్తి.

వెంక — నూనాన్న నాకుగూడా పెళ్ళి చేస్తాడు.

గిరి — యీవేళో పెద్ద పెళ్ళి నీకు తలచెంటుకంటే వాసి తప్పిపోయింది, యీశలవులాఖి
ల్లోగా తాళాధ్యక్షుని కంటే తప్పించుకుంటే నవ్వులా ప్రయోజనములే
యిహ నిజమైన పెళ్ళా? యిత చదువు చదువుకుని నీతండ్రి కుదిర్చిన యేదో
యెరగని చిన్నపిల్లకా పుట్టడంతా? మాంచియెట్టుగా బుట్టగా వున్న యంగి
డోని నవ్వు పెళ్ళాడకపోతే బహుశా ముష్టిపూవు!

౨-వ స్థలము : దేవాలయము.

[పువ్వులతోటలో మండపంమీద కూచుని, శిష్యుడు ప్రవేశించును.]

శిష్యుడు — ఆ రైలుకోమాటు పొస్తకంపట్టుకుంటే కొత్తల్లోకాలు పాతల్లోకాలు ఒక్క
లాక్కనపడతాయి. యిప్పుడు కొత్తల్లోకం కనుక్కొన్నంటే నాశకన్యవా? సిద్ధాంత
నెవ్వనినా ప్రశ్నడిగి కనుక్కోవాలి. శేషంపే చతుర్ముఖ పుస్తకం విప్పి
యేల్లోకం కనపడితే ఆల్లోకం చదువుతాను.

“మృగాః ప్రియాశే ద్రుమమంజరీణాం”

యినో చనివినజాపరం లీలగాఉంది. శేషు పరుగెత్తాయని కాదు. యేవి
గొప్పమాట చెప్పేదోయి? శేషు పరిగెత్తితే యెవడిక్కావా? పరిగెత్తక
పోతే యెవడిక్కావాలి? నక్కలు పరుగెత్తుతున్నాయే కావా, నక్కలు పరిగెత్తు
తున్నాయే కావా? పిల్లలు పరిగెత్తుకున్నాయి కావా? పనికొచ్చే ముక్క ఒకటి
యీపుస్తకంలో లేదు. నాలుగంటలు చేరిజాబేయడం వొడ్డి వాళి కట్టడం కాశిదా
నుకేం తెలుసు? తెల్లవాడిదా మహిమ! యేపట్నం యెక్కడుందో, యేకొండ
తెక్కడున్నాయో అడగవయ్యా గిరిశంగార్జున; నిలుచున్నపాట్లు చెబుతాడు.

“ప్రియాముఖం కింపుషశ్చయంబ”

ముద్దెట్టుకున్నాడటోయి ముండాకొడుకు. ముక్కెట్టుకున్నాడు కాదూ?

[కరటకళాస్త్రి శిష్యుడికి కనబడకుండా వెనుకనుంచి ప్రవేశించును.]

“వర్ణప్రకరే నతి క్రికారం

ధునోతినిర్దింభయాస్మ చేతః॥”

యినకూడా చదివినట్టే వుందోయి, ఆపువ్వేదో కవి కిష్టం లేదట యిష్టం లేక
పోతే మురిగిపోయింది కాబోలు? నాగురువుగారికి నొండకాయకూర యిష్టంలేదు,
గురువుగారి పెళ్ళాం పెరట్లో వొండపాదుందని రోజూ ఆకూరే వొండుతుంది.

బతిపన్న వాళ్ళ యిష్ట నెఱ యిలా యేడుస్తూంటే చచ్చి యిష్టా యిష్టాలో యేంపని? యీచదు విక్కడితో చాలించి గిరిశంకారిగిరి నాలుగింకిలీషు ముక్కలు నేర్పు పంటాను. వెంకడికి యింగిలీషాచున్నది యేం గట్టాగా ఉంది?

కరట—యేదెలా ఆబ్బి అంటూన్నావు?

శిష్య—యేదో నాస్వంతభూషణ.

కరట—గురువునిగదా, ఆదేదో నాకు శౌంచం చెబుదూ.

శిష్య—చెప్పడానికేవుండండి? నాటకంలో నాదేత వేషం కట్టించి పెద్ద చాంతా ల్లాంటి హిందూస్తానీ ముక్కలూ, సంస్కృతం ముక్కలూ, అరం తెలియకుండా భట్టియం వేయించడానికి మీరు ఓపిరుందిగాని నాకు నాట్రోజులి కోశోకం చెప్పడానికి శ్రద్ధలేదుగదా? పట్నంవొదిలి ఆరైల్లకోమాటు అగ్రహారాలంటి వొచ్చి నప్పుడు మరేం వూసుపోక 'పుస్తకం తియ్యంటే' సంస్కృతం యేం వచ్చేను?

కరట—యిటుపెన్నాడు యెలా చెబుతానో; రోజుకి నాలుగే వ్లొకాలు చెబుతాను. కొత్తకోకం చదువు.

శిష్య—“అస్త్యై త్తరస్యాం నిశిదేవతాతా మిమాళయో నామనగాధిరాజః॥

కరట—మొదటికొచ్చావేం?

శిష్య—మొదలూకానా వొక్కలాగే కనపడుతూంది.

కరట—(నవ్వి) పోనియ్, మొదటినించే చదువుదాం.

శిష్య—చదివినా యేం లాభంవుంది.

కరట—ఎవరు చెప్పేరు?

శిష్య—గిరిశంకారు.

కరట—యేం చెప్పేడు?

శిష్య—హిమాలయం రెండు సముద్రాలకీ దాని, రూళ్ళకట్టలాగ లేదట. మావులో చూపించాడు.

కరట—హిమాలయం శిగిగోళిగాని, ఆపుస్తకం ముడిచి నామాట విను.

శిష్య—చిత్తం (పుస్తకం మూయును.)

కరట—చదువన్న దెందును. పొట్ట పోషించుకోడానిగదా?

శిష్య—అవును.

కరట—యీరోజుల్లో నీసంస్కృత చదువెవడి క్కావాలి?

శిష్య—దర్శిరూలి క్కావాలి.

కరట—బాగా చెప్పేవు. నీకు యింగ్లీషు చదువుకోవాలన్నదా?

శిష్య—చెప్పించే దాతేదీ?

కరట—నేను చెప్పిస్తానా.

శిష్యు—నిజంగానా ?

కరట—నిజంగానా, కాని ఒక పరితుంది.

శిష్యు—యేనింటి ?

కరట—నాకు కష్టస్థానమైన రావకార్యం తటస్థించినది. అది నిర్వహించి నువ్వు చేసుకురావాలి.

శిష్యు—నాపట్ల నయ్యే రావకార్యాలు కూడా వున్నాయా ?

కరట—యీరావకార్యం నీవల్లే కావాలి. మరెవడివల్లా కాదు. అడేనింటంటే ఓపది రోజులు నీవు ఆడపిల్ల వెపోవాలి.

శిష్యు—గణించు పట్టంలో వుండిపోయింది.

కరట—అట్లే గణించు ఆవసరంలేదు. నీకు తలదువ్వి కోకడితే పజ్జంజేళ్ళకన్నెపిల్ల లావుంటావు. నిన్ను తీసుకెళ్లి బ్రాహ్మణానికి పెళ్లిజేస్తాను. నాలుగు పూటలు వాళ్ళింట నిపుణుల గా మెసేటి, వేషంవిప్పే సారిపోయిరా. నిజమైన పెళ్లి కుహూర్తం చాలా వ్యవధుంది.

శిష్యు—యిదెంతవని.

కరట—అలాఅనుకోను, అది చేస్తేపట్టాయనా, అనుమానపడతారు. పట్టుబడ్డానంటే పీక తెగిపోతుంది.

శిష్యు—మీకాభయమొద్దు.

కరట—నువ్వు నెగ్గుకొస్తే, మాపిల్లన్నీకిచ్చి యిల్లరికం వుంచుకుంటాను.

శిష్యు—అలా ప్రమాణం చెయ్యండి.

కరట—ఇదుగో యీపుస్తకం పట్టుకు ప్రమాణం చేస్తాను.

శిష్యు—యీపుస్తకంమీద నాకు నమ్మకం పోయింది. మరోగట్టిప్రమాణం చెయ్యండి, గిరీశంకారిని అడిగి ఒక యింగిలీపుస్తకం పట్టుకు రానా?

కరట—తప్పితే భూమితోడే.

శిష్యు—మీరు యెగేస్తే భూవేం జేస్తుంది ? మీమాటే చాలునా కానీండి.

3-వ స్థలము : అగ్నిహోత్రాపుధాన్లు యింటియెదట వీధి

[గిరీశం, వెంకటేశం ప్రవేశింతురు.]

వెంక—గాత్ర కన్యాశుల్కం మీద తెచ్చరిచ్చారా ?

గిరీశం—తెచ్చరేమిటోయ్ గణు తెగిరిపోయింది. మీతండ్రిది మైరావణ చరిత్రోయ్.

మీఅంతుల్ కరటకశాస్త్ర స్కాండల్లా క్కనపడుతున్నాడు.

వెంక—యేం జరిగిందెం జరిగిందేమిటి ?

గిరీశం—విను. రాత్రి భోజనాలవేళ లెక్కరు ఆరంభించమని రోజల్లా బురిడీలు పెట్టాడోయి మీమామం సబబు నేను కొంచెం యెత్తగానే తను కూడా గట్టిగా సపోర్టు జేస్తానని ప్రోమిస్ కూడా చేశాడు. నీతండ్రివైఖరి చూస్తేమాత్రం కొంచెం ధైర్యం వెనకాడినా లిక్కానకొచ్చిపూట మళ్ళీ మణిగిపోతూండేది. పెరుగుఅన్నంకలుపుకునేవేళ యిక తైమ్మించి పోతూందని లెగించి లెక్కరు ఆరంభించాను. ఇంట్లో డిక్షన్ రెండు సెంటెన్సులు యింకా చెప్పలేకాదు. నాబుగు యింగ్లీషు మాటలు దొల్లాయోయ్. దాంతో నీతండ్రి రశ్మిజ్జీజేసి “యీవెధిప యింగ్లీషు చదువునించి బ్రాహ్మణ్యం చెడిపోతూంది; దేవభాషలూగ భోజనాలదగ్గర కూడా ఆమాటలే కూస్తారు; సంధ్యావందనం, శ్రీనూక్త పురుషనూక్తాలూ తగలబడిపోయినాయి సరే గదా” అని గట్టిగా కేక జేసి చెప్పేసరికి నేను కొంచెం పస్తాయించి చెప్పేసరికి “థోయింగ్ పెర్లున్ ఓఫోర్ స్పెస్” అనుకొని కరటక శాస్త్రులువేపు చూసేసరికి యేం చేస్తున్నాడనుకున్నావ్? రాస్కెల్ ఫులకలేదు పలుకలేదుచరిగదా మొహం పక్కకి తిప్పి కడుపుగిలేటట్టు నవ్వుతున్నాడు. యిక లెక్కరు చెల్లింది కాదు. ఫీయింత యిన్నలు జరిగింతరవాత శ్రితక్షణం బజులుకొరి వెళ్ళిపోగా వంసుకున్నాను.

వెంక—అయ్యో వెళ్ళిపోతారా యేమిటి?

గిరీశం—నాటింది లీప్టు. కొసాకి విను, నీతండ్రిని పో క్లటో వేశాను.

వెంక—నాతండ్రికి లెక్కరిచ్చి పెళ్ళి తప్పిస్తావదన్నారే?

గిరీ—పెళ్ళి ఆపడానికి బ్రహ్మశక్యంకాదు. డిమాండ్ నీకు, సురేంద్రనాథ్ బాసరి వచ్చి చెప్పినా నీతండ్రి యీపెళ్ళి మానడు. లెక్కర్లు యితనేపూ సిటీలోనే గాని పల్లిటూళ్ళలో యంతమాత్రం పనికిరావు. పూనాలాంటి సిటీలో లెక్కర్ యిచ్చావంటే టెంథాజండు పీసీల్ విండానికి వస్తారు. మనబెన్లోనే పెద్దమీటింగులు చెయ్యాలంటే డప్పులు బజాయించి, నోటీసులుకట్టి, బజార్లుకాసి తోవంట పోయే వాళ్ళగి యీడ్చుకు వొచ్చినా యీబైమంది కారు. పల్లిటూరు పీసీల్ లెక్కర్లకి అన్ ఫిట్. మొన్న మానం వొచ్చినబండీవానికి నావనల్ కాంగ్రెస్ విషయవైరెండు ఘంటలు లెక్కరు యిచ్చేసరికి ఆగాడికొడుకు, వాళ్ళవూరు హెడ్ కాని స్టేబిల్ని కాంగ్రెసువారు యెప్పుడు బదిలీచేస్తారని అడిగాడు! విలేజ్ లో లెక్కర్లు యంతమాత్రం కార్యంలేదు. నీతండ్రిదగ్గరమాత్రం లెక్కరన్నమాటకూడా అనకూడదు

వెంక—అయితే నాన్నని యెలాగ జేబులో వేశారేమిటి?

గిరీ—అది పోలిటిక్సు డెబోయ్! ఆతరవాత కథ విను. నామీద కేకలేసిన తరవాత కోపవణకాక, భుమభుమలాడుకుంటూ, పెరుగు అన్నం కుమ్మడం ఆరంభించాడు.

చాడు. ఇంతలో మీరపపవచ్చి గుమ్మందగ్గర నిలబడి కోకిలకంతంతో “నాన్నా తమ్ముడికి పెళ్లి చెయ్యాలంటే నాసొమ్ముపెట్టి పెళ్లి చెయ్యండిగాని చానికొంప మంచి లభింపదానికి యివ్వద్దని” చెప్పినది దాంతో నీతండ్రికి వెట్టికోపం వచ్చి వుత్తరాపోశనం పట్టకుండానే ఆపెరుగూ అన్నంతో విస్తరి తీసికెళ్లి దా న్నెత్తినిరుద్దేశాడు ! తరటకశాస్త్రులు అడ్డుపడబోతే చెంబుతో నీళ్ళు వాడినెత్తిం దిమ్మరించాడు. కరటకశాస్త్రులుకి కోపం వచ్చి కిమ్మణ్ణి తీసుకు వాళ్ళ పూరెళ్ళి పోయినారు.

వెంక—దీనిపేరేనా యేవిటి మానాన్నని జేబులో వేసుకోవడం ?

గిరీ—పేషన్స్ ! కొసాకి విను. స్కాండ్రల్ కరటకశాస్త్రులు వెళ్ళిపోయినాడనిసంతోషించానుగాని, నీ సిస్టర్ ఫేట్ విషయవైఁ మహావిచార వైఁంది. నేనే దాని హజ్జెందైవుంటే, నిలబడ్డపాటున నీతండ్రిని చివాల్వర్తో షూట్ చేశి వుంచును. మీరమ్మ యేడుస్తూ ఒకమూల కూచుంది. అప్పుణ్ణివెళ్ళి, నీళ్ళపొయిలో నిప్పేసి నీళ్ళతోడి నీసిస్టర్ని స్నానం చెయ్యమన్నాను. సిగర్లు కాల్చుకుందామని ఆరుగు మిద చివాణా వేసేసరికి నీతండ్రికి పశ్చాత్తాపం వచ్చి, తానూ ఆరుగుమీద పీచాణావేసి, ఒక్కసిగరయినా కాల్చునియ్యకుండా రాత్రెల్లా కబురలోపెట్టి చం పేజోయ్. మొత్తానికి కత్తు కలిపేశాను.

వెంక—యెలాక్కలిపేరేవిటి ?

గిరీ—ఒక పాలిటికల్ మహాస్త్త్రం ప్రయోగించి కలిపేశాను.

వెంక—యేవిటింటా అస్త్త్రం ?

గిరీ—ఒకడు చెప్పిందల్లా మహాబాగుందండవే. సన్మోహనాస్త్త్రవంటే అదేకదా ?

వెంక—రెక్కరిచ్చి మాతండ్రిని వొప్పించడానికి బదులుగా ఆయన చెప్పిందానికి మీరే ఒప్పుకున్నారా ?

గిరీ—కుంచం నిలువుగా కొలవడానికి పీల్లేనప్పుడు, తిరిగేకైనా కొలిస్తే నాలుగింజలు నిలుస్తాయి. బాగాఆలోచిస్తే యిస్సెంటు మారియేజి కూడుననే సోస్తూంది.

వెంక—యిన్నాళ్ళూ కూడదని చెప్పివారే నాతోటి ?

గిరీ—ఒపినియస్సు అప్పుడప్పుడు ఛేంజి చెస్తూంటేనే గాని పాలిటిషను కానేరదు. నాకు తోచిన కొత్తఆర్గ్యమేము విన్నావా? యిస్సెంటు మారేజీలు అయితేనే గాని యంగ్ విడోస్ వుండరు. యంగ్ విడోస్ ఉంటేనే గాని, విడోమాడయేజ్ రిఫారమ్కి అవకాశంఉండదుగదా? సివిలిజేషన్కుల్లా నిగ్గువిడోమారియేజ్ అయి

నవ్వుడు, యిస్సెంటు మారేజీల్లో పోతే, సివిలిజేషన్ హాల్టప్రశుంది? మరి ముందు అడుగుపెట్టలేదు. గనక తప్పుగూడా యిస్సెంటు మారేజీ చెయ్యవలసిందే. ఇది వొహ కొత్త డిస్కరీ; నంబర్ టూ, చిన్నపిల్లల్ని ముసలాళ్ళకిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యడం కూడా మంచిదే అని నేను వాదిస్తాను.

వెంక—సుబ్బిని లుబాపధానికి యివ్వడం మ: చుంటూరా యేమిటి? అమ్మ ఆసక్త్యం ధం జేస్తే నూతిలో పడతానంటూండే?

గిరీ—ఘెమ్మిస్టెన్స్ పూల్సన్నాడు. “పడుపడు అన్నసవితే గాని పడనాసవితి లేదండి” తెపరాను. నూతులోపడడం, గీతులో పడడం నాస్సెన్స్, ఓరేండు తులాల సరు కోటి మీనాన్న జేయించి యిచ్చాడంటే మీఅమ్మ ఆమాట మానేస్తుంది. గాని నాఅర్థ్యమెంటు విను.

వెంక—యేమిటండి.

గిరీ—పెళ్ళనే వస్తువ శుభవా? అశుభవా? మంచివా? చెడ్డదా? చెప్పి?

వెంక—మంచిదే.

గిరీ—వెరిగుడ్. పెళ్ళనేది మంచి పదార్థమే అధికస్య అధికం ఫలం అన్నాడు గనుక చిన్నపిల్లని ఒక ముసలాడికి పెళ్ళిజేసి, వాడు ఒస్తే మరోడికి, మరోడు చస్తే మరోడికి, యిలాగ కెళ్ళిమీద పెళ్ళి, పెళ్ళిమీద పెళ్ళి, వీడిదగరో వెయ్యి, వాడిదగరో వెయ్యి, మరోడిదగ్గర మరో వెయ్యి, రొట్టిమీద వెయ్యి, నేతిమీద రొట్టెలాగ యేకోతవృద్ధిగా కన్యాశుల్కం లాగి, తుదకి నాలంటి బుద్ధిపంతుణ్ని చూసి పెళ్ళాడితే చెప్పావ్ మజా? ఇహ సౌఖ్యం పూర్తిగా లభిస్తుంది. ఇహ సౌఖ్యంవుంటే పర సౌఖ్యం కూడా సాధించావే అన్నమాట యలాగో తెలిసిందా? ఈజ్ మెంటు హక్కు యష్టాబ్జిష్ట అవుతుంది.

వెంక—కన్యాశుల్కం కూడా మంచిదంటున్నారేమిటి?

గిరీ—మరేమిటనుకున్నావ్? నెవ్వరూ బ్రేనాస్సన్నాడు చేస్తే శుద్ధక్షవరవే గాని తిర పతి మంగడిలాగ క్షవరం చెయ్యకూడదు. యీఅప్రూతోటే మీతండ్రి పశ్యం అయినాడు. యింగ్లీషువాడు ‘థింక్’ అన్నాడోయి ఆలోచిస్తే గాని నిజం బోధ పడదు. బాగా ఆలోచించగా, కన్యాశుల్కంలేని మేరేజీ యీభూప్రపంచంలో లేదు విన్నావా?

వెంక—యెలాగండి?

గిరీ—అలా అడగవోయి, యేం? డబ్బుచ్చుకుంటేనే కన్యాశుల్కమయిందే? ఇన్ని తులాలు బంగారం పెట్టాలి, యంత వెండి పెట్టాలి, అని రూపాయిలకి బదులుగా వెండిబంగారాలకింద ధనంలాగితే, కన్యాశుల్కం అయింది కాదే? యీపెద్దపెద్ద పంతుళ్ళవారంతా యిలా వేస్తూన్నవారేనా?

వెంక—అవును.

గిరీ—యింక దొర్లలోనో! వాళ్ళతస్సాగొయ్య. యిల్లుకుల చేస్తాకోయి; అవి గుడ్డలు కావు, అవి కెంట్లు కావు, అవి ఆకులు కావు, మేరియేజి నెటిలు మెంటని బోనెడు ఆస్తికూడా లాగుతారు, ఈఅర్ధ్యమెంటు నేను చెప్పేసరికి నీతండ్రి బ్రహ్మానందభరితుడైనాడు. లబ్ధావుఁధాన్లు పెళ్లికి అన్నిటికన్న పెద్దసబబాకటి నీకు చెప్తాను విను.

వెంక—యేమిటండీ?

గిరీ—లబ్ధావుఁధాన్లు ముసలాడూ, బంగారప్పించికానున్ను. రెండేళ్ళకో మూడేళ్ళకో అమాంతంగా బాల్స్ తన్నేస్తాడు. అనగా “కిక్స్ ది బకెట్” దాంతో నీచెల్లెలు రిచ్చి విడో అవుతుంది. నువ్వు పెద్దవాడికైతరవాత దానికి విడో మారియేజి చేసి కాశ్యతవైన క్రికె అతిమలభంగా సంపాదించవచ్చును. యేమంటావ్?

వెంక—అవును.

గిరీ—మరో గొప్పమాట. యీసంబంధంఅయితే నీకూనాకూ సంబంధం కలుస్తుందోయి.

వెంక—అది నాకిష్టవే.

గిరీ—రాత్రి నీతండ్రి, నీకు హైకోర్టుకొలీదాకా చదువు చెప్పిస్తానన్నాడు. ప్రస్తుతోపయోగం పుస్తకాలమాట కదిపానుగాని, పెళ్ళియించి వచ్చితర్వాత యిస్తానన్నాడు. యీలోగా చుట్టముక్కల్లే పోతే గుడ్లొక్కస్తాయి. సిగరెట్లకోసం కాపర్వయినా సంపాదించావా లేదా?

వెంక—లేదు. యీవుదయవలూ అమ్మ ధుమధుమలాడుతూ నేఉంది. నూనాన్న పొడుం కోసం కొట్లో నిలవచేసిన పోగాకులోని వోకట్ట వోడిలో దాచి తీసుకొచ్చాను.

గిరీ—దటిజోప్టిక్స్! మరి యింతనేపూ చెప్పేవుకావేం? చుట్టల్పుట్టుకుని యీ కోవిల గోపురిలో కూచుని కాలిచ్చుకుండాం రా?

వెంక—కోవిల్లో చుట్టకాల్చువొచ్చునా?

గిరీ—కాల్చిస్తే కోవిల్లోనే కాల్యాల్లోయి. దీనిపొగ ముందర సాంబాణీ, గుగ్గిలం యే మూల? యేదీకట్టయితే (కట్ట అందుకొని వారన చూసి) అహ! యేమి పొగాకోయి! నిలంగం కంట్రిలైపులో చాలా చమత్కారం ఉంది. బెస్టు టోబాకో, బెస్టు గేదపెరుగు. మాంచిఫీ. అంచేత నేనోయ్ పోయల్సు ‘కంట్రి లైఫ్ కంట్రి లైఫ్’ అని దేవుల్లాడుతాడు.

వెంక—మీరూ పోయాట్నెగదా?

గిరీ—అందు కన్యంతరవేదనాటి ? నాకు కంట్రీ లైపు యిష్టవేదగాని సీవలోలాగ బ్యూటీఫుల్ షెపరెడ్లూ, లవ్ మేకింగూ వుండవోయ్. గ్రాఫ్ గల్సు తగు మాత్రంగా వుంటారుగాని, మాడ్చీ స్మెల్ ! ఆదోహటిన్నీ నున దేశంలో మెయిడన్న వుండరోయి, యెంత నేపూ లవ్మేకింగ్ విడోజ్జీ చెయ్యాలిగాని, మరి సాధనాంతరం లేదు.

వెంక—మీరు విడోమీడ చేసిన పోయిట్రీ రాసియిస్తానని యిచ్చారుకారుగదా ?

గిరీ—*డగ్గానేయి నే పుస్తకమున తగ్గిపోతుంది. ఆనాహటిన్నీ, మత్తెండేళ్ళుపోతేనే గాని దాని రసం నీకు బాగా బోధపడదు. అయినా స్పెషల్ కేసుగా నీకు ఉపదేశం చేస్తాను నోటుబుక్కు తీసి రాయు.

(గిరీకం చుట్టకాలుస్తూ, మధ్యమధ్య చుట్టచేత పట్టి ఒక్కొక్కముక్క చెప్పగా వెంక మేకింగ్ వ్రాసును.)

THE WIDOW.

She leaves her bed at A. M four,
And sweeps the dust from off the floor,
And heaps it all behind the door,

The Widow!

Of wond'rous size she makes the cake,
And takes much pains to boil and bake,
And eats it all without mistake,

The Widow!

Through fasts and feasts she keeps her health,
And pie on pie, she stores by stealth,
'Till all the town talk of her wealth,

The Widow!

And now and then she takes a mate,
And lets the hair grow on her pate,
And cares a hang what people prate,

The Widow!

I love the widow—however she be,
Married again—or single free,

Bathing and praying,
Or frisking and playing,
A model of saintliness,
Or model of comeliness,
What were the earth,
But for her birth?

The Widow!

యిది నేను రిఫార్మర్ అయ్యేవేటప్పటికి తెన్నినట్లు చూసి గుండె కొట్టుకున్నాడు. చుట్టతాగడం సమాప్తంచేసి యింటికి పోదాం రా చాలానేమైంది.

(నాలుగడుగులు యిద్దరూ నడిచేసరికి అగ్నిహోత్రావధాన్లు కలియును)

అగ్ని—ఏవండీ పాపమాన్లుగారూ! మీ పేరేమిటండీ!

గిరీ—గిరీశం అంటారండీ.

అగ్ని—అదుగో, గిరీశం గారూ రాత్రి మవవలనుకున్న ప్రకారం మన దావాలు గెలుస్తాయనే మీ ఆభీప్రాయవా?

గిరీ—గెలవకపోతే నేను చెప్పి కదపాయందుక వెళ్ళిపోతాను. మీ పూహపోహలు సామాన్యమైనవా? అందులో “మతో ధర్మస్తతో జయః” అన్నట్టు న్యాయం మీ పక్షం వుండి బాధ్యులైన గారి కేసు విషయమై జబ్బల్పూర్ హైకోర్టు తీర్పుహాటి మనకి మహాబలంగా వుంది, మాపెత్తండ్రీగారు యిలాంటి కేసే ఒకటి యీమధ్య గలిచారండీ.

అగ్ని—దీనిల్లా అసాధ్యం యీ కేసు కాకినాడలో తేమలసాచ్చింది. మా కరటకశాస్త్రులుని పంపిస్తే యెడో చదువకీల్ని పదిర్చాడు. వాడెప్పుడూ డబ్బు తెచ్చుని రాయడవేగాని కేసుభోగ్తా యేవీ రాయడు. గడియగడియకీ వెళదావంటే దూరాభారం గదా?

గిరీ—మితలవైతే స్త్రీమరుమీద వేసు వెళ్ళి ఆవ్యవహారమంతా చక్కజెట్టుకు వస్తాను. మాపెత్తండ్రీగారు కాకినాడకీల్లా తెలివైన స్త్రీడగు, ఆయన పట్టిన కేసు యెన్నడూ పోయిందన్నమాట లేదండీ.

అగ్ని—మీరు వెళ్ళితే నేను వెళ్లినట్టే, యంతిఫీజయినా మీ పెత్తండ్రీగారికి వకాల్తీ యిద్దాం, యావంటారు?

గిరీ—మీబగ్గిర ఫీజాపుచ్చుకోవడంకూడానండీ? ఖర్చునమట్టుకు మీరు పెట్టుకుంటే ఫీజాఖర్చులేకుండానే పనిచేయిస్తానండీ.

అగ్ని—మీరలా అంటార న్నే నెరుగుదును గాని గెలిచిం తరువాత మనకి పోచిన బహుమతీ యిద్దాం.

గిరి—యిచ్చినాసరే యివ్వకపోయినా సరేతెండి.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును.]

బుచ్చమ్మ—నాన్నా అమ్మ స్నానానికి తమ్మంచూండ్.

అగ్ని—అలాగే. (బుచ్చమ్మ వెళ్ళిపోతూండగా గిరికం కేగంట చూచును.)

భోజనం చేసినతరువాత కాయితాలు మీచేతికిస్తాను. అవన్నీ సావకాశంగా చూడండి, ఏ యింటితూరు పొద్దుగు రువాచవుధాన్లమీద మండడిగోడవిషయమై మానం తెచ్చినదావా అంచం పుచ్చుకుని ముసలబు అన్యాయంగా కొట్టేశాడు. జడ్జి కోర్టులో అప్పీలుచేశాం; మావకీలు ఆవతలపార్టీదగ్గర కతికి మన కేసు ధ్వంసం చేశాడు. మీవంటివారు నాకు చెయ్యసరా వుంటే రావాచవుధాన్ల పిల కూడ దీనేదును; కానిండిగాని తూర్పు మండడిగోడ రావాచవుధాన్లదయితే, పడవటి మండడిగోడ మందవాలన్నా లేదా? న్యాయం చెప్పండి చూడండి. దానిమీద యెలాకొంజాయెత్తేదో! క్రిమిల్ను శిపించమని భుక్తనలవో చెప్పేడు.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును.]

బుచ్చ—నాన్నా! అమ్మ స్నానం చెయ్యమంచూండ్.

అగ్ని—వెధవచూండా సాద! పెద్దమనుషుల్లో ధృతిహారం మాట్లాడుతూంటే రామాయ గం లో పిడకలవేట్లాటలాగ అగే పిలవడవా?

గిరి—తప్పకుండా క్రిమినల్స్ ను తేవలసిందే, క్రిమినల్స్ నిజ్జ్యూర్ కోడు 171 శక్ష్ న ప్రకారం తెద్దావా? 172 డో శక్ష్ న ప్రకారం తెద్దావా?

అగ్ని—రెండు శక్ష్ నూ తేలేవే?

గిరి—నేరంగలప్రదేశం, ఆక్రమణ_రెండు శక్ష్ నూ కూడా ఉపచరిస్తాయి సరేగవా కళ్ళతో చూశానుగనుక యిగోడమీదయినట్టు జల్లెటగ బొడిచి సాక్ష్యం కూడా పల్గలను, యిగోడ స్పష్టం గా మీదాన్లాగే కనబడుతుంది.

అగ్ని—అందుకు సందేహంవుండండి, యేమరిచి యెన్నాళ్ళు పూరుకున్నాను. పెరటి గోడకూడా చూతురుగానండి, ఆక్కా బత్తుడిమక్కు నులిపి గెల్చుకున్నాను, కాని యిదావాలక్రింద సిరిపురంభూవి అస్మైయ్యవలసి వచ్చిందండి, రావాచ ధాన్లుకేనుకూడా గెలిస్తే, అవిచారం నాకు లేకపోవును.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

కన్యా శుల్కము - తృతీయాంకము

౧-వ స్థలము : రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో

రామప్పంతులు యింట్లో సావిత్రి గది.

[మధురవాణి ప్రవేశించును.]

మధు—యీ రామప్పంతులు కథ పైకి పట్టించి, లోపల లొటారలలా కనిపిస్తుంది.

భూవులన్నీ తొక్కుటవడి వున్నాయిట; చురీ రుణంకూడా పుట్టడట వాళ్ళకీవీళ్ళకీ జాట్లు ముడేసి జీవనం జేస్తూన్నాడు, యీవూరు జేగం సరించి చెయ్ చిక్కినంత సొమ్ము చిక్కించుకుని పెందరాళే మరోకొమ్ము పట్టుకోవాలి. (పాడును.)

* తెలియని మోసపోతినే, తెలియని * (పాడుతుండ గారామప్పంతులు ప్రవేశించును)

రామ—యేవింటో ఆమోసపోవడం? తరవాత ముక్కేవింటి, పాడూ,

మధు—అంత ముక్కేవుంటి, మిమ్మల్ని నమ్మి మోసపోయినాను.

రామ—అదేం అలా అంటూన్నావు? నిన్ను మోసప్రచ్ఛలేదే? నిర్నయప్రకారం రెండొందలూ సట్లంలో యిచ్చాను. నెలజీతం నెలకు యిచ్చాను. యిహా మోసవేయడం?

మధు—యేంచిత్రంగా మట్టాడతాను పంతులుగారూ! నాకు డబ్బే ప్రధానమైనట్టు మీమనసుకి పొడగడుతుంది కాబోలు, నాకు డబ్బు గడ్డిపరక. మీభూవులు రుణాక్రాంతమై నాయని అప్పట్లో నాకు తెలుసుంటే మీదగ్గర రెండొందలూ పుచ్చుకుందునా? మీరు ఖర్చునెచ్చాను క్రించుకొని సంపారం బాగుచేసుకోక పోతే నేనుమత్రం వొప్పేదాన్ని కాను. ఫలానా పంతులుగారు ఫలానా సొన్నుంచుకుని బాగుపడ్డారంటే నేనాట ప్రతిష్ఠ. మాయింటిసాంప్రదాయం ఇది పంతులుగారూ! అంతే గానిలోకంలో సాన్లమిచ్చని వూహించకండి.

రామ—భూవులు తణఖాఅన్నమాట శుద్ధఅబద్ధం యవరన్నారో గాని; నేను మహా రాజులా వున్నాను.

మధు—నాకింట్లో పహారాజాణా కనపడబట్టే యిల్లా, వాకిలీ వొదిలి మానం ప్రాణం మీసాలుచే? నమ్మి మీరెంత వొచ్చాను. నన్ను మోసం మాత్రం చెయ్యకండి; వినియోగ్ని పాపం గుర్తుకొంటుంది.

రామ—నేను మోసంచేసే మనిషి నేనా ?

మధు—అలాగయితే లుబ్ధావుధాన్లు కారితో పెళ్ళిందుకు కుదిర్చారు ? నాకు తెలియదనుకున్నా గా యేమిటికి అనుసలాడిక పెళ్ళించును ? మీకోసమే యియ్యెత్తంతాను.

రామ—హా ! హా ! యిదా అనుమానం ! కొంచెం గెడ్డం నెరుస్తూంది. చన్ను కూడా ముసలాణంటావా యేమిటి ?

మధు—చెట్టికి చావ నలుపు, మనిషికి చావ తెలుపు. అనగా చీకట్లో నక్షత్రాల్లాగ అక్కడక్కడ తలవెంట్రుక తగిలిన చవక్.

రామ—స్వారస్యం మా జమత్కార్తంగా తీశావ్ ! యేదీ మధు. (రామప్పంతులు మధురవాణిని ముద్దెటుకోబోవుచు.)

మధు—(చేతులలో అడ్డి మాఖము ఓరజేసుచు) వేరూమరూ లేదా ? లుబ్ధావుధాన్లు పెళ్ళి తప్పించేస్తే గాని నేను మధు బెట్టుకొనివ్వను.

రామ—అంతా సిద్ధవైతే తరవాత నాశక్యమూ అనుచుండి (లుబ్ధావుధాన్లు మధు బెట్టుకొనును.)

మధు—సత్తు వుందనా మోటతనం ?

రామ—నాసత్తు విప్రదేం జాశావ్. చిన్నతనంలో ధ్వజస్తంభు దండతో కొడితే గణగణమని గంటలన్నీ ఒకగడియ వాగేవి. నాడు జబ్బు చేసిందగ్గిర్నంచీ డీలా అయిపోయినాను.

మధు—యిదా డీలా ? నాచేయి మోహండీ యలా కందిపోయిందో అన్నా,

రామ—చావ చిరిగినా చదరంతలు, నీరొణునికీ యిప్పటిసత్తువే ఉడ్డోలంలా కన పడుతూంది.

మధు—యీ పెళ్ళి మాన్పించుకోపోతే నేను మీతో మాట్లాడను.

రామ—వెట్టికుదిరింది, రోకలితలకి చుట్టమన్నాట్ట ! రెండేళ్ళాయి అమనలిగాడిన కొడుకుమీద నాలొక్క ప్రజ్ఞంతా వినియోగపర్చి పెళ్ళి సిద్దంచేసి యిప్పుడేలా తప్పించడం ?

మధు—యేం లొక్కం చేశారు ?

రామ—అలా అడుగు. నాబుద్ధిసత్తువ కూడా నీకు తెలుస్తుంది. లుబ్ధావుధాన్లు వరమ బోభి. వాడిగుణం యిలావుండబోతుందని పోల్చితేమో అన్నట్టు చిన్నతనంలో వాడికి పేరుపెట్టాను. పెళ్ళాడితే వొల్లమాల్ని ధనంవాస్తుందని ఆశ పెట్టించాను.

మధు—యలాచేశారీమహాచిత్రం ? పెళ్లైతే ధనం ఖర్చవుతుందిగాని, రావడ వెలగా ?

రామ—లొక్క వంటే మరేవిడ బనుకున్నావు ? అసాధ్యలు ! సాధ్యం, సాధ్యలు అసాధ్యం చెయ్యడవేకదూ ? మన సిద్ధాంతిని దువ్వేటప్పటికి వాడేం జేశాడను

కున్నావు? బుద్ధివుధాను జాతకం యగా దిగా చూసి, శీఘ్రంలో వివాహ యోగం వుండన్నాడు, అవివాహము పల్లధనయోగం వుండన్నాడు, దాంతో ముసలాడికి డబ్బాస్తుందను ఆక ముందుకి, డబ్బా ఖర్చాకుం గన్నభయం వెనక్కి లాగడం ఆరంభించింది. ఇంతటో పండాగా రిక్కడికొచ్చారు, ఆయన్ని కూడా తయారు చేశాను. బుద్ధివుధాను అనుమానం తీర్చుపందానని ఆయనకి జాతకం చూపించే సరికి పండాగారు యేమన్నారా? “వివాహధనయోగాలు జవలగా వున్నాయి, ఆయితే మీరు పెద్దవాళ్ళు, యిప్పుడు మీకు పిల్ల నెడరిస్తారు, పెళ్ళెలా అవుతుంది? ఇలాంటివి జరగడానికి వీలేని మహాయోగాలు జాతకాలో పట్టినప్పుడు గొప్పమేలుకు బదులుగా గొప్పకేడు సంభవిస్తుంది. అనగా మీకు మార్కవోధన నప్తవోధనం సంభవిస్తుంది. గ్రహశాంతి చేసి బ్రాహ్మణ భోజనం బాహుళ్యంగా చెయ్యండి, కొంత జప్తిగిబ్బోచేసి అంతహో అరిష్టం పోతుంది. మంచిరోజు చూసి నూర్యనూసాగారాలు ఆరంభించండి” అని చెప్పేసరికి అవుధాను గుండె రెండు చెక్కలై వివాహప్రయత్నం ఆరంభించాడు. ఇది కథ.

మధు—యేమి కల్పన!

రామ—ఇంకా వుంది! యిహను కృష్ణారాయపురంలో అగ్నిహోత్రావుధాను కూతురు జాతకవెలా వుందట? చెప్పడానికి అలవిలేదు. అది కాలుపెట్టిన యిల్లు పని యిళ్ళవుతుందట. అది పట్టిందల్లా బంగార పోతుందట!

మధు—నిజవేనా లేక అది మీబనాయంపేనా?

రామ—అదినట్టుకు నా బనాయంపు కాదు, అగ్నిహోత్రావుధానై జాతకం అలా బనాయించాడు, మాబ్రాహ్మణలో యిది పరిపాలె, పెళ్ళిళ్ళలో పంపించిది ఓహ జాతికవ్రాణ నిజంవుండదు.

మధు—యేమైనా!

రామ—లొక్కం, లొక్కడను.

మధు—రెండింటికి యేవిటో భేదం!

రామ—నమ్మచోట చేస్తేమోనం, నమ్మచోట చేస్తే లొక్కవ్రాణు.

మధు—తాను చేస్తే లొక్కం, మరోడు చేస్తే మోసం అనరాదా? అబద్ధానికి అర్థ వేవిటి?

రామ—యావన్నావు? అబద్ధననా? ఉద్యోగధర్మం లొక్కవృత్తి అని, అది వక వృత్తి భగవంతుడు కల్పించాడు. ఆలొక్కవృత్తి యెటువంటిది? నిజాన్ని పోలిన అబద్ధవాడి ద్రవ్యాకర్షణ చేసేది. ఈధర్మనూత్మలు నీకలా తెలుస్తాయి.

మధు—నాకలా తెలుస్తాయి నిజవేగాని, ద్రవ్యాకర్షణ యలాగ యీపెల్లివల్ల?

రామ—(తనలో) క్రానెజ్జామిషను చేస్తూందోయి దీం తస్సాగ్రాయో (పైకి) నీకు

మేజువాణి నిర్నయింతుకున్నాను కానూ, నీవు పదిరూపాయల సొమ్ము దొరకడం ద్రవ్యాకర్షణకాదా ?

మధు—యేంచి త్రవైన మనుష్యులు పంతులు గానూ ! (తనులపాను చుట్టతో కొట్టి) నేను రాబోతానని రెండేళ్ళకిందట కలగని, యీ రాబోయే మేజువాణి బుద్ధిలో భ్రండుకొని యీ పెళ్ళి కావడానికి విక్లవ హత్తుం జేసారా? ద్రవ్యాకర్షణ యలాగో నాకు బోధపడ్డది. పెళ్ళి కూసుర్ని యిలాకా వేసుకుని, దాంద్యారా ముసలాడి మాటా ముళ్ళా లాగేస్తారు. యంతనత్వము పరాన్నయినా ఆమాత్రం ఊహించుకోగల్గు. లేకపోతే నేనుంత బతిమాలుకున్నా యీ పెళ్ళి తప్పించక పోవవేలదా? మీబుద్ధికి అసాధ్యం వుందంటే నే నమ్ముతానా ?

రామ—ఆమాట్టిజడగాని, అన్ని పనులూ ద్రవ్యాకర్షణకోసమే చాస్తాననుకున్న వాయేలదా? ఆముసలాణి కాపాడదాననే, యీ పెళ్ళి తలపెట్టాను.

మధు—‘చిత్రం చిత్రం మహాచిత్రం’ అని కథుంది, అలా వున్నాయి మీచర్యలు.

రామ—ఆక థేనో చెబుదూ, నాక్కడలంటే మానడం.

మధు—పొగటిపూట కథలేవదా? ముందు యీచిత్రకథేవదా? శ్రవియ్యండి.

రామ—అది చెప్పేదికాదు చెప్పును.

మధు—చెప్పకపోతే వొప్పును.

రామ—ఒప్పుకేంజేస్తావు ?

మధు—యేంజాస్తానా? యీజడతో కొడతాను. శాస్త్రంలో కామకులకు చెప్పిన ఆయుధమిది.

రామ—నేం దెబ్బలికి మనిషీని కాను. శాస్త్రం గీత్రం వాకపక్కనుంచి మోట సరసం మాను. చెప్పుమంటే చెబుతాను గాని అలాంటి కబుర్లు నువ్వు వినకూడదు. మరేంటేదు లభ్యాధాన్లు వెధవకూతురు మీనాక్షి ప్రవర్తన మందిదికాదు. నాలోజాలకొహమారు అది పీకలమీదికి తెస్తాంటుంది, పోలీసువాళ్ళు బెదరించి పదిడబ్బలసొమ్ము లాగేస్తాంటారు. డబ్బుఖర్చుంటే ముసలాడికి ప్రాణపోకట. సగసారం కూడా మీనాక్షి దూబర చేస్తుందంటాడు. పెళ్ళయితే దాని ఆట కడుతుంది.

మధు—మీనాక్షి ప్రవర్తన బాగుందికాదుటూ మీరే చెప్పాలి. మీరు కంటపడ్డతర వాత యే అడదాని ప్రవర్తన తిన్నగా ఉంటుంది ?

రామ—అదుగో చూశావా? అలా అంటావనేకూ, చెప్పనన్నాను.

మధు—యీచిక్కులు నాకేం తెలియవు. పెళ్ళి మానిపించెయ్యండి.

రామ—యీ పెళ్ళిలో నీ మేజువాణి పెట్టి పది రాళ్ళిప్పిస్తాను మాటాడకూడకో.

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) లభ్యాధాన్లుయెడట నేను మేజువాణి అద !

రామ—పేరువాడు గాని, సభలో పెద్ద సేనేకనూ?

(హెడ్ కనిస్టేబుల్ చుట్టకాలుస్తూ ప్రవేశించి కుర్చీమీద కూర్చోను.)

హెడ్—రామప్పంతులూ; యినస్పెక్టరికే టోపి వేశావటే?

రామ—(హెడ్ కనిస్టేబుల్ చెవిలో) గారూ గారూ అసనయ్యా.

హెడ్—యెప్పుడూ లేచి గారేమిటి గీ రేచిటి, చింతగారు?

రామ—అడవాళ్ళున్న చోటకీ టోపున కానడవేదనా, అన్నా!

హెడ్—అడవాళ్ళంటున్నావు, నువ్వుకూ డాక్టరుతోనే జమాయేచిటి? ఆహా!హా!

రామ—హాస్యానికి వేరొస్తాడా ఉండాలి.

హెడ్—నేను హాస్యంకోసం రాలేదు; ఇనస్పెక్టరు పేరుచెప్పి రావినాయడిదిగ్గర పాతికరూపాయల్లాగావట్టి, యిలా యెందరిదిగ్గర లాగానో రామప్పంతుల్ని నిల్చున్న పట్లాన్ని పింజిట్టకు యీడ్చుకురా అని నాతో ఖచ్చిరంగా చెప్పి యినస్పెక్టరు పాలెం వెళ్ళిపోయాడు.

రామ—చిన్నప్పుడు వొక్కబల్లో చదువుకున్నాం యినస్పెక్టరు నేనూను. అంతేత అతని పిలక నేనూ, నాపిల్ల అతనూ లాగినా ఫర్వాలేదు. రావినాయడిమాట మాత్రం కుద్రాబద్ధం. మీరు ముందు వదండి. గుఱ్ఱం కట్టించుకుని నేపనుదిగ్గర కలుస్తాను.

హెడ్—నేనెలావస్తాను నీతోటి; నాకు వొల్లమాల్నా ఉనుంది. ఒక కనిస్టేబుని నీతో పంపిస్తాను.

రామ—(హెడ్ చెవులో) నాయుంట్లోమాత్రం నకారప్రయోగం చెయ్యకు. నీవుణ్ణి వ్రంతుంది.

హెడ్—అదా నీఘోష! ఆలాక్కానియ్యి. (నిష్క్రమించును.)

రామ—(తనలో) అనుగో మళ్ళీ ఏకవచనజే కూస్తాడు! (పైకి) యెవడాఅక్కడ.

నాఖరు—(ప్రవేశించి) సిత్తం బాబు.

రామ—గుఱ్ఱం కట్టుమను.

నాఖరు—సిత్తం బాబూ, (నిష్క్రమించును.)

రామ—చూశావా మధురవాణీ నే న్నిలబడ్డచోట రూపాయలు గలగల్రాల్తాయి. యీ యినస్పెక్టరు గాడికి యీతాలూకాకి వొచ్చింతరువాత అయిదారువేల యిప్పించాను. వీధితలుపు వేసుకుని, సంగీతసాధకం జేసుకో, విద్యవంటి వస్తువు లేదు. (గుమ్మందాటి నాలుగడుగులు వెళ్లి, తిరిగివచ్చి) అప్పుడే వీధి తీశావు? యీవూళ్ళో మాదుర్తారుజున్నార; నాన్నేహితులవదనీ, బంధువులవదనీ పేరుపెట్టుకొన్నారు. రానీకునూ (తలుపువైనించివేసి) గడియవేసుకో. (నిష్క్రమించును.)

౨-వ సలము : రామస్వంతులు యింట్లో పడకగది.

[మధురవాణి తివాసీమీద కూర్చుని వీణ వాయించుచుండును.

వాయిద్యం ముగించి]

మధు—విద్యవంటి నస్తువులేదు, నిజమే—ఒక్కటితప్ప—అదేంటి ? విత్తం. డబ్బు
రానివిద్య దారిద్ర్యహేతువ. యీవూళ్ళో నారదుడు వచ్చి పాడితే నాలుగు
దమ్మిడి లిప్వురు, గనక యీవీణ యిటు పెడవాం. పెద్దాడు నిస్తీల సౌజ చేసి
వెళ్ళాడు అతడు యిచ్చేది చచ్చేదీలేదుగాని, జట్టిలేన నావొ నేటివొడ్డుకాస్తాడు.
(వీధిశబ్దపు తట్టబడును)

వొచ్చాడుకాబోలు, (తలుపుదగ్గరకి వచ్చి) యగరు మీరు ? బంధువులా ?
(తలుపువలె కరటక శాస్త్రాలు, కన్యవేషంతో కిష్కొడున్నాను.)

కరట—అవడ కడ్డం బడ్డవారే బంధువులు. మీ మీదను బంధువులం కావున గాని
మీరు మాకు బంధువులు కాగలు.

మధు—నేనులా ?

కరట—(తనలో) యీకంతంబెన్నట్టుంది. (పైకి) నేస్తం కట్టడానికే వొచ్చాం.

మధు—దేంతో కడుతారు ?

కరట—(తనలో) యీవేశ్య మధురవాణి కాదుగదా ? కంతాన్ని పోలిన కంతంఉండ
కూడదా ? (పైకి) నేస్తం కట్టడానికల్లా ఉన్నది నక్కలేకదా టంకం ?

మధు—యేమిటో ఆటంకం ?

కరట—బంగారం !

మధు—మాచతులు గారకి మీరు నేనులా బంధువులా కూడా కాకపోతే తలుపు
తీయ్యొచ్చును. (తలుపు తీయును.)

కరట—(తనలో) అరే ! మధురవాణీ !

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) చిత్రం

కరట—యేమిటి చిత్రం ?

మధు—యీవేషం !

కరట—ఉదరనిమిత్తం బహుకృతవేషం; యిది దేవుని డిచ్చిన వేషవేషం.

మధు—నాదగ్గి లేనా మర్రం ? యీ పిల్లెవరో ?

కరట—నాకొమార్త.

మధు—నాబకమల్లా చెడి పొగటివేషాల్లో దిగిందా ? పెట్టి పుట్టాడు గదా యేల యీ
అవస్థ ?

కరట—నీదనువల్లీ దేవుడిచ్చిన స్థితికేం లోపంరా లేదు. నిన్ను చూడవలసివచ్చాను. మధు—ఇన్నాళ్ళకైనా యీదీసురాని మీకు జ్ఞానకం రావడం అదెంత గాదు ?

కరట—నీలాంటి ముసలి మళ్ళీ వుందా ? నిన్ను చూడడం బ్రహ్మనందం కాదా ? నీదగ్గరకి రావడం, చేదనా యిన్నాళ్ళూ రాలేదనుకున్నావు ? డిప్టీకలక్తుగారి కుమార్తెత్తుంగారు నిన్ను చేపట్టానని తండ్రికి తెలిసినతరువాత, నేను గానీ నీయింటికి వస్తే పీక ఉత్తంచేస్తాడేమో అనేభయంచేత కొంచెం యడబెట్టి యితడికి యెప్పుడు బదిలీ ఉత్తవుంది మామధురవాణి యెప్పుడు చూస్తాను అని దేవుణ్ణి సదా ప్రార్థనూ ఉంటిని. నువ్విక్కడెన్నాళ్ళయి ఉన్నావు ?

మధు—డిప్టీకలక్తుగారి కుమార్తెత్తుంగారిని తండ్రి, చదువు శేరుపెట్టి చున్నవటం తగిలిన రెండు నెలలగాకా ఆయన నేస్తుకు గిరీశం గారిద్వారా డబ్బు పంపించాడు. అత నాత మొన్నటిదాకా గిరీశం గారు నన్ను ఉంచారుగాని, డబ్బుకి యలా ముం గా ఉండేది నాయింటికి వచ్చినవాడల్లా తన కొడుక్కి దోస్తీ అయివుంటాడని డిప్టీకలక్తురు ఆనుమానిస్తాడేమో అని శేరుగలవాడెవడూ నాయింటికి రావడం మానేశాడు. సంజీవరావు గారి ఆల్లరి కొంచెం మరుపొచ్చిందాకా ప్రేమనందావని యీవూరొచ్చాను.

కరట—(ముక్కుమీద వేలించుకొని) గిరీశం నిన్ను చుకున్నాడా ? మా మేనల్లుడికి చదువు చెప్పడాని కుక్కడుర్చుకుని మావాళ్ళింట్లో చేరాడు. వాడికి పెంబరాళ్ళ ఉద్వాసన చెప్పాటి.

మధు—(ముక్కుమీద వేలించుకొని) నాదగ్గరకు వచ్చినవాడల్లా చెడిపోయినాడే ? నాదగ్గరకు మీరు రాకుండా అవరోధం కలిగించని యెప్పుడో డిప్టీకలక్తుగార్ని తిట్టేతే. ఆయనకంటే మీ న్యాయం యెంబాగా ఉంది ? నాదగ్గరకు వచ్చినందుకు మీభార్య గారు చుండు మిమ్మల్ని మెడబట్టుకొని యింట్లోంచి తరవ్వలిసింది. తనకి రొట్టా. ఓహాడికి ముక్కానా ?

కరట—క్రియలలో అంతవరకూ జరక్కపోయినా మాటల్లో ఆమర్యాదా ఆమేమి నాకు జరుగుతూనే ఉన్నది.

మధు—(చిరునవ్వుతో) యీయిల్లాలు మాపంతులు కంటబడితే యీబిడగుట్టు బట్ట బయలొతుంది.

కరట—యిల్లాలనేస్తున్నావేం అప్పుడేను ? కన్నెపిల్ల; దీన్ని పెండ్లి చేయడానికే, నీదగ్గరికి తీసుకొచ్చాను.

మధు—మాపంతులుకేనా పెళ్లి ?

కరట—“ఏకానారీ సుందరీవాదరీవా” అన్నాడు. (బ్రిలోకనుందరి నువ్వు దొరికింతరు నాత నీపంతులు గారికి యింకా పెళ్ళిందుకు ?

మధు—అయితే మరెవరికి పెళ్ళిచేసుకోవడం? నాకాయేమిటి? అలాంటి, సైయే! మొగవేషం వేసుకొని, పెళ్ళిపట్టంమీద కూర్చుంటాను. యిలాంటి పెళ్ళాందాకడ వెలాగ? జగత్ప్రసిద్ధులైన కరటకశాస్త్రులు గారి అల్లుణ్ణి కావడం యెలాగ? దివ్య సుందరవిగ్రహావని పొగడగానే నాబుర్రాలు పొంగుతాయనుకున్నారా కాబోలు! యీపిల్లనిగారా నాబోల్లు ఎవరితో ముందర పోతారు. ఆడవి మెచ్చిందే అందం! మొగాడికన్న మనక. మీకేం తెలుసును. మరి నాపెళ్ళాన్ని నాకిచ్చేసి మీ తోవని మీరు వెళ్ళండి. (శిష్యుడి చెయిపట్టి లాగును.)

శిష్యు—చూశావురా నాన్నా యెలా పట్టుకుందా?

మధు—(ఆపుకోలేకుండా నవ్వుతూ) కాబాష! యిదేనా పెద్దమనిషి కథ! ఇంక పొరుగువ్యక్తివంటానో మొగుడు పిలిస్తే వెళ్ళకుంటేను?

శిష్యుడు—కొడుతుంది కాబోలూ నాన్నా, యింటి కెళ్ళిపోదాం, రా!

మధు—యేం సంగనాదివే? తరవాత పెళ్ళి చేసుకుంటాను. అందాకా ముద్దియ్యి. (ముద్దెట్టుకొనును.)

కరట—నేరనిపిల్లని చెడగొడుతున్నావు.

మధు—నాలంటివాళ్ళకి నూరుకుందికి నేర్పి చెడగొట్టగలడు యెవరికి శిష్యుడు? యీకన్నెపిల్ల నోరు కొంచెం చుట్టవాన కొడుతూంది!

కరట—అంచేతే కాబోలు డబ్బీలో చుట్టలు తరుచు మామ వాతూంటాయి మధుర వాణీ! బేవుణ్ణాకు నిన్ను చూపించాడు. పంతుల్లేనిసమయం కనిపెట్టి వచ్చాను. మళ్ళీ అతడొచ్చేలోగా నామాటలు నాలుగూ విని మాకువచ్చినచిక్కుతప్పించు.

మధు—మీకొచ్చిన చిక్కేమిటి? నేను చేయగలిగిన సహాయవేమిటి?

కరట—చిక్కన్నా చిక్కుకాదు. విను యీవ్రాళ్ళో గిరిశం పెత్తలికొడుకు లుబ్ధావు ధాన్లని ఓముసలాడున్నాడు; వాడికి నూమేనగోడల్ని వ్వతానికి మావావ నిశ్చయించాడు. యీసంబంధంచేస్తే నాచెల్లెలు నూతులో పడతానని వొట్టేసుకుంది. యేం ఉపాయం చేస్తావో, దానిప్రాయం కాపాడాలి.

మధు—యీపిల్లని అంతకి తక్కువనొమ్మకి అమ్మితే లుబ్ధావుధాన్లు చంకలు గుడ్డుకుని చేతుకుంటావో, అతనిదాకా యెందుకు? నేనే కొనుక్కుంటాను.

కరట—చూపితే అందుకుపోయేదానికి నీకు మిక్కిలి చెప్పాలా యేమిటి?

మధు—యిదివరకి నిర్ణయమైన సమ్మంధం యేమిటపెట్టి తప్పించడం?

కరట—నీబుద్ధి కసాధ్యం వుందా? డబ్బు కసాధ్యం వుందా?

మధు—బుద్ధికి అంతా అసాధ్యవేదగాని, జబ్బుకి యెక్కడా అసాధ్యం లేదు. యీ

పెళ్ళిలో మాపంతులుకో పనిరాళ్ళు వారుసతా యమకుంటున్నాడే?

కరట—నాసంబంధం నేనుకుంటే నేను యిరవై కాపాపాణాలు యిస్తాను.

మధు—సరే. గాని నాటకంలో యెంతవోస్యవేదనా చెల్లుతుంది. నటనలోకి హాస్యం తెస్తేయేవీ మూడుతుందో ఆలోచించారా?

కరట—మధ్య నీకొచ్చిన ఫర్వా యేవీటి? నాకొచ్చిన ఫర్వా యేవీటి యీకత్తెర మీసం, కత్తెర గొడ్డం కడిగేనుమని నాతోవని నేను వెడతాను. యీకోక నీదగ్గర పారేసి మాళివ్వుడు వెళ్ళతాడు. ఆలకనాత యిదేవీటమ్మా యీచిత్రవని నువ్వు నలుగురమ్మలకి క్రితోపాటు ఆశ్చర్యపడుదువుగాని, మీపంతులుతో నీఫార్పు జేసి యీమంత్రం యెలా సాగిస్తావో గట్టిఆలోచన చెయ్యి.

మధు—మాపంతులు వక్కడివల్లా యీవని కానేరదు.

కరట—మరీ యింకా యవరికాళ్ళు పట్టుకోవాలో చెప్ప?

మధు—మాపంతులు తో మాట్లాడడం విసతరవాత అవుధాన్లుకూతురు మానేస్తం మీనా క్షిని తండ్రికి తెలియకుండా చూసి, ఓ రెండు కాసులు యిస్తానని చెప్పండి. ఆపైని సిద్ధాంతిని చూసి అతనికి జలాగే ఆశ పెట్టండి. యీవనికి సిద్ధాంతే కీలకం. నేను తెరవెనకనుంచి సమయోచితంగా హంగుచేస్తాను.

కరట—నీమాటవేరేనే చెప్పాలా? నిన్ను సంతోషపెట్టడం నాకు విధి.

మధు—ఆమాట మీరు శలవివ్వడం నాకు విచారంగా వుంది. పృత్తిచేత వేవ్వని గనక చెయ్యవలసినచోట్ల ప్రవ్యాకర్ణణ చేస్తానుగాని, మధురవాణికి దయాదాక్షిణ్యాలు నున్న అని తలచారా? మీతోడబుట్టుకి ప్రమాదం వచ్చినప్పుడు నేను డబ్బుకి ఆశిస్తానా? యటుంచి యెటొచ్చినా కాపాడతాను. హెడ్ కనిస్తీబుకు మాత్రం కొంత నిజం చెప్పుదాం అతగాడు యిప్పుడే వస్తాడు, మాట్లాడతాను. మీరు యిక్కడ కూచోండి.

కరట—స్వాధీనుడేనా? కొంప ముంచడుగద?

మధు—గులాం (నిష్క్రమించుచు.)

కరట—కూచుందాం రా.

శిష్యు—నాపేరేవీటండోయి?

కరట—కొంప ముంచుతావు కాబోలు! నువ్వి! మధురవాణ్ణి చూడగానే మతిపోయిందా యేవీటి?

శిష్యు—దానినన్ను ట్లుపడాలని నిదానమున్నాను.

కరట—స్వాధీను మాట జ్ఞానం వుండుంటే నువ్వి అనేకేరు జ్ఞాపకంవుంటుంది.

(రామప్పంతులు గుఱ్ఱం నూరాన్న విగి నడిచివచ్చి)

రామ—(కరటకకాస్త్రితో మెల్లిగా) లోపలీకెవరైనా వెళ్ళారా?

కరట—(గట్టిగా) యవరో యిద్దరు ముగ్గు రొచ్చారు గాని మీయిల్లాలుగా రొచ్చి పైకి పొమ్మని గెంటేశారు.

రామ—మీరెవరు? యెందుకొచ్చారు?

కరట—చూది కృష్ణాతీరం, నాకేరు గుంటూరు శాస్త్రులంటారు. తమద్గిర రావకార్య వుండి వొచ్చానండి.

వీధిలోనుంచి జవాను—“యినస్పెకటరుగారు నే వొచ్చిందాకా మఱిచెట్టు కింద గుఱ్ఱాన్ని నిలిబెట్టుచుతావన్నారు. రూపాయలు వేగం యివ్వండి”

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

రామ—యవరు వొచ్చారుట?

మధు—యవరోస్తారు? మీ నేస్తులట! తగిలాను.

జవాను—రూపాయలందోయి.

రామ—(మధురవాణితో) యేదీ మొన్న నీకిచ్చిన రూపాయలు? సాయంత్రంమళ్ళి ఫిరాయిస్తాను. యీసైతాను ప్రాణం తింటున్నాడు.

మధు—మీరిచ్చిన రూపాయలు బట్టంతోలేకాను. నేను డబ్బిక్కడ దాచుచుంటే మాతలక్కడ కాలక్షేపం చెయ్యడవెలాగ?

రామ—వొట్టబద్ధాలు!

మధు—(తాళములు గుత్తి మొలకలోనుంచి తీసి రామప్పంతులుమీద విసిరి) చూసుకోండి.

రామ—(బుజం తడుపుకుంటూ) దురహంకారం కూడదు! విసిరికొడితే దెబ్బతగ్ల నుకున్నావా యేనిటి?

మధు—దుష్టమాటలనగా తగిలే తప్పా?

జవాను—యేవయ్యాయి, పోయి, రూపాయ లిచ్చావు కావని యినస్పెక్టరుగారితో చెబుదునా?

మధు—(మెడలో నాను తీసి) యిది తొక్కటువుంచి కావలసిన్నసొమ్ము తెచ్చుకొండి.

రామ—(తనలో) అహ! యేమి యోగ్యమైన మనిషి! లేనిపోని అనుమానాలు పడ కూడదు.

కరట—పంతులుగారూ యెన్నిరూపాయలు కావాలి?

రామ—పాతిక.

కరట—నేదాఖలేస్తాను (జవానుకు ఇచ్చును.)

రామ—ధనజాతకానికి డబ్బులు వస్తావుంటుంది. యేమిటి మీరాచకార్థం?

కరట—ఇది నాపిల్లండి. దీనికి వివాహం చేయించి ఆనుకృతం తమరు కట్టుకోవాలి.

రామ—వివాహం చేయించడానికి నేను వైదికిని కాను, నాకు మంత్రాలు రావే?

(చుట్ట జేబులోంచి తీసి కొనకొరికి) యేనంటావు సుధురవాణి? అగ్గిపుల్ల.

మధు—(అగ్గిపుల్ల అందిస్తూ) పంతులునుంచి శిష్యుడివేపూ, శిష్యుడినుంచి పంతులు వేపూ కోపముతో చూచును)

కరట—మంత్రపఠన పూడు వైదికపవాడిటే మంత్రవఠండి? ఈకోజాల్లో వైదికమృం
త్రాల మహిమ పోయిందండి మృత్రవఠంటే నియోగ్యప్రభువుడే మంత్రం?

రామ—మధురం! యేవంటావు? యీపిల్ల నేనే పెళ్ళిచేసుకుందునా?

మధు—(రామపంతులువేపూ శిష్యుడివేపూ చురుచుచూసి నిష్క్రమించును.)

రామ—సాగనుక తైలకిఅలక కూడా అదో శృంగారం సుమండీ, కాస్తల్లు గారూ!

కరట—వైదికపాళ్ళం మాకా శృంగారాలు యలా అనుభవవంతాయండి? మాయిల్లా
శృక్కోపవస్త్రానే చీపురుకట్టు యెగురుతాయండి. సరసవఠన్నది పుస్తకాల్లో చద
వడవేఁగాని మాకు అనుభవవేద్యం కాఁడండి. శ్రీష్టమూర్తివారు రాధికతో శల
విస్తున్నారు, ఓరాధికా నీకోపం తీర్చుకోవాన్నవ్వయనా “ఘటయ భుజబంధ
నం రచయరద ఖండనం, యేనవాభవతి సుఖజాలం” యేవఠంచున్నాడంటే కవీశ్వ
రుడు చేతుల్లోటి ఉక్కిరికిక్కిరిఅయ్యేటట్టుగా కాగలించుకో, మిరిన్నీ పెదివఠలు
రక్తాలాచేట్టట్టు కొరికయ్యి, ఆంఘున్నాడు.

రామ—(మధువాణి వెళ్ళినగుమ్మచువేపు చూపి) ఉప్పులేక నే ముప్పందుం. మధుర
వాణికి మాత్రం యీవెట్టి మొట్టికవిత్వాలు చెప్పకండి. నాలాంటి నృమవర్లు నోట
సరసం సహించరు.

కరట—అమె మీభార్యకారండీ? సంసారికన్నా మర్యాదగా వుంది యీవీశ్య!
మిది యేవఁదృష్టం.

రామ—యెంపికలో వుండండి. మీరాచకార్థం చెప్పుకుంటాను.

కరట—లుబ్ధావుధాన్లు గారికి తమకి చాలా స్నేహవఠని విన్నాను. ఆయన తమమాట
అడుగుదాటరట?

రామ—ఆగాడిదకొడుక్కి ఒకరితో స్నేహం యేమిటండీ? వాడిప్రాణానికి డబ్బుకీ
లంకె; డబ్బుకీ వాడికి స్నేహంగాని మరియవరితోనూ స్నేహంలేదు. అయితేవాడికి
వ్యవహారజ్ఞానం లేకపోవడంచాత, కొర్టులంటే భయంచూతా, నానలహా లేక బతక
లేదు. వాడేఅన్నమాటేమిటి, యీతాలూకాలో సివిలుమేజి నేట్లు యెక్కడొచ్చి
నా రామపంతులు పప్పులేని పులగం వుండదు.

కరట—అసట విసే తాము నియోగ్యప్రభువులు, మంత్రబలంచాత చక్రం అడ్డేస్తారని తమర్ని వెతుక్కున్నాము. నాపింతల్లివాడు? నియోగ్య బియ్యల్ ప్యాసయినాడండీ. డిప్టీకలక్టర్ చేస్తున్నాడు. బంధువులకి అతనిపల్ల గడ్డిపరకంత సాయం లేదు గదా మీదిమిక్కిలై కూరా నారా యవభృయినా గృహస్థులు గృహస్థ మర్యాదకి పంపించి, తల్లయినా పెళ్ళాంజయినా అలా పుచ్చుకుంటే తిరగగొట్టించాకా అభోజనం కూచుంటాడు! పెట్టడానికి పుచ్చుకోవడానికి నియోగ్య ప్రభువులు, తమకి చెల్లించి గాని, మావాళ్ళుగదో గాలు మంచిగడ్డకొద్దో గాలండీ, “ఇయ్యో ఇప్పించంగల ఆయ్యలకే గాని మీసమన్యులకేలా రెయ్యకి లేవా బారెడు” అని కపిశ్వరుడన్నాడు.

రామ—యాయంగిలీలు శదువులు లావై నకొద్దీ వైదీకునే అన్నమాటేవింటి అడ్డవైచ జాతులవాళ్ళవారికి మాచాకచక్కా లబ్బుతాయండీ? వారొక్కం మాలో స్వతహాగా పుట్టినది మీరు తెచ్చిపెట్టుకున్నది. యెరువునరు యెరువునరుకే బిన్నారా? మీవాళ్ళు లంచాలు పుచ్చుకోవడం చాతకాక, పతి సతలమని వేషం వేస్తారు.

కరట—అదే పతకవైతే అది అమ్మకు బతికినా అన్నట్టు మావాళ్ళకే చాతయితే నాకు యీ అవస్థేవండీ? మావాడు పనిచంది పార్టీలలో చెబితే పదిరాళ్ళ సొమ్ము దొరుకును. యీచిక్కులు లేకపోవును.

రామ—యేవింటా చిక్కులు?

కరట—రూబాధ చాలా లావుగా వుదండి రేపటి పున్నంలోగా ఒకపస్తావేజు తాలూకు రూపాయిలు చెల్లకపోతే నావాపడిపోతుండండి. యీపిల్లని నల్లబిల్లిలో వెంకటదీక్షితులుగారికి పువహాని వందలక అన్న నిస్సయించుకొని తీరా వొచ్చేసరికి యిప్పట్లో రూపాయలిప్పలేం పెళ్ళయిన నెలరోజుల్లో యిస్తావన్నారండి, అందుచేత అది వొడుచుకొని బుద్ధావుఁధాన్లు గారు వివాహప్రయత్నంలో వున్నారని విని తమదర్శనానికి వొచ్చానండీ. ఇదిగాని తాము సమకూరుస్తే పదివరహాల సొమ్ము దాఖలుచేసుకుంటాను.

రామ—నేను నలభైయూభైరూపాయల వ్యవహారాల్లో జొరపడేవాణ్ణి కాను.

కరట—తాము చేసే సదుపాయాన్ని బట్టి యెంతయినా దాఖలు చేసేవాణ్ణేనండీ. నా రుణాలు పడచారు పందాంటాయండీ. అటుపైని యేవొచ్చినా తాము దాఖలు చేసుకోండి.

రామ—“ఎతే, గియ్యే” బేరాలు మాటవసరం లేదు. అగ్నిహోత్రాపుధాన్యకి పద్దెనిమిది వొండలిస్తున్నాడుగదా, అందుకు సగానికి తగ్గితేనే గాని ఆపుధాన్య ఆసంబంధం మాని మీసంబంధం చేసుకోడు. అందులో మీ రుణాలు తీరేదేమిటి? నాకిచ్చే

చేసింది? యేవైతేనేవి? ఆవ్యవహారం యెలాగ మించిపోయింది. పదిరోజులకింద ట్రాన్స్ ఫాక్టుపరుస్తును. ఆసంబంధం భోగట్టా మొదట నేనే తెచ్చాను. నాచేతు లొంచి ఆవ్యవహారం పోలికెట్టి లాగేశాడు. కృత్యాద్యవస్థమీద మధురవాణి మేజా వాణికి వాణ్నిప్పించేసరికి నాతాతలు దిగొచ్చారు. మరి వక ఉపాయం చెబు తాను వినండి, మీకు మయిందరు కొమాళ్ళున్నారా?

కరట—చిన్నవాడికి మయినారితే దాటి మూడేళ్ళయిందండి.

రామ—అయితే యిహ లేనేవిటి? ఆక్షణ్ణవాడు మయినరని వాద్దిదాం.

కరట—సాక్ష్యం యెలా వొస్తుందండి?

రామ—ఓహూహూ! మీరు యేమీ తెలియజే! యిలాంటి వ్యవహారాలు నాతల మీద యెన్ని వెంట్రుకలున్నాయో అన్ని మోసేశాం, విన్నారా? ఉర్లాం బసవ రాజు గారిసంభావనలేటే సాక్ష్యాలక్కుడా గెజట్టార్డ్ చేశాం. కుండనాలు వేసు కున్నవారికి ఓరూపాయి జాఫా.

కరట—జాతకం వుందిగదా యేంసాధనం?

రామ—కాకితివైతే జగ్గిపుల్లతో ఫ్లైస్! తాటాకైతే నీళ్ళపొయ్యి! కొత్తజాతకం బనాయించడం అయిదునిమిషాలపని. మాసిద్ధాంతమట్టుకు నాలుక్కొలాలు చల్లగా వుండాలి. నాదగ్గర పాతతాటానులు అలేఖాలు అటకనిండా వున్నాయి. మున్నె యేళ్ళనాటి కాకతా లున్నాయి. ఒక నూట్టూపాయలు నాకు ఫీజుకింద యిచ్చి ఖర్చులు పెట్టుకొండి. గ్రంథం నడిపిస్తాను.

కరట—దారి ఖర్చుకోసం తెచ్చినరూపాయలు మీకు దాఖలు చేశాను. మరి బుర్ర గొరిగించుకుందావంటే ఓమ్మిడీ లేదు. కోర్టుంట తిరగడాని కయినా చేతిలో ఓడబ్బు సామ్యుండాల్సిందా? యిదోహరై ట్టొంపలా నాతో వుంటే యెలాగండి కోర్టుంట తిరగడం? తమ తాత్యానికి అసాధ్య వన్నది వుంటుందంటే నే నమ్మ జాలను, యెలాగయినా కుదిర్చిసంబంధం తప్పించి మాసంబంధం కుదిర్చి నాకు యిచ్చేసామ్యులో పదోవంతు తాము అంగీకరించి మిగిలించి నాకు దయచేయండి. దీన్ని మొగుడింట అప్పజెప్పి ఆపైన యీగ్రంథం యేదోకొన చూసిందాకా లేమర్చి అంటగాగి వుంటాను.

రామ—పదోవంతు పనికిరాదు. మాజేరం యెప్పుడూ సగానికి సగం.

కరట—సంగోరు మీకిస్తే మరి నేను రుజాలేం దీర్చుకోను?

రామ—రుజాత్తీర్చుకోఆక్కర్లేకుండా గ్రంథం జరిగిస్తాంగదూ? అప్పుడే మీచేతులో రూపాయలు పడడానికి సిద్ధంగా వున్నట్లు మాట్లాడుతారేవిటి? నేను ఎంతశ్రమ పడ్డ పైని పతకం తిరగాలి? అది ఆలోచించారా?

కరట—తాము అలాటంటే నేనేం నునవిచెప్పుండి? రక్తమాంసం అమ్ముకుంటూన్న పప్పుడు ఆకాని కూడయినా సంతృప్తిగా దొరకటం న్యాయం గడండి? వ్యవహారాల తొట్రుబాటుచేతనూ నిలకట్టు పెట్టి వుండడంచాలనూ, తొండరపడుతున్నాను గానండి, కొంచెం వ్యవధివుంటే రెండువేలకి పైగా అమ్ముకుందునండి.

రామ—“ఆయితేగియితేను” అనుకున్న లాభంలేదని చెప్పానుకానా? ఐదోవొంతుకు యేవంటారు?

కరట—ఈపాపపుసొమ్ముకే తమరు ఆశించాలా అండీ?

రామ—పాపపుసొమ్ము మాదగిరికి రాగానే పవిత్రవైచోతుంది. ఒకాంకివ్వడంకోసమే గాని నాక్కావాలా యేమిటి?

కరట—ఐతే కానియ్యండి.

రామ—ఇక నాప్రయోజకత్వం చూడండి. మధురం! మధురం! కాకితం, కలం, సిరాబుడి తీసుకురా, మామోలు సిరాబుడికాక గూట్లోది పెద్ద సిరాబుడి తే.

మధు—(అవతలనుంచి) నాకంటే మధురం కంటబడ్డతరవాత నేనెందుకు.

రామ—అడవాళ్ళకి అనుమానం లావండి. వింటున్నారా? ఆదో ముచ్చట!

కరట—కేవలం వజ్రాన్ని సంపాదించారు!

రామ—వజ్రవేరేగానండి, పట్టదాసపు అలవాటుచాత పదిమందితో మాట్లాడితే గాని, దానికి వ్రాసుబోదు.

కరట—ఆమాత్రం స్వేచ్ఛ యివ్వడవేరే మంచిదండి; అడదాన్నట్టే రొక్కాయించ కూడదండి?

రామ—రొక్కాయినే యేంజేస్తు దేవింటండి?

కరట—యిలాంటిహానంగలమనిపైతే నూతులో గోతులో పడుతుందండి.

రామ—అలాగనా అండి?

కరట—అందుకు సందేహమేమిటండి? నాజూకైన మనస్సుగలస్త్రీని మల్లవూపులాగ వాడుకోవాలండి.

రామ—ఆ నాజూకులూ గీజూకులూ మీకేం తెలుసునండి.

కరట—పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కలు. నాయకుడు నిరాకరిస్తే నాయక వోచ్చిన్నీయేవే. ఉద్యానాల్లో ఉండుకున్నటువంటి లతలతో వురికి పోసుకుంచు దండి. మహాకవులనాటకాల్లో ఆస్థానే జరిగినట్టు ఆశ్చర్యం.

రామ—మరెవళ్ళతో మాట్లాడిన తప్పులేదు గాని, హెడ్ కనిసీబుతో మాత్రం మాట్లాడ వద్దని బుద్ధిచెప్పండి, మీరు తండ్రిలాంటివారగుదా?

కరట—అంత అవ్వచ్చాక అండి! అలాంటి పిల్లే వామ ఉంటే, మాడు నాలుగువేల కమ్మవని దుకానూ పకానూ లేకుండా కాలక్షేపం చేసివుండును. చిన్నయినా

నాలుగు నెక్కులా ఆగ్నిజూపితే చెండు మూడుశేలు యదివరకే వేతులో పడి ఉండునండి, మేనరిం చెయ్యాని పిత్తల్లి భీష్మిచ్చుతూ చోబట్టి యీ దురవస్థ మాకొచ్చింది. అందాతనే యింట్లో చెప్పకుండా యీపిల్లని వెంటతీసికొచ్చి యీ దేశంలో వెళ్ళికి చూపుతున్నాను.

రామ—నానహోయం లోపం ఉండబోను.

కరట—ఆయితే కార్యకయిందే !

రామ—యే పిల్ల యిలా రా. చెయి చూపించు.

(శిష్యుడు పులి నడిచి వెనక్కి వెళ్ళును.)

కరట—చూపించవద్దు. పులిం తెచ్చావును. (రబాకాస్తలు శిష్యుణ్ణి రామప్పం

తులుద్దగిరికి తోయును. రామప్పంతులు చెయ్యిపట్టుకుని ఆరిచెయ్యి చూచుచుండును. శిష్యుడు చెయ్యి లాగుకొంటూన్నట్లు నటించును. మధురవాణి సీరాబుడ్డి, కలం, కాకితం పట్టుకుని రామప్పంతులు వెనక నిలుచుండును.)

రామ—ఆహా ! యేం ధనరేఖా ! సంతానయోగ్యత బాగా ఉంది.

మధు—మీరు చేపట్టింతరవాత, అందుకు లోపం వుంటుందా ?

(సీరాబుడ్డిలోని సీరా రామప్పంతులు ముఖంమీదపోసి ఛట్టిన వెళ్ళిపోవును.)

3-వ స్థలము : కృష్ణగాయపురం అగ్రహారంలో

అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారి ఇల్లు.

పీఠి—గుమ్మంయందట గిరిశం నిలిచి నన్నని గొంతుకతో పాడును.

“నాముని విశిష్టములబారికి నే,

నేమని సహింతునె, చెలి, యేమని సహింతునే?”

వీడితస్సాగ్రయా, వీడిబాణాలు పువ్వులలోయి ? ఆమాట యెవడు నమ్ముతాడు వెర్రికుట్టె యెవడైనా నమ్మాలిగాని? అనుభవవేద్యుడైన దీని నిజంయేవిటంటే:— మంచుపడునుబట్టిన లోహం మొనకి, డయమండ్ పోయంట్ వేసి, పాయిజన్ లో మంచు కంటికి కనబడకుండా ముద్రించి వినురుతాడు, దీంచాతనే పైకి గాయం కనపడదుగాని పోలీసువాళ్ళు దెబ్బల్లాగ లోపల తహతహ పుట్టిస్తాయి. యీవిడో బ్యూటీ చూస్తే యేమీ తోచకుండా ఉన్నది. ఆయితే యిది చెప్పినట్లల్లా వశ మయ్యే మనిషికాదు. పాతరస్తాలేం పనికిరాకుండా ఉన్నాయి. నాయక్ స్పీరియస్సు, నాశ్చంకార చెప్పలా గుడ్డిగవ్వంత పని చెయ్యకుండా వున్నాయి. యింత సింప్లీసిటీ యక్కడా కానలేదు. దీనికి లవ్ సిగ్నల్సు రాకు రామా ! యేమీ తెలియవు. కొంతాం మాటలు అడితే యేమిన్న అర్థం చేసుకోలేక ఆలేడికళ్ళతో

తెల్లబోయి చూస్తుంది. ఆయామ్ డ్రెస్సులీయన్ లవ్ లెట్ హర్. దీన్ని చూసిన దగ్గరించి లెన్ లవ్ నూ, డాన్సింగ్ ల్లనూ, మీద పరమావస్థం వుట్టింది. పోజీ టీవ్ యబహులెన్స్. నాళ్ళ పెంకకూటలూ, పెంకరాకదొంగళీమలూ, డామిట్ ! అంతా యిన్నిన్నింటియేగదా ? ఇన్నాళ్ళు మధురవాణిల్లోపడి యెలాగు యానీని అయిపోయినానో, నాకు నావట్టుకే ఆత్మరక్షం నా వుండ ! మధురవాణికి యీమని పీకిని కంపారిజన్ ఉన్నదా ? అది రంగువేసిన గాజుపూస ఇది పూర్వోద్దేశం ? కాదని యవడైన అభాజనుడు అంటే ఆమాంతంగా వాణి పి కూడదీస్తాను. దీనిని చెడగొట్టడానికి ప్రయత్నం చెయ్యకూడదు; చేసినా సాగేదికాదుగనక కొత్తదాని కొంత న్యాయవైచన దారితొక్కాలి. యేగింటయూ అది ? మాయోపాయం చేసి దీన్ని లేవతీసుకుపోయి విడోమారియేజి చేసుకుంటినట్టయినా కీర్తి సుఖం కూడా దక్కుతాయి. “టూ బర్డ్స్ యట్ వన్ షాట్ ! ఇలాంటి అట్టర్ యిన్నోసెంట్ విడోని వొప్పించి తీసుకుపోయి పెళ్ళాడతే మజా, ప్రయోజకత్వము గాని, రెండేసి మూడేసి సంతానాలు కలిగి తురకాడిలోనో, దూడేకులవాడితోనూ జీవిపోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్న చండుముండల్ని విడో మారియేజి చేసుకుంటే హెల్ ! పూటకూళ్ళమ్మలాంటిముండని పెళ్ళాడ్డం విడో మారియేజి అనిపించుకోదు అది దొంగముండా మారియేజి ! ఇదేవింటయూ యిది, యీబుచ్చమ్మ సాక్షాత్తు పరమ పవిత్రమైన విత్ గిల్ట రెటర్న్ ! అయితే, గియితే, మ. రా. శ్రీ యస్. గిరిశం గారు విడో మారియేజి చేసుకోవడమేనా ? “టు మరీ యె విడో, ఆర్ నాట్ టు మరీ, దటిజ్ ది క్వశ్చన్ !” షేక్స్పియర్ పడ్డఅవస్థలోపడ్డాం ! తొందరపడి తొందరడిపోజీసాహేబుతురకల్లోకలిసిపోయినాడన్నట్టు నావంటి బుద్ధిమంతుడు యేపని చెయ్యకూడదు. దానిలాఫనస్తాబు చేరీజువేసి, జమాఖర్చు చేసుకుని మరీ డిసైడ్ చెయ్యాలి. రెటర్న్. సీ. Imprimis ఒకటో పద్దు డెబిట్ (నష్టం). విడో మారియేజి చేసుకుంటే మావాళ్ళు అక్కర చెయ్యరు. అందుకు క్రెడిట్ (లాభం). వాళ్ళిప్పుడు చేస్తున్న అక్కరేవుంది ? గవక బాలెన్స్ (గాక బాకీ) నిల్ బండి నున్నా ! రెండోపద్దు-డెబిట్ (ఖర్చు)-లోకం నన్ను బహిష్కారం చేస్తారు. అందుకు క్రెడిట్ (జమ) లోకంలోకల్లా విస్తారం సస్తువను నేను అంకించుకుని పసలేనిఅలోకానికే నేను బహిష్కారం వేస్తాను. గవక క్రెడిటు బాలెన్స్ (నిలవ) యేవింటయూ ? నెగటివ్ యడ్వాంటేజి, హావిల్ నధింగ్ టు డూ విలే పాపర్ వర్లు-పోజిటివ్ యడ్వాంటేజి-సాజెనింగ్ ఆలిట్స్ వెల్త్. మూడో పద్దు-డిబిట్-నష్టం-వీడి వెధవముండ ! టంటూరు - నోటాబిలిటీ - యీపద్దు నిజంగా

డెబిటేనా? అడిట్ డిపార్టుమెంటువా? డిగి సంశయం తీర్చుకోవాలి. అందాకా ము. రా. శ్రీ గిరిశంకారి అభిప్రాయం యేమంటే - విజో అనేది ఏమిటి? ఏనేమ్! ఓపేరు? ఆపేరు మనిషి మొహమీద రాకుండా? మనిషిని ముస్తాబుచేసి యడట నిలబెడితే యిది పునిస్త్రీ, యిది విజో అని చెప్పదగిన శబ్దమనిషి యవడు? ఒహూహూలేడు, గనక విజో అనే వస్తువ చుక్కడుందయా? చెక్కిరించే వెధవల నోళ్ళలో ఉంది. మిక్ కెడిట్, (లాభ) - ఏమనగా - విజో పెళ్ళాడిందంటే అశుభం నో గాయిత్యం అని ఆశ్చర్యం కన్నెయ్యడు. ఇక డెబిట్లైని శుద్ధ కెడిట్ సంబంధం వూరి, “చుక్కలవలె, కర్రపరపుకుక్కలవలె నీడు కీర్తి ముల్లకములన్ క్రిక్కిరిసి పిక్కటిల్లెను”, అన్నట్లు గిరిశంకారి కీర్తి మిన్నముట్టుతుంది. గిరిశంకారి విభవావినాహుమహాత్మ్యం కథ న్యూస్ పేపర్లో పెద్దక్షరాల్లో పడుతుంది. కెడిట్ సెలబర్ డ్రెస్, విజో షరియేజి యసోసియేషన్ వారు ఒక తృణం యిస్తారు, బుచ్చప్పకూడా కొంచెం డబ్బుంది. డెబిట్ - దానా తెస్తే గాని అభ్రుంధాను సూపర్ గారు దాన్లో దమ్మిడి యివ్వడు.

ప్రాజెండ్ వాస్తవ్వి విచారించగా అవశ్యం విజో షరియేజి చేసుకుని తీరవలసిందే అయితే సాధనవేమిటి? ఏదైనా యాసెన్ బిడ్డికట్టి వొడ్డు చేరాలి (పైకి ముఖం యెత్తి ఆలోచించి) వెంకమ్మ, మొగుడితో దెబ్బలాడి నూతులో పడ్డప్పుడు నేను సాహసించి పురికి పైకి తీసిందగర్జించి పూరంతా నేను సాక్షాత్తు సత్యహరిచ్చంద్రాణిగా భాషిస్తున్నాను. అడుగడుక్కి బుద్ధిదాస్టేనుంటుంది గాని, నేనంతవాణ్ణికానా ఏమిటి? న్నే హంపట్ల పీకిచ్చేస్తారేగిరిశంకారు సాధారణులా? గనుక బుచ్చప్పని మనం లావుచనుంచేసినా సుతిమించేవరకూ యవరూ తప్పబట్టబోరు. కాత్రిళ్ళు అరబ్బినైట్లు, కాశీమఠిలీలు, మదనకామరాజు కథలూ చెబుతూ వుంటే యంతో సర్దాగా పక్కని కూచుని వింటుంది. లవ్ స్టోరీను బుట్టకెక్కించాను. కొంత గ్రౌండు ప్రిపేరైంది గనక, యిహా విజో షరియేజి మంచిదని బోధపడుతూం. పాచిక పారినట్టయినా, రామవరం చలో, విజో షరియేజి కరో! లెట్ మీ టిగిన్ ది కాంపైన్ ఎట్ వన్స్. (తలుపు కన్నములోనుంచి తొంగి చూచి) నడవలో కూర్చుని విస్తళ్ళు కడుతున్నది. కట్టెవెడట కొంచెం మ్యూజిక్ పురుడాము. (ఎటువొర్తునే చెలియా నను జావళి కూను రాగముతో పాడి) బుచ్చప్ప వనిగారూ తలుపు తీయండి (బుచ్చప్ప తలుపు తీయును) నదినా... కరో!... వెంకటేం యేమి చేస్తున్నాడు?

బుచ్చప్ప - కె. ఎల్. గోట్టి. ములాడుతున్నాడు.

గిరీశ—ఈవూరుక నే మరి చదువు చెడిపోతుంది. పట్నంలో ఉన్నప్పుడు డస్కు దగ్గరనుంచి శదిలితేజోహోషేవాడనుకాను... ఒక్కమాటు పి... పిలుస్తారా పాతం చెప్తున్నాను.

(బుచ్చమ్మ తమ్మని తీసుకొని వచ్చుటకు వెళ్ళును)

అహ! దీని తండ్రిగొయ్య, మొహంయెదటికి వచ్చేటప్పటికి కొంచెం ట్రైం బింగ్ పట్టుకుంటుంది వకటి అనవలెనని మరివకటి అనేస్తాయంటాను. మరెవళ్ళూ లేరు. వంటరిగా దొరికిందిగదా—యిలాంటప్పుడు నామనస్సులో మాట చెప్పిస్తే తీరిపోవునా! ఆకోతివెధవని తీసుకురమ్మని చెప్పాను, కాని పాఠాలలో చిన్న లెక్కరు వేతాము. (వెంకటేశ్వర్లు, బుచ్చమ్మ ప్రవేశింతురు.) యేమివాయి మే డియర్ బ్రదరినా వెంకటేశం పాఠాలు చూడడం కుత్రంగా మనివేశావు? ఇక్కడ? ఇక్కడమరి మానంగోజులు ఉంటే వచ్చిదికూడా మరచిపోతావు. ఏది లెక్కు బుక్కు పట్టుకురా. (వెంకటేశం పుస్తకము పట్టుకొనివచ్చును). గాడ్సర్వర్గా అనే పాఠం తియ్యి. రీడ్ మై ఖడ్ బోయ్.

వెంక—(తడుముకుంటూ) డేర్ యిజ్ నాట్ ఏన్ అబ్బట్ ఇన్ క్రియేషన్ ఫుచ్ డజ్ నాట్ సెర్వ్ సమ్ యూస్ ఫుల్ పర్పజ్.

గిరీశ—అట్టే! అటె అక్కడ నిలుపు, క్రియేషన్ అనగా యేమిటి?

వెంక—క్రియేషన్ అనగా - ఆనగా - ఆవులు,

గిరీశ—నాస్సెస్, చదువేస్తే ఉన్నమతికూడ పోవుతున్నది. ఆవులు యెదట ఉన్నాయనా ఆవులంటున్నావు? ఖళ్ళీ ఆలోచించి చెప్పు.

వెంక—మంటకి అరం అడిగారండి?

గిరీశ—క్రియేషన్.

వెంక—అదా! క్రియేషన్ అంటే ప్రపంచం. నేను, యెదట ఆవులు కనబడితే ఈ యీ ఆవు పెరుగు నెలకోజులే కదా తినడంనీ ఆలోచిస్తున్నాను.

గిరీశ—వన్ థింగ్ ఎల్ ఏ టైమ్ యిప్పుడు పాతంమాట ఆలోచించు. క్రియేషన్ అనే వక్కమాటపైనే వక్కలుంటే లెక్కరు యివ్వవచ్చును. ప్రపంచం యేలాగు న్నది? కపిధాకార భూగోళా అని మనుధర్మ శాస్త్రంలో చెప్పినాడు. కపిధమంటే యేమిటి?

వెంక—నారింజపండు.

గిరీశ—వెరిగుడ్. ఆందుకు అమరనిఘంటులో సద్యం నీకు వచ్చునా?

వెంక—రాదు చెప్పండి రానుకుంటాను.

గిరీశ—యింతలు బడరీ ఫలములు యింతలు మారేడుపళ్ళు యీడుకు జోడ్ బంతులు తామర మొగ్గలు దంతీకుచ కుంభములబోలు తరుణీ మచముల్.

యీ ప్రపంచములో ఏమి వస్తువులుంటవి ?

వెంక—ఆవులు.

గిరీశ—డామ్ నాస్నెన్స్, యెంతసేపూ ఆవులేనా? ఏమిటి వుంటవో బాగా అలోచించి చెప్పు.

వెంక—గేదెలు.

గిరీశ—డల్ విల్ నాట్ డు, మళ్ళీ ఆలోచించి చెప్పు.

వెంక—అయితే నాకు తెలియదు.

గిరీశ—విడోన్—ఇంత చిన్న ప్రశ్నకు నీగు జవాబు తెలియదు! ప్రపంచమందుండేవస్తువున్నట్టిలోకి ముఖ్యమైనవి నీధవలు. దానివిషయమై పెద్ద లెక్కరు యివ్వవచ్చును. మనదేశములో ఒక దురాచారము ఉన్నది. మొగవాడికి పెళ్ళాము చచ్చిపోతే తిరిగి పెళ్ళాడుతాడు. అదదానికి మొగుడు చచ్చిపోతే ఎంత యవ్వనములో నున్నా, ఎంత సొగసుగా నున్నా, మరివకడిని పెళ్ళాడవలలేదు. ఇది అన్యాయ వంటటావా, కదంటానా?

వెంక—తప్పకుండా అన్యాయమే.

బుచ్చమ్మ—యేవండీ గిరీశం గారూ, వెధవలు పెళ్ళాడడం పాపంకాదూ?

గిరీశ—అహా! మీసత్యకాలం చూస్తే నాకు విచారంగా వున్నది. వెధవలు పెండ్లాడ వలసినదని భరాశ్రమ్యుతిలో స్పష్టంగా నున్నది. వేదంలో కూడా నున్నది. రాజ మహేంద్రవరములో యింతా పెండితులు సిద్ధాంతం చేసినారు. పూర్వకాలంలో వెధవలు పెండ్లాడేవారు. వెంకటేశం! సలహాత్రలో దమయంతి రెండో పెండి చూటించిన పద్ధతి చదువు.

వెంక—నాకు రాదు.

గిరీశ—ఇంత ముఖ్యమయినపద్ధతి మరచిపోవడం యంత తప్పు! నోటుబుక్కు తీసి రాసుకో—“దమయంతి రెండో పెళ్ళికి భరసుండే రాజులెల్ల దడదడ వచ్చిరి”— చూశావా! లోకంలో ఉండే రాజులుతా వెధవని పెళ్ళాడడానికి వచ్చారట. (బుచ్చమ్మవైపు జూచి) చూశారా? కాస్తాలన్నీ వొప్పకోవడమే కాకుండా మీదిమిక్కిలి వెధవలు పెళ్ళాడకుండా వుండేపోతే వోషమని కూడా చెప్పతూ ఉన్నాయి. ఇందువిషయమై శంకరాచార్యులవారు పత్రిక కూడా యిచ్చి యున్నారు.

బుచ్చమ్మ—అయితే మనవాళ్ళంతా వెధవల్ని పెళ్ళిచేసుకోకూడటంకే?

గిరీశ—ఆదంతా యింట్లో చాకిరీ చేయించుకోవడమా కోసరముగాని మరేమీ కాదు.

రూమురాత్రి ఉందనగా కేచి మరునాడు రెండురూపాలదాకా యెద్దులాగు పని చేయస్తారా? ఒకపూటకంటే యెక్కువ ఫోజనం చెయ్యనియ్యరుగదా?

అచ్చరసలాగు యెంత సొగసుగానున్నా మంచిగుడ కట్టుకొనివ్వరు. సరుకు పెట్టుకొనివ్వరు, తుమ్మెరపంపులా ఉండే జాతుకూడా తినివేస్తారుగదా! ఫర్ ఎగాం పిల్, మీఆక్కయ్యకు ఆశంబ్రబింబమువంటి ముఖముపైని ఒక కుంకుమబొట్టుంటే త్రినేత్రుడికైనా చూడడానికి అలవి వుండునా? ఆహా! యీ అవసరమూలే నా హృదయం కరిగిపోతున్నది ఆల్ రైట్! ప్రపంచములో యింకా యేమి వస్తువులున్నవి?

వెంక—చేగోడీలా.

గిరీశ—జామ్ నాస్సెన్స్-ఎంత నేపూ తిండివిషయమయ్యే ఆలోచిస్తావు. బాచిలర్స్, బ్రహ్మచారులు కూడా వున్నారు. వాడు చెయ్యవలసినవని యేమిటి?

వెంక—వేదం చదువుకోవడం; సైన్యాలకి గడ్డి తేవడం.

గిరీశ—నాస్సెన్స్-అది మాతండ్రివద్ద చదువుకునేవిద్యార్థులమాట. బ్రహ్మచారియొక్క రియల్ డ్యూటీ అంటే, విధింపబడినవని యేమనగా, విధవలను పెండ్లాడడమే ఇంకా క్రియేషనులో యేమిన్నది?

వెంక—నాకు తెలియదు.

గిరీశ—రామవరములో జెధవవివాహము చేసుకున్న వాళ్ళకల్లా నెలనక్కంటికి నూలు రూపాయలు యిచ్చి పోషించడమునకు విదో మారేజి సభ వకటి యున్నది. ఇది వరకు అయిదువేలమంది విధవలకు వివాహములుఅయి వున్నట్రిలు అయిపోయినారు. రల్ రైట్ క్రియేషన్ అనే మాట అయినది. ఆనెంటెన్న అంతకూ అర్థము చెప్పు.

వెంక—మీరొక మాటు చెప్పినతరవాత నేచెబుతాను.

గిరీశ—ఆల్ రైట్! ప్రపంచములో దేవుడు ప్రతివస్తువునూయేదోవొక ఉపయోగము కొరకు చేసియున్నాడు. చేగోడీ యెందుకు చేసినాడు?

వెంక—తినడముకు.

గిరీ—దట్ ఈజ్ రైట్, ఆవుల నెందుకు చేశాడు?

వెంక—పాలు యివ్వడముకు.

గిరీశ—పెర్ ఫెక్ట్ లీ రైట్, అడవాళ్ళ నెందుకు చేశాడు?

వెంక—వంటచెయ్యడానికి.

గిరీ—నాస్సెన్స్, పెండ్లాడడముకూ, పిల్లలకనడముకున్నూ, గనక పెండ్లాడకుండా ఉన్న విధవపిల్లలు దేవునిఆజ్ఞను అతిక్రమించిన పాపములు చేస్తున్నారు.

[అగ్నిహోత్రావధానులు ప్రవేశించును.]

అగ్నిహో—ఏమండీ గిరీశం గారు మాకురవాడికి చదువుచెప్పుతున్నారా?

గిరీశ—ఘంటసేపాయి చెబుతున్నానండి.

అగ్ని — యేదీ నేకూడా వింఛాను కొద్దిగా చెప్పండి.

గిరీశ — మైడియర్ బోయ్, గాడ్ క్రియేషన్. సృష్టి యెవరు చేసినారూ?

వెంక — దేవుడు.

గిరీశ — ఫాదర్ ఈజ్ సెక్స్ట్ టు గాడ్. దేవుని తరువాత ముఖ్యం యెవరూ? నే
ఫాదర్

వెంక — తండ్రి.

అగ్నిహో — మొత్తముమీద మీయింగ్గీషు చదువు మంచిదిలాగే కనబడుచున్నది.
భాష భేదంగాని మనముక్కలే నాశ్యవిన్నీ.

గిరీశ — వెంకటేశం! దేవుడు సృజించిన ప్రపంచములో యేమి వస్తువు లున్నవి? నే
కోర్ట్స్.

వెంక — పెద్దపలు

గిరీశ — నా సెన్సెస్, నే కోర్ట్స్.

అగ్నిహో — యిది యేమిటండోయి ప్రపంచంలో పెద్దప లున్నారంచున్నాడు. ఇంగ్లీ
షు పుస్తకాల్లో యిదేనా యేమిషి ఉన్నది?

గిరీశ — పెద్దలో ఉన్నది లాటిన్ మాటండి. ఆమాట కర్థం క చేరీలండి క చేరీలు యెందు
కున్నవి?

వెంక — దావాలు తేవడముకు.

గిరీశ — దట్ ఈజ్ రైట్ - చూచారండీ మీవాడికి క చేరీలభోగ్టాలుకూడా నేర్పు
తున్నాను.

అగ్నిహో — అయితే మన దావావిషయమై నేనిచ్చిన కాకితాలు సమగ్రం
చూశారా?

గిరీశ — కేసు గెలవడముకు యేమీ అభ్యంతరములేదు. మీకు తెలియడంకోసం గ్రంథం
అంతా తెలుగుచేస్తున్నాను. మామగారూ మీవిషయమై యెంత శ్రమ అయినా
పడి అమలాపురం వెళ్ళి అక్కడ కోర్టులో కేసు గెలిపించకపోతే నన్ను పేరు
పెట్టి పిలువవద్దు.

అగ్నిహో — ఏదో అంతా మిమ్మల్నే నమ్మకుని ఉన్నాము. ఎంత డబ్బయినా కేసు
గెలిస్తే చాలును. పెళ్ళిపనులకి మీ నమ్మక్కువుంటేనేకాని తూగదు సుమండీ.
నామీద కోపంచాత కరటకశాస్త్రలూ వాళ్ళూ వెళ్ళిపోయినారు. వాళ్ళు వచ్చే
టట్టు కనబడదు.

గిరీశ — మీరు కూర్చున్నదగ్గరనుంచి కాలు కడచకుండా ఎరేంజిమెంటు యావత్తూ
నేను చేస్తాను కాదూ.

(నిష్క్రమించుచున్నాను.)

ర-వ స్థలము : పెరటిలో జామిచెట్టు కొమ్మమీద
వెంకటేశము కూచుని జామిపండు కొరుకుచుండును.

[చెట్టుకొమ్మలు ఆవరించియున్న నూతిలో బుచ్చమ్మ
నీరు తోడుచుండును.]

బుచ్చమ్మ—తమ్ముడూ. గిరీశంగారు గొప్పవారప్రా ?

వెంక—గొప్పవారంటే అలా యిలాగా అనుకున్నావా యేనిటి ? సురేంద్రనాథ్ బాసరీ అంత గొప్పవారు.

బుచ్చమ్మ—అత గాడెవరు ?

వెంక—అందరికంటే మరీ గొప్పవాడు.

బుచ్చమ్మ—అయితే గిరీశంగారికి ఉద్యోగం కాలేదేమి ?

వెంక—నాచుస్సీ ! నువ్వు ఆడదానిని; నీకేం తెలియదు. ఉద్యోగవంటే గొప్పను కుంటున్నావు ఉద్యోగవంటే యేమిటో తెలిసిందా ? సర్వెంట్ అన్నమాట.

బుచ్చమ్మ—అనగా యేమిటి ?

వెంక—సర్వెంటనగానా ! నాఖర్ అన్నమాట. మన గేదెని కానే ఆశిరిగాడు ఒక సర్వెంట్. మన యిల్లు తుడిచే అంకి ఒక సర్వెంట్, వీళ్ళు మననాఖరు. పోలీసూ, మునసబూ, తెల్లవాడి నాఖరు. జీతంలావు రాగానే గొప్పకుకున్నావాయేనిటి ? సురేంద్రనాథ్ బాసరీ, గిరీశంగారులాంటి గొప్పవాళ్ళు తెల్లవాడిబగ్గర కాదు, దేవుడిగిరె నా నాఖరీ చెయ్యమంటే చెయ్యరు. కలకత్తరవంటాడో తెలిసిందా ? పోలీసువెలితే “స్తాండ్ !” నిలుచో అంటాడు. గిరీశంగారు వొచ్చారంటే షేక్ హాండ్ చేసి కుర్చీమీద కూచోండి అంటాడు. ఆయనకి హైదరాబాదు నవాబు య్యోరూపాయల పనియిష్టిస్తామంటే నీపనెవడిక్కావాలి పొవ్వున్నాడు.

బుచ్చమ్మ—ఆయనకి పెళ్ళయిందారా ?

వెంక—అలా

బుచ్చమ్మ—అమ్మయ్యా, వెధవలు పెళ్ళాడ్డం మంచిదంటారుగదా, ఆయనెందుకు పెళ్ళాడారు కార్తా.

వెంక—నీకు యెంత చెప్పినా తెలియదు (గట్టిగా) ఆయన ఉద్యోగం చెయ్యకపోవడం, పెల్లిమానుకోవడం లోకం మరామిత్తుచెయ్యడానికట; యిప్పుడు తెలిసిందా ?

బుచ్చమ్మ—యలా మరమ్మత్తు చేస్తున్నారా ?

వెంక—నావంటి పురాణ్యుకి చదువు చెప్పడం. (నిమగ్నంగా) చుట్టసేర్పడం (గట్టిగా) నాచ్చికొత్తన అనగా సానిటాషన్ నంబర్ దేశంలోంచి వెళ్ళగొట్టడం ఒహటి. సేషన్ కాంగ్రెస్ — అనగా దివాన్ షలాయించడం ఒహటి. ఇప్పుడు తెలిసిందా?

బుచ్చమ్మ—ఉన్నాం చెయ్యకన్నా వే? వెళ్ళి రోజు గారడగిరా?

వెంక—ఏరాజు గారడగిరా?—ఆడదానిని నీకెందుకూ యీబోగట్టా అంతాను?

బుచ్చమ్మ—నువు కూడా లోకం మరమ్మత్తు చాస్తావుమా?

వెంక—ఓ!

బుచ్చమ్మ—బతే పెధవమండని పెళ్ళాడతావురా?

వెంక—నాన్న తన్నకుండా ఉంటే తప్పకుండా పెళ్ళాడతాను; గాని బోడిగుండు చేస్తేమాత్రం నాకక్కర్లేదు.

[గిరీశం ప్రవేశించి]

గిరీశం—వదినా యీచెట్టుక్రింద నిలబడితే మీరు వనలక్ష్మీలా ఉన్నారు. (బుచ్చమ్మ వైపు తేరి చూచును.)

బుచ్చమ్మ—వినారా? తమ్ముడు పెధవని పెళ్ళాడతాడు!

గిరీ—నాప్రియశిష్యుడూ, మీకు ప్రియసోదరుడూ అయిన వెంకటేశం విధవా వివాహవేద చేసుకుంటే మేం యావన్మందిరినీ బ్రహ్మరథం పట్టనా?

బుచ్చ—గురువుబుగదా ముందు మీరెందుకు చేసుకోరు?

గిరీ—అడగవలసినమాట అడిగారు. చెబ్తాను వినండి. మీరడిగినతరువాత చెప్పకపోవడం తప్పని చెబుతున్నాను గాని, యీమాటలు చెప్పవలసినవీకావు. ఏవంటారా? నాగొప్ప సేచెప్పకోకూడదుగదా? అదోహటి. అంతకంటే ప్రమాదమైన మాట మరోటుంది. చూశారా వదినా!—మొదట్నుంచీ విధవా వివాహం కూడదు కూడను అని తప్పుభిప్రాయంలో పడిపోయియున్న ఆత్మగారూ, మావగారూ లాంటి పెద్దవాళ్ళకి యెన్ని శాస్త్రాలూ సవబులో మనం చెప్పినా, వాళ్ళకి నెత్తి కెక్కవు. ఇలాంటిమాటలు వాళ్ళతో మనం చెప్పినట్టాయనా కఱ్ఱుచ్చుకుంటారు. మావగారు వేదంపట్టుకే చదువుకున్నారుగాని సేను శాస్త్రాలు అన్నీ చదువుకున్నారు. అబ్బో, సేను మనశాస్త్రాల్లో వుడ్డోలుణ్ణి. శాస్త్రకారుడు యేవనాడూ? “బాలాదపి సుభాషితం” అన్నాడు, అనగా మంచిమాట కంటిపిల్లడు చెప్పినా విని ఆశ్రయకారం చెయ్యండయ్యా అన్నాడు అయితే మన పెద్దవాళ్ళు శాస్త్రంలో చెప్పినప్రకారం నడుస్తారా? యంతమాత్రం నడవరు. మనము శాస్త్రమూ, సవబులూ చూపిస్తే యీవంటారు? యీగుంటపెధవలుచెప్పడం మనం

పిండవూనా అని క్షుణ్ణుచుంటారు. నాచుటకేఁగఁ చెప్పకండి, నాదియనుంటుంటి శరీరం. కొడితే క్షుణ్ణునిటిగిపోవాలిగాని చెప్పిచూడకు. నాప్రియోత్తరీక్షలేనో? మీఅందరిమీ మెత్తనిపురువైన పిండవూనా వుంటుంది. యెవరికూని నిరిగిపోతాయి గనక యీ పిండవూనా మిన్నో మనం ఈమనోదులనినవే నాని మనోభృతో ప్రాణం పోయినా అనవలసింది కావు యూనంటారు.

బుచ్చ—అవును.

గిరీ—అవునంటే చాలను. యెవరితోనూ యీవంటును.

నామనసుకో చూడలు నాలుగు యెలా చెప్ప

బుచ్చ—యెవరితోనూ చెప్పకు.

గిరీ—వాట్టేనుకోవాలి.

బుచ్చ—ఈవఁది వాట్టేనుకు నేది?

గిరీ—యూనఁదా? మీరు యెవరితోనైనా చెడితే బుచ్చ సగిరిపో ల వాట్టేను కొండి.

బుచ్చ—అహఁ అలా వాట్టేనుకోను! మీబుచ్చ కల్లగా ఉండాలి. చెబితే నాబుచ్చ పగిలిపోవాలని వాట్టేనుకున్నాను.

గిరీ—అందుకు నేవొప్పుతానాయేంటి? నాబుచ్చ పగిలింతరవాత మీబుచ్చజోలికి యవడైనారావాలిగాని, మీప్రాణానికి నాప్రాణం అడ్డు వెయ్యనా?

బుచ్చ—చూఅమ్మని బతికించారుకారా? మీరు అలాంటివారే.

గిరీ—అమాట మీరే అన్నాడుగనుక, వినండి—చెప్తాను. నేను పెళ్ళాడి పెళ్ళాం బిడ్డలు నాకుంటే, వాళ్ళని తలచుచున్నతరవాత ప్రాణానికి తెగించి మీ అమ్మని తియ్యడానికి నాతులొకి గెంతగలిగివుండునా? ఈజన్మవఁతా లోకోపకారం కింద వినియోగపర్చుకుందావని నిశ్చయించుకుని యిదివరదాకా ఏకాక్షనైవుంటిని. సత్యమే మీలాంటి నామేలుకోరనవాళ్ళు “పెళ్ళిచేసికో” అంటే అమాటతో నేనుడం కష్టమే; నాని ఒకమాటకిమాత్రం జవాబున్నానుగా చెప్పండి, ఒక్క శ్మశ్రికి ఉపకారం చెయ్యడం గొప్పా? అందరికీ ఉపకారం చెయ్యడం గొప్పా?

బుచ్చ—అందరికీ చెయ్యడనే గొప్పనుకుంటాను.

గిరీ—సరే! అమాటమీద నిలవండి, పెళ్ళాడి, అలాబిడ్డలికి, మాచుకాయ ముగ్గురికి ఉపకారం చెయ్యడంకంటే లోకోపకారం కింద యీప్రాణం వినియోగపర్చడం పుణ్యంకాదా? చచ్చేకాలానికి స్వర్గం యెదురుగుండా నొత్తాండే?

బుచ్చ—లోకానికి డేం? దుష్టవారం చూస్తారు?

గిరీ—అలాఅడగండి సోషల్ రిఫారమ్, సోషల్ రిఫారమ్ అంటే సంఘసంస్కారం.

అసలు యింగిళీషుమాట యంత అర్థవంతమో, మీకు దానితరుమా కూడా అంతే అర్థం అవుతుంది. ఇప్పుడు చెప్పాలంటే ఒక సిమిలీ, అనగా ఉపమానం చెప్పి మీకు బోధపరుస్తాను. లోకం తప్పుతోనలో వెళ్తుంటే ఆతోవలోంచి మళ్ళించి మంచితోవలో పెట్టడమనేది సోపలో నిఫారమ్.

బుచ్చ—ఏమిటా తప్పుతోవ ?

గిరీ—జూరూ బురదా గట్టు గల్తీలూ వున్నతోవ యలా వుంటుందో యిప్పుడు మన వాళ్ళ ఆచారాలు ఆలాఉన్నాయి; ఆతోవలోంచి బండీతప్పించి నుంచి దిమ్మిసా కొట్టిన హైరోడులోకి మళ్ళించాలి. ఆబండికి రెండు చక్రాలు. ఒకటి విధనా వివాహం, రెండు నాచికొశ్చన్, అనగా సానివాళ్ళని హతవార్చడమున్నూ ఈ రెండే రాజమార్గాలు.

బుచ్చ—మనవాళ్ళ దురాచారా లేవితో నాడు బోధపడలేదు.

గిరీ—ఐతే చెబుతాను వినండి. మనవాళ్ళకి చిన్నపిల్లల్ని చ్చి పెళ్ళిచెయ్యడం ఒకటి. డబ్బుకి పిల్లల్ని అమ్మకొవడం ఒకటి. అవునంటారా కాదంటారా ?

బుచ్చ—అవును.

గిరీ—ఆమనవాళ్ళు చస్తే కష్టం నుఖం యరగని పసిపిల్లలు వెధవలు అవుతారు. ఉప్పు పులుసూ తినడంచాత యేమియెరగని పసిపిల్లలు పూర్వయవ్వనం వచ్చిన తరువాత మనసుపట్టలేకపోతే వాళ్ళదా తప్పు ? “వెధవవివాహం కూడదూ, విధవ వివాహం కూడదూ” అని ఓర్వలేని మాటలు చెబుతూ, డబ్బు కాసించి, ముసలి పెళ్ళిళ్ళు చేసే మూరులాతప్పు ? పూరుకుంటారే ?

బుచ్చ—నాకు తెలియదు.

గిరీ—అలాంటి మరీ మీరేవనగల్రా ? తల్లిని, తండ్రిని యేవనకున్నా మనసులో అనుకొని జీరించుకోవాలిగాని, మీలాంటివంటివాళ్ళు వైకంటారా ? నాలాంటివాణి యేవండి వావంగానూ, పిల్లల్ని రూపవంతుడూ, యవ్వనవంతుడూ, బుద్ధిమండు అయ్యి క్షత్రవాడికి యిమ్మని శాస్త్రంలో ఉండీగదా, శాస్త్రానికి విరుద్ధంగా యెందుచాత డబ్బు కృతూర్తిపడి మనవాళ్ళకి గట్టబెడుతున్నారయ్యా ? శాస్త్రంలో “వెధవలకి పెళ్ళిచెయ్యవలసినది. చెయ్యవలసి” అని శాసింది చెప్పి ఉండగా యెందుకు చెయ్యరయ్యా అని అడిగితినట్టాయన అర్థచంద్రవరూగం చేసి ఆవతికి గెంటుతారు; అంచాత “శాంతం బోషణపెట్టె” అనుకుని నోరు మూసుకుని పూరుకున్నాను. యిహ నాచ్చికొశ్చన్ మాట వినండి. సానివాళ్ళని హతవార్చడం మంచిదంటారా కాదంటారా ?

బుచ్చ—వాళ్ళని చంకేస్తారా యేవంట ?

గిరీ—చంకక్కలేదు, ముట్టకక్కలేదు, పొగబెడితే చాలున్నట్లు సానివాళ్ళని

పెళ్ళిళ్ళకి పిలవకపోవడం, వాళ్ళిళ్ళకి చెళ్ళకిపోవడం, వాళ్ళని ఉంచుకోకపోవడం మై చెప్పిన పనులు చేసేవాళ్ళని కనబడచోట్లా తిట్టడం, యిలా నావంటి బుద్ధిమంతులంతా ఒహటై కొంతకాలం చేసేసరికి, కలికంలోకైనా మరి సాంది వుండదు. లేకుంటే చూడండి మన వెంకిటేశం పెళ్ళికి తప్పకుండా సానిమేళం తెస్తారు. నే యెరుగుదును. కూడదన్న పనల్లా మావఁగారు చాస్తారు. కూడినపని మనిజేస్తారు; సానిమేళం తేవడమనేది డబ్బిచ్చి తద్దినం కొనుక్కోవడమన్న మాటకాదా? పెళ్ళినాటికి నాప్రియశిష్యుడికి కొంచెం యీదొస్తుందిగా అసాని ముండలు యెఱ్ఱగా బుఱ్ఱగా వుండడం చూసి, పెళ్ళాంమీద అసహ్యం వుట్టి యీ పసిపిల్ల యెరుగడవెచ్చుడు, కాపలానికి రావడవెచ్చుడు, యీ సానివాళ్ళు మామ జాగా ఉన్నారని వాళ్ళని వెంటలేక వుండును. టే కొంప మిడిగిపోతుందిగాని తరవాయి వుండిపోతుందా యేవంటారు?

బుచ్చ—అవును నిజజే.

గిరీ—గనక లోకం బాగుపడేటందుకు గాను వెగవలికి పెళ్ళి చెయ్యడానికి సానివాళ్ళని సాగనంపడానికి వీరకంకణం కట్టాను. మరేవచ్చి మీకమ్మళ్ళాంటివాళ్ళకి అనేకు లికి విద్యాబుద్ధులు చెప్పుతున్నాను. గజీతగాణ్ని జొరచేత నూతుల్లో గోతుల్లో పడ్డవాళ్ళని పైకి తీస్తాను. ఇంకా నేమిలో కాంగ్రెస్ ఒహటుందిగాని అందులో నేచేసే పని చాంతాడంత వ్యాఖ్యానం చేస్తేగాని మీకు బోధపడదు. పరిపరి విధాల లోకోపకారం చేస్తున్నాను.

బుచ్చ—యీపనులన్నీ పెళ్ళి చేసుకుంటేమాత్రం చెయ్యకూడదా?

గిరీ—యెలా చేయడం? లోకవంటే గంజిగుంట అనుకున్నారా? యేషియా, యూరోప్, ఆఫ్రికా, అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా అని ఐదు ఖండాలు, అందులో అమెరికాలో మనుష్యులు బుఱ్ఱకిందికి కాళ్ళుపైకి పెట్టి నడుస్తారు. ఇక్కడ పగలు గదా యిప్పుడు? అక్కడ రాత్రి. నారుపోల్ అని మిగోదేశం ఉంది. అక్కడ ఆరైల్లు పొగలే, అప్పుడు మరి రాత్రుండదు. ఆరైల్లు రాత్రే; అప్పుడు మరి పొగలుండదు. అక్కడేవింటునున్నారు. సముద్రం అంతా మంచు కర్రడపోతే లేళ్ళని బళ్ళకికట్టి సవారివి, వాయునేగమనోవేగంగా వెళతారు. ఇన్ని దేశాలకి పెళ్ళి అక్కడివాళ్ళకల్లా ఉపకారంచేస్తేగదా లోకోపకారం అవుతుంది. పెళ్ళాం బిడ్డలూ ఉంటే వాళ్ళను వొదిలి యిలా పోవడం అయితే పెళ్ళాడమని మీరు చెప్పినమాటకూడా సతలామా శొట్టిపారేయకూడదు. లోకానికోసం బలకడం ఉత్తమం. ఆయితే లోకం అంతా యెంత విలవో అంతకన్న యెక్కువ విలవెన రత్నంలాంటి ఆడమనిషి దొరికితే తప్పకుండా పెళ్ళాడవలసిందే. ఈవూరొచ్చే వరకూ నాకలాంటి దివ్యసుందరవిగ్రహం కనపళ్ళేదు. మొహవెదట చెప్పుకూడదు. అలాంటి మనిషి యీవూళ్ళో కనపడది; ఆందరానిపండుకు ఆకింబడ వెండుకని

మనస్సు మల్బించుకోడానికి విశ్వరూపుత్వం చేస్తున్నానుగాని మనస్సు లాంగ కుండా వుంది. భగవంతుడేం జేస్తాడో! మనసుతో యావంటున్నానంటే “ఓ వెట్టిమనసా! నువ్వు వలచిన చిన్నది అణిముత్యజేగాని యిన్నాల్నూ పెళ్ళి మానేసి యిప్పుడు “పెళ్ళాడదా పెళ్ళాడదా” అని యెందుడు సందడిపడతావు? సంసార పాగరం చూఖం, తస్మాజ్జాగ్రతజాగ్రత అన్నాడు. సంసారం పడిపోతే మళ్ళీ నీకు లోకోపకారం చేయడానికి సావకాశం ఉంటుందా?” అని మనస్సుకి బోధపరుస్తున్నాను. పెళ్ళాడితే లోకోపకారానికి అవకాశం యెంతమాత్రం ఉండదు. చూశారా వదినా! మాటవరసకి మనం పెళ్ళాడతాం అనుకుందాం. సంసారం గడుపుకోవడానికి డబ్బు సంపాదించుకోవాలా? ఇదివరకల్లా అంటే బ్రహ్మచర్యం ఆచరిస్తున్నాను. గనుక సత్రా భోజనం మతా నిద్రా సరిపోయింది. మాటవరసకి మిమ్మల్ని పెళ్ళాడినతరవాత అలా సరిపోదే! మనం గాని నూవం గాని మూరానికి లక్ష్య పెట్టక యెవరితోనూ చెప్పకుండా రామవరం పెళ్ళిపోయి అక్కడ శాస్త్రోక్తంగా పెళ్ళాడాలంటే, ప్రస్తుతం మట్టుకువిడో మారియేజి నభవారు నెలకి నూరూపాయలు యిస్తారు ఓ నాలుగైదు మాసాలు అలా కాలక్షేపం చేసి హైద రాబాదులో గాని, బకోడాలో గాని, ఓ వెయ్యి రూపాయల ఉద్యోగం సులభంగా సంపాదించుకుంటాను మైనరాబాదు నవాబు నెలరోజులకిందట పెద్ద ఉద్యోగవింస్తావన్నాడు. “నేను ఒక డిగ్గిర నాఖరీ చేస్తానా?” అని విట్టిపిగి తోసిపారేశాను. మీరు నివాహం చేయకోమని నాచోయిస్తారని అప్పుడే యెరిగి ఉంటే అఉద్యోగం మించిపోనియ్యి పోదును.

బుచ్చ—మీరు ఉద్యోగం చెయ్యరన్నాడే, తమ్మడు?

గిరీ—అవును బ్రహ్మచారి కావుండి లోకోపకారం చేస్తూఉన్నంతకాలం పెళ్ళి చేసుకో నని శపథంపట్టాను. కాని యిప్పుడు నాఅప్పుష్టంవల్ల లోకం అంతటిగిగి న్నా విలవైన వజ్రంలాంటి భార్యవారికితే పెళ్ళాడకతీరుతుందా? లోకం యొక్క విలవ వెండి అనుకోండి. లోకం నెండైతే మీలాంటి సువర్ణచ్చాయగల కుండనపుబొమ్మ, పద్మండ్లో వన్నె బంగారం అవునంటారా కాదంటారా? బంగారం విలవ యెక్కువా వెండి విలవ యెక్కువా? చెప్పండి.

బుచ్చ—బంగారవే యెక్కువ.

గిరీ—సరే, మీలాంటి బంగారంబొమ్మే లభించినప్పుడు లోకం గీకం అవతలబెట్టి పెళ్ళాడకతీరదుగదా; మాటవరసకి మనం పెళ్ళాడతాం అనుకోండి. పెళ్ళాడిం తరవాత సంసారం సుఖం జరుపుకోవాలంటే లావుగా డబ్బుండాల్సిగదా? ఉద్యోగం చేస్తే గాని డబ్బు లావుగా రాదే?

బుచ్చ—అవును.

గిరి—అట్టే డబ్బెందుకని అడుగుతారు ఒకవేళ, చెబుతాను వినండి సంసారానికి యిల్లన్నది ఒకటుండాలిగదా? యేవంటారు?

బుచ్చ—అవును.

గిరి—నాకు మేడలుంటేగాని కుదురదు యిలాంటి చిన్నయిళ్ళలో నాకు ఉక్కిరి బిక్కిరిగా ఉంటుంది. ఆ మేడమట్టు తోట ఉండాలి. మామిడిచెట్టు, అరటి చెట్టు, జామిచెట్టు, చెప్పలేనన్ని వృక్షాలూ వేస్తాం. మన వెంకటేశం కోటిలాగ వళ్ళు తింటూ యెప్పుడూ ఆచెట్లమీదే ఉంటాడు.

వెంక—ఆచెట్లవళ్ళన్నీ నేనే కోస్తాను.

గిరి—అంతవాడివి కావనా? వనం అలాగ యిల్లా, వాకిలీ, తోట, గొడ్డి, యాగ్గర చురునేటప్పటికి మనకి చిన్నపిల్లలు పుడతారు. వాళ్ళని సంరక్షణ చెయ్యాలా? వాళ్ళు నేను కుర్చీపూజ కూచుని రానుకుంటూంటే వచ్చి చెయ్యబట్టుకు లాగి నాన్నా యిది కావాలి అది కావాలంటారు. మీరు బీరభక్తుల్లాగ వొంటినిండా సరుకులు పెట్టుకుని, వక్కగా పసుపూ కుంకుమా పెట్టుకుని, మహాలక్ష్మిలాగ యింటో పెత్తనం చేస్తూఉంటే ఒకపిల్ల యిటువేళవచ్చి మెడ కాగలించుకుని, ఒకపిల్ల అటువేళవచ్చి మెడకాగలించుకుని “అమ్మా యిది కావాలి, అమ్మా అది కావాలి” అని అడుగుతారు. వాళ్ళకి సరుకూ సప్పురా చేయించాలి. జరీదుస్తులు కుట్టించాలి గిరిశం గారిపిల్లల్ని తీసుకురా అని ఒకప్పుడు నవాబుగారి కలవౌతుంది, మనపిల్లల్ని వెంకటేశంలాగ కాయగావంచా, తెల్ల చొక్కాయితో పంపించడానికి వలకాదుగదా? వాళ్ళకి చిన్న బళ్ళూ గిళ్ళూ కొనాలి. వాళ్ళకి చదువూ సంధ్యో? చెప్పించి ప్రయోజనంల్ని చెయ్యాలి? ఇదంతా సంసారతాపత్రయం కాదా? ఇందులో పడిపోతే మరి లోకోపకారం చేయడానికి అవకాశం వుంటుందా? చెప్పడం మరిచిపోయాను. అప్పుడు మన వెంకటేశం మనదగ్గరే వుండి చదువుకుంటాడు.

బుచ్చ—అలా అయితే మరి నాన్నకి ఖర్చుండదు. నాన్నా అమ్మ వాడిచదువుకోసం దెబ్బలాడు.

గిరి—నే వొద్దన్నానా?

వెంక—నాకో చిన్న గుఱ్ఱబ్బండి కొనాలి.

గిరి—వేరే నీకు బండియెందుకు? మాపిల్లలబండిలో నువ్వుకూడా వెళ్ళుచువు గాని వాళ్ళు అల్లరిచెయ్యకుండానూ, కిందపడిపోకుండానూ చూస్తూవుండువు గాని.

వెంక—అక్కయ్యని పెళ్ళాడేస్తారాయేమిటి?

గిరి—నూటవరసకి అని అంటూంటే, మతిపోయినట్లు మాట్లాడతావేమిటి?

బుచ్చ—అంతేకదా?

గిరీ—అంతేగదంటే అంతకంటే ఆదృష్టం నాకు పట్టడం యెలాగ? ఆమాట మీరు అన్నా, నేను అన్నా, మీవాళ్ళు నన్ను తన్ని తగిలేస్తారు. వెంకటేశం గానీ అన్నట్లాయనా, పెయ్యకట్టుతాడు వుణ్ణే వుంది.

వెంక—ఓయి నాయనో! వీపు తడుపుకొనును.) చివ్ చివ్! నే ఆవూసెత్తను.

బుచ్చ—మానేస్తం రాంభొట్లు గారి అచ్చమ్మ మీరు వొప్పవంటే మిమ్మల్ని పెళ్ళాడతానంది.

గిరీ—పెళ్ళాడడవే వొస్తే, అచ్చమ్మనీ పిచ్చమ్మనీ పెళ్ళాడతాను. ఎప్పటికైనా 'మిత్రభృతో నాకు పనేటి? నాబతుకు సుఖవేదో నేను చూసుకుంటాను.' అది మీలాంటి దివ్యసుందరవిగ్రహామా, గుణవంతురాలూ, నామీద కనికరించి "గిరీశం గానూ నన్ను పెళ్ళాడండి" అంటే పెళ్ళాడతానుగాని అచ్చమ్మల్ని, పిచ్చమ్మల్ని మెడకిట్టుకుని ఉత్తమబ్రహ్మచర్యం, లోకోపకారం, మానుకుంటా ననుకున్నారా యేమిటి?

వెంక—మంచిపండు పడిపోయింది అందుకోండి.

గిరీ—(సండు తీసి) ఆహా! యేమిచూయ! వొదినా మీవొంటి చూయని వుంది యీ పండు యిందండి.

బుచ్చ—బిందెలో పడె చ్యండి. తమ్ముడూ దిగొచ్చి బిందెయెత్తు.

గిరీ—వాడక్కడే. నేనెత్తుతానైండి (యెత్తి) ఆహా! యేమి వయ్యారం!

(బుచ్చమ్మ నిష్క్రమించును.)

శిష్య! రెండు పళ్ళు రాల్చు.

వెంక—నాన్నొస్తున్నాడండోయి దొడ్డితోజ్వేపు. యేమిటి సాధనం?

గిరీ—ఆకులు దట్టంగా ఉన్నవేపు దాగో. నేను యాతాం తోడ్డం ఆరంభిస్తాను.

[అగ్నిహోత్రావధానులు ప్రవేశించి]

అగ్ని—గిరీశం గానూ నీరుతోడుతున్నారండీ? అసిరిగాడు తోడుతాడే, యింగిలీషు చదువుకున్నవాళ్ళు, మీకెందుకాశ్రమ?

గిరీ—చనివంటి వస్త్రవ లోకంలో లేదండి ఊరికే కూచంటే నాకు వూసుపోదు. మొక్కలనా మంచిది. నాకా కనరత్నా, గవునరు తోట్ల గొప్ప తవ్వతాడు. సీవరాణీవారు బీదలూ సాదలకీ యివ్వడానికి బట్టలు వుడతారు. ఇంగిలీషువాడు సోమరితనం వొప్పడండి. నాళ్ళలో పెద్ద విశ్వరుడు షేక్స్పియర్ యేవన్నాడో విన్నారా, "డిగ్నీటీ ఆఫ్ లేబర్" అన్నాడు— అనగా కలెక్టరు గొప్పవాడు కాడు, జడ్జి గొప్పవాడుకాడు; కాయకేశపడి చప్ప పడేమనిషే గొప్పవాడన్నాడు.

అంచాతనే యీగొప్ప దొంగతా మెప్పు సాందాలంటే తోటనూలీపని చేస్తారు. చెట్లూ చావలూ యెక్కడం వోహటి వాళ్ళలో గొప్పవైద్య లాభంలేనిపని యేదీ దొర చెయ్యడం వాడంగానూ దొరగారు వూర్నించి వూరికి వెళుతుండగా దాహవేస్తుంది. చెట్లని పట్టుంటాయి. నడితోవలో చెట్టెక్కడం నేర్చుకోకపోతే దాహంతో చావలీసిందేగదా? యేజన్నీ కమాన్ చేస్తావుంటే పెద్దపులి వొస్తుందనుకొండి. దొరకి చెట్టెక్కడం చాతయితే చటాల్ని చెట్టెక్క ప్రాణంకాపాడుకుంటాడు. అంచేత చదువుతోపాటు చెట్లెక్కడం కూడా నేర్చుస్తారు.

అగ్ని—దొర్లతరిఫీదంతా అదో చిత్రం వెంకడు రానుకుంచున్నాడా, చదువుకుంచున్నాడా అండి?

గిరీ—యింతనేపూ చదువుచెప్పి “చెట్లూ, చావలూ యెక్కి ఆడుకో” అని తోలేశాను.

అగ్ని—మిత్రం మతిపోయిందా ఏమిటండీ? కాలూచెయ్యా నిరుచుకుంటే?

గిరీ—రేపు మనవాడికి గుణుపురం తాసిల్దారీ అయి అడిగిలో కమాను వెళ్ళుతుండగా! పెద్దపులూస్తే చెట్టెక్కలేక, కాళ్ళు వొడికి చతికిలబడాలని మీ అభిప్రాయవా యేమిటి?

అగ్ని—మనవాడికి తాసిల్దారీ అవుతుందండి.

గిరీ—యెందుక్కాకూడదు గుణ్ణాతెక్కడం మనవాడు నేర్చుకోకపోతే, “నాయనా! నువ్వు కమాన్లకి పనికిరావు. డనుకుద్దిగిర కూచుని గుమాస్తాపని చేసుకో. తాసిల్దారీ గిసిల్దారీ తలపెట్టు” అని దొర్లంటారు.

అగ్ని—అమైజే చిన్న చెట్టెక్కించండిగాని పెద్దచెట్లప్పుడే యక్కనియ్యకండి.

గిరీ—అంచాతనే జామచెట్టు యక్కనున్నాను, మాకారా?

అగ్ని—ఓరి కోతివెధనా!

గిరీ—అదుగో తిడుతున్నారా? దొర్లచదువు చదువుకుంటే దొర్ల తరిఫీదు యివ్వక తప్పదు. మీరిలా తిడితే భయపడి కిందపడతాడు; యిలాంటి పనులు మీకిష్టం లేకపోయి, యింగిలీషుచదువు మానిపించి వేదం చెప్పండి.

అగ్ని—మరిచిపోయి తిట్టాను. యీ యింగిలీషువాళ్ళ సంగతంతా అదో వెట్టిమొట్టి.

గిరీ—మీవంటి ప్రాణాలు ఆలా అండం నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది. వాళ్ళ నడవడిక మంచిదవడంచాతనే దేవుడు యింత రాజైవ్యవ్యం వాళ్ళ కిచ్చాడు. మన కాస్తాల్లో మాటలు మనం మనగ మరచేపోయినావు. అమాటలేతల్లవాళ్ళుదొంగతనంగా పట్టుకుపోయి, కాస్త్రం చెప్పినట్టల్లా ఆచరించి మనరాజ్యం లాగుకున్నారు. మీరు యెరిగినవారు గదా చెప్పండి. గురువుచుద్ధగర్ శిష్యులు యేంచేకేవారు?

అవనికి వెళ్ళి చెట్టెక్కి సమీధలు తెచ్చేవాడు. రండికి మొండికి ఒచ్చేవారు ఇప్పుడు మీరంత ప్రాజ్ఞులైన మీరేవంటున్నారా? మావాడు యిల్లుకదిలివెళ్ళితే కందిపోతాడు. మావాడు జాపించెట్టెక్కితే కాళ్ళు విరుచుకుంటాడు అని భయపడుతున్నారు. మీశిష్యులు బ్రహ్మాండవైన మట్టిచెట్టుకొనకెక్కి ఆకులు కోసి తెస్తున్నారు కారా? మన పుస్తకాల్లో మర్తం కనుక్కుని దొర్లు బాగుపడుతున్నారు. మనపుస్తకాలు బూజెక్కించి మనం చెడుతున్నాం.

అగ్ని—మీరే చాలా తెలుసును ఈ తెలువాళ్ళు చేసే నిష్కలన్నీ మన గ్రంథాల్లోంచి యిత్తుకెళ్ళినవే, యీరెయ్యూ గియిళ్ళు యాపత్తు మన వేదింలలో ఉన్నాయవ. మీదే మాపరికినైనబుద్ధి మనకే. గెలవడానికి మీరు రావలసిన సవబులు మాబాగున్నాయి.

గిరీ—యింకా బాగుండును. రికాకు పూర్తిగా లేదు. కొన్ని కాగితాలు మీరే పారేతారో, మీవకీలు వుంచేమన్నాడో నాకు బోధపడనుండా వుంది.

అగ్ని—నేను పారెయ్యలేండి. నా యింగీలిషు తెలియకపోవడం చాలా చిక్కిచ్చింది.

గిరీ—మీకే యింగీలిషువొస్తే భాష్యం అయ్యంగారా అయిపోరా? యీమడి తడిచేసి వున్న కాగితాలు యాపత్తుకు జాబితా రాస్తాను, తమరు వెళ్ళండి.

అగ్ని—మీరు సంసారం పనిపాట్లు యేంశ్రద్ధగా చేసుకుంటారు! మావాడికి మీలా ప్రయోజకత్వం అబ్బితే నాకొహడి అవసరం ఉండదు. దిగేటప్పుడు నిమృళంగా సాయంచేసి మరి దింపండే? కీడెంచి మేలెంచమన్నాడు. (నిష్క్రమించును)

వెంక—(నిమృళంగా) నాన్న యింట్లో కెళ్ళిపోయినాడు.

గిరీ—నిమృళంగా దిగు.

వెంక—(వురికి బతికించారు. వెళ్ళిపోబోవును.)

గిరీ—అగు ఆగు అవొళ్ళో పళ్ళిలా సుటూ.

వెంక—దొబ్బుతారా యేమిటి అన్నీని? అన్యాయం!

గిరీ—“అన్యాయం పాపనాశనం” అన్నాడు. ఒక్క అన్యాయంతో పాపాలన్నీ పోతాయి. అన్నికళ్ళూ నువుమాత్రం తింటావా యేమిటి? తింటే స్తనుకే. కడుపునొప్పొస్తుంది; కడుపునొప్పొస్తే మీఆహ్లాదం పగలగిసి సోలడు ఆవడం పసగుండా గొంతుకలో పొస్తుంది.

వెంక—నేనావడం తాగను.

గిరీ—అలా అయితే పళ్ళపై తినకు. (యాతాంవాదిలి వెంక టేశం వొళ్ళోని కాయలు యెంచుచుండును.)

వెంక—(యేడుపు మొహంలో) పెద్దపళ్ళన్నీ దొబ్బుతారా యేమిటి?

గీ. — పెద్దవాళ్ళకి పెద్దపర్మా, చిన్నవాళ్ళకి చిన్నపర్మా. యితనేహా చెట్టెక్కి—
చిలకలా కొరికావు చాలా? నాల్గు పెద్దపర్మా పీఠునాని వెంకటేశం పిచ్చు తట్టి
మైయియో! బ్రదికలా! యీ నీయియిం పొచ్చినట్టు చెల్లూ చెవలూ యెక్కు. ఇంకి
లిమనామ నేడకొస్తడీ చెయ్యరున్నాడు. నామిచెట్టెక్కినప్పుడుమాత్రం పంహా,
పగువుకాయా కొట్టేశాం బాగా పట్టేశా, పట్టకొయ్యి. అందులో నాలుగు గురు
పక్షింకింద నాకొయ్యి. లేటంటే పడుపుబ్బతుంది. నువ్వొహామిటు చెట్టెక్కిం
తరవాత, వతని చూసిగా మరెవ్వరూవుకాదు. పడగు. “యేదీకుమికనుగాయలు”
అన్నాడు. రనేవే!—(వెంకటేశం నాటుకేసే పొరిపోవుగా.)

పాచిక పారేటట్టే కనపడుతూంది ఆహా! యేమి సాగను!

కం॥ నదిమా పొక్కిలి, బాంబూలనమా - నదమా మైచాయ, కోకనవమా పడమా
పడమా, జడపడుము వియత్ - పడమా, నూగారుగూఢ పడమా చెలికిన్॥

(నిష్క్రమించును.)

కోవల్లి వేంకట రమణారావుగారిచే రచింపబడిన స్త్రీజనాటకములు.

పెట్టమారి మగడు

సాంఘికనాటకరచన యొకరిములెగా గెలవారికిలెడమేయని తెలుపుటకోయన
మెల్లమెల్లన కోవెలవా రొకయిల్లాటి నూతనాగొని ప్రప్రథమంగా యీనాటకాన్ని
రచించారు. విద్యావంతుడైన పురుషుడు తనకు విధినిర్మితం గా విద్యావిహీనయైనభార్య
దాపురిస్తే యామెకు తనచేతిలో కీటుబొమ్మగా ఆడించడం - భార్యభర్తలు సమాన
విద్యాబుద్ధులు కలవారై నేటి శాసనసభాసభ్యులవలె ఒకమారేకత్తయి - మరొకమాను
భిన్నత్వముతో తమబుద్ధివిశేషముల వెల్లడించు వాద్యపరివాదములను నలుపుచు పటు
విడుపులతో ముప్పొద్దుల గుట్టుగా నుండటం. భార్య విద్యావతి, ధనవతి, స్వచ్ఛావతి
యై, భర్త యల్పవిద్యావంతుడు, నిరుపేద, పుత్రత్రతచే పొట్టపోసుకొనువాడైతే,
భార్యకు దాసోహమనడం-ఈత్రైవిధ్యదాంపత్యదులను బహిరంగపరచి, వారికష్టాలను
వెల్లడించి, చప్పచప్పుగా చీవాట్లు తగిలించి, మంచిత్రోవకు దెచ్చిన విద్యావంతుడై
పక్షిదోగ్గమా-సదోగ్గమా నుపాదించలేక, జననిజనకులచే, సోదరిసోదరులచే విశేష
వమానమునకు గురియై, కాలెట్టివోట్లల్లా నోటిపట్టందెచ్చుకొని, వట్టిచుట్టారాయుడు
జీవితమీనాటకంలో సృష్టిపబడి-ఇల్లరికపు టల్లకృయిబ్బుండులు, నవనాగిక యువతీ
మణుల గగనకునుమభావాలు, ఆలిమగల స్వతంత్ర పరతంత్ర జీవనాలు. ఇంటినాకర్ల
టెంకణాలు, వంటబ్రాహ్మణులనర్జనవైరుధ్యాలు, దాసీలవలపుముచ్చట్లు, స్నేహితుల
విధ్యుక్తధర్మాలు, రసంతఃకుట్టలలో అమర్చబడి తీర్చి కూర్చబడింది. ఈవైరుధ్యాలు
లేకుండా వుండాలంటే పెట్టమారిమగణి యింటబెట్టుకో. వెల రు 1—0—0

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

కన్యా శుల్కము - చతుర్థాంకము

౧-వ స్థలము : రామప్పంతులు యింటిసావిడి.

(రామప్పంతులు పుచ్చీపొవ కూర్చునివుండగా మధురవాణి నిలబడి

తమలపాకులు చుట్టి యిచ్చుచుండును.)

రామ—నేనే చిన్నతనంలో యింగిలీషు చదివివుంటే బడ్జెటుపట్ట ఫెళ్ళ ఫెళ్ళలాడించుచును. నాకు వాక్ స్థానమందు బృహస్పతి వున్నాడు. అందుచేతనే యింగిలీషు రాశపోయినా నాప్రభ యిలా వెలుగుతూంది.

మధు—మాటలు నేర్చిన శునకాన్ని వేటకి పంపితే ఉనుకోమంటే ఉనుకోమందిట.

రామ—నేనా శునకాన్ని ?

మధు—హాస్యానికన్న నాటల్లా నిజవంతులూలేవి ?

రామ—హాస్యానికా అన్నావు ?

మధు—మరి మీతో హాస్యవాడకపోతే, పూరందరితోటీ హాస్యవాడ మన్నారా యేవిటి ?

రామ—అందరితో హాస్యవాడితే యెరగవా ?

మధు—అంచేతనే కుక్కన్నా, పుడన్నా, మిమ్మల్నే ఆనాలిగాని, మరొక్కరి అన కూడదే! మిమ్మల్ని యేవనడానికైనా నాకు హక్కు వుంది. యిక మీమాటకారి తనం నాతో చెప్పేదేమిటి ? మీమాటలకు భ్రమనేకదా మీమాయలలో పడ్డాను?

రామ—నాకు యింగిలీషే వొస్తే, దొరసొన్న నావెనకాతల పరిగెత్తరా ?

మధు—మీఅందానికి మేము తెనుగువాళ్ళము చాలామా! యింగిలీషంటే జూపకవో చ్చింది. గిరీశంగారు మాట్లాడితే దొరలు మాట్లాడినట్టు వుంటుందిట.

రామ—అటా, యటా. నీకేం తెలుసును. వాడు వొట్టిబాల్లేరు ముక్కులు పేల్తాడు. ఆమాటలు గాని కోర్టులో పేల్తే చెప్పవచ్చుకు కొడతారు.

మధు—అదేమా మీకే తెలియాలి! గాని, గిరీశంగారు లుభావధాన్లు గారితమ్ములటా? చెప్పేరుకారు!

రామ—నీమనసు వాడిమీదికి పెట్టుతూండేం? ఐతే నీకెందుకు, కాకపోలేనీకెందుకు?

మధు—మతిలేనమాటూ, సుతిలేనిమాట . అవు.

రామ—నాకొ మతిలేదంటావు ?

మధు—మీకా మతిలే. పోదరా, పోదరా.

రామ—యెంచేత ?

మధు—నునట్లు వ్రాయడంచేత.

రామ—యేనని చాచుంది ?

మధు—విచారం వ్రాసివుంది.

రామ—యెందుకు విచారం ?

మధు—గిరీశం గారు బుద్ధావధాన్లు గారి తమ్ములైతే పెళ్ళికి వస్తారు. పెళ్ళికి వస్తే,

యేదైనా చిలిపిజిట్టిపెట్టి మీమీద చెయిచేసుకుంటారేమో అని విచారం.

రామ—అవును. బాగా జాప్యం చేశావు గాని డబ్బు ఖచ్చితమేమిట అవుతాను

బంధువుల నెవళ్ళనీ పిలువడు

మధు—గిరీశం గారు పిలవకపోయినా వస్తారు.

రామ—నువు గానీ రమ్మన్నావా యేమిటి ?

మధు—మీకంటే నీతిలేదు గాని నాకు లేదా ?

రామ—మరి వాడొస్తాడని నీకెలా తెలిసింది ?

మధు—పెళ్ళికూతురు అన్నకి చదువు చెప్పడానికి కుదురుకుని, వాళ్ళింట పెళ్ళిసమయ

అంతా ఆయనే చేస్తున్నారట అంచేత రాకతీరని తలస్తాను.

రామ—వాడొస్తే యేమి సాధనం ?

మధు—నన్నా అడుగుతాడు ?

రామ—పెళ్ళి తప్పిపోతే ?

మధు—యెలా తప్పుతుంది ?

రామ—తప్పిపోడానికి ఒక తంత్రం వున్నాను.

మధు—అయితే, మధురంమాట చెల్లించారే ?

రామ—చెల్లింపక రావచ్చు యే చెరువునీళ్ళు తాగుతాడు ?

మధు—యేదీ మధు (మధు పెట్టుకొనును.)

రామ—గాని మధురం, కీడంచి మేలిద్దాం. ఒకవేళ డబ్బు బే జోటు అయిపోయి

వాడు రావడవే తటస్థిస్తే యేవిటి సాధనం ?

మధు—అడదాన్ని నన్నా అడుగుతాడు ?

రామ—అడదాని బుద్ధిమాతృత్వం. కోర్టువ్యవహారం అంటే చెప్పా. యెత్తుకి యెత్తు

యిందజాలగలా యెత్తుతాను. చేయిముట్టు సరసవంటేమాత్రం నాకు కరచరణాలు అడవు.

మధు—పెళ్ళి నాలుగుగోజాలూ, రలుపేసుకుని యింట్లో కూచోండి.

రామ—అడదాని బుద్ధి మాతృత్వమని చెప్పేనుకాదా ? మామంచి ఆలోచన చెప్పేవు.

మధు—గాని, నాకొక భయం కలుగుతూంది. నిశిత్రావివేక పెగొళ్ళిని బిగించి కొం

పకి అగ్ని పెడతాడేమో ?

రామ—చచ్చానే! వాడు కొంపలు చూట్టిం చే కొరివి బొను మరి యేమిగతి?

మధు—గతిచూపినే యేమిటి మెప్పు?

రామ—“నువ్వు సాక్షాత్తు నన్ను గాపాడిన పరదేవతవి” అంటాను.

మధు—(ముక్కుమీది పేటించి) ఆలాంటిమాట అనకూడదు. తప్పు.

రామ—మంచి సలహాఅంటూ చెప్పావంటే, నాలుగు నానులిస్తాను.

మధు—దబ్బడగలేదే? మెన్నడిగాను. నేను నాప్రాణంతో సమానులైన మిమ్మల్ని

కాపాడుకోవడం యెవరికో ఉచకారం?

రామ—మెచ్చి యిస్తానన్నా రక్షేనా?

మధు—తప్పుకాదో వేశ్యకాగానే దయాదాక్షిణ్యాలు వుండవో?

రామ—తప్పొచ్చింది లెంపలు వాయించుకుంటాను చెప్పు.

మధు—పెళ్ళినంటులకి పూటకూళ్ళమ్మని కుదర్చండి.

రామ—చబాబ్! యేమి విలవైన సలహాచెప్పావు. (యేదీ చిన్న ముద్దు పెట్టుకోబోయి

ఆగి) గాని గిరిశంగాడు నన్ను బాన్సి కలియగట్టి తంతాడేమో?

మధు—అభయం మీకక్కరలేదు. పూటకూళ్ళమ్మ కనపడ్డంటే, గిరిశంగారు వుం

జాలు తెంపుకు పరుగెత్తుతారు. ఆమె నోడు మహాచెడ్డని.

రామ—అవును నోరేకాదు, చెయ్యికూడా చెడ్డదే. నాం దెబ్బ నీకేం తెలుసును.

గాని, మాదొడ్డసలహా చెప్పావు. యేదీ ఉద్దు. (ముద్దు పెట్టుకొనును.)

(ముద్దు పెట్టుకుంటుండగా, లుబ్ధావుధాన్లు ఒక వుత్తరము చెతబట్టుకుని ప్రవేశించును)

లుబ్ధా—యేమిటి అభావ చేష్టలూ!

రామ—(గతక్కుమని తిరిగిచూసి) మావాఁ డడుచువాళ్ళం గదా? అయినా, నా

మధురవాణిని నేను నడివీధిలో ముద్దెట్టుకుంటే నన్ను ఆసేవాడెవడు?

మధు—నడికుప్పమీద యెక్కి ముద్దు పెట్టుకోరాదా? పెరికితనానికి హద్దుండాల్సి,

బావగారికి దండాలు, వయచెయ్యండి (కుప్పి తెచ్చి వేయును.)

రామ—నాకు మావగారైతే, నీకు బావగా రెలాగింటి?

మధు—మాకులానికి అంతా బావలే. తమకు యలా మరలైనారో? (లుబ్ధావుధాన్లుతో)

కూవోరేం? యేమిపేతువోగాని బావగారు కోపం గా కనపడుతున్నారు. రేపు

పెళ్ళయినతరవాత అక్కగారిని, వీధిలపుగడిచినవేసి మరీ ముద్దెట్టుకుంటారేమో

చూస్తానుగదా? అయినా మీఅల్లుడు గారికి చిన్నతనం యింకా వొదిలింది కాదు.

రామ—పైలా పచ్చిసీలో, చిన్నతనంకాక పెద్దతనం యలా వొస్తుంది? యేం

మావాఁ! కోపవాఁ?

లుబ్ధా—నాకు పెళ్ళివొద్దు. పెండ్లివాడు వొద్దు.

రామ—(నుధుగవాణి చెవిలో) చూకావా మధురం సాయంత్రం అప్పుడే పారింది.
(పైకి బుభావధాన్లుతో) అదేం అలా అంటున్నారు? నిశ్చయం అయిననతరవాత
గునిసి యేం లాభం?

బుభా—నీసోమేర పోయింది? గునియడం గినియడంకాదు. నాకీపెళ్లి అక్కరలేదు.

మధు—(రామప్పంతులు చెవిలో) యేమిటా వుత్తరం?

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) అగ్నిహోత్రావుధాన్లు పేరుపెట్టి నేనే బనాయించాను.

మధు—(రామప్పంతులు చెవిలో) యేవఁది?

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) నువ్వు ముసలివాడివి గనుక నీసంబంధం మాను వొద్దని.

మధు—చిత్రం చెప్పేస్తాను.

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) నీకు మతి పోయిందా యేమిటి? పెళ్లి తప్పించమని
నువ్వే నాప్రాణాలు కొరికతే, యాయెత్తుయెత్తాను. నోరు మానుకో.

మధు—(బుభావుధాన్లు చెవిలో) యీ సంబంధం మీకు కట్టిపెట్టాలని పంతులు
చూస్తున్నారు. వొప్పుకోకండి.

రామ—(మధురవాణితో) యేమీ జేహద్దీ! (బుభావధాన్లుతో) స్త్రీబుద్ధి ప్రళ
యాంతకః అన్నాడు. దానిమాటలు నమ్మకండి. యంతమనిషి లేదు.

బుభా—(చేతిలోని వుత్తరమును ఆడిస్తూ) యీకుట్రంతా నీదే.

రామ—(తీక్షణంగా మధురవాణివైపు చూసి, బుభావధాన్లుతో) కోపం కోపంలా
ఉండాలిగాని, యేకవచనప్రయోగం కూడదు.

బుభా—యిదంతా మీకల్లునే. నాకొంపముంచడానికి తలపెట్టారు. చదవండి.

రామ—(ఉత్తరం అందుకోక కుప్పి వెనక్కి తీసుకుని) ఆవుత్తరం సంగతి నాకేం
తెలుసును?

బుభా—చేసినవాడివి నీకు తెలియకపోతే, యెవరికి తెలుస్తుంది?

రామ—అదుగో మళ్ళీ యేకవచన ప్రయోగం! మెత్తగా మాటాడుతున్నావని
కాబోలు ఆనాడీచేస్తున్నారు? ఉత్తరంగిత్తరం నేను కల్పించావని, మళ్ళీఅన్నా
రంటే కథ చాలా దూరం వెళుతుంది. ఆసంగతిమట్టుకు కాని వుండండి. రామ
ప్పంతులు తడాఖా అంటే యేవఁదునున్నారో?

బుభా—నువ్వు—

రామ—అదుగో మళ్ళీ.

బుభా—మీకల్లునైతేనేం, మరొకరి కల్లునైతేనేం, బుద్ధిపారపాలు నాది. మధ్య నీ
పెధవలనో నాకేం పని. వెంటనే బయల్దేరిపోయి, ఆ అగ్నిహోత్రావధాన్లును
అడుగుతాను.

రామ—మాటలు జోరుగా వస్తున్నాయి. జాగ్రత (లుబ్ధావధాన్లువెళ్ళను) నన్నేనా వెధవలు అంటున్నాడు.

మధు—నన్ను కూడా కలుపుకోవాలని ఉందా యేమిటండి ?

రామ—నన్ను మట్టుకు వెధవని కింక కట్టావూ ?

మధు—సేపుండగా వెధవలు మీరెలా ఆవుతారు ?

రామ—నన్ను సప్తవెధవనిచేశావు మరి యింకా తరవాయి యేంవుంచావు ?

మధు—అదేమిటి మాటలు ?

రామ—ఆ ఉత్తరం నేను బనాయించానని, ఆవెధవతో యెందుకు చెప్పేవు ?

మధు—మితోడు నేను చెప్పలేదే ?

రామ—మరి నేను బనాయించేనని వాడికెలా తెలిసింది ?

మధు—యెందుకీ అందోళ్ళన ?

రామ—మరి, ఆవెధవ, ఆవుత్తరం తీసికెళ్ళి అగ్నిహోత్రావధాన్లుకి చూపిస్తే నామీద

వాడు వెంటనే పోర్రీకేను బనాయిస్తాడే ? మీ తెలిపొతుంది ? యేమిటిసాధనం ?

మధు—యంత్రం యెదురు తిరిగిందో ? ఎత్తే చక్రం అడ్డువేస్తాను. (మధురవాణి తొందరగా వీధిలోనికి వెళ్ళును.)

రామ—యిదెక్కడికి పారిపోతుంది ? యిదే చెప్పేకొది. దొంగని చేసినప్పుడు రెండోవారితో చెప్పుకూడదు. వెధవని చెవులు నలుపుకుంటాను. పరిగెత్తి వెళ్ళి చేతులో కాగితం నలుపుకొత్తునా ?—గాడిదకొడుకు కరిస్తే ? సోయి మీనాక్షి కాళ్ళు పట్టుకుంటాను.

[మధురవాణి వకచేతితో లుబ్ధావధాన్లు చెయ్యిపట్టుకుని
(పజేళించును)]

మధు—(రామప్పంతులుతో) చాలు, చాలు మీప్రయోజకత్వం. బావగారికి అన్నా, తమ్ముడా, కొడుకా, కొమ్మా ? మిమ్మల్ని ఆవులని నమ్ముకుని, సలహాకి వస్తే ఆలోచనాపాలోచనాచెప్పుక ఏకవచనం, బహువచనం, అని కాష్టవాదంపెట్టేరు, బావా ! కుప్పీమీద కూర్చోండి (కుప్పీమీద కూర్చోబెట్టి) (రామప్పంతులుతో) యీఉత్తరం యేమిటో నింపాదిగా చదివి చూచుకోండి. (ఉత్తరం రామప్పంతులు చేతికి యిచ్చును.)

రామ—(ఉత్తరం అందుకుని తనలో) బతికానా దేవుడా (చూచుకుని) అరే నావుత్తరవేల కాదే యిది. నానీడ చూచి నేనే బెదిరాను. (పైకి) మావా ? వొస్తూనే తిట్లతో ఆరంభిస్తే యెంతటివాడికైనా కొంచం కోపం వస్తుంది నెమ్మ

దగానూ, మర్యాదగానూ, నన్నొచ్చి యేంసహాయం చెయ్యమంటే అది చేయనూ? లుబ్ధా—అంతే యీ పటాటోపం వొద్దని రావాలి. అతగాడికీ పటాటోపం కావ

లిస్తే ఆఖర్చంతా అతగాడే పెట్టుకోవాలి.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లు జుత్తుముడి విప్పి దులిపి) యేంధూర్తి! సంరక్షణచేసేవాళ్ళు లేక పోబట్టిగదా? గూటిలోనుంచి వాస్తవనూ సె నువ్వైనా తెచ్చి రక్షిస్తున్నావంటును.)

రామ—(ఉత్తరం విప్పి కొనచూసి చదువును.) “సేవకుడు తప్పుడు గిరిశం”-వీడా.

మధు—పైకి చదవండి.

రామ—నీగిరిశం, అనగానే పైకి చదవాలేం?

మధు—అయితే, మీరే చదువుకు ఆసందించండి

లుబ్ధా—నీగిరిశం ఆన్నారేం?

రామ—అది వేరే కథ.

లుబ్ధా—పైకి చదవండి.

రామ—(చదువును.)

“సేవకుడు, తను అత్యంతప్రియసోదరుడు గిరిశం అనేక సమస్యారములు చేసి చాయోలవిన్న పములు, త|| యీనాటికి వృద్ధాప్యంలోనయినా మీరు తిరిగి వివాహం చేసుకుని ఒకయింటివారు కావడమునకు నిశ్చయించితి రన్నమాట విని యమం దానందకందభరిత హృదయారవిందుడనైతిని.”

లుబ్ధా—వెధవ, వృద్ధాప్యవంటాదూ? నిన్ను గాక మొన్న నేగదా యాభై దాటేయి.

మధు—(నువ్వెస మొలను పెట్టి, లుబ్ధావధాన్లు జుత్తు ముడివేసి) సంరక్షణలేక యిలా వున్నానుగాని, యెవరు మిప్రతి ముసలివాళ్ళ సేవారు?

రామ—(చదువును) “మీకు కాబోవు భార్య, నాప్రియశిష్యుం డగు వెంకటేశ్వర్లు చెలియబగుటంకేసి నాకు బ్రహ్మానందమైనది. నేను అగ్నిహోత్రావధాన్లు వారి యింటనే యుండి పెళ్లిపనులు చేయించుచున్నాడను, వారు నన్ను పుత్రప్రాయముగా నాదరించుచున్నారు. బహుదోషవారేగాని చంద్రునకు కళంకమున్నటులు వారికి కొంచెత్తు ద్రవ్యాకా, కించెత్తు ప్రథమకోపమాం గలవు.”

వ్యాకరణం చెలిస్తేన్నాడయ్యా గుంటదూ!

“షరా—అకోపం వొచ్చినప్పుడు మాత్రం యెదట పడకుండా దాగుంటే యెముకలు విరగవు. ప్రాణం బచాయిస్తుంది; మరేమీ ఘర్వావుండదు—ద్రవ్యాశ అనగా అది వారికి గాని, మీకు గాని ఉపచరించేదికాదు. మీపూరివారెవరో గాని నక తుంటరి, మీరు విశేషధనవంతులనియు, పెళ్లిదేవదుందుభులు మ్రోయునటుల చేతురనియు, వర్తమానము చేయుటను, యేబది బండ్లమీద యీపూరివారి నందరిని

తల్లిందుకు రానైయున్నారు. ఇంతియకాక, దివాంజీ సాహెబునారి నడిగి, ఒక పుంజరంబునూ నూడు లాట్టియలునూ, యేనుగుఱ్ఱంబులు గూడ తేనెయ్యన్నారు. బంగారపుటడ్డలపల్లకి గూడ దెచ్చెదరు.

“—దానిమీది సవారీ వి, ఆలంకా లత్తులతో వూగేగి, మీరు వెళ్ళి చేనుకోవడం నాకు కన్నులపండువేగాని, యింతా పృథ్విభాగ్యయగదా అని నాబోటి ఆపులు విచారస్తున్నాను. యెద్దువుండు చాకిరి చది. రామప్పంతులు సొమ్మేంపోయింది?”

వెధవ ! నావూసెండుకోయి వీడికి ?

‘యిందులో ఒకపదమరహస్యం . అది యెద్దియనిన, యీ రామప్పంతులు చిక్కులకు,

“జాకాల్ : తెలివికి, బిగ్ యాన్.”

యిదేవీటోయి, యీ బొట్టేరు యింగిలీషు !

‘అనగా’

వ్యాఖ్యానం కూడా వెలిగిస్తున్నాడయ్య !

“జాకాల్, అనేది, గుంటనక్క”

పింజారీ వెధవ !

“బిగ్ యాన్, అనగా, పెద్ద—”

వీడి సిగాదరగా ? యేం వీడిపోయికాలం ! వీడిమీద తక్షణం దామేడి దావా పడేస్తాను.

(మధురవాణికి నవ్వుచ్చి ఆపుకోజాలక, విరగబడి నవ్వును)

యెందుకలా నవ్వుతావు ? నీమొగుడు నన్ను తిడుతున్నాడనా ఆనందం ?

మధు—(నవ్వుచేత మాట తెలుక, కొంతసేపటికి) కాదు—కాదు—మితోడు—
లొంటి—

రామ—నాతోడేవిటి ! నేను చస్తే నీకు ఆనందవే !

మధు—(ముక్కుమీద వేలువుంచి, రామప్పంతులుదగ్గరకు వెళ్ళి, కిరన్న కౌగిలించు

కొని, మాద్దెట్టుకొనును) యేమి దుష్టమాటా ?

రామ—మరెందుకు నవ్వుతావ్ ?

మధు—లొటి—లొటి—లొటి—

రామ—యేవిటా “లొటి?”

మధు—లొటి—పిట—

రామ—అవును, లొటిపిట, అయితే ?

మధు—(సమాశించుకొని) యెందుకో ?

రామ—యెందుకో నాకేం తెలుసును ?

లుబ్ధ—ఉత్తరంవల్ల మీరే తెమ్మన్నట్టు అనుపడుచూండే?

రామ—నేనా? నేనా? నాకెందుకూ లొటిపిట?

మధు—(ఉప్పెనగా తిరిగి నవ్వుతూ) యెక్కడానికి.

రామ—నేనా యొక్కడం?

మధు—యెందుకు కూడదూ? మీరొక లొటి—పిల్ల—బావగారొక లొటిపిట—

పో—పో—పోలికెట్టి—పెళ్ళిసప్తయిదారుడుగనక, అతడో లొటిపిట—యెక్కి—

పొలాలంట—వూరేగండి—వెన్ను కుప్పెక్కి—ఆ వైభవం—కళ్ళారా—చూస్తాం—మిక్కిలిగా నవ్వును. నవ్వు సమీక్షించుకుని) బావగారూ, తమించండి.

అదుప్పువ్రాతకి నవ్వేను—మరేంగాదు.

రామ—నువ్వుంటే దుష్టా! గాడిద!

లుబ్ధ—మీరొహ, పెద్దగాడిదని కూడా తెమ్మన్నారని కాబోలు రాకాడండీ.

రామ—లేదు, లేదు, గాడిదచూట వుత్తరంబో యెక్కడా లేదు.

లుబ్ధ—వుంది నేను చదివానండీ గాడిద నెందుకు తెమ్మన్నావయ్యా నానెత్తి మీదికి?

రామ—నీకు మతిపోతూండాయేమిటి? గాడిదచూట లేదంటూంటేనే? (మధురవాణి తిరిగి నవ్వుచుండును) నీక్కూడా మతిపోయినీ? ఎందుకానవ్వు? చన్నుచూశా? అవ్రధాన్లును చూశా?

మధు—యెందుకు ఆ అనుమానం?—సామెత—వుంది.

రామ—యేమిటా సామెత గీమితాను?

మధు—గాడిద అందిట—పొటకి నేను—ఆందానికి మాఅప్పా—అందిట—

రామ—అంటే?

మధు—పెళ్ళికి గాడిద—లొటిపిటామాట—యిన్నాళ్ళకి—మళ్ళీ విన్నానుగదా అని.

రామ—వింటే?

మధు—నవ్వొచ్చింది. మీరూ కూడా నవ్వరాదూ? యెందుకీ చెబ్బలాట?

రామ—వీడిమీద డామేజి దావా వెంటనే పడేస్తాను.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లుతో) బావా, యెందుకు మాపంతులు గారిమీద అన్యాయంగా అనుమానం పడతారు? ఆయన నిజంగా మిమ్మల్ని అన్నగార్లా భావించుకుంటున్నారు గిరిశంగారు పంతులుమీద వ్రాయడానికి కారణాలతరం ఉన్నది. మీతో చెప్పవలసిన సంగతికాదు గాని, మీఉభయలకూ స్నేహం చెడడానికి సిద్ధంగా ఉన్నప్పుడు చెప్పక తీరదు. మీగిరిశంగారు నాకు కొన్నాళ్ళు యింగ్లీషు చెప్పేవారు, కొద్దికోజులు నన్ను ఉంచుకున్నారు. మాపంతులుగారు ఆయనదగ్గరనుంచి

నన్ను తీసుకువెళ్ళిపోయి వచ్చినాడనే దుఃఖించితే లేనిపోనిమాటలు కల్పించి
“నక్కా-గిక్కా” అని ప్రాశ్నార్యగాని, అబద్ధమాటలు నమ్మకండి.

రామ—“నక్కా-గిక్కా” వొట్టిసే పోతుందనుకున్నావాయేమిటి? డామేజిదావా
పడ్డతరవాత దానిసంగతి తెలుస్తుంది.

మధు—బావా, మరొకమాట అలోచించండి. పంతులుకేం లాభం యేనుగులూ,
లాటిపిటలూ—(సవ్యస)

రామ—మనిషివిక వాయేమి? గాడిదెవరూ లేదంటూంటేనే?

మధు—పోనినమ్మండి. మీకెందుకు కోపం; గాడిదలు లేకపోతే కడంవ్వే ఆయెను.
యివన్నీ మీయింటిమీద పడి తింటే మీపంతులుగారికి యేం లాభం? చెప్పండి.

ఒకవేళ రాతలు బేరిం జరుగుతుంది నీవక పోలికెట్టికి లాభించవచ్చును.

లుబ్ధా—బాగా చెప్పావు—పోలికెట్టి చేసిపనే!

రామ—చవగ్గా చేస్తాడని ఖర్చుచెచ్చుం కోవటాడిమీద పెట్టావు. అనుభవించు.

మధు—ఇప్పుడు మించిపోయిందేమి? పెళ్ళికూతుర్ని పంపిస్తే చది రూపాయలు
ఖర్చుతో యిక్కడ మడిచిపెట్టాం. మీరెవరూ రావద్దని, మీమావలగారిపేర
ఉత్తరం వ్రాయండి.

లుబ్ధా—మా ప్రశస్తమైన ఆలోచన చెప్పావు. ఈ వలగారూ మధురం మా బుద్ధిమంతు
రాలు.

రామ—అదుగో! “మధురం గిధురం” అని మీరు అనకూడదు. “మధురవాణి”
అనాలి.

లుబ్ధా—పోరపాటు—గానితీరామోసినాళ్ళు పెళ్ళికూతుర్ని ఒక్కర్తనీ పంపించేస్తే?

మధు—మరేం మీతీపు దిగదీసింది? పెళ్ళిచేసుకొండి.

లుబ్ధా—నాప్రాణంపోతే యీ బంధం చేసుకోను, అవుత్తరం కొనకూ చదివితే
అభావచేష్టలు మీకే బోధపడతాయి.

మధు—చదవడం మానేసి యేమిటి అలోచిస్తున్నారు?

రామ—గిరిశం గాడిమీద పరువునష్టానికి డామేజి దావా లేకమాన్ను—వాడిమొహం
లాగే ఉంది వుత్తరం చదివేదేవెటి.

లుబ్ధా—మా వెళ్ళవ నాపయివుమాత్రం యేమైనా వుంచాడనా? అయిన తరవాత
చదవండి.

రామ—(చదువుతూ) తొజాకలం, చిన్నది. బహులక్షణంగా వుంటుందిగాని కొంపం
వెయ్య నాకుమాత్రం కిదు. అద్దానిని మనవారు వైధవ్య సేతువ అంద్రు.
యిది పట్టి పాప—సూర్య—ప్రీ—షన్—అనగా, తెలివితక్కువ నమ్మకం,

మనవంటి ప్రాజులు లెక్కించవలసిని కాదు. షరా—దీనికి పక చిన్న బైరాగీ చిటికీ వున్నది. చిమ్మిటతో పెయ్య నాకుడు పెండుక లూడజీకి, ఒక పా—, పాడర్—అనగా గుండ కద్దు; అగుండ ప్రామినచో మరల పెయ్య నాకుడు పుట్ట నేరదు. ఈలోగా దైవాత్మా వైధవ్యంబే ప్రాప్తించినచో, పదేపదే త్తరంబాను. గావున పెయ్యనాకుడు బాధించనేరదు. రెండవ నెంబరు షరా—ఒకవేళ వైధవ్యం తటస్థించినా మావడి నెగాదు జత్తు పుచ్చుననేయెడల, మీరేం చెయ్యగలరు; నేనేం జెయ్యగలను ?

మధు—చాల్పాలు; యీసాటికి చాలించుడి. గిశం గారు యేం తుంటరి ?

రామ—యిప్పుడైనా వాడినెజం నీకు బోధపడ్డవా ? (చదువును) మాడవ షరా— యీగోజుల్లో స్త్రీపునర్వివాహం గడవిడలావుగ నున్నది. తమకు విశదమే మీరు స్వర్గంబునకుం బోయి ఇంద్రభోగం బనుభవించుచుండ నామెకు పునర్వివాహము చెసికొన బుద్ధి పొడమవచ్చును. అదిమాత్రం నేను ఆపజాలనని స్పష్టముగా తెలియు నది. ఏలనని? పదని మందలించుటకు ఎట్ట పడితిను, “మీయన్న స్వర్గంబున రంభతో పరమానందంబు నొందుచు నున్నానుకగా. నాగ తేమి” యని యడిగినచో నేమి యు త్తరమియ్యవాడ ?

మధు—మరి చాలించుడి.

రామ—నీయిట్టం వొచ్చినప్పుడు చదివి, నీయిట్టం వొచ్చినప్పుడు మానేస్తానను కున్నావా ? (చదువును)

నాల్గవషరా—కొడువ కొన్ని హంతకులూ బహుబాగా ఉన్నవి. తప్పకుండా యీ సంబంధం మీరు చెనుకోవలసిందే. మీఅత్తగారు సాక్షాత్తూ ఆరుంధతివంటివారు. మనలో మనమాట, ఆమెకు యీసంబంధం యెంతమాత్రమూ యిష్టములేదు. పుస్తై కట్టేనమయమందు, మీ యింటినూతులో పడి ప్రాణత్యాగం చేసుకుంటానని, యిరుగుపొరుగమ్మలతో అంటున్నారు. గాని ఫర్వాలేదు. ఆనాలుగు గడియలూ, కాళ్ళూ, చేతులూ, కట్టెద్దాం. మూడుముళ్ళూ పడతర్వాత నూతులో పడితే పడ నియ్యండి. మనసామేర్మం బోయింది. పోలీసువాళ్ళ చిక్కులేరుండా మాత్రం వాళ్ళ కేమైనా పాఠేసి వాళ్ళని కట్టుకోవలసివస్తుంది. యీసంగతులు యావత్తూ మీ మేలుకోరి వ్రాసితిని. యిక్కడ వారికి తెలియదు. మరిచిపోయినాను. పిల్ల జాత కం ఆత్మ్యత్కృష్టం గా ఉండటం. ఆబనాయింపు కూడా రామ—

మధు—రామ ?

రామ—అది ఆడవాళ్ళు వినవలసిన మాటకాదు.

లుబ్ధ—అది కూడా మీరే బనాయించారంటా డేవిటంటి ?

రామ—వాడి నోటికి నువ్వు బద్ధంవుందీ! నామేజీ పడితేగాని కట్టదు.

లు—కొంచెం అయినా నిజం ఉండకపోతుందా, అని నాభయం. అత్తవారికి ఇష్టం లేదని పోలికెట్టి కూడా చెప్పాడు. యానంబంధానికి వేయివేల డల్లారూ; నాకొద్దు బాబూ.

మధు—బాగా అన్నారు. మీసంబంధం మాకు యెంతమాత్రం వద్దని, మీమావంకారి పేర వ్రాయండి. కాకితం కలం తేనా?

లు—మావా! మరి ముందూ పెనకా ఆలోచించక వెంటనే ఉత్తరం రాపిపెట్టండి. (నిటబడి మధురవాణి చెవిలో రహస్యము మాట్లాడును; మధురవాణి లుబ్ధావధాన్లు చెవిలో మాట్లాడును)

రామ—మొహంమీద మొహంపెట్టి, యేవీటాగుసగుసలు!

పెనుంచి పోస్తుజవాను—“లుబ్ధావుధాన్లుగా కున్నారండి. వుత్తరం వొచ్చింది.” (మధురవాణి పెక్కివెళ్లి వుత్తరము తెచ్చి లుబ్ధావుధాన్లు చేతికి యిచ్చును. లుబ్ధావధాన్లు రామపుంతులు చేతికి యిచ్చును.)

లు—నులోచనాలు తేలేదు. మీరే చదవండి.

రామ—(తనలో చదువుతూ) మరేవీ! చిక్కే వొదిలిపోయింది. మీమావంకారి దగ్గర్నించి.

లు—యేవని! యేనుగులూ, లొటిపిటలూతేనంటాడా యేవీటండి!

రామ—మీసంబంధవే అక్కరేదట.

లు—యేవీటి? యెంచేతనో! వాడికా అక్కరేదు! నాకా అక్కరేదు. తన పరువుకి నేం తగాను కానో!

మధు—నిమిషంకిందట పెళ్ళివొద్దన్నారే! ఇప్పుడు పెళ్ళి తప్పిపోయిందనికోపనా!

లు—యింకా యేం కూస్తాడో చెప్పండి.

రామ—మీరు పిసిరిగొట్టని యెవరో చెప్పారట.

లు—నేనా పిసిరిగొట్టని? ఒక్కపాటున పద్దెనిమిది వందలు యేపిసిరిగొట్టు పోస్తాడు? యింతసామ్మ యెన్నడైనా, ఒక్కసారి అగ్నిహోత్రావుధాన్లు కళ్ళలో చూకాడూ? సంసారం పొత్తుగా చేసుకుంటే పిసిరిగొట్టా? వాడిసామ్మ వాడినెత్తిని కొట్టినతరవాత, నేనెలాంటివాణ్ణి అయితే వాడికేం కావాలి?

మధు—యెలాంటివాళ్ళే? బంగారంలా వున్నారు?

రామ—మీరు ముసలివాళ్ళనీ, మీకు క్షయశోగం వుందనీకూడా యెవరో చెప్పేరట.

లు—నేను ముసలివాణ్ణా వీడి సిగ తరగా! యాభైయేళ్ళకే ముసలిటండి? కొంచెం దగ్గు వుండడవే కాగట్టండి (దగ్గును) నిలివెడు ధనం పోసి పిల్లని కొనుక్కున్నతరవాత, మరి దానిఘోష, నాఘోష వాడి కెండుకయ్యా? డబ్బుచ్చుకున్నతరవాత చచ్చినశవానికైనా కట్టకతీందు. మాట్లాడేం?

రామ—అవును; నిజవేఁ. మీరు ముసలివాళ్లతోఁగూత్రం ?

లు—అదగో 'ఏ తేమాత్రం' అంటారేమిటి? నువ్వే పెట్టేవు కాబోలు యీ పెంటం తాను.

రామ—అన్ని పెంటలు పెట్టడానికి మీరన్నాడు గిరిశం అక్కడే ఉన్నాడుకదా ?

లు—వీడు, అక్కడెలా పొగయినాడయ్య నాకు శనిలాగ ?

మధు—ఏమి ! యీ మొగవారిచిత్రం ! యితసేపూ పెళ్ళివొద్దని వగి నీరి; యిప్పుడు పెళ్ళి తేలిపోయిందని వగుస్తున్నారు. నిజంగా మీరు పెళ్ళాడాలని వుండండీ ?

లు—వుంటే వుంది, లేకపోతే లేదు గాని యీ దుర్భాషలు నేను పడి వూరు కుంటానా ?

మధు—మరేం జేస్తారు ?

రామ—యేంజేస్తారా ? డామెజీకి కావా తెస్తారు.

లు—దావా వొద్దు, నీపుణ్యం వుంటుంది. వూరుకో బాబూ.

రామ—కాకపోతే యింతకిన్న చవకైనదీ, సాంప్రదాయమైనదీ, సంబంధం కుదిర్చి, చేసుకున్నావంటే అగ్నిహోత్రాపుధాన్యని చెప్పున్నుకు కొట్టినట్టు ఉంటుంది.

లు—చవగ్గా కుదరడవెలాగ ?

మధు—నామాట విని పెళ్ళి మానేసి వూరుకోండి.

లు—యేం ? ముసలివాణ్ణి నీకూ తోచిందా ? యేమిటి ?

మధు—మీరొ ముసలివాళ్ళు ? యెవరా అన్నవారు ?

లు—నీకున్నబుద్ధి అఅగ్నిహోత్రాపుధాన్యకి వూలే బాగుండును.

మధు—ఓపన్ను కదిలిందా ? కన్నుకు దృష్టితగిందా ? చూడండి మీదండలు కమ్మెచ్చులు తీసినట్టు యెలా ఉన్నాయో ?

రామ—(తనదండలు చూసుకొని) మావఁ పెళ్లతో గొప్ప తవ్వడం నుంచి దండలు మోటుగా వున్నాయి; గాని నాదండలు సన్నవైతా ఉక్కుఖడ్గీలు.

మధు—(తన చీరకొంగుతో బుభావభాస్లుచాతీ కొలిచి) యేంచాతీ !

రామ—యేమిటీ వాళ్ళం ?

మధు—ఉత్తరం మీలో మీరు చదువుంటారేం ? పెక్కి చదవండి.

రామ—నువ్వు నన్ను ఆజ్ఞాపించే పాటిదానవా ? మేం చదువుకుంటాం. ఇవి ఆడ వాళ్ళు వినవలసిన మాటలు కావు. నువ్వు అవతలకి వెళ్ళు.

మధు—నేను కడులను.

రామ—అమాంతంగా యెత్తుకెళ్లి వెనకింట్లో కుదేస్తాను.

మధు—(మర్చివెనకను నిలబడి బుభావభాస్లు దండలు చేతులతో గట్టిగా పట్టుకుని) మార్కండేయులు శివుణ్ణి చుట్టుకున్నట్లు, బావగార్ని చుట్టుకుంటాను, యెలా లాక్కు వెళతారో చూస్తాను.

లు—(తనలో) యేమి మృగువూ చేతులు! తల, తలదగ్గర చేరిస్తే. యేమి ఘమఘమా
(వైకి) “బాలాచిపి నుభాషితం” అన్నాడు మావంకానూ. మధురవాణ్ని వుణ్ని
య్యండి. మంచి బుద్ధిమంతురాలు. నిజం కనిపెడుతుంది.

రామ—అయితే మరి పను (చదువును) మీకొమార్తె ప్రవర్తన బాగా ఉండకపోవడం
చేత విసుక్కుర్చి వెలేకారని లోకంలో వార్త గట్టిగా ఉన్నది.

లు—(కొంతతడవు వూరుకుని) నువ్వే నాకొడవ లీశావు.

మధు—పంతులేనా?

లు—పిహర్ని అనమనైన పనేవుంది?

మధు—(కొంతతడవు వూరుకోని) నేను మీయింటికి వెళ్ళిపోవస్తాను. రండి. పెళ్ళిగిళ్ళి
నూ నెయ్యండి. మీకు పెళ్ళాంకన్న యెక్కువగా సంరక్షణ చేస్తాను.

లు—(అనందం శనపరుస్తూ బీదగాణ్ణి) నేను డబ్బివ్వలేనే? నీలాంటి విల్లవైన వస్తువను
పంతులు గారే భరించాలి.

మధు—నాకు డబ్బుక్కుల్లెదు, తిండి పెడతారా?

లు—అహా! అందుకు లోపవా!

మధు—ఏమి పడండి మరి యీ పంతులుగారి మామ మాటలు వినక పెళ్ళి మానేసి,
సుఖంగా యింట్లో కూసుండురుగాని.

రామ—(మధురవాణ్ణివైపు తీక్షణముగా చూసి) నువ్వు భోజనం చెయ్యలేదన్నమాట
జ్ఞాపకం వుందా? వెళ్ళు.

మధు—మీ చిర్య చూస్తే నే కడుపు నిండుతుంది. (ఛట్టుమని యింటిలోనికి పోవును.)

లు—యీమధురవాణ్ణి, పిన్నారా! మావా! వేళ్ళయినా! చాలా తెలిసినమనిషి.
మనసంసార్లకి దానికి ఉన్నబుద్ధి వుంటేబతికిపోదుం.

రామ—అవును. బుద్ధిమంతురాలే, గాని వొళ్ళెరగని లోపం యేదైనా వెట్టి అను
మానం వుట్టితే తనూపె కానదు. మశాకా మానా, మీలాంటి శిష్యులు శరీరం
తాకకూడదు. అది చిన్నతనంచేత మొఖంమీద మొఖంపెడితే. “పిల్లా యడంగా
నిలపడి నూట్లాడు” అని చప్పూలి ఒక్కటే వచ్చింది దీనికి దుర్దణం పరాయివా
శృతో నూట్లాడితేగాని దానికి తోచదు. పట్టవాసంలో వుండడంనించి ఆ దురల
వాటు అబ్బింగి.

లు—చిన్నతనంగా! మధురవాణ్ణి నాపిల్లలాంటిది. ముట్టుగుంటే అదో తప్పుగా
భావించకండి.

రామ—నీసా క్షేమంబోయింది! అదికాదు. చూశారా మావా వ్రంతునున్న ముండా
కొడుకు యడట మనో మొశాణ్ణి పట్టుకుని “వీడి గండలు కమ్మెచ్చులు తీసినట్టు
న్నాయి. వీడిచాతీ భారీగా ఉండె” అని అని చెవిలో నోరుపెట్టి గుసగుస
లాడుతూంటే అగ్గెత్తుకొస్తుందా రాదా?

ల—పొరపాటు. లెంపలు వాయించుకుంటాను. త్వరితంచండి.

రామ—మీలెంపలు వాయించుకుంటే కాళ్ళంలేదు. దానిలెంపలు వాయించాలి.

మీమీన చాటి కొంచెం యిష్టం వున్నట్టుంది. గట్టిగా బుద్ధిచెప్పండి.

ల—నామీద యిష్టంవేలించి మావా! యక్కడైనా కద్దు?

రామ—మీయింటికి పెళ్ళిపోయేస్తానంటూంది? మరి తీసికెళ్ళు.

(పై మాటలాడుచుండగా మధురవాణి పట్టుచీ కట్టుకుని ప్రవేశించి)

మధు—అలాగే తీసికెళ్తారు. మీకు భారవైతేను. ఆమహానుభావునికి చాకిరీ చేస్తే పరంపరా ఉంటుంది.

ల—నువ్వే గారు హాస్యానికి అంటున్నారు గాని, నన్నొకమల్లారా? నేతగను, తగను.

రామ—అలాగడ్డి పెట్టండి!

మధు—ఆయన హాస్యానికి అంటున్నా, నేను నిజానికి అంటున్నాను. గడ్డి గాడి
దలు తింటాయి; మనుష్యులు తినరు.

రామ—ఆదుగో మళ్ళీ గాడిదలంటుంది! (మధురవాణి నవ్వుచూచుటకు ముఖం తిప్పి
కొని, లోగుమ్మచు దాటి, వీరగబడి నవ్వును.)

ల—మధురవాణికి మీదగిర భయం భక్తి కూడా కద్దు.

రామ—ఉంది. కోవొస్తే గడ్డిపరకం తిఖాతరీ చెయ్యదు. పరాయిమనిషి ఉన్నాడని
అయినా కాదు.

ల—పెళ్ళిప్రయత్నం యిక మానుకోవడవే ఉత్తమం అని తోస్తుంది. యేమిటి తను
శలవు?

రామ—నాశలవేం యేడిసింది! పెళ్ళిచేసుకోవొద్దని మధురవాణి శలవైంది కాని బుద్ధికి
ఆనందించి అలా నడుచుకుంటున్నారు. స్త్రీబుద్ధి ప్రళయాంతకః అని చెప్పనే
చెప్పాను.

ల—మీరు అప్తులనేగదా మీసలహాకి వొచ్చాను. మధురవాణి చెప్పినదా పెళ్ళి
వద్దంటున్నాను. తప్పిన పెళ్ళి తప్పిపోయింది ఖచ్చలు కూడొచ్చాయి గదా అని
సంతోషిస్తున్నాను.

రామ—రెడ్డొచ్చాడు మొదలాడన్నాడట. సాధకబాధకాలు యెన్ని పర్యాయమాలు
చెప్పినా అవి అన్నీ పూర్వపక్షంవి, సుక్తాయిపు మళ్ళీ డబ్బు ఖర్చుమీదికి
వొస్తూవుంటుంది. పెళ్ళిచేసుకుని కడుపుఫలీస్తే మీయిల్లు పదియిశ్శాతుంది. పెళ్ళి
చేసుకోక గుటుక్కునుంటే ఈకష్టపడి ఆర్జించిన డబ్బంతా యవడి పాలు కాను?

ల—అదుగో యేమో యెక్కువపని ఉన్నట్టు శలవైస్తారు నాకేవుంది?

రామ—ఉన్నంతకుండు పరానికి యిన్ని నీళ్ళు పెట్టాను వాదిలేవాడుండాలా?

లు—అలా అయితే, తమరెందుకు పెట్టిచేసుకున్నారుకారా?

రామ—నేను పిత్రాధికం అంతా కరరావుడు చుట్టేశాను. యిక పరానికి కాస్తే యుజ్జి. యోగసాధనం చేస్తాను. నాకు మరి కర్మతో పనిలేదు. లోకంకోసం తద్ది నాటి పెడుతున్నాను. అయితే సానిటార్ని యెందుకు వుంచుకున్నావయ్యా! అని అడగగలరు.

“కామి గాక మోక్షకామి కాడు” అన్నాడు. యిక మీసంగతో? మీరు నిద్రపోతూండగా చూసి యెప్పుడో ఒకనాడు మీనాక్షి ఆసాతు యొక్కదీసి రంకుమొగుణ్ణి తీసుకుపోగిపోతుంది. ఆపైనిదరిద్రదేవత మిమ్మల్ని పెళ్ళాడుతుంది.

లు—అయితే యేం జేయమంటారు?

రామ—మీరుపున్నవయత్నంచేసి పెళ్ళాడండి. పెళ్ళాంభయం చేత మీనాక్షి అటకట్ట డుతుంది. మీనాక్షి భయంచేత మీ పెళ్ళాం కట్టుగా ఉంటుంది. అవునంటారా? కాదంటారా?

లు—నిజమైనమాటే.

రామ—నిజమైతేనేం? మీరు ఎవలపరాకు సాగు బాధకాలు ఆడుగడుక్కి జ్ఞాపకం చేస్తూండాలి. మీరు జాతకరీత్యా, వివాహం జరగజోతే, మార్కం ఉండన్న మాట పరాకు పడ్డారా?

లు—పరాకులేదు, గాని యిన్నాళ్ళాయి కొట్టుకుంటూంటే, యీనాటికి పడెనిమిది వొందలకి, వక సంబంధం వదిలి, తీరా క్రియాకాలానికి తేలిపోయిందా? యిప్పుడు చవగ్గా మనకి సంబంధం వుదురుకుందా? కుదరదు. కుదరదు.

రామ—నిన్న వొచ్చాడయ్యా, గుంటూరునించి వక బ్రాహ్మహు; వున్నాడో పెట్టి పోయినాడో?

లు—సంబంధానికా?

రామ—అవును. యెంతబద్ధితక్కువపనిచేశానూ! నామొరికని యొక్కడైనా సంబంధం వుందా అని అతకాడు అడిగితే లేదని చెప్పేను. యీ సంబంధం తప్పిపోతుందని నేనేం కలగన్నానా యేమిటి? అతడు జటాంత స్యాధ్యాయినీ మంచి సాంప్ర దాయవైచన కుటుంబీకుడున్నా. అసంబంధం చేస్తే అగ్నిహోత్రావధాన్లుని చెప్ప వచ్చుకు కొట్టినట్టాను.

లు—బేరం యేం చెప్పేడు?

రామ—బేరం మహావవకయ్యా. అదే విచారిస్తున్నాను. అత గాడు గుంటూరునుంచి వస్తున్నాడు. అక్కడిరాళ్ళకి, మనదేశపు కొంపలమ్ముకునే బేరాలతాపీ యింకా తెలియలేదు. అందుచేత నందిల్లిలో పన్నెండువందలకిసంబంధం వుదుర్చుకున్నాడు.

వ్యవధిగాగాని పెళ్ళికొడుకువారు రూపాయలు యివ్వలేమన్నారుట. అబ్రాహ్మ డికి రుణాలున్నాయి. నాయిదానాటికి రూపాయలు చెల్లకపోతే దానా పడిపోతుందని యొక్కడయినా పిల్లని అంటగట్టడానికి వ్యాపకం చేస్తున్నాడు. ఒకటి రెండు స్థలాల్లో వెయ్యేసి రూపాయలకి బేరం వచ్చిందిట. పన్నెండు వందలకి గాని యివ్వనని చెప్పేడు.

లు—మరొక్కవారి వేదాం మనం ?

రామ—అతగాడు వుంటేనా, నూరువేళుడానికి యాభై వేయడానికినీ ?

లు—కనుక్కుంటున్నా మీరు పుణ్యం వుంటుంది. యొక్కడ బసో ?

రామ—దాని సిగగోసినడబ్బు, డబ్బుచూట అల్లావుణ్ణిండిగాని, అపిల్ల యేమి యేపు యేమి ఐశ్వర్యలక్షణాలు ! ధనరేఖ జెఱ్ఱిపోతులావుంది. సంతానరేఖలు స్ఫుటంగా వున్నాయి. పిల్ల దివ్యసుందరవిగ్రహం.

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

మధు—గ్రహవేదించిటి ?

రామ—గ్రహవేదించితా ? అవుధాన్లుగారి గ్రహస్థితి చూస్తున్నాం. జాతకరీత్యా యీ సంతోషం లో వినాహం కాకతప్పదు.

మధు—మీమాట నేను నమ్మను ? (అవుధాన్లు దగ్గరకు వెళ్ళి ముఖంయదట ముఖం వుంచి) అనూట నిజమా.

లు—అంతా నిజం అంటున్నారు.

మధు—సిద్ధాంతి గారేవన్నారు ?

లు—జాతకం చూసిన సిద్ధాంతి అనూటే అంటున్నాడు. ఇదివరకల్లా నాజాతకం మాగట్టి చాఖలా యిస్తుంది. ఒక్కటి తప్పిపోలేదు.

మధు—అయితే మీప్రార్థనం. ఆ వెయ్యనాకుడు పిల్లనిమాత్రం యీపంతులు మాయ మాటలు విని చేసుకోకండి.

రామ—భోంచేస్తూ వచ్చావు యేం పుట్టి ములిగిపోయిందని ?

మధు—వెండిగి న్నెకోసం వచ్చాను.

రామ—తీసుకళ్ళు. (మధురవాణి నిష్క్రమించును)

లు—పెళ్ళి చేసుకోవద్దంటుండేవండీ ?

రామ—నిష్క్రమంగా మాట్లాడండి పానిదియొక్కడైనా పెళ్ళి చేసుకోమంటుందయ్యా ? సీమిద కన్నేసింది.

లు—నామిద కన్నేయ్యడవేదించిటి మావం గాఖూ ! యనరు విన్నా నవ్వుతాను.

రామ—మీరుగాని పెళ్ళి చేసుకోవడం నూనేస్తే మీయింట్లోవచ్చు బయతాయిస్తుంది.

అది ఘంటావధంగా చెబుతూవుంటే చెప్తల్లా యేమిటి మీకు ? దానితో మీరే

వఁయినా వెట్టివెట్టిచాప్తులు చేశారంటే మీకూ నాకూ పడుతుంది గట్టిరంధి. జాగ్రత్తేగి మనులుకొండి.

లు—నేనా? నేనా? యేమిటి అలా శలవిస్తున్నారు మావారి! నాపిల్ల ఒకటి అది వొకటినా? ఆ గుంటూరు శాస్త్రులు ఉన్నాడో, వెళ్ళాడో, ఒక్కమాటు కనుక్కోలేదు?

రామ—యదటింట్లోనే బసచేశాడు కనుక్కుంటాను గాని, మధురవాణి భోజనం యేపాటి అయినదో చూసి మరీ నెళ్ళతాను. (లోపలికి వెళ్ళి వచ్చి పైకి వెళ్ళును)
లు—మధురవాణి తీసుకుపోతా ననుకుంటున్నాడు యీపంతులు అనా! పా! (పొడుము వీడ్చి) మనిషికి మనిషికి తారతమ్యం సాందే కనిపెట్టాలి. పంతుల్లాగ మీసం వుంచుకుని, రంగులేసుకుంటే, తిరిగి యావ్వనం వొస్తుంది. యీవనశసంబంధం కుదిరినట్టాయనా యేమి అద్భుతపంతుణి.

రామప్పంతులు స్త్రీవేషముతో నున్న శిష్యుణ్ణి రెక్కపట్టుకు తీసుకువచ్చును. అర చెయ్యి చూపించి)

రామ—మావారి! యేం భోదా కొట్టుకొచ్చిందోయి నీకు! యిదిగో ధనరేఖ. చెయ్యి కొనముట్టి రెండోపక్కకి యెగబొకినట్టుకదోయి, యివిగో సంతానరేఖలు. కంచం దగ్గర చూశావా హరిరేఖలు?

లు—అట్టే పరిశీలన అక్కరేదు చాల్లెండి.

(వైచనంగము జరుగుచుండగా మధురవాణి వెనకపాటున వచ్చి పంతులు నెత్తిమీద చెంబుతో నీళ్ళు దిమ్మరించును.)

రామ—యేమిటి చేశాడీ!

మధు—మంగళస్నానాలు (శిష్యుడి గెడ్డం చేతనొక్కి) నీకు సిగ్గులేదే లంజా? (మధురవాణి నిష్క్రమించును)

రామ—కోపవోస్తే మరివొళ్ళెరిగదు యిది కొరకంవో చీపురుగట్టో పట్టుకు వెంట దరువుతుంది. యీపిల్లని తీసుకు పారిపోదాం రండి.

(శిష్యుడి చెయ్యిపట్టుకుని పైకి నడుచును.)

లు—నడుస్తుంది. రెక్కవొదిలేయ్యండి.

రామ—(రెక్క వొదిలి) ఓహో, కాబోయే యిల్లాలనా?

[ముగ్గురూ నిష్క్రమించి. వీధిలో ప్రవేశింతురు]

లు—యీపిల్లని చేసుకోమని మీఅభిప్రాయవేనా?

రామ—నాఅభిప్రాయంతో యేంకార్యం? మీమనస్సమాధానం చూసుకోండి. పిల్ల యేపు గావుందా? రూపురేఖావిలాసాల బాగున్నాయా? అని చూసుకోండి.

లు—సంసారకి సాంసర్ధ్యంవో యేంపని?

(సిద్ధాంతి తొందరగా యెదురుగుండా వస్తూ ప్రవేశించి)

సిద్ధాంతి—(బుభ్రావధాన్లతో) యవరు మావాఁ యీపిల ? బుభ్రావుధాన్లుజవాబు చెప్పక,
రామప్పంతులువైపు బుట్టతిప్పి సౌజ్ఞ చేయును.)

రామ—మావాళ్ళే.

సిద్ధాంతి—(నిదానించి) భాగ్యలక్షణాలేంబట్టాయీ యీపిల్లకి !

రామ—యేవిఁటండి ?

సిద్ధాంతి—వికాలవైఁస నేత్రాలూ, ఆకర్ణాలూ, ఆవుంగరాలజుత్తూ, విన్నారా! యేదమ్మా
చెయ్య (చెయ్యిమాసి) యేఅదృష్టవంతుడు యీపిల్లని పెళ్ళాడాడోగాని—

రామ—యింకా పెళ్ళి కాలేదండి.

సిద్ధాంతి—మీరు పెళ్ళిచేసుకోవాలని వుంటే యింతకన్నా అయినాతనం, అయిశ్వర్యం,
సిరి, సంపదాగల పిల్ల దొరకదు. యిది సౌభాగ్యరేఖ, యిది ధనరేఖ, పంతులూ
బోషణపైట్టెగు వెంటనే పురమా యింఁండి. యేది తల్లి చెయితిప్పు, సంతానం
వకటి, రెండు, మూడు, చెయ్యివొదిలి (బుభ్రావధాన్లతో) యేదీ మావాఁ పొడిపి
సరు (పొడుంపీల్చి) పొలికెట్టి మాతురు ప్రసవం ఆవుతూంది జాతకం రాయాలి.
మళ్ళీ దర్శనంచేస్తాను.

రామ—వక్కమాట (సిద్ధాంతితో రహస్యంగా మాట్లాడును. సిద్ధాంతి చంకలో పం
చాంగం తీసి, చూచును. మరి నాలుగు మాటలాడి పంచాంగం చంకలో పెట్టు
కుని తొందరగా వెళ్ళిపోవును.)

లు—యేవంటాడు ?

రామ—నేనే యీపిల్లని పెళ్ళిచేసుకుంటాననుకుంటున్నాడు, రేపటిత్రయోదశినాడు
పెళ్ళికి మంచిది అన్నాడు.

లు—అకోజు వివాహమహూర్తం లేదే ?

రామ—శుభస్య శీఘ్రం అన్నాడు. ద్వితీయానికి అంత మహూర్తం చూడవలసిన
అవసరం లేదు. తిథి నక్షత్రం బాగుంటే చాలును. యిదిగో మీమావఁగారు
వస్తున్నారు;

లు—బేరవాడి చూడండి.

[కరటకశాస్త్రులు ప్రవేశించును.]

కరట—గంగాజలం సిరన్నన పోసుకున్నారా యేవిఁటి పంతులుగారూ ? మాపిల్లని
యొక్కడికి తీసికెళ్తున్నారు ?

రామ—(కరటకశాస్త్రితో) మాట.

[ఇద్దరూ రహస్యముగా మాటలాడుదురు]

రామ—(బుభ్రావధాన్లును యెడం గాతీసికెళ్ళి) పధ్నాలుగు వొండలు తేన్నుంటున్నాడు యెత్తోళ్ళ పదమూడు యిస్తావన్నారట.

లు—యిదా మీరు నాకు చేసినసాయం ? పోనియ్యండి, ఆపజ్ఞెయిండుకైన తగలెట్టండి.

రామ—ఉపకారానికి పోతే నాదానిష్టమారం ? కోరి అడిగితే కొమ్మెక్కుతారు, యేం జెయ్యను. (కరటకకాస్త్రితో రహస్యంగా మాట్లాడి, తిరిగివచ్చి బుభ్రావధాన్లుతో) మావాఁ కృత్యాదవసమిద వొప్పించాను. పిల్లదానికి సరుకు పెడితే గాని వల్లలేదని భీష్మించుకుని కూచున్నాడు. యేవంటావు ?

లు—అది నావల్లకాదు.

రామ—ఊరుకోవయ్యా, అలాగే అందూ, మధురవాణి తాయకు కంటెతెచ్చి ఆవేశకి పెట్టి తరవాత తీసుకుపోతాను.

లు—అదేదో మీరే చూసుకోండి.

రామ—నేనే చూసుకుంటాను. ఖర్చువెచ్చాలేవో పనివేఁ చేసుకుని. కొంచెంలో డబ్బడబలాడించేదాం. పోనీకెట్టిన సప్లయికి పెట్టకండి. పెద్దపాలెంవెళ్ళి లెక్కల్ని యెవరు పిలవడం ?

లు—నురి నాకెవరున్నారు. మీరే పిలవాలి.

రామ—లెక్కల్ని పిలవడానికి వెళ్ళినప్పుడు దుస్తు డాబుగా ఉండాలి. దగలా గీగలా తీయించి యెండవేయిస్తాను.

(నిష్క్రమితుడు)

౨-వ సలము : బుభ్రావధాన్లు యిల్లు.

లు—అవును. మీరు చెప్పిన బాగుంది దివ్యస్థలాల్లో ఏకరాత్రి వివాహాచారం వుంది. కరట—పెద్దపెద్దఉద్యోగసులుకూడా యిప్పటికోజులలో, వివాహాలు అలాగే చేస్తున్నారు. కోదండ రామస్వామివారు స్వయంవ్యక్తపూఁ. హనుమత్ప్రతిష్ఠా అయినప్పుడు, దివ్యస్థలం కాదని యెవడనగలడు ?

లు—అమాట సత్యవేఁ గాని, యిది దివ్యస్థలంగా ఆలోచించి ఇదివరకు యెవళ్ళూ యిక్కడ, ఏకరాత్రవివాహం చేసివుండలేదు మానఁగారూ. మనం చేస్తే యేవంటాలో ?

కరట—దివ్యస్థలం అయినతరవాత యెవడేవఁజే మనకేం పోయింది ?

లు—పంతులుతో చెబుదాం.

కరట—యేమిటి మీసత్యకాలం కూడగారూ! యీపెళ్ళిలో యేవో వొక వంటు బెట్టి నాలుగుడబ్బలు ఆరించుకుందావని చూస్తూవున్న పంతులూ పోలికెట్టి, ఏకరాత్రవివాహానికి ఆమోదిస్తారా? పుస్తకట్టించాకా అమాట వాళ్ళతో చెప్పకండి.

లు—పంతులుతో చెప్పకపోతే యేమిటి పెడతాడో?

కరట—యేమిటిభయం! అతగాడు మీకు యజమానా? జట్టి, గిట్టి పెడితే, పెం తూడ గొడతాను.

లు—మీరు కాదుగాని, సిద్ధాంతిగారి చేతిలో రెండు రూపాయలు పడేస్తే ఆపూచీ అంతా ఆయన నెత్తిమీద వేసుకుంటాడు. ఆయనయెడట పంతులు నోరు యెరియదు.

కరట—పావడిదానికి విరుగుడుంది. పంతులినుండదా?

(నిష్క్రమింతురు.)

3-వ స్థలము : లుభావధానులు యింటిపెరడు.

[కరటకళాస్తులు, మీనాక్షి ప్రవేశింతురు.]

మీనాక్షి—మీపిల్లని నాకడుపులో పెట్టుకోనా తాతయ్యా!

కరట—కడుపుగదా అమ్మా! ఆంచేత పదేపదే చెబుతున్నాను. దానికి తల్లివైనా నువ్వే తండ్రివైనా నువ్వే. (దుఃఖమును ఆభినయించును.)

మీనా—విచారించకండి, తాతయ్యా, దానికి యేలోపం రానియ్యను.

కరట—అమ్మా నీకీమ్మని మాఅమ్మ చేతికి ఓపులిమొసగురు యిచ్చాను. పుచ్చుకో.

మీనా—యిస్తుంది. తొందరలేమిటి, తాతయ్యా? నీదగ్గిరవుంటే? నాదగ్గిరవుంటే?

[సిద్ధాంతి ప్రవేశించును.]

సిద్ధాంతి—యెంతసేపూ కూరలు తరగడం. భోజనాలసరంజాం జాగ్రతచెయ్యడం సందడేగాని, లగ్నానికి కావలసిన సరంజాం జాగ్రత చెయ్యడపు తొందరలేవీ కానరాదు. నాకీప్పుడు ముంగిపోతులాగ పడున్నాడు.

మీనా—నాలు గడ్డియల పొద్దులగ్నవైతే, యిప్పట్నుంచీ సరంజాం తొందరలేమిటి ఆపవ్వమానా!

సిద్ధాంతి—చడవేస్తే వున్న మతీపోయిందన్నట్టే. నాలుగడ్డియల రాత్రుండవగా శుభమువూర్తం.

మీ—మానాన్న యెప్పుడూ యిదే మచ్చు. యేసూటా నిజం యింట్లో ముండలతో చెప్పకపోతే యెలా యేడుస్తారు? నాన్నా! నాన్నా!

[లుబ్ధావధాను ప్రవేశించును]

లు—యెందుకా గావు కేసులు?

మీ—నాలుగ్గడియల రాత్రుండన గానట మూర్తం అచ్చన్నమావఁ అంటున్నారు.

లు—యిదేవఁటండోయి, నాలుగ్గడియల పొద్దు కనుక్కున్నానే ముహూర్తం?

నీ—చుప్పైమాడు పెనుడియలపొద్దు కనుక్కున్నాను కాకో? మీవెఱ్ఱలు చాలించి

చప్పున కానియ్యండి పుంగళన్నా నాలు ఊళ్ళో బ్రాహ్మలినందర్ని పిలిచేశాను.

లు—ఁంపారే! ఁలి!—అయితే రామప్పఁతులు కూడా నాలుగ్గడియల పొద్దుకి

రమ్మని పిలుస్తారేమో?

నీ—శతాంధాః కూపం ప్రవేశంతి. అమ్మి పిల్లకి స్నానం చేయించు.

మీ—యిదుగో, నిమిషంలో చేయిస్తాను.

నీ—అడవాళ్ళు నయం. పెళ్ళిపండ్లతో సరంజాం చూసుకుంటారు.

లు—పంతులులేకుండా లగ్నం ఆయితే.

నీ—పంతులుకా, మీకాపెళ్ళి? జంకివోడః స్నానం కొనీయండి.

(నిష్క్రమింతురు)

ర-వ స్థలము : లుబ్ధావధానులు యింటి అరుగుమీద వసువు బటలు

కట్టుకుని లుబ్ధావధాను స్త్రీవేషముతో

శిష్యుడు, కొందరు బ్రాహ్మలు కూర్చుని వుందురు.

రామప్పఁతులు, తామరప్ప, కావిళ్ళూ, చాకళ్ళతో ప్రవేశించి అరుగుమీద చతికలబడి.

రామ—అబ్బ! ఎంతశ్రమపడ్డానండి. (నాఖరతో) తామరప్ప వూరుకోమను బోయాలాహళ్ళూ, బాజాలాహళ్ళూ, వూరు చేరేటప్పటికి కోలాహలంలావు చేస్తారు. కాళ్ళు పీక్కువచ్చాయయ్యా, వెళ్ళన పెద్దిపాలెం యెంతదూరవుండీ! (తిరిగిచూసి) యిదేవఁటి వసుబట్టలూ, పెళ్ళికూతులతో కలిసి కూచోడవ్రాఁను? పెళ్ళికొడుకుం చేయించుకున్నావటయ్యా? ముదిమికి ముచ్చట్లు లావు.

లు—లగ్నానికి మీరు లేకపోయినారుగదా! అని మహావిచారపడుతున్నాను.

రామ—(ఉలికిపడికి) యేవఁటి! లగ్నవేనిఁటి?

పూజారిగవరయ్య—లగ్నంవేళకి తమరు లేకపోయినారుగదా అని, మేం యావన్నంది

వీఁ విచారించాం. తమరు యేదో వ్యవహారాటంకంచేత వేళకి రాజాలరనుకున్నాం.

తాము లేకపోవడంచేత సభ సాగునే పోయింది.

“నియ్యోగిలేనిసావిడి - అయ్యయ్యో వట్టికోత, అది యెట్లన్నన్ - వయ్యారి”—

రామ—అట్టే పేలక. ముహూర్తానికి ముందే పుట్టెయిలా ముడతలు వచ్చాయా?

పూజా—సిద్ధాంతిగారు నక్షత్రాలు చూసి ఘడియలుగట్టి సరిగా ముహూర్తం వేళకి పుట్టె కట్టించారండి.

రామ—నాలుగు ఘడియల పాదుకాలేనే?

పూజారి—నాలుగు ఘడియల రాత్రుందనగా ఏండ్డీ, శుభముహూర్తం?

రామ—సిద్ధాంతి ముహూర్తం తెల్లవారి నాలుగు ఘడియలకని చెప్పేడే?

పూజారి—పంచాంగం మార్పడానికి యెవడిశక్తిం బాబూ? తెల్లవారగట్ల నాలుగు ఘడియలకని, సిద్ధాంతిగారు మనవికేసివుంటారు. తాను పరాగ్గా విసివుందురు.

రామ—పంచాంగానికేం యీవెధవపల్లెబూర్లో? సిద్ధాంతి అడింది అటా, పాడింది పాట. యెంతద్రోహం చేశాడయ్యా సిద్ధాంతి!

పూజారి—సిద్ధాంతి యెంతో నొచ్చుకున్నాడు, తమరు రాలేదని బాబూ. యేమి అటంకంచేతి వుండిపోయినాశో? అని అవుధాన్లు గారు తల్లడిల్లారు. తామమర్నా విన్నతరవాతగదా, ఆయనకునచ్చు స్వస్థపడ్డది.

లు—నిజం—మావం గారు.

పూజారి—యిక శుభురవాణో? అంటే, ఆనందిల్లో నిశ్చేష్టురాలై పుత్తడిబొమ్మలాగ నిలుచుండిగాని బ్రాహ్మ్యం యావన్మంది గెడ్డంపట్టుకు యెంత బతిమాలుకున్నా, పాడిందిగాదు.

కొండిభొట్లు—అంతనేపూ పెద్దా: నిజీబు గారితో మాట్లాడుతూ నిల్చుండిగాని యేం? యింతమంది ప్రార్థించినప్పుడు, ఓహూనురాగం తియ్యకూడదో?

మరివక బ్రాహ్మడు—ఓహూకాయా, పంతులు గారు సభలో లేదయిలా పాడుకుందిరా?

పూ—పెద్దా గారితో యేవిటి మాట్లాడుతూండునుకున్నావు? పంతులు గారు సరుకూ జప్పురా, పెట్టుకువెళ్ళరు. యేంప్రమాదం వొచ్చిందో! ముహూర్తంవేళకి రాలేదు. రాలేదు. జవానని పంపి వెతికించండి అని బతిమాలుకుంటూుదిరా.

కొండిభట్లు—యీగవరయ్య గారు గోతాలు కోస్తాడా. పెద్దా, అదీ, ఓహూ మీ దోహారు విరగపడి నవ్వుతూంటే, పంతులుకోసం టెంగెట్టుకుందని కపిత్థం పన్ను తాడు.

రామ—వైదికం! వైదికం! మీయేడుపులు మీరు యేడవక, లోకంలో భోగట్టా అంతా మీకెందుకు?

పూ—పూరుకోరా కొండిభొట్లు! పెద్దా పిన్నా అక్కలేదూ?

రామ—నీ పెద్దతనం యెక్కడ యేడిసింది? నువ్వు ముందురేపెట్టావు.

పూ—నై, స, బు, పె, అని యెందుకన్నాడు బాబూ!

రామ—ఆతడేడి, ఆతడు ? అతడికే కవిటి ?

పూ—యెవరండి ?

రామ—అగుంటూరి కాన్లులేడయ్యా?

పూ—యేగుంటూరి కాన్లులండి ?

ల—అయినా—రేవొచ్చి, ఆయనా—పూరికెళ్ళారు.

రామ—యేవిటి తెలివితక్కువమాట ! మాతుకి పెళ్ళాతూగటే, పూరికలావెళ్ళాడు ?

ల—పెళ్ళియిపోయింది గదా?

రామ—తెలివహీనం ! లగ్నవంతు నేను లేనుండా వెలిగించావు గానీ, పెళ్ళి ఐదు రోజులు తగలడుతుందిగదా?—

పూ—ఏక రాత్ర వివాహం కదండీ ? అంచేత ప్రధాన హోమం, శేషహోమంతో సమాప్తి అయిపోయింది.

రామ—(నిశ్చేష్టుడై లుబ్ధావధాన్లుతో) ఓరీ, స్వామిద్రోహప వెధవా!

పూ—నోరు మూసి, బాబ్బబూ శాంతించండి ! శాంతించండి ! (లుబ్ధావధాన్లుతో) పంతులు గారి కాళ్ళమీద పడవయ్యా (పంతులుతో) తమరు చేయించిన శుభం. అశుభమాటలు శలవియ్యకండి. సిద్ధాంతి గారూ, వారిమావఁగారూ. శాస్త్రుచర్చ చేసి, లగ్నం పదినిమిషాలుందనగా, ఏక రాత్ర వివాహం స్థిరపర్చారు.

రామ—యేంకుట ! వాడికి రూపాయ లివ్వలేదుగదా ?

ల—యెల్లండి యేవేళకైనా రూపాయలు చెల్లించకపోతే దావా పడుతుందని తొంపిరపడి పట్టుకు వెళ్ళిపోయినారు. మళ్ళీ వారంనాటికి వస్తావఁన్నారు.

రామ—నన్ను మధ్యన ర్తిచేసి, నేను లేనిదీవ్యవహారం యెలా వైలుచేశావు ? నేను యద్యాప్తు వాడికి యిచ్చానో నీకు తెలుసునూ ? అప్పుడే మావఁగారితో కలిసి పోయి నాకు టోపీ అల్లావూ ?

ల—మీరు చేసిననిర్ణయప్రకారవే, రూపాయలు చేతులో పడితేగాని, పుస్తె కట్ట నివ్వనన్నాడు యేంజెయ్యన ?

రామ—పుస్తెకట్టకపోతే నీపుట్టె ములిగిందిగాబోలు ! నేవొచ్చేలోగా యేంపుష్పెన వొచ్చింది ? వీడేదో పెద్దగా చేసి, నేనొస్తే, పట్టుగుంటానని రూపాయలు చేతులో పడేనుకుని వుడాయించాడు. వాడికే కవిటి ?

పూ—ఆయన పేరు—మరేవచ్చి—అవుధాన్లు గారు శలవిస్తారు.

ల—నాకు తెలియదు.

రామ—అయ్యో అభాజనుడా ! యిహ, వాడు, పంచాశీమనిషి అనడానికి సందేహ కేవిటి ?

లు—అతగాణ్ణి మీరే తీసుకొచ్చి వొడ్డవాడని చెప్పారు? అంచేతనే అతణ్ణి నేను నమ్మాను.

రామ—నువ్వు నమ్మితే యెవడికి క వాలి? నమ్మకపోతే యెవడికి కావాలి? అతనికి నేను వెళ్ళిఖర్చులకోసం బదులిచ్చిన నూరు రూపాయలూ, అక్కడపెట్టు.

లు—యెవరికిచ్చాలో అతణ్ణి అడగండి. నాతో చెప్పకండి.

రామ—సరే నీతో చెప్పను—నీతో యిక మాటే ఆణ్ణు—మరిసీయింట్లో వక్క నిమిషం ఉండను. (లేచి నిలుచుని) అంతా వినండయ్యా! యీ గుంటూరు శాస్త్రులు వచ్చిదొంగ లేపంటే ఈ తెలివీహీనుడు యిచ్చిన రూపాయలు సంధించుకుని, పేరైనా చెప్పకుండా పరారీ అవుతాడా? నాతాలూకు సొమ్ము కూడా పట్టుకు చపాయించాడు. వీడివెళ్ళి చూడగా, రెండో పెళ్ళిపిల్లనో, నూద్రప్పిల్లనో యీ తెలివీహీనుడికి అమ్మ, యెకేసినట్టు కనపడుతుంది. గనక, ఒరే! బారిగీ ఒరే! మంగబీ, పెద్దగారి నగ్గిరకెళ్ళి, యిద్దరు జవానను తీసుకురా. వాడిపంట బాడా యింపిస్తాను.

(పైనుటలు అంటూవుండగా, సిద్ధాంతి ప్రవేశించి రామపుంతులు మాటలు ముగించి వెళ్ళిపోవోతూవుండగా రెక్కబట్టి నిలబెట్టును.)

సిద్ధాంతి—యెక్కడికి వెళ్ళతారు? శాంపం నిలబడండి.

రామ—యేమిటి నీ నిర్బంధం?

సి—గుంటూరి శాస్త్రులగారి పేరేవిటో మీక్కావాలా?

రామ—యేమిటాపేరు?

సి—పేరి రామశాస్త్రులగారు ఆయన పేరుతో మీకేం చేశుంది?

రామ—వాడు నాకు బాకీ.

సి—మీకు ఒక దమ్మిడీ బాకీలేదు, ఆనిజం నాకు తెలుసును.

రామ—చెయ్యి నొక్కేస్తున్నావేమిటి?

సి—వైదీక పాళ్ళ చెయ్యి మృదువుగా యలా వుంటుంది? అనధాన్లుగారు యిచ్చిన సొమ్ముతాలూకు నిలవ యెంతుందో చెప్పండి.

రామ—నువ్వెవరి అడగడానికి? అన్న! చెయ్యి నొక్కుతున్నావు! తంతావా యేమిటి?

సి—శుభమల్లె, పెళ్ళి కూతుర్ని ముండా తీతా, అంటేయెవరయినా ప్రాచుకుంటారా?

రామ—ముండకాదు, పునిస్త్రీయే, అంటాను; చెయ్యి వొడిలెయ్యి.

[అభావధానులు శిష్యుడికి కొంత యడంగా జరుగును]

సి—కోపం వచ్చినప్పుడు, తోక్తం మరచిపోకూడదు. మీరు ప్రభువులూ, మేం
ప్రశ్నితులం, తమకి లాభించేమాట చెబుతాను. యిలా దయచేయండి.

రామ—నుర్యాదగా మాట్లాడితే, నాఅండ నుంచువాడు లేడు.

సి—అవధాను గారూ మీరుకూడా యిలారండి.

[అపధాను, సిద్ధాంతి, రామపుంజులు రహస్యముగా మాట్లాడుదురు]

రామ—(ఉత్సాహముతో) సిద్ధాంతి యేది పాడిపిసరు. నిర్యాగపాడన్నవాడు, సవ
బుక కట్టుబడతాడు. యవరయా వంటబ్రాహ్మణు! మాయంటికి పలహారాలు
వెళ్ళాయా? యేవోయి, కొండిభొట్టు! మాట, యిలారా.

[కొండిభొట్టు వచ్చును]

కొండి—యేం శలవు?

రామ—మాయంటిదాకా నాతో రా.

కొండి—చిత్తం.

రామ—మాతోట్లో, మంచిపనసకాయ లున్నాయి. రెండు కాయలకి బరాతవిస్తాను.

తెచ్చుకో మీఅయ్యకి పనసకాయకూరంటే మాయిష్టం.

కొండి—చిత్తం!

రామ—పెళ్ళిలో యేవిటోయి గమ్మత్తు.

కొండి—యేపీఁ గమ్మత్తు లేదండి.

రామ—మధురవాణి పాడిందికాదేం?

కొండి—పాడింది—

రామ—ఆఁ!

కొండి—కాదండి.

రామ—అలాచెప్పు. అంతనేపూ హెడ్ కనిస్తీబుతో మాట్లాడుతూంది కాబోలు?

కొండి—లేదండి. ఒక్కమాటాళ్ళదు.

రామ—మరెండుకన్నాపూ, మాట్లాడిందని యిండాకానూ? విరగబడి నవ్విందన్నావే?

కొండి—మరీమోచ్చ—లింగన్న గారి కాభొట్టు అలాఅనమన్నాడు.

రామ—వాడిపని పట్టిస్తాను. నాతో వెకాన్యాలా! నువ్వుమాత్రం వాడిజట్టుకూడుకు.

చిన్న పుట్టుంటి నిన్ను యెరుగుదును. నువ్వు నిజాయితీమనిషి.

కొండి—నువ్వెండి యెప్పుడూ నేను నిజవే చెబుతాను.

రామ—అవునుగాని, హెడ్ కనిస్తీబు మాటకు నిజం చెప్పవు కావు. పట్టాభిరామ

స్వామిగారి సమానం చెప్పి, చెప్పి. మధురవాణి యవరెవరితో మాట్లాడింది?

కొండు—మరేవచ్చి—నిజం చెప్పుచున్నారా?

రామ—నిజాయితీనునిషించినేగదా నిన్ను అడుగుతున్నాను.

కొండు—అయితే—అందరితోటి ఊటలాడింది.

రామ—అందరితోటి అంటే యవరెవరితోటి?

కొండు—యవరెవరాడి? పెళ్ళివాడిలేసి, అంతా మధురవాణిమట్టా మూగాం.

భుక్తగారితో మాట్లాడింది మరేవచ్చి.

రామ—యింకా యవరితో మాట్లాడింది?

కొండు—సిద్ధాంతి మంత్రం చెప్పడం మానేసి మధురవాణి చెవులలో యేకాంతం మాట్లాడాడు.

రామ—మరింకా యవరితోటి?

కొండు—మరేవచ్చి—పాడుకనిసిబుతోటి

రామ—ఓరీ ఛండాలుదా! పాడుతో మాట్లాడలేదన్నావే?

కొండు—అవును మాట్లాళ్ళేదు.

రామ—పుండాకోర్! మాట్లాళ్ళేదు.

కొండు—చచ్చానా దేవుడా!

రామ—ఆసత్యం అంటే, నాకు వెజ్జికోపం. ప్రమాణపూర్తిగా నిజం చెప్పు. అబద్ధవాడితో తల కేలిపోతుంది. మాట్లాడిందా లేదా?

కొండు—లేదు.

రామ—ప్రమాణపూర్తిగా?

కొండు—ప్రమాణపూర్తిగానే.

రామ—ఇప్పుడు నిజం చెప్పేవు విన్నావా? నీకు చిన్నతనం; అడవాళ్ళమీద ఓహారు అననున్నా, అన్యాయపుమాటలు అడకుడదు. తెలిసిందా.

కొండు—మధురవాణి చూద్దాడమనిషి.

రామ—వూళ్ళో ఆలా అనుకుంటారే?

కొండు—అంతా అనుకుంటారు,

[రామప్పగతులు యింటియెదుట]

రామ—నేను తలుపుకొడతాను నువ్వో చిన్నగమ్మత్తు చెయ్యి.

కొండు—చిత్తం.

రామ—యీవిచ్చబేడ మొలని పెట్టుకో. మా పెరిటిగోడ అవతల, ఒక అరఘడియ నిలబడు. దిడ్డితోపంట కనిపేబుగాని, మరెవరుగాని వెకివొచ్చినట్టాయెనా రెక్కపట్టుకొని కేకయ్యి నే వస్తాను. లేకుంటే వుడాయించెయి. (కొండుభొట్టు నిమిషమించును.) తలుపు తలుపు (తనలో) ఒకంతట తలుపు తియ్యదు. అనుమా

నానిక్కారణం. వీడు నిజంచెప్పేడా? అబద్ధం చెప్పేడా? బేనే పాలెం నించి వొచ్చి కలుసు పంపించినతరవాత రాక, తుట్టుమని యెలా కరిగెత్తివెల్పిందీ వెల్పి లోకి? తలుపు తలుపు! యెప్పటికీ రాదేం!

(మధురవాణి తలుపు తీయును) యెంతేస్తున్నావు యింతసేపు?

మధు—ఉదయం నుంచి రాత్రికూ కూ చేసే పనులన్నీ, చేపటినుంచి వ్రాసి ఉంచుతాను రండి.

(ఉభయులూ నిష్క్రమింతురు)

[కొండుభొట్టు ప్రవేశించి]

కొండు—పంతులు గారూ, పంతులు గారూ,

[రామప్పంతులు, మధురవాణి ప్రవేశింతురు]

రామ—(మధురవాణితో) నువ్వు లోపలికి వెళ్ళు (కొండుభొట్టుతో) యేమిటి?

కొండు—మరేవచ్చి—పట్టుకోలేదు.

రామ—(తీక్షణంగా) యెందుకు పట్టుకున్నావు కావు?

కొండు—చెప్పరానిదాన్ని యెలా పట్టుకోవడం?

మధు—చెప్పరానిదాన్ని యెందుకు పట్టుకోవడం?

కొండు—దిడ్డితో పంట యెవరోచ్చినా పట్టుకుని కేకయమని పంతులు చెప్పేరు.

మధు—యేమి చిత్రం! యేం అప్రతిష్ట! బ్రాహ్మణికి వెత్తెత్తుతుంది కాబోలు!

రామ—(మధురవాణి వెనకనిలచి చెతితో వెల్లిపొమ్మని కొండుభొట్టుకు సౌజ చేసి)

పేలుడు గాయ వైదీకప గుంటడి వెకాశ్యాలు నిజం అనుకుంటావేమిటి?

(లోపలికి వెళ్ళును)

[రామప్పంతులు యింటిలోనికి వెళ్ళగానే మధురవాణి సావిడివెనకతలుపుపై నుంచివేసి, కొండిభొట్టును లోపలికి రమ్మని సౌజ చేసి ముద్దెట్టుకొనును]

మధు—(నిమ్మశంగా) బాగా కాపాడావు!

కొండి—మధురవాణీ, యిదిగో పంతులిచ్చినబేడ, యిదిగో హెడ్డు గారిచ్చినపాపలా.

యింద వెండితో—పొడికాయ (యిచ్చును)

మధు—(పుచ్చుకొని) నువ్వు మంచివాడివి. యీవేళనుంచి, నీకూ నాకూ నేస్తం తెలిసిందా? (మరివక సారి ముద్దు పెట్టుకొని) యిక వెళ్ళు.

(కొండిభొట్టు చెంగున వీధిలోకి యెగిరి వీధినడుమ గెంతులువేయును)

[కొంభొట్టు ప్రవేశించి]

కాంభ—యెందుకురా యీగెంతులు?

కొండి—ముద్దెట్టుకుందిరా!

కాంభా—పెట్టి పెట్టి వేమలు వెయ్యకు. యీకోతి మొహాన్నే ?

కొండి—పోన్సి పెట్టికట్టా ! మేం జట్టుకట్టాం !

(నిష్క్రమింతురు)

అగ్ని హోత్రావధాన్లు యింటిపెరటిలో గిరీశం పనివాళ్ళచేత పందిరి
వేయించుచుండును.

[వెంకటేశము ప్రవేశించును.]

గిరీశం—యేమివాయ్ బావా, యెడంకవో యెట్టుబారింది ?

వెంకటేశం—నాన్న గూబగదలేకాడు.

గిరీ—యేంజేకావు ?

వెంక—సంధ్యవార్చలేదని.

గిరీ—ఆమాత్రం వార్చినట్లు వేషం వెళ్ళులేకపోతివా ?

వెంక—చూడ్తున్నాను.

గిరీ—అనుకోడాలు పనికిరావోయి, బావా, మనం యేదైనా వేషం వెళావంటే,
ఒకడు చూస్తున్నాడని అనుకున్నప్పుడూ, ఒకడు చూస్తూవుండలేదనుకున్నప్పుడూ
కూడా, ఒక్కమోస్తరుగా వేషం నడిపిస్తే సేఫ్ పైడ్. చూస్తున్నావు కావా,
రోజూ నేను యెంతసేపు ఒక ధ్యానం చేస్తానూ ?

వెంక—యేవఁని ధ్యానం చాస్తారు ?

గిరీ—యేం ధ్యానవాఁ ? యీచాదిస్త బ్రాహ్మడు యెంతట్లో దేవతార్చన చాస్తాడు.
యెంతట్లో విస్తట్లో మెతుకులు పడతాయి అని తడేక ధ్యానం చేస్తాను.

వెంక—మంత్రాలు చదివి దేవుణ్ణి ధ్యానం చెయ్యాలిగాని ఆన్నుకోసం ధ్యానం చేస్తే
పాపంకాదా ?

గిరీ—ఇగ్నో రెన్స్ ! మతసంబంధమైన సంగతులు నీకేమీ తెలియవు యీ పెళ్ళి అయి
పోయినతరవాత నిన్ను మతంలో తరిఫీదు చెయ్యాలి. అన్నిమ తాలూ పరికిలించి
వాటితాలూకు యపెన్స్, నిగ్రతీసి ఓకొత్తమతం యేర్పర్చాడు. అది అమెరికా
పెళ్ళి ప్రజ్యులింపచేస్తాను. ఇప్పుడుమట్టుకు నీసంతయం తీగుస్తాను. యేమన్నావ్ ?
అన్నాన్నా ధ్యానింతుడం అని కదూ? యేవఁందోయి నీ ఉపనిషత్తు? “అన్నం
బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్” అన్నవేఁ, బ్రహ్మ అని తెలుసుకోవోయి, వెధవాయా,
అంది. తెల్లవాడు యేవఁని ధ్యానం చేస్తాడోయి రోజూనూ ? “ఫాదర్, గివ్, అవ్
అవర్, డేయిలీ, బ్రెడ్ ?” అనగా నన్ను కన్నతండ్రి రోజూ ఒక రొట్టెముక్క
ఇయ్యవోయి, అని—ఇక, మనవేదనాలి ? తండ్రి రోజూ కందిపప్పు, ధప్ప

శం ఇయ్యపయ్య! అని ధ్యానించాలి. నాన ననుకంఠో యేనన్నాడూ? “శ్యామ కాశ్చ మే” “చామల అన్నం మామబాగా వుంటుంది, నాక్కావాలి, ఓదేవుడా! అన్నాడు” ఆచమకంలో యవడికి యిష్టమైన వస్తువులు వాడు కలవవచ్చును— “కందిగుండా చ మే యింగువా చ మే” దీనినే రిలిజియస్ రిఫార్ము అంటారు.

వెంక— గేదెపెరుగూ చమే, చేనోడి చమే.

గిరీ—చబాబ్! అదే ఒరిజినాలిటీ, అడిగితేగాని అమ్మ అయినా పెట్టదు. దేవుడు మాత్రం చుట్టిస్తాడనుకున్నానా యేమిటి? నీకు యెప్పుడు యేమికావలినే అప్పుడు ఆవస్తువులు సంపుటించేసి చమక పారాయణ చేస్తాను.

వెంక—అయితే రేపణించి రోజూ చమక పారాయణ చేస్తాను.

గిరీ—మనస్సులో చెయ్యి. పైకి పారాయణ చేశావంటే, సీతండ్రి ఎడ్యుకేషన్ లేక పోవడం చేత రీజన్ తెలియకా యిదేమిటి చమకం పాడుచేస్తున్నాడని వెణతెక్క గొట్టి తొమ్మిదో ఆవునం పారాయణ చేస్తాడు.

వెంక—మొన్న బుగిత గారి యింట్లోంచి మీరు పొగకట్ట యెత్తుకోచ్చారుగదా. పాపం చేశారని దేవుడు కోప్పడ్డా?

గిరీ—చిన్నతనంలో మాపింతండ్రి (సీతండ్రిలాగే అగ్గిరావుడోయి) చెప్పినట్లినాచేత ఉపనిషత్తులు చదివించాడు. దాంతస్సా గొయ్యూ, పేరు మరిచిపోయినానుగాని, ఒక ఉపనిషత్తులోను, శిష్యుడు ప్రశ్న అడుగుతూ ఉంటే గురువు సమాధానం చెబుతూంటాడు. ఆఉపనిషత్తులో చెప్పిన శిష్యుళ్ళాంటి శిష్యుడివి నువ్వు; అలాంటి గురువుని నేను, మన ప్రశ్నోత్తరాలు యవడైనా తాటాకుమీద రాసి పారేశాడంటే, ఒకరెండువందలేళ్ళు అయినతరవాత ‘ట్రాబాకోపనిషత్తు’ అవుతుంది, పొగాకుకట్టకు పాపవేరేటోయి, కాల్చి పారేనేదానికి? అందులో పాడుంచేనే బుద్ధిహీనులదగ్గర పొగాకు యెత్తుకురావడం లోకోపకారవలన నమ్ము.

వెంక—యలాగండి లోకోపకారం?

గిరీ—యలాగా. యిదిగో, యిలా చుట్ట కాల్చినే, స్త్రీలు యింజనులాగ, భగ్భగ్ మని పాపం ఆకాశానికి పరుగెత్తి మేఘమై వర్షం కురిపిస్తుంది. పాడుంగాని పీలుస్తే ఆఘాటుకి, ఆకాశం ఆరుకుపోతుంది. ముక్కంటచాత్రం చిరివర్షం కురిసి యిల్లా వాళ్ళూకూడా డబ్బి అవుతుంది. గనక పాడుంచేనే మూర్ఖులయింట్లో వుండే పొగాకంతా దొంగిలించి చుట్టలుగట్టి తగలెట్టచున్నదే. ఒకవేళ గిరిశం గారూ తమరు దొంగతనం చేశారు, కొద్దిరోజులు సరికానికి విజయం చెయ్యండి, అని దేవుడు గానీ, అన్నట్టాయెనా, ఒక చిన్న లెక్కరుకొట్టి గభరాయంపజేస్తాను.

వెంక—యేవలన లెక్కరు కొడతాను?

చిత్తరాంకము

గిరీశం—యేవఁనా? ఓదేవుఁడా! నామనస్సు యిఁడిపెండెంటుగా స్పృశించావా? లేక డిపెండెంటుగా స్పృశించావా? యిఁడిపెండెంటుగా ఆయితే, నాయిష్ట్య వొచ్చినవనల్లా నేను చేశాను నువ్వెవరు, అడగడానికి? యిలాంటి చిక్కులు పెట్టావంటే హావ్ లోచిన్న నేను సర్ కాం గెస్ వాంటి లేవదీస్తాను. లేక నన్ను డిపెండెంటుగా చేశావా? అష్టాగయితే నువ్వే నాచేత సావం చేయించావు గనక నీకే ఆశ్చర్య కావలిసింది. ఛేర్ ఫోర్ చలో; నరకానికి చలో! అక్కణ్ణించి నువ్వు తిరిగి వచ్చేలోగా, ఆరు ఘడియలు స్వర్గంలో నీ ఆధికారం నాకి స్తివట్టాయనా, కొన్ని సృష్టిలో లోపాలు సవరింప చేస్తానంటారు.

వెంక—యేనిఁటండి లోపాలు?

గిరీ—లోపాలన్న లోపాలా! నీచేత వొప్పిస్తాను. నెంబర్ పన్ నీ మేష్టరులాంటి ఆభాజనుణ్ణి పుట్టించడం లోపం అంటావా?

వెంక—లోపలే

గిరీ—నీ సీస్టర్ లాంటి బ్యూటిఫుల్ యంగ్ గర్లుని, ఓడోని చెయ్యడం తప్పంటావా, ఒప్పుంటావా?

వెంక—తప్పే.

గిరీ—యిలాంటి లోపాలు కోటానుకోట్లు. ఇక రిద్దు సృష్టి యెండు మందనుకున్నావు? ఫరీన్ నెస్ట్, యెన్ని సముద్రాలు ఉన్నాయి?

వెంక—యేడు

గిరీ—యేడూ, యేడిసిస్తే ఉన్నాయి. పాలసముద్రం వుంటూవుండగా పాల్కీ పెరుగు సముద్రం, నేలీసముద్రం యెందుకోయి? ఇది పినియోలిజమ్, పునరుక్తి - మరో తెలివితక్కువ చూశావా? యెందుకూ పనికిమాలిన ఉప్పుసముద్రం మనసెత్తి కొన కొట్టి, పెరుగు, పాలు, నెయ్యి, చెరుకుపానం యీసముద్రాలన్నీ యవడికి అందుకు రాకుండా దూరంగా విసిరేశాడోయి. ఒక సంవత్సరం గాని, నాకు దేవుఁడు దివ్యాంగియిస్తే, భీమునిపట్టానికి పాలసముద్రం, పశ్చిమపట్టానికి మంచినీళ్ళ సముద్రం, కల్లింగపట్టానికి చెరుకుసముద్రం తెస్తాను. యీయీస్టర్లు మాట్టుఅంతా పాగాను అరణ్యం చేస్తాను. ఈతక్కురు నేను కోట్టేసరికి, దేవుఁడు తెలిసిందా? వీడు అనాధ్యుభృత ఉన్నాడు. వెనకటికి “పాత యముడివా కొత్త యముడివా” అని అడిగిన పెద్దమనిషికింటే ఒక ఆడ యెక్కువ చదువుకున్నట్టు కనపడతాడు. గనక వీడికోజోడుగుట్టాలబండి ఇచ్చి, స్వర్గంలో ఉన్న యాసత్తు మహాలులు, బగీ చాలా చూపించి, యేంకావాలంటే అది యివ్వందని దేవమాతలతో చెబుతాడు నాశిష్యుడు, వెంకటేశాన్ని కూడా తీసుకొస్తే గాని, నాకేం తోచదని నేచెబు తాను. అప్పుడు నిన్ను విమానమొకద తీసుకొస్తాడు. నువ విద్వరం స్వర్గంలో నుజా

వుడాయద్దాం, యీవేళకి మితంమీద యంతవరకు లెక్కరు చాలును. ఇక వెళ్ళి
దేవాలయం తోటలో కోతిపిల్లనికట్ట ఆడుకో. సాక్షాత్తానికి నీతండ్రి వచ్చేసరికి
మాత్రం దీపంయదట కూచుని పుస్తకం తిరిగేస్తూ పులుసటుకులు ధ్యానం చెయ్యి.
ఇంగువవేసి బలేసాగునుగా తయారుచేస్తాను ! (వెంకటేశం వెళ్ళును.) రనవే.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించి]

బుచ్చమ్మ—యీరుబ్బరోలునిండా తాటాకుముక్కలు పడుతున్నాయి. యవతలికి
లాగేసి పెడతారూ.

గిరి—అదెంతపని ?

[గిరిశం రుబ్బరోలు వందిరి అవతలకు లాగును. బుచ్చమ్మ
రుబ్బరోలు కడిగి మినపపప్పు రుబ్బను.]

గిరి—(పాడును.) “భజగోవిందం గోవిందం భజమూఢమతే”

బుచ్చ—యేమీలేదు.

గిరి—మీరు కంటనీరు పెడితే నామనను కరిగిపోతూంది.

బుచ్చ—మీకేం మహారాజులు-మాక ప్లాలు మిన్నల్ని బాధిస్తాయి.

గిరి—ఏమి కనికరంలేని మాట అన్నామా ! మీరు ఆలా దుఃఖంలో ములిగి ఉంటే?
యెందుకు నాకీ వెధవబతుకు ? మీకోసం యేం చెయ్యమంటే అది చేస్తానే, (పాణి
విచ్చెయ్యమంటే విచ్చెస్తానే దాఖలా చూడండి. యిదుగో క తిప్పీట !

బుచ్చ—(క తిప్పీట దగ్గరకు తీసుకొని) చెల్లికి యీసమ్మంధం తప్పించారు కారుగదా?

గిరి—అదొక్కటిగుట్టుకు నాకు సాధ్యమైంది కాదు.

బుచ్చ—అయితే మీతో నాకేంపని ? ఇంతసందడిగా వెళ్ళిపనులు చేయిస్తున్నారు.
మానాన్నకి తోచకపోతే, మీకైనా తోచకూడదా, యీసమ్మంధం కూడదని ?
మీకుకూడా దానిమీద యంతకనికరం లేక పోవాలా ? బుచ్చావుధాన్లు మీకు అన్న
గారని కాబోయి మీకు సంతోషం.

గిరి—నాకా సంతోషం? యెంతక్రూరమైన మాటఅన్నారు. ఈసంబంధం జౌతుందని
నామనమ్మలో ఎంత భేదిస్తున్నానో ఆభగవంతుడికి తెలుసును. ఈసంబంధంతప్పిం
చాలని చెడచీవాట్లు పెడుతూ మాఅన్నకేర రెండు టావులు ఉత్తరం రాశాను.
చెవిని పెట్టేడు కాదు. నేను యేం చేతును ? వాడిని స్మరిస్తేనే పాపంవోస్తుంది.
ఊరికే కూర్చుంటే మితండ్రి యేవంతుకుంటాడో అని, మీ యింట అరవ చాకిరి
చేస్తూ నీకు యేనాటికైనా కనికరం వస్తుందేమో అని ఒక్క పనిపిసిని నూరుమంది
చేసేవని చేస్తున్నాను అంతేగాని, యీసమ్మిన నౌఖరుమీద నీమనసు భారంగా
ఉంటే, యెవరికీ చెప్పకుండా యీరాత్రి లేచి మాదేశానికి వెళ్ళిపోతాను.

బుచ్చ—పెళ్ళిపోకండి.

గిరీ—నేను సూత్రం పోయే సాధనం మొదలు? యెన్నో చూట్లు యేవయినవంటాను? యీ పెళ్ళి తప్పించలేకపోయి నానుగదా? నా సూత్రం తెలుసుకున్నాను. ఇప్పుడు యీ బంగారపు బొమ్మలంటి బుచ్చమ్మని పురిస్త్రీని చెయ్యలేకపోయినానుగదా? అని విరక్తి పుట్టి పోయాను. ఇంకా ఇంకా ఉన్నాయి వేరొకటి. గాల్లు ముందు వేసినా, చునమ్మ వేసేక్కలాగి యేమి పోచేది? “పైకి పోతాను సంపాదించుకున్నాను నా బుచ్చమ్మ కనపడకపోతే, పోయి బతికడం చూడాలి? దానికి యెంత కఠినం లేకపోయినా, యిక్కడే ఉండి, చూడేనా సంతోషిద్దాం” అని ఉండిపోతూ వచ్చాను.

బుచ్చ—మీరు చెబితే, బుద్ధావృధాను గారు పెళ్ళి మానుకుంటారని తప్పుడు చెప్పేడు?

గిరీ—నే చెప్పినమాట యీ భూప్రపంచములో యెవరూ కొట్టి చెయ్యలేడు. అందుచేత, వెంకటేశం అలా అనివుంటాడు గాని, మీశ్రాద్రి ఒకడు మా అన్న వడడు లోకా తీతులు వాళ్ళు బ్రహ్మదేవతే నివసించు. ఈ యనకి నెట్టికోపం. అత గాడు శుభసీసిరి గొట్టు. మా అన్న సుఖపడాలికి యీ పెళ్ళి తప్పిట్లాడు? నీ మొగుడు నీమ్మ పెళ్ళాడి యెంతమిట్ట పట్టాకో, చూడన్న నీ వెల్లెల్ని పెళ్ళాడి, అంతే సుఖపెడతాడు. ఆఫ్రికాదేశంలో నేనని అనివు. అనగా ముడుపుల్ని పట్టి పశువులాగ బజార్లలో అమ్ముతాడు. యెవరు కొనుక్కుంటే వాళ్ళయితో ఆయామనిషి బతికి నన్నాళ్ళూ చాకిరిచెయ్యాలి. అలాగనే మా అన్న, మీ చెల్లెల్ని పెళ్ళి అనే మిషి పెట్టి, కొంటున్నాడు. వాడంటే యిది జీతంకోని బాపన్నలాగ పని పాటూ చేస్తుందని వాడి ఆశ. నేను కూడగని యెంతో డి పెట్టినా విన్నాడు గాడు. యీ కమలన్నీ యీలా ఉండగా నాకు మరో శకుం వేస్తుంది. చెబితే కోపం తెచ్చుకోవుగదా?

బుచ్చ—మీరేం చెప్పినా నాకు కోపంలేదు

గిరీ—ఆ మాత్రం ధైర్యమిస్తే, వాళ్ళానుకూలించేది? రామచంద్రపురం అగ్రహారీకులు బహుమతాత్ములు. మా అన్న చచ్చిపోయితినా నీ చెల్లెల్ని తీస్తాగా ఉండ నియ్యరు. అది కూడా చూసినాక్షి మోస్తరాతుంది.

బుచ్చ—మీ నాక్షి కేం లోపం వచ్చింది?

గిరీ—యేవని చెప్పకు. నీడు పుట్టించుకుంటే వాళ్ళూ పడుకుంటారు. అయినా నీదగ్గర నాకు దాపరికం యేమిటి? దాని మొగుడు పోయితినా నీ యేటా ఉండు, అవుతూవుండడం అయినప్పుడల్లా వొల్లచూచిన అల్లరిన్నీ, ఒకప్పుడు అది ప్రాణ భయకూడా ఉన్నది. ఆ పూళ్ళో రామప్ప తులసి వా పూలు త్రాగుకుని మోగపపంతులు వున్నాడు. వాడు ఒక నానిదాన్ని వ్రుండుకున్నాడు. యెంపరినో

నంపార్లని నెడగొట్టెను. చాళుక్యు యువనాథునిని ఆపంతులేమాస్తాడు. మాఅన్న చచ్చిన ఉత్తరక్షణం, నీచెల్లెటికి వాల్లమాలిన భారం చేతిలోకి వస్తుంది. స్వాతంత్ర్యం కలుగుతుంది. “యేమి బ్రతికి?” అని అడిగేదామందను. యిహ, చెడిపోవడానికి అధ్యంతరవేదిలో? “నేను కట్టుగా వున్నాను కానా?” అని నవ్వు అనగలవు. నీమొగుడి తాలూకు అస్త్రీ నీచెల్లె చిక్కలేదు. మొగుడి యింటికి నా నవ్వు వెళ్ళలేదు.

బాన్సు—అవును.

గిరీ—తల్లిదండ్రుల బాంధవ భాయిదా గావున్నావు పరాయివాడు యింట్లో అడుగు పెట్టలేదు. గాని యిలా యెంతకాలం వెళ్ళుతుంది. నిన్ను తల్లిదండ్రులు కలకాలం కావాడలేరుగాదా? నాళ్ళు పోయినతరువాత నీకూ స్వాతంత్ర్యం వస్తుంది. యే తాలూకి మనసు మూలా వుండునో అప్పుడు కాలుకారినతహత నవ్వు యేరం నుంచుంటావు? “అదేమోనాను గిరీశాన్ని కాస్త్రోక్తంగాపెళ్ళాడి వునిస్త్రీనయిపోతే ఎల్లా ఈకా గిరిగి, అప్పయిర్వర్యంతో కులశూరుగుమగదా? యాదురవస్థ నాకు రోగి పోవునుగదా?” అని విచారస్తావు. అప్పుడు నేయొక్కడ ఉంటానూ? స్వర్గంలో ఎక్కోసం యెదురుమాస్తావుంటాను. యాపెళ్ళి అయిపోయినత వాత వెంకటేశ్వరూ, నేనూ పట్టానికి వెళ్ళిపోతాం. నిన్ను రుచుకుంటూ నిజాహంకూ నేని కొన్నిరోజులు ఉంటాను. యెంతకాలంవని మనిషిన్నా వాడు, నిద్రాహారం మాని వుండగలడు? నిన్ను కలుచుకునితలు మెరుని నిద్దరపట్టక, రెండురూములరాత్రుప్పుడు నాగదిలో యాతీ చెయ్యరుటాద కూచునిఉండగా - యదుటబల్లమిది మెరుపుడిపం, గోడల నిలువుబద్దం వున్నాయి అప్పంలో నాముఖంమానుకుని, యేనుంటానూ? “యాసాగుపైన ముఖం, యీ తొయరేయవంటి నేత్రాలు, యీసోగమీసాలు. యివన్నీ వృధాగదా? ఎవరు చూసి అనందించునూ? నాబుచ్చమ్మ నన్ను పెళ్ళాడకపోయినతరువాత నాబతుకు యెంతదా?” అని, నిస్పృహ కలిగి చుట్టూనే పేటిలు సారగుతీసి, అందులోఉన్న బోడుగుళ్ళసిస్తోలు యెప్పుడెట్టి గుండె దూసిపోయేటట్లు కొట్టెనుకుంటాను.

బుచ్చ—కొట్టుకోకండి. మీరు అలాఅంటే నాని యేడుపొస్తుంది.

గిరీ—తల్లిదండ్రుల దేవతలు విమోసం పడుపించి నన్ను స్వర్గానికి తీసుకు వెళ్తారు. స్వర్గానికి వెళ్లానని నాకు అక్కడకులం పులుపుంటుంది చనుకున్నావావొదినా? నవ్యా భరణభూషణురాలయి రంభ తక్కువగా భావతూ వచ్చి.

హా! క్షమించండి! అది! అది! మనమిట్టి యన్నమా నిన్ను చూడలేదురమ్మ! నన్ను చేకొమ్మ! అని చెప్పుకుంటుంటాను. నేనేనంటానూ? “ఛీ! అపతలకి పో...

నేను ఏంటి నాన్ని! చాలిది తాళలే, నీ బాధనా తగ్గ నా తలుస్తాను. పిదప నన్ను గాని కడిగితేనేగాని యీ చేతికి శ్రమల పోదు, నువ్వు రంభవి? నాబుచ్చుబ్బ సాగముకి నువ్వు వొడ్డికి పనికిరావు నోయెచే, డ్రామ్, డ్రెస్సు గూస్” అని అంటాను. ఆలాగే మేనకా, చెర్లనీ, అలాత్తనం మొదలై చూపకొని ఆస్పత్రు ప్రీతిని తన్ని తగిలేస్తాను. పిదప కామయస్రావం వచ్చి కబుర్లున్నాయి “హా! బుచ్చుబ్బ, బుచ్చుబ్బ, నీ నీవేమి జరుగజేస్తా అనే సందర్భాలు పక్కానం మీద వుండిపోతాను. అంతట కొన్నాళ్ళకి నారాచిన్న పోయి, నువ్వు సంపదనం లోకి సంప్రదించులాగ బహుళవేరి వస్తావు నేను ప్రముఖాలా! యెన్నాళ్ళకి వచ్చావు! అని అహంకారంగా చెల్లి నిన్ను; పన్ను కాగిలియకుంటాను. అప్పుడు నీ మొనటి మొగుడు మునిలివెన గావంచానుష్ట కట్టుకుని పోయి ముక్కుతో “బుచ్చుబ్బ నా పెళ్ళాని” అని అడుకాబోతాడు. “నెధవాయా నువ్వు బుచ్చు మ్మకి తగవు. నీయాపాములు నువ్వు పట్టుకు పో” అని వొక్క తాళు తన్ని తగి లేస్తాను. మనం యిద్దరం నుఖం గా స్వర్గంలో కాళ్ళతలం గా వుండిపోతాం.

బుచ్చ—యేడుస్తూన్నదాన్ని నవ్వెస్తారు.

గిరీ—నువ్వు నన్ను పెళ్ళాడితే, మనం బతుకున్నంతకాలం నువ్వనుబూ, ఆనందిస్తూ, కాలం వెళ్ళబుచ్చుతాం. అప్పుడు నిన్ను యిలా పప్పు దుబ్బనిస్తానా? మనకి యెంతమంది నౌఖర్లు ఉంటారు! యెంతమంది చాకర్లు ఉంటారు! తోటలు, దొడ్లు గుట్టలు, బళ్ళు! నిన్ను నడవనిస్తానా? పుష్పంలాగ నెత్తిమీద పెట్టుకుంటాను అప్పుడు నీకు శలిగే ఆనందం ఆలోచించుకో.

బుచ్చ—నాజన్మానికి మరి ఆనంద వెక్కడిది?

గిరీ—నేను నీకు దానుడనై “యిదుగో నన్ను స్వీకరించు. నన్ను పెళ్ళాడి, ఆజన్మం ఆనందం అనుభవించు. నన్ను ఆనందంలో ముంచు” అని బతిమాలుకుంటూంటే, నువ్వు అట్టి సులభపాధ్యమైన నుఖమును కాలిన తన్నుకు చెల్లిపోయి, నాబతుకు కూడా బుగ్గిని కలిపితే, నేనేమి చెయ్యగలను?

బుచ్చ—మీబతుక్కి లోపవేది? మీరు మహారాజులు.

గిరీ—నువ్వు నన్ను పెళ్ళాడితే నేను మహారాజునే అవుతాను. నీనోటంట వచ్చిన మాట ఆమోఘం వొట్టి నే పోకూడదుగనః నాతో వెళ్ళిపోయిరా.

బుచ్చ—అమ్మ నాయనా! నే మీతో రాను.

గిరీ—సరే. రాకపోతే నేనే గదా ప్రాణత్యాగం చేస్తాను? పీడా నాడా కూడా పాయె.

బుచ్చ—అలాంటి మాటలు ఆనకండి.

గిరీ—చేసేవాలు చేసేతే తప్పేమిటి? చేసేతే చేసే. నాని, నీచెల్లెల మీదైనా నీకు
కనికరం ఏదా?

బుచ్చ—అదేం అలా అడుగుతున్నారని?

గిరీ—నిజంగా కనికరం ఉందా?

బుచ్చ—ఉండవలసిందే ఉంటుందా?

గిరీ—ఉంటే యీ పెళ్ళి తప్పించేసావనం నీచేతులోనే ఉంది.

బుచ్చ—నాచేతులోనా?

గిరీ—అక్షరాలా,

బుచ్చ—యేమి చిత్రమెవనూటలు చెబుతారు!

గిరీ—యీభూప్రపంచమీద వుండుచున్న యావన్మంది స్త్రీలలోనూ నిన్నొక్క
దైనా వలచి, నేను నీకు నుకలూనూ లొంగిపోబట్టికదా, నాబతుకు జోస్యాలకింద
విపోయింది.

బుచ్చ—మితోడు—అలా అనకండి.

గిరీ—పోనియి. ఆమాత్రం భరవసా యిచ్చావు. ఒకమాట నాకు ప్రమాణపూర్తిగా
చెప్పు. నీచెల్లెలిపెళ్ళి తప్పించడం, నీచేత అయితే చేస్తానా?

బుచ్చ—చెయ్యనా?

గిరీ—యేమో చేస్తావో చెయ్యవో! చేస్తానని ప్రమాణం చేస్తేనే ఆమాట నేను
చెబుతాను.

బుచ్చ—యావని ప్రమాణం చెయ్యమన్నారు?

గిరీ—నామీద ప్రమాణం చెయ్యి.

బుచ్చ—మీమీద ప్రమాణమే; చెప్పండి?

గిరీ—అయితే విను. వంటరిగా చూసి, యీమాటే నీతో రహస్యంగా చెప్పుదా
వని కాచి, కాచివుండగా యీవేళ మీతండ్రి వూరికి వెళ్ళడం మీతల్లి వాకట
వుండడంనుంచి, సుయం చిక్కింది. చెవివొగ విను. నీచెల్లెలి పెళ్ళి తప్పడానికి
ఒక్కటే సాధనం వుంది. అది యేమిటంటే. నువ్వు ముందూ చెనకాఆలోచించక,
నాతో లేచివచ్చి నన్ను పెళ్ళిచేసుకోవడవే. లేకుంటే నీచెల్లెలిపెళ్ళి తప్పదు.

బుచ్చ—(ముసిముసి నవ్వుతో) నేను మీతో లేచివస్తే మాచెల్లెలు పెళ్ళి ఆగిపోతుందీ?
యేమి చిత్రాలు!

గిరీ—ఆమాట నీచేతనే నొప్పిస్తానుకదూ - విను - పెళ్ళికి పిల్లి వెళ్ళుతూన్నప్పుడు
రెండోనాడు రాత్రి బండివాడిచేతులో నాలుగురూపాయలు పెట్టి, నీబండి తోవ
తప్పించి అనకాపిల్లి శోడులో పెట్టిస్తాను. అక్కడనుంచి రామవరండాకా మా
న్నేహితులు ఆంచీబళ్ళు ఖతాయిస్తారు. ఆడుతూ, పాడుతూ మనం బోడాయించి
రామవరంలో మనం వెళ్ళాడేసుకునే సుఖంగా ఉందాం. యిక మీవాళ్ళ సంగతి
యేవోతుందీ? మనం వుండాయించిన మన్నాడు తెల్లవారగట్ల, నీబండి కనవడక,

కలవలనడి, మీనాళ్ళు కత్తి చోరూ కాట్టుకుంటారు. నీచెల్లెలు పెళ్ళి అగిపోతుంది. మరి రెండు గోజులకి నానం పెళ్ళాడావని తెలుస్తుంది. నిన్ను ముసలివాడికి కట్టి బెట్టినందువల్ల కత్తిగిరిచిక్కులు చూస్తూ, నిలండి నీచెల్లెలకి చచ్చి ముగిసినబంధం చెయ్యడు. నీతండ్రి ఒక వేళ మూరింగని పెళ్ళిచేస్తానన్నా; మన తనామ విన్నతర వాత, నాఅన్న నీచెల్లెల్ని మరి పెళ్ళి చేసుకోదు. యిది సిద్ధాంతం. ఇప్పుడా కోడలా?

బుచ్చ—అవును కాబోలు.

గిరీ—అయితే మరి అందుకు సమ్మతేనా?

బుచ్చ—యెందుకు?

గిరీ—నాతో పెళ్ళిపోయి రావడానికి.

బుచ్చ—అమ్మ నాయనా, నాప్రాణం పోతే నేను మీతో రాను.

గిరీ—రాకపోతే మీచెల్లెలకి యీ పెళ్ళి శప్పదూ, నాకు చాచూ తప్పదూ.

బుచ్చ—అలా అనకండి.

గిరీ—అనకపోతే మాత్రం, చావు తప్పేదుంది గనకనా? నిన్ను వదిలి బతకలేను. అది పక చావు. నువ్వు నామీద వొట్టువేసుకుని ఆమాట తప్పిపోతే నన్ను దేవుడే చంపేస్తాడు. అది రెండోచావు. మరి నాకు చావు యెలా తప్పతుంది?

బుచ్చ—నానుంచి మీరు చచ్చిపోతే, నేనూ చచ్చిపోతాను. చచ్చిపోండి.

గిరీ—నావశవా? అడుగో నీతమ్మడు వస్తున్నాడు. మరి మనం యీ కష్టమఖాలు మాట్లాడుకోడానికి వీలుచిక్కుదు. ఒక్కమాట చెప్పు. బతకమన్నావా? చావ మన్నావా?

బుచ్చ—వెయ్యేళ్ళూ బతకండి.

గిరీ—అలాగైతే నాతో రావడం ఖాయవేనా?

బుచ్చ—యెంతెయ్యమంటే అది చేస్తాను.

[వెంకటేశం నిడతన బట్టుకు ప్రవేశించును.]

వెంక—యిదిగోనండోయి, గొల్లభావని పట్టుకున్నాను.

గిరీ—చూశావూ, వాడినా! నీతమ్మడు చిన్నగుంటడయ్యా, అప్పుడే గొల్లభావల్ని పట్టుకుంటున్నాడు.

బుచ్చ—(ముసిముసి నవ్వు నవ్వుచు) మిడత!

గిరీ—(బుచ్చమ్మతో) యిన్నాళ్ళకి మిడతంభొట్లు చేతులో చిక్కుడు. (వెంకటేశం తో) యిలా తేమిడతల్ని పట్టుకోవడం మంచి ఎడ్వైజేషన్. యిదే నామరల్ హిష్టరీ, ప్రకృతిశాస్త్రం అంటారు.

వెంక—అక్కయ్యా. కొంచెం ఊరుబిండి!

బుచ్చ—అమ్మ చూస్తే తగుతుంది.

వెంక—అమ్మ చూడదు లే. (ఊరుబిండి చేతులో వేసుకుని నాలుకతో నాకి పెంతును.)

(తెర దించవలెను)

లు—వెధవత్తడి, బోడిత్తడి; నాడికొడుగు రెండోపెళ్లియందని నాపకకి మడేసి అమాతగా నాకొంపు ముంచేడు. యిగా బరకను. యిగా బరకను.

మీ—‘రెండోపెళ్లియంద రెండోపెళ్లియంద’ అని శుభములే అనండి. మీరే యిలా సాటుతూఉంటే ఊరంతా అవడం అత్తగృహం? మాట్లాడక ఊరుకోండి.

లు—ఊరుకోవడంవెలాగే? మనఊరా? మనజేతవా? రెండోపెళ్లియంద కాకపోతే అత్తగృహం, పేరయినా? చెప్పమండా పారిపోవడంవేలం?

మీ—సిద్ధాంతితో చెప్పాట్టే పేరు?

లు—వాడిశ్రాద్ధం చెప్పాడు. సిద్ధాంతి గడియకో పేరు చెబుచున్నాడు.

మీ—అత గాడికి మాత్రం కొత్తగాడిపేరు జాపకపుంబుండా యేవిడిటి? మనపిల్ల మనయింట్లోఉన్నతరవాత, అత గాడి పేరుతో మీకేంపని?

లు—ఈపెళ్ళాంముంద నాయింట్లో ఉంటే నేను చచ్చిపోతాను. మరి బరకను.

మీ—వెట్టికేకలేయ్యు సోరు సూమసు పూరుకోండి. ఇరుపూరుగు నారు నవ్వగల్గు. మీనూవం గారు యెంత పండితుడు, యెంత నాడమనిషి! లేనిపోని అనుమానాలు పెట్టుకోకండి. పసిపిల్ల పెండ్లియింట్లో.

లు—ఓసి ద్రష్టా! నాకు నీకేరయికా యిచ్చాడా యేంటే వాణ్ణి వెనకేమరు మాట్లాడుతున్నావు? నీకు నేను చచ్చిపోవాలని వుండకాబోయి!

మీ—యేవిడిటా మతిపోయిననూబయి! అత గాడు రేపా సేవో వొచ్చి, యిలాంటి మాట్లన్నందుకు మనోట్లో గడ్డిపెడతాడు.

లు—అత గాడెవడు. వొల్లకాట్లో రావనాధాయ? మరెక్కడో ప్తాడు వాడు! యిలా నాకు నావునిద్ది

మీ—మీరు చావేం వొచ్చింది యిప్పుడు? ఒకావేళ రెండోపెళ్లిపిల్ల అయితేమాత్రం గుప్తచక్త అని పూరుకోవాలిగాని, అల్లరి చేసుకుంటారా? యీరోజుల్లో యెంత మంది రెండోపెళ్లి చేసుకుని సుఖంగా ఉన్నారుకారు? పిల్లలుదినుంతురాలు, మీఅవ్వప్పవల్ల దొరికింది మాట్లాడక ఊరుకోండి.

లు—నాఅవ్వప్ప తగలబడట్టే ఉంది. నీకేం పోయికాలం వొచ్చిందే? నవ్వు కూడా యీసటలో చేత, నీతుండికి కళ్ళు పిచ్చి వెధవపెళ్ళిచేసేవే. అయ్యా వెధవనిపెళ్ళి చేసుకున్న తురక వెధవా నిబుద్ధిగడ్డికి పోయిందెరా? నీచదునెక్కడికి పోయిందెరా? నీవేదం తగలబడనూ - యిగా బరకను!

(మీనాక్షి నవ్వును)

లు—నవ్వుతావేవేద ద్రష్టాకారముండా? నువ్వు, నీనిత్తల్లి కన్ను చంపేసి రాజును హేంబరగం పారిపోయి, వెధవపెళ్ళి చేసుకుంటారు. నాకు తెలుసును. గిరీశం

గాడు అన్న హట నిజం. చెప్పవని చెప్పటానుకూలం. నాసామ్రాజ్యం తా భూతాధిపతి
చెప్పవలసినవస్తువు. నువ్వు పో, నేను పడుకుంటాను.

(పక్కమీస పడుకుంటూ) నువ్వు వస్తావు గాబోలెదేవుడా!

మీ—యెవరు నాన్నా?

లు—నువ్వు పో, నీ కుమారు! ఆ వెళ్ళి. నానక పీకేస్తావు. ఏకాకి తీరుతుంది.

మీ—మీరలా అంటే నాకేమేమి వస్తుంది. నేనిచ్చేది ఏదవలదు. యెవడా పీక
పీకేస్తాడు?

లు—అయితే ముక్కున పక్కెనుకు పడుకో.

మీ—పడుకుంటాను యెవడు మీరకే పడుకుంటాడు?

లు—అయితే మొంటి మొగుడే. యింకా నువ్వు కాకపోయింది, నాగుండెలమీదెక్కి
పీకపీకేటప్పటికి గ్రామం పోయిందనుకున్నావు.

మీ—నిజం గానూ!—గలగన్నాను కాబోలు నాన్నా.

లు—కలెక్కడకదే! పీకమూరుకుపోతేనూ!

మీ—మొంటి మొగుణ్ని మీకేం తెలుసు?

లు—కాడే, చెప్పాడే! “చెప్పవా! నా పెళ్ళాన్ని పెళ్ళాడతా; నిన్ను చంపేస్తా
నన్నాడే.

మీ—మీలా ఉంటాడు?

లు—గిరీశం గాడి మూడు మూర్తులూనే.

మీ—గల గాబోలు నాన్నా, అదే తరువాత పడుకుంటే, చిన్న బాబు కల్లోలొచ్చాడు
కాబోలు!

లు—నేను చస్తే యెరికి ఏదానిం?

మీ—ఆపిల్లని వెళ్లి అడుగుతున్నా?

లు—వొడ్డు, వొడ్డు, తొండరపడను.

మీ—నన్ను తిట్టేస్తున్నారు, దాని చచ్చిన మొగుడు మమ్మల్ని చంపేస్తాడని భయ
పడుతున్నారు. యెందుకీ త బల అనుమానం ఏమాటూ దాన్నిడిగేస్తే తిన్న నిజం
తెలిసిపోతుంది.

లు—నిజం నీతో చెబుతుంది?

మీ—నాతో నిజం చెబుతుంది. అది వొట్టి పక్కాపెట్టి నాకు యెంతో ఉపచారం
చేస్తుంది.

లు—దాన్ని పాడు చేస్తున్నావా?

మీ—ఇలాంటి హటంటేనే నాకు ఆ యర్హత. మీరు యెక్కడో పడుకున్నారని
కాబోలు, అంతే త బలమైన వచ్చింది. అంతే గాని చెడోపెళ్లి, మూడోపెళ్లి,

పెళ్లి, అని వెళ్తులు వోడకండి. పూజారి గవరయ్యకి పిలుస్తాను; ఆతగాడు యింత మంత్రించి వీపూది యిస్తాడు రానుకు పడుకొండి.

లు—కొంపతీస్తానా యేవిటి? వాహానే, వాడితో యేవని చెప్పడం? దాన్నే నిజం అడుగుదూ.

మీ—సేనడగను. నాన్నా నన్ను అడ్డవైన మాటలూ అంటూంటే, నే నెందుకు అడుగుతాను? నేను దాంతో యికమాట్లే ఆణు.

లు—నాతల్లివికాదూ, ఆడుగమ్మా.

[మీనాక్షి పైకి నెవెను.]

ఓపన్నం యాకర బెట్టేదా? గాయత్రీ స్మరణచేసేదా?

వేదాలూ, మహామంత్రాలూ, యాదెయ్యాలకి పేలపిండి వొడియాలు, కాబర మంత్రాలు ఉపదేశం అవువావంటే, బెడిసి గొడతాయేమో అని భయం యేవిఁ సాధనం? “రామనామతారకం” స్మరణచేస్తాను. “రామనామ తారకం । భక్తి ముక్తిదాయకం । జానకీమనోహరం । సర్వలోకనాయకం । రామనామ తారకం । రామనామతారకం” యీముంద ఇంట్రోడంట్లే నే బతకను. “రామనామ తారకం । రామనామతారకం” రుద్రాక్షమాల యేదీ? [మంచము అంచున కూచుని పరుపుకింద తడివిడి, రుద్రాక్షతావళం తీయుచుండగా మీనాక్షిప్రవేశించి.]

మీ—మీమాట నిజవే నాన్నా.

లు—నిజవే.

[మంచముమీదనుంచి కింద కూలబడును.]

మీ—[తేవదీసి] నాన్నా! నాన్నా! పడిపోయినావేవి?

లు—యేవేలేదు నిజవే నిజవే!

మీ—నిజవేను. ఆ మొగుడు యిప్పుడే దానికూడా కనపడి, “ముండా, మళ్ళీ పెళ్ళాదావే? నీకొత్త మొగుణ్ణి పీకపిసికేస్తాను చూడు” అన్నట్ట.

లు—అయ్యో! అయ్యో! రామస్పంతులు యిల్లు వొల్లకాదు కానూ! యెక్కడ కల్పించాడే యీమాయపెళ్ళి నాకోసం! వీడి పిండం పిల్లులికి పెట్టా! అయ్యో!

అయ్యో! ఆ మొగుడు పెద్దప యలా వున్నాడందే?

మ—వాడు రోజూ దానికి కనపడతాట్టానాన్నా. వాడికి మీసాలూ, గిరజాలూ వున్నాయట, చావం చాయెట.

లు—వాడేనే! యేవిటే సాధనం? యిహ నేం దక్కను.

మీ—పూజారి గవరయ్యకి కబురు పెడతాను.

లు—వొద్దు, వొద్దు, నామాట విను. నాడొచ్చాడంటే యిల్లు తిస్తేస్తాను.

క న్యా శు ల్క ము

మీ—తింటేతింటాడు. పొగొంకంటేనా యేమిటి?

లు—నాకొద్దంటూంటే వినవుగదా. నువ్వు నామంచందగ్గర పక్కేనుకుపడుకో; నువ్వు చదువుకునే భాగవతం పుస్తకం పట్టా; తలకించ పెట్టుకు పడుకుంటాను.

[మీనాక్షి వెళ్ళును.]

యీమండ నాయుంట్లోంచి విరగడై పోతేనే గాని, యీపికాచం వొడిగిపోదు. వేదం చదువుకున్న ముండాకొడుకుని, నామీదే శడ్డతర హత, వీడు బ్రహ్మరాక్షసి గాని, వొట్టిదెయ్యంకాదు. పోనీ అతడినేపొగ్గినచేస్తాను— “నాపెళ్ళాంమొదటి మొగుడా!” ఆ! నాపెళ్ళాం కాదు లెంపలు వాయించుకుంటాను. “యీపిల్ల మొగుడా! నువ్వే నిజమైన మొగుడివి— నేనుకాను దాన్ని ముట్టచు—తాకును— దాంచేతి చాకిరిఅయినా చేయించను నన్ను రక్షించి, పీ: పిసికెయ్యకు; యేం పాపం చెయ్యబట్టో దెయ్యానివై నావు నన్ను చంపావంటే బ్రహ్మహత్య చుట్టు కుంటుంది. మరిజన్మం ఉండదు బాబూ! నాయనా! తండ్రీ! నాజోలికి రాకు నీమావం గారిపీక నులికెయ్యి! ఆరావంపుంటులుగాడి పీకనులివెయ్యి, (కేకలు, యేడ్పులు వినబడును) ఓరి దేవుడా, వల్లీ వొచ్చాడు కాబోలు [శిష్యుడు ఏడు న్నూ పరిగెత్తించి బాధాస్థానం గట్టిగా కాగిలించుకొనును. మీనాక్షి శిష్యుణ్ణి చీపురుకట్టతో కొట్టబోవును. శిష్యుడు తప్పించుకోగా దెబ్బలు లుబాధాస్థానం తగులును.]

మీ—ముండా! నామోహరు అక్కడ పడేస్తావా పడేయ్యవా! నాతాళం యేదే లంజా?

లు—నన్ను కొట్టేకావేమిటే? [శిష్యుడితో] వాదులు, నన్ను ముట్టుకోకే తల్లి [మీనాక్షితో] దీని అపవిత్రపువొళ్ళు తగిల్తే చచ్చిపోతాను నన్ను వొదిలిపించేయ్యి.

[మీనాక్షి శిష్యుడి రెక్కలుపట్టి లాగి, బుగ్గిల్లును. శిష్యుడు మీనాక్షి చెయ్యికరించి పారిపోవును.]

మీ—దానమ్మ కడుపుకాలా, చెయ్యి కరిచేసింది నాన్నా రక్తం బొటబొట కారు తూచి—దీన్ని హతవారుస్తాను.

లు—యంతదారణపుని చేసింది, ముండా! యేదేమాత్ర చెయ్యి [గుడ్డపీలికతో రక్తం తుడిచి, ముహురడిగావుగదా యక్కడదేమిటి?

మీ—అంతటి పెద్ద నాకన్నాని యీమండచేతికి యిచ్చాడు. దీనినక్కవినయాలు చూసి నాపెట్టాబాడా దానికే వప్పుజేప్పి, ఆమోహురుదాన్నే దాచుమన్నాను. అనుమానవేసి యిప్పుడు నామోహరు తెమ్మంటే, “బట్టల పెట్టో పెట్టాను తాళం పోయింది” అంది. తాళం లేకపోతే రోకలితో బుట్టచితక బొడుస్తాను.

లు—చెయిజేసుకోకు. నీది వెట్టికోపం చావగొట్టగలవు జాగ్రత్త!

మీ—చస్తీ యాడిచిపారేస్తాను. ముండ యలా కరిచిందో చూడండి. ఇంకా రక్తం కారుతుంది. మనిషి కాటుకి నుండు లేదన్నాడు.

లు—కుంకం—పెట్టమార్చు.

మీ—దానిబుట్ట చితక బాడిచి మరీ పెడతాను. [మీనాక్షి వెళ్ళును.]

లు—గుండు గొమ్మల అనుమానం తీరిపోయింది—పీక నులివిఁ వాడైన చంపేస్తాడు, కరిచి అర్జునా చంపేస్తున్నాడు. వీడిచేతో, దానిచేతో, చావుతప్పదు. ఎంతకచ్చెట్టి కోనుక్కున్నానా, యీచావుపెళ్ళీ! అయ్యో! దీన్ని వైకొగిలేస్తే వాడుకూడా నిరంగదైపోతాడు. అదే సాధనం—యెక్కడికితోలెయ్యన? బండిమీదఎక్కించి పట్లంతోలేస్తాను. అక్కడగానీ తండ్రివెధన కనపడఁ పోలే మళ్ళీ దెయ్యాలిన్ని నెత్తినీ పెట్టుకుని ప్రత్యక్షంఅవుతుండే! బండి అర్జెయ్యుకోవడమే మిగుల్తుంది యేమి సాధనం?—యేమి సాధనం?—రామప్పంతుల్ని నలహా అడుగుదునా? ఆ! మంచి ఆలోచన తోచింది—రామప్పంతులు నాకు కట్టిపెట్టిన యీముండనిఁ వాడిదగ్గరకే పంపించేస్తాను—సాని దాంతోపాటు దీన్నికూడా వుండుకుంటాడు కావలినే పది రూపాయలు దక్షణతో కూడా యిచ్చేస్తాను.

[మీనాక్షి పోవేళించి]

మీ—యక్కడా కనబడదు నాన్నా గుంట.

లు—నూతులో పళ్ళెదుగద?

మీ—యేమో!

లు—పరిగెత్తి గవరైని పిలవమను, దాన్ని నువ్వు చావగొట్టలేదుగద?

మీ—కనపడితేనా?

లు—యేవిటి నాయనా, యీకొత్త ఉపద్రం!

[నిష్క్రమింతురు.]

౨-వ న్దలము : రామప్పంతులు యింట్లో కొట్టుగది.

భుక్త, పోలి శెట్టి, సిద్ధాంతి, మధురవాణి పేకాడుచుండురు.

పూజారి గవరయ్య అట చూచుచుండును.

పోలిశెట్టి—యేంభష్టాకారి ముక్కలు యేశావయ్యా యెప్పుడూ నువ్వింటేను.

భుక్త—చూసివేశానా యేవిటి? సిద్దిద్రాక్షవతని తిట్టు.

పోలి—గవరయ్య, నీముణుకు నాదగ్గర యిలా యెట్టుకు. లేచిపో, నీపుణ్యవుంటుంది.

గవ—నేను నామధురవాణిదగ్గర కూచుంటాను.

భు—చూడూ, ముక్క తప్పు పడ్డట్టుంది.

పోలి—అఁ! బాపనయ్య పంచాలని తప్పు పంచుతున్నావు. తప్పు పంచిలే బేస్త మీద కుడేలెట్టిస్తాను.

భు—ముక్కలు బాగా పడలేదన్నావే?

పో—రెండోయేత నాలు గానులడకూడదా?

భు—పోలి కెట్టికి ముక్కలు వేస్తూ యిదుగో నాలు గానులేస్తున్నాను జాణు.

పో—నీయిషపచేత్తో యేస్తే, పొల్లుముక్కలే పడతాయి; మంచిముక్కలడతాయా?

భు—తథాస్తు!

పోలి—అలా అనకు. యెంతకెడ్డా బాపనాడి కాపనాకారం మాకెడ్డది. [మామ కొం] కీ! భస్మకారిముక్కలు!

సి—ఒకటి, రెండు.

పో—అదుగో, అలా కెప్పితేనే వొప్పను, ఒక్కకటి కెప్పాలి.

సి—అయితే వకటి.

పో—ఒకటి,

మధురవాణి—ఒక్కటి.

భు—వకటి.

[సిద్ధాంతి ఆలోచించును.]

పో—యే టాలోసిస్తావు చేతరస! యెత్తవయ్యా.

సి—నీదేంపోయింది! రెండు.

పో—లాంతరేకావు; యేటెత్తను? రొండు.

మధు—రెండు.

భు—రొండు.

[సిద్ధాంతి ఆలోచించును.]

పో—యే టాలోసిస్తావు? చేతరస: యెత్తి బేస్త గెలునుకో.

సి—నువు చెప్పావుగనక యెత్తుతాను.

పోలి—అఁ! డబ్బక్కడెట్టి మరీయెత్తు. మూడోయెత్తడపుబేస్త; గాపక వుందా?

బేస్తమీదకుడేలెట్టి బాకీ కెట్టి యె గెయదానికా?

సి—(తనముక్కలు యెత్తు ముక్కలమీద వేసి) కోవఁటాడి పిలకనిగుడుతూంది.

పో—తంతానాయేటి?

సి—తన్నడవఁటే, ఒహలాగనా?

పో—నాఅట కెడగొట్టేళినావు, బాపనయ్యా!

భు—ముక్కలు పడలేదని యేడుస్తూ, మళ్ళీ యేవిడిటి, అట చెడగొట్టాడని యేడుస్తావు?

పో—యీ అట బేస్తచేయించకపోతే నా పేరు—

సి—కోవటాడా, నోరు మూసుకుంటావా మానుకోవా?

పో—తెల్లాడి బావుటా యెగుడుతుండగా, నీజులు బేటి? ముక్కల్తీయడం యింత నేపైతే, మరా బేటి?

సి—నువ్వుగాని మళ్ళీ మాట్లాడావంటే, ముక్కలు కలిపేస్తాను.

[పోలి కెట్టి “నేను మాట్లాడను; నువ్వు ఆడు” అని సాజు చేయును. సిద్ధాంతి ఆడును]

పో—మూడే తురుపులు పడ్డాయి బాపనాడా: “తమాషాభో, లంకకేరాజా,”

సి—అటపారెయనా?

పోలి—బుద్ధొచ్చింది; బుద్ధొచ్చింది. తెంజలోయించుకుంటాను. మరి మాట్లాడి తొట్టు!

పూజారి—మామధురవాణిమీద ఆశుకవిత్వం చెబుతాను.

రాణా, డైమను రాణీ? ।

రాణా, యిస్సేటురాణి? రాణికళాప ।

ప్రాణా, ఆరీన్యాణి? ।

రాణి యనన్మధురవాణె, రాజులరాణి ।

సి—గవరయ్యా! యేంవిలవైన పద్యం చెప్పావోయి! నీమీద నేను పద్యం చెబుతాను—విను.

“గవరయ్యా! నీసరి మరి ।

యెవరయ్యా?”

పూజారి—యెవరులేరు, యిచ్చోనయ్యా!

సి—యిదుగో రాజా,

పోలి—యిదుగోపాల్తు.

[మధురవాణి తురుపు రాణీ వేయును.]

పోలి—అదుగో, అదుగో, యీ బాపనాడు కపిశంకెప్పి మధురవోణిదగ్గర రాణీ వుందని కెప్పేశాడు. గోరం, గొరం, గవరయగానీ మాట్లాడితే నే ఆటాణు.

పూజారి—పోలి కెట్టిమీద కవిత్వం చెప్పి చాలా రోజులైంది. [పొడుం పీల్చి.]

“పోలి కెట్టి ముఖము—పోలిరొట్టెనుబోలు! పోలి కెట్టిముక్కు పొడుము డొక్కు...”

పోలి—వొద్దు! వొద్దు! వొద్దు! నామాటేను. కాపంపెట్టి పంపేస్తావామేటి! ఊరు కుంటి వొట్టాయనా, యిన్నావా? యీ అట సిద్ధాంతి బేస్తెట్టి, నేను కెలిస్తే, నీక్కండబ్బిస్తాను మరూరుకో.

సి—నీసాచ తగలడా—తురుపు మిగిలిపోయింది; బేస్త. (ముక్కలు చూపించి పారబేయను.)

పోలి—ఆ! మూడో, యెత్తడబ్బేస్తు. గావకాయించుకోండయ్యా, చేతిదొరకు, మంచిముక్కలేయి, పాపనాడా అంతనేపు కలవడవా? గోరం, గోరం

సి—బులబుల్గాకలసి, బేస్త నీకిస్తాననుకున్నావా?

పోలి—లోలు సేత్తో ముక్కలేనీ నావు! „నరసింవ్వ, నీదివ్వె నామంతరము కాత! నరసింవ్వనీదివ్వె—”

సి—దివ్వేలేదు, దీపంలేదు ముక్కల్లియ్యి.

పోలి—గవరయ్య ముక్కలమీద కన్నేసి సిల్లంగెట్టేస్తున్నాడు. నరసింవ్వ నీదివ్వె— (ముక్కలు యెత్తిచూసి) నీ భష్టాకారి ముక్కలేకావు.

సి—[పంపకంఘుగించి తనముక్కలు తీసి చూచుకొని] వృత్తికావమే!

పూజారి—పోలికెట్టికి అంత ఆలకైలే, నేనింటికిపోయి పరుంటాను.

[గవరయ్య నిష్క్రమించును. మధురవాణి వెంట వెళ్ళి తిరిగి వచ్చును.]

పోలి—శని విరగడైపోయిందీరా, దేవుడా!—ఒట్టిభష్టాకారిముక్కలు. ఒహటి.

మధు—ఒకటి.

భుక్త—ఒహటి.

సి—ఒహటి.

పోలి—రెండు.

మధు—రెండు.

భుక్త—రెండు.

[సిద్ధాంతి ఆలోచించును.]

పోలి—యెందుకాయెత్తాలోశన? నామాటిను. మూడో బేస్తటకు.

[వీధితలుపు తట్టబడును.]

మధు—పంతులు!

పోలి—యీవాళ రాడని నెప్పితివే?

మధు—రారనుకున్నాను వొచ్చారు. యెంచేదాం?

సి—ఆట నీసెయ్యండి. [ముక్కలు పడవేయును.]

పోలి—బేస్తగెయ్యడానికా? శేనొప్పను. మధురోజీ! ఆటాడి మరీ తలుపుతియ్యి.

మధు—ముక్కలు కిందబెట్టి, లేచి [సన్ననిగొంతుకతో] గోడగెంతి పారిపోండి.

పోలి—దొడ్డితోపంట వెళ్ళిపోతా.

భుక్త—నేను పట్టనే? యేటిసాధనం?

భు—మేం దిడ్డితోపంట పోతాం. నువ్వుఆట కెక్కు.

పో—నన్నెక్కించి మరీ యెళ్ళండి, కాలుబారితే యేటిసాధనం?

సి—నీకొడుకుది, అద్భుతం.

[పెరటిలోకి వెళ్ళును.]

పో—గోరం! గోరం! గోరం! యవడిముక్కులు ఆడినగిరే! ఆట కలపకండి.

[తలుపు తిరిగి తట్టబడును.]

పో—నరిశింవ్వ, నీదివ్వె—

[మధురవాణి ఊరుకొమ్మని కోవరసంగా సౌజ్ఞ చేయును.]

(సిద్ధాంతి పరిశీలించును.)

సి—దిడ్డితలుపు కప్పతాళం వేసుంది. మన్ని చట్టుగుండావఁకే, పంతులు దిడ్డితలుపు తాళవేశాడు.

పోలి—నరిశింవ్వ, నీదివ్వె—

మధు—[పోలివెట్టి ఉద్దేశించి] చప్! [సిన్నని గొంతుకతో] ఉలక్కుండా యీ గదిలో కూచోండి ఆయనపరున్నతరువాత నచ్చి తలుపుతీసి వానిలేస్తాను.

(మధురవాణి దీపములు ఆర్పి, పైకివెళ్ళి, గదితలుపువేసి గొళ్ళముబిగించును.)

[తలుపు తిరిగి తట్టబడును.]

మధు—యేవీఁ గవరయ్య చాదస్తం! అదే తట్టడవా? [వీధి తలుపువద్ద రకు వెళ్ళి] యెవ్వరు?

తలుపవతల మనిషి—యింతసేపే?

మధు—నిద్దరబోతున్నాను.

మనిషి—పేక! పేక! పేక! నిన్నొదిలేస్తాను. నీసంగతి వాకు తెలిసింది.

మధు—మరి, మీ మానాన్న మీరు పోయి, నిలిరాత్రివేళ నొక్కరై నీ నన్ను వాది లేస్తే యీఅడివిపూర్ణో నాకు భయంకాదా? అంచేత వట్టిగా నలుగుర్ని పిలిచి పేకాడుతున్నాను. తప్పేవు-ది? మంచుపడుతూంది లోపలికి రండి. [తలుపు గడియతీసి] రండి. నాఆట మీరాడండి, నేను పరుంటాను.

మనిషి—సాందాన్ని యవడు నమ్మమన్నాడు? నీకిద్దావఁని సంతోషంతో వకనరుకు తెచ్చాను నీచర్య చూసేటప్పటికి నామనస్సు చివుక్కుమనిపోయింది.

మధు—యెంత న్యాయంగా సంచరించినా, మీహృదయంలో కౌశిల్య కనికరంలేదు గదా? యీనాటినుంచి మారు యెక్కడికి కమాను వెళుతూ ఉంటే, అక్కడ కల్లా నేనుకూడా మీతో వొన్నావుంటాను.

మనిషి—మెడపైకి ఉంచు (మధురవాణి ఆటులచేయును ఆమనిషి మధురవాణి మెడలో కంటే ఉంచును.)

మధు—జౌరా! యింద్రజాతీ! పంతులు గొంతుక యెలాపట్టావు? నన్నే మోసపుచ్చి తివే? [రక్కపట్టుకొని] గదులోకిరా. [గదులోనికి తీసుకువెళ్ళును] యీచిల్లంగి కళ్ళు నీకే దేవుడిచ్చాడు? [ముద్దెట్టుకొనును] వాళ్ళింట యేవేల చిత్రాలు చేశావో చెప్పు.

శిష్యు—ముద్దెట్టుకొనంటే, చెబుతాను?

మధు—నీకు తగినో?

శిష్యు—ముద్దెట్టుకుంటే యెంగిలొతుంది.

మధు—నిజం నీకున్నబుద్ధి నీపెద్దలికి లేదు. నన్ను నిష్కారణంగా భయపెట్టావు అందుకు నీ కేవలీ సిక్ష? బుగ్గకొరికేతునా?

శిష్యు—పాలూ పంచదారా ఉంటే ఇయ్యి.

మధు—తరవాత మేపుతాను, ముందు నీకు దాసరివేపం వేస్తాను. కొత్త అగ్గిహారం పోయి నీగురువును చేరుకుందుగాని, [తేర దించవలెను.]

(చీకటిగదిలో పోలికెట్టి, భుక్తం, సిద్ధాంతి ఉండుడ అవతలనుంటి రామప్పంతులు గొంతుకతో, శిష్యుడు “యీగదులో యవణ్ణో దాచావు”,

మధు—రామ! రామ! యవ్యదూ లేడు.

[పోలికెట్టి నిచ్చెనయెక్కను భుక్త కూడా యెక్కబోవును నాలుగు మెల్లెక్కి యిద్దరూకింద బడుదురు.]

పోలి—సంపేశినావు, బాపనాడా!

భుక్త—నామీద నువ్వుపడి, నేను ఉక్కిరిబిక్కిరి జౌతుంటే, నువ్వు సచ్చానంటా వేవలీ? లేస్తావా కరిచేదా?

శిష్యు—[రామప్పంతులుగొంతుకతో] ఆదుగో లోపల యెవళ్ళో మాట్లాడుతున్నారలంజా! అది కోవట్రాపిగొంతుకలావుతుంది. కప్పతాళంవేసిడిరందరినీ లేవదీసుకొస్తాను

మధు—కప్పతాళవెందుక? లోపల యెవళ్ళూ లేరు దెయ్యాలకొంప - దెయ్యాలు దెబ్బ తాడుతున్నాయి.

[మధురవాణి తలుపుతీసిగదిలో ప్రవేశించి అగ్గిపుల్ల వెలిగించును. శిష్యుడు పక్కకి తొలగిపోవును]

మధు—పోలికెట్టియేమి, పడుకునిలేవడు - మేలుకొలుపులు పాడనా.

భు—గానుప్పంతులేడీ?

మధు—రామప్పంతులూ లేరు. గీమప్పంతులూ లేరు. యింట్లో పనిచేసేవాడు తలుపు
కొట్టాడు. బెంగెట్టుకోకండి.

భుక్త—అత గాడి మాటలు వింటేను?

మధు—నేనే ఆయన గొంతుకు పెట్టి చూట్టాడాను. యేమి భయం! యేమి మగతనం!

పోలీ—నరికింవ్వ, నీదివ్వె” (లేచి) నామంతనము నేత—యవడి ముక్కలాడి
దగ్గరున్నాయా?

[అంతా మళ్ళీ ఆటకు కూర్చున్నారు]

సి—ఆట కలిపేశాను.

పో—గోరం గోరం! నాకు యిసిపేటు ఆను దాడద వొచ్చిందిగదా, బేస్తలు గెలు
నురుపోదునే! గోరం! గోరం! మధురోణి వొట్టి నే బెంబేరు పెట్టేళింది, ఆటక
మించి పడి నడుం విరిగిపోయిందరా జేవుడా.

భు—నీకింద పడి నేను నలిగిపోయినాను. నీకేం తీపు దిగదీసింది?

పో—కలిపి యెయ్యి - ముక్కలు.

సి—నేను కలపను నావొంతు ఆయిపోయింది - నువు కలుపు.

పో—యేమైపోయింది?

[రామప్పంతులు వీధికి బయటకు తట్టును.]

రామ—లక్ష్మీ, లక్ష్మీ, తలుపు.

మధు—యీమాట పంతులే.

పోలీ—యేటి సాధనం?

మధు—గోడగెంతి వెళ్ళిపోండి.

పోలీ—నేను గెంతలేనే?

మధు—నిన్ను యీగదిలో పెట్టి తాళం వేస్తాను.

పోలీ—దీపం—ఆరి వెయ్యక. నాకు బయవేస్తుంది.

సి—గాజుపెంకులు గుచ్చుకుంటాయి; గోడదాటడం యెలాగ?

భుక్త—నాకు కాళ్ళు మేహవాతం నొప్పలు. నేను గెంతలేనే?

మధురవాణి (దీపవార్షి) యిలాగే వుండండి.

పోలీ—నరికింవ్వ—

మధు—చప్.

పోలీ—సచ్చాను.

మధురవాణి—(గదిగొళ్ళింపేసి, వీధికి బయటకు తట్టు తలుపు ఓరగాడించి) చూడు
గుంటని యెక్కడ దాచారు?

రామ—పూయగుంట యేమిటి?

మధు—యేం నంగనాచే? లుబ్ధాపధాన్లు పూయపెల్లాన్ని చాళ్ళయింట్లోంచి లేవదీసు
కుపోయి యెక్కడ పెట్టాను? యిదేదూ, రాత్రెల్లా మీరు చేమావున్న తాకడ
వ్యవహారం?

రామ—నీగుంట నాకేవీరి అడ్డంకాకుండా వుంది. యింట్లోంచి లేవదీసుకు పోవడవే
విడిటి? నేను దాచడవేవిడిటి?

మధు—దాస్తేదాచారు. దాచకపోతే మా నారు. నాకంటే యేదీ?

రామ—నీకంటా? మరచిపోయినానుమనా.

మధు—యేమిచిత్రం! నన్ను మరచారు. నా పన్నువ అని, మరచారు. పరిచి, అగుంట,
కిచ్చారు. దాన్ని లేవదీసుకుపోయి యెక్కడో దాని, నిశిత్రావేళ పెద్దమనిషిలా
యింటికి పోచ్చారు.

రామ—అగుంట కనపడదా యేవిడిటి?

మధు—యేవిడి నాటకం? మీకు కనపడకేం? మీరు పెట్టినచోటే వుంది.

రామ—మీనాక్షీ తన్ను తగిలేశిందాయేవిడిటి? కంటెతో తగిలేస్తే చచ్చానే?

మధు—యేకే నాటకం! చావండి; బతకండి; అకంటే తాండి, గడపలో కాలు
పెట్టనివ్వను.

(తలుపు వేయును)

రామ—నాలుగుకోసులు గుట్టపసవారీ అయి, యీదురోమని యిల్లు చేరుకుని, గుమ్మం
లో అడుగుపెట్టేసరికి, ముబ్బులేని పిడుగుపడ్డది మీనాక్షీ అగుంటని మన్ననిస్తుం
దని, నేను యెన్నడైనా అనుకున్నానా యేవిడిటి? అగుంట పోతే పోయింది,
ఉంటేవుంది, నాకంటే పోకుండా వుంటే అదృష్టవంతుణ్ణి. కంటే అడగడానికి
వెళితే, 'నువ్వే యీ పెళ్ళి కుదిర్చావు' అని కట్టుచ్చుకుంటాడేమో!

(నిష్క్రమించును)

3-వ సలము : లుబ్ధాపధాన్లు యింటివాకిలి.

[లుబ్ధాపధాన్లు పచారుచేస్తూ]

కనపడకపోతే యేవైనట్టు? నూతులోగాని పడిందా? పోలీసువాళ్ళు యిల్లు
దోచేస్తారు. నూతులో పడలేదా? పడకపోతే యేవైనట్టు?—రామప్పంతులు
యింటికి పోయింటుంది. అంతేకావాలి—యెంత అందమైన పిల్లా! నాది గాక
దురదృష్టం! యెంతటో వెన్నెలచీక త్రొంది! లేపోయెల్లండో యెదిగొచ్చేపిల్లగదా
అని సంబరపడ్డాను—బహుశే అప్పుడే, పెద్దమనిషెందేమో?—అందుకే సందేహ
వేలా? లేకంటే యెంతయేవైనా పిల్ల పెద్దపడుచు కాకుండా వుంటుందా? యిలాం

టివి యెన్ని పెళ్ళిళ్ళు చేసుకుని యెందరు మొగుళ్ళని కడతేర్చిందో? ఓరి కంక పీనుగా, నీకళ్ళు యేవైపోయినాయిరా? రజస్వలామండని చూస్తూ చూస్తూ యెలా పెళ్ళాడావుగా? ఐరి నీకు గతులు లేవు. రాజమహేంద్రవరంలో వెధవ మండల్ని పెళ్ళాడినవాళ్ళ సామాజికంలో చేరవురా? అయ్యో! అయ్యో! దీనికిమరి ప్రాయశ్చిత్తం ఎక్కడిది? ఒకవేళ చేయించుకుందావంటే, కలకరాచా ర్యులు పొడకట్టం పెట్టమంటాడు. బ్రాహ్మణులు యిటుతినేస్తారు. అంతకంటే పోలీసువాళ్ళు నయం. అరికావండా హెడుచేతిలో పాతిక రూపాయలు పెట్టి రేపు రాత్రి బయటేరి కాశీపోయి, గంగలో ములిగానంటే అన్ని పాపాలూ పోతాయి. కాశీవాసవే చేసుకుంటాను. భగవంతుడు బుద్ధాచ్చేట్టు చేశాడు. లేకుంటే ముసలివెధవకి పెళ్ళి చేసుకోవడపు పోయాకాలవేళి? అన్ని విధాలా యీ రామ పుంతులు నాకొంప తీశాడు.

[రామపుంతులు ప్రవేశించి]

రామ—యేమిటి మావారి రంధ్రపుంతులంటున్నారా?

లు—యేమీ లేదు.

రామ—యింతరాత్రివేళ పచాళుచేస్తున్నారేమి?

లు—యేమిలేదు—నిద్దరనట్ట.

రామ—మావంకారూ, ఆకంటే యిప్పుడు తేమ్మని మధురవాణిభీష్మినిదుక్కుచున్నా? శ్రమ అని ఆలోచింపక యిప్పించాలి.

లు—కంటేమిటి?

రామ—మిభార్యాకిపెట్టిన కంటండ్!

లు—నాభార్యాకి నేను పెట్టలేదు.

రామ—మీరు పెట్టమంటే యెరువు తెచ్చానుకానా?

లు—నేను పెట్టమనేదు.

రామ—అయితే దొప్పేసారా యేమిటి? మిభార్యామెళ్ళో యిప్పుడాకంటేలేదూ?

లు—నాభార్యా యెవరు? నాభార్యా నాడే వచ్చింది.

రామ—మొన్న మీరు పెళ్ళిచేసుకున్నప్పిల్ల మిభార్యా కాదటయ్యా?

లు—రెండోపెళ్ళిమండ నాకు భార్యా యేమిటి?

రామ—రెండోపెళ్ళి ముండేమిటి?

లు—రెండోపెళ్ళిమండ అని నువ్వే అన్నావు.

రామ—మాటమీద మాటొచ్చి, వొట్టినే అంటే, అదో దెప్పా?

లు—వొట్టినే అనలేదు. అట్టే అన్నావు. యివంతా, ఆగుంటూరుకాస్తల్లా నువ్వు చేసినకుట్ర; నాకు నిజం తెలిసిపోయింది. అమండ నీయింటికే వెళ్ళింది. మధుర

వాణిని వుంచున్నట్టు చాన్నికూడా నువ్వే వుంచుకో. నాజోలికి రాకు నీకు పది వేల నమస్కారాలు.

రామ—నాకంటే నాకియ్యమంటే, యీవెట్టివెట్టిమాట లేకుంటయ్యా?

లు—నీమాయకుంటా. నీకంటే నీయింట్లోనే ఉన్నాయి.

రామ—యీవేమిట నాకు చనికీరావు. నిలబెట్టి నాకంటే పుచ్చునుంటాను.

(తడినిన భాగవతపుస్తకం పట్టుకుని మీనాక్షి చేతులోకట్టా నెత్తిమీద నున్న రాసినకుండా, అందుమీద అఖండంతో అసిరిగాడూ, చేతిలో సీసాపట్టుకుని, తడిబట్టలతో పూజారి గవరయ్యా ప్రవేశింతురు.)

పూజారి—హ్రీం! హ్రీం! హ్రీం! ఓంకార భైరవీ!

[రామపుంతులు భయమును కనపర్చును.]

మీనాక్షి—యెక్కడా కనబళ్ళేదు నాన్నా, యీపుస్తకం నూతులో పడేశింది.

[అబ్ధావధాన్లు భయమును కనపర్చును.]

రామ—కనపడే పోవడం యెవరు?

మీనా—నానివెత్తలి—గవరయ్యబాబు నూతులో దిగి అంతటా గాలించాడు. నూతులో పురేవీ కనపడలేదు.

[అబ్ధావధాన్లు భయం తగ్గను.]

బ్రహ్మరాక్షసిని గవరయ్యబాబు యీసీసాలో బిగించాడు నాన్నా.

(రావలపులతులు సీసాకి యడంగా నిలబడును.)

రామ—బ్రహ్మరాక్షసియేమిటి?

లు—వేరే ఓబ్రహ్మరాక్షసి బృచ్చి—మీఅమ్మని భయపెట్టింది.

మీనా—నన్ను కాదు—మానాన్న పీకపిసికేసింది.

రామ—గవరయ్యగారూ, పిల్ల యావై నట్టు?

గవర—దాని మొగుడు యెగరేసుకుపోయినాడు.

మీనా—యెక్కడికి యెగరేసుకు పోయినాడు? వాడు యీసీసాలోనే ఉన్నాడన్నారే?

గవ—(కొంచం ఆలోచించి-చిరునవ్వు వచ్చి) అది యీసీసాలోనే ఉంది.

మీనా—మనిషి సీసాలోకి యెలా వచ్చింది?

గవర—అయ్యో సత్యకాలవా! అది మనిషా అనుకున్నావు? అది కామినీపితాచం అంచేతనే నేను మీయింటి కొచ్చి నప్పుడల్లా చూడంగా వెళ్ళిపోయేది, యేమి చెప్తా, అనుకునేవాణి.

మీనా—యిద్దరినీ ఓసీతలో పెడితే దెయ్యప్పిల్లల్ని పెడతారేమా?

గవర—పంతులుగారూ చిచ్చరించండి, రెండుమనుషులబతువునో లేవో చూడండి.

రామ—మొదలైతే! నాదగ్గరికి తేకయ్యా.

గవర—అసిరిగా నువ్వు పట్టుకో.

అసిరి—నాకు బయవేడలే? వెడితల్లి చల్లగుండాని - (సీసా పట్టుకుని) ఓలమ్మ! ఎంత బలువుందోస్సి!

గవర—సీసా, అఖండం, తులసికోటదగ్గర దించు.

లు—బాబ్బాయి సీసా నాయుంట్లో పెట్టుకు. మీయింట్లో పెట్టించండి.

గవర—మాపిల్లలు తేనెసీసా అని బిరడా తీసినట్టాయనా, రెండు దెయ్యాలూ వచ్చి మళ్ళీ మీయింట్లోనే ఉంటాయి.

లు—అయితే సీసా భూస్థాపితం చెయ్యండి.

గవ—భూస్థాపనం మజాకా అనుకున్నారా యేమిటి? భూస్థాపితం చెయ్యడానికి యెంత తంతుంది! వున్నప్పుడే చెయ్యాలి.

లు—నాయిలు గుల్ల చెయ్యాలి!

గవ—మికలా తోస్తే నాకేం పోయింది? యీమాత తీసేసి, నామానాన్న నేను వెళ్ళి పోతాను.

లు—మూతెందుకు తీసెయ్యడం. నాకు కలిగినది తృణవోఁ కణవో యిస్తాను. ఆమాత తియ్యకుండా అసీసా అలావుంచి వెళ్ళండి.

పూజారి—యేవీఁ అవధాన్లుకారి గడుస్తనం! నేపోగానే పాతిపెట్టడానికా యెత్తు? అసీసా తగిన శాంతి చెయ్యిందీ భూస్థాపితం చేశారంటే, నేను రారవాది నరకాలకి పోనా? యిప్పుడే బిరడా తీసేస్తాను.

లు—తియ్యకు, తియ్యకు. నేను ఆశాంతేదో తగలేతుగాని.

గవ—అమ్మగతే యీరాత్రులూ యీసీసా దగ్గరపెట్టుకు పెరట్లో పడుకుంటాను. మీరు వెళ్ళి నిర్భయంగా పడుకుని నిద్రపోండి.

(నిష్క్రమించును)

రామ—మావాఁ! ఓమాట.

[రామప్పంతులూ, లుబ్ధావధాన్లు పక్కకి వెళ్లి మాట్లాడుదురు.]

లు—నాకంటే మాటేనిఁటి, మావాఁ?

లు—మికంటే మీయింట్లోనే ఉంది.

రామ—మీపెళ్ళాం మాయింటికి వెళ్లిందని మీరంటున్నారుగాని, అక్కడికి అప్పిల రాలేదు. కంటి తాలేదు.

లు—అయితే యేవైందో నాకేం తెలుసును ?

రా—వాడ్లుచుమండీ—నాకంటే నాకిచ్చెయ్యండి—నేను మాకానివాణ్ణి.

లు—కంటే, గొంటే నాకు తెలియదు.

రా—నీకు తెలియకపోతే మరెవరికి తెలుసును? గవరయ్య, నీపెళ్ళాం దెయ్యవైం

దన్నాడుగదా? నువ్వు నీకూతురూ కలిసి దాన్ని చంపేశారుకాబోలు.

లు—ఓరి ! గాడిదకొడుకా (కఱ్ఱతో కొట్టబోవును)

రా—నాకంటే అపహరించావుగదా? నీవని పట్టిస్తానుఉండు. (నిష్క్రమించును)

లు—(శవలో) కంటే యావైసెట్టు చెప్పా? (పైకి) అమ్మా !

మీ—యేం నాన్నా ?

లు—కంటే యేంజేసిందే ?

మీ—యేంజేసిందో? పెట్లో దాచిందేమో? దానివొంటినే ఉందిగాబోలు నాన్నా?

లు—వొంటినుంటే దెయ్యానికి కంటేందుకూ ?

మీ—యేం ? తీపు దిగదీసిందా యేవంటి? పెట్టుగుంటుంది.

లు—నూతులో దిగి గవరయ్య నువ్వుంతా గాలించాడూ ?

మీ—గడియనేవు గాలించాడు.

లు—నువు చూశావా?

మీ—చూశాను.

లు—అది రావలప్పంతులు యింటికే వెళ్ళిందేమోనే?

మీ—గవరయ్యబాబు, నీసాలో బిగించాడుగదా యలా వెళ్ళుతుంది ?

లు—యేమో నాకేం పాలుపోకుండా ఉంది. రా పరుగెండాం - మన ప్రార్థనం యిలా వుంది.
(నిష్క్రమింతురు)

ర-వ సలము : రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో

సారాయి దుకాణం వెనకతోట.

[అతోటలో కాళీమూదిరం యెదటిమంటపం. మంటపంలో కాళీవిగ్రహానికి యెదురుగుండా ఒకపెద్దపీటమీద మూడుసీసాలతో సారాయి, చుట్టూ గళానులు, పీటనిండా పువ్వులదండలు, మంటపంలో వకవైపు పులిచర్మంమీద యోగంప మును అనుకుని సమాధిలో ఉన్న వొక బైరాగి; యోగినియొక తె సారాయి అందరికీ అందిచ్చును. గ్రామమునను సోమినాయుడు చిలుం పీల్చుచుండును. సాతాని

మనవాళ్ళయ్య, బంగం వీరేశ, దుకాణదారు రామందాను చెదిరి చెదిరి కూర్చుండును]

మునసబు—ఆకాశం ముందు పుట్టిందా? బూడిద ముందు పుట్టిందా?

మనవాళ్ళమయ్య—నుత్తి ముందా! కారు ముందా?

మునస—పంగ నావాలు ముందా పట్టెవొద్దనాలు ముందా? నామాలోడా నానవాలేటి? నీజవాబేటి? ఆకాశానికి మట్టాబూడిద? బూడిడి కప్పా ఆకాశం? సదువుకున్నోడెవడో నెప్పండొస్సి—

మనవాళ్ళయ్య—ఆకాశంబు నూన్యంబు అనగా యేమీ లేదన్నమాట.

మునస—యేటిలేదా? గుడ్డోళ్ళకి యేటిలేదు. తెల్లొడు యె్రోడా? పట్టంలో గొట్టా తెట్టి అదే నూస్తాడే ఆకాశంకేసి?

మనవాళ్ళయ్య—శాస్త్రంబులలోని రహస్యంబు మేచ్చుల కెట్లు తెలియను?

మునస—అల్లాండం, బెల్లాండం. శక్తిరహితపంగతిసడవనున్నవా, నామాలోడా? తెల్లొడిమహిమ నీకేటి తెలుసును! తెల్లొడి సారాయికి, తెనుగొడి సారాయికి యెంత బేధం వుందో, తెల్లొడికి నీకూ అంత బేధం వుంది.

మనవాళ్ళయ్య—గణితశాస్త్రంబునందాకాశంబననున్న-నున్న యననూన్యంబు-యేమీ లేదన్నమాట.

వీరేశ—చాత్రంలో మన్ను, మిన్ను, అని అన్నాడుకాడా? మన్నులేదా? మన్నుంటే మిన్నుండదా?

మునస—యీరేశ మహేలయిన పలుకు పలికినాడు.

వీరేశ—“ఆకాశం బొక్కడ్డది!” అంటురుగదా, ఆకాశంలేకపోతేబొక్కడ్డవెలాగ?

మునస—శబాసు యీరేశ! నామాలోడు పలకడేం నోరు కట్టడది.

వీరేశ—(శంఖం పూరించును)

పాడ్డు—(దుకాణదారునితో) ఏమిటి అల్లరిభాయి?

మునస—యీరేశం గెల్చుకున్నాడుగదా, చంకం వోగించడా?

దుకాణదారు—గురోజీగారి సమాదికి బంగంవొస్తే శపించిపోతారే?

బైరాగి—(కళ్ళు తెరిచి) శివబ్రహ్మ! శివబ్రహ్మం! శివబ్రహ్మం! శివోహం!

వీరేశ—చూశావు నేస్తం, చినబ్రెమ్మం అన్నారు.

బైరాగి—రామబ్రహ్మం! రామబ్రహ్మం! రామోహం!

మున—మొదటిమాటను రెండవమాట రద్దుచేయును. రామానుజ! రామానుజ!

వీరేశ—చివచివా! చివచివా!

దుకాణదారు—యెందుకు కాటాడతారు. నీశివుడూ నిజవేఁ అడుగో ఆసీసాలో
యెలుగుతున్నాడు, నీరాముడూ నిజవేఁ. అడుగో ఆసీసాలో యెలుగుతున్నాడు.
వినలేదా తత్తం ?

గాజుపైపైలోను గడగుచు దీపంబు
యెట్టుబుండు గానమట్టులుండు
తెలిసినటివారి ద్రేహంబులందును
యిశ్వదాభిరామ యినర వేమా.

బైరాగి—సత్యం, సత్యం.

దుకాణదారు—గురోజీ ! తమకి అంతా యిశదవేఁ ! ద్రేహామా గాజుపైపై, ద్రేహం
లోఉండేది అన్న సాం. యాకన్న సారం ద్రేహంలో పడితే గాని పరవాత్మ
పెజ్జలించదు. యేం శలవు ?

బైరాగి—యాపరమరహశ్యం నీకు యెలా తెలిసింది తమ్ముడా ?

దుకా—తమవంటివారి ద్రయవల్ల గురూ ! (నలుగురివైపుచూసి) చూశారా బాయీ
నేను యెప్పుడూ యీమాటేగదా చెప్తుంటాను? అఖాడాకి వస్తే గాని పర
బ్రహ్మం పట్టుపడ్డం యేలాగు ?

బైరాగి—అప్పుతమనేది యేమిటి ? సారాయే ! నాడు యిదేగదా తాగడానికి దేవా
నురులు తన్నుకు చచ్చారు ?

నీరేశ—చివచివా ! చివచివా !

మనవాళ్ళ—రామానుజ - రామానుజ !

మునస—కాటాటమాని ఘానం వినండొస్సి, యెట్టిగొలోళ్ళు.

హెడ్డు—గురూ ! మరివొక రసలింగం చేయించి, శిష్యుడికి దయచెయ్యాలి.

బైరా—అలాగే.

మునస—గురూ ! బంగారం నేస్తారుగదా, అదెట్టి హరిద్వారంలో మటం కట్టించక
మాలాటోళ్ళని డబ్బెంచుకడుగుతారు?

బైరా—మేం చేశే స్వర్ణం మేవే వాడుకచేస్తే తలపగిలిపోతుంది.

హెడ్డు—అని వేరే రహస్యాలు ఉరుకోండి మావాఁ! గురోజీ ! హరిద్వారంలో చలి
లావు గాబోలు ?

బైరాగి—నరులక్కద్దు—మాబోటి సిద్ధులకు చలీ, వేడి, సుఖం, దుఃఖం యెక్కడివి?

హెడ్డు—అహా! అదృష్టవంతు సేద్యులే అదృష్టం.

మునస—గురూ, హరిద్వారంనంచి యెప్పుడు బైలాళ్ళోరు ?

బైరాగి—రెండురోజులయింది. మొన్న ఉదయం ప్రయాగ, నిన్న ఉదయం జగన్నా
థం శేవించాం. ఖేచరీగమనమీద ఆకాశమార్గాన్న పోతూవుండగా మీపూరి
అమ్మవారి వనంబగిర గమనం నిలిచిపోయింది. యేమి చెప్పా? అని యోగదృష్టిని

చూచేసరికి అగ్రవారి మిగిలినవారికింటి ఆరునిజపులలోకున, మహాయంత్రం వొకటి సాపేతమై కనపడ్డది. అంతలు భూమికి దిగి, అవ్వనాటిని నేవించుకొని ప్రభుత్వంగా పోదావంటుంటే యిచ్చుడు ముప్పై పోల్చి నిలిచేవాడు.

గుకా—చూడ గానీ, నేను సిద్ధుల్ని పోలుస్తాను గురూ—

మునస—సంతోషే నేవోట్టే నా బాగా పోలుస్తావు. మావూరి మూరు జగజ్జననీ! మా చల్లనితల్లి.

బైరాగి—బ్రహ్మాహుం! బ్రహ్మాహుం!

హెడ్—అహా! యోగమూర్త్యం! నానాల్పసి, ముప్పైబిగించే బ్రాహ్మలికి లేవు గదా యీ సిద్ధులూ?

బైరా—వేమనికీ—జ్ఞానానికి, దూరం కాదా తమ్ముడా? నాతాతగారు చెప్పలేదా?

‘అత్మశుద్ధిలేని యాచారి మదియేల?’ అని?

హెడ్—వేమన్న—తమతాతా, గురూ?

బైరా—అవును—కారు పరమపదించి ఆరునొండు సంవత్సరాలు కావొచ్చింది.

హెడ్—తమవయస్సెంత, గురూ?

బైరా—అదే అంతా లేనిదానికి సంతోషే తమ్ముడా? పరమాత్మకన్నేల్లో అన్నేళ్ళు

మునస—యేం యిలవైన మాటలంటున్నాం.

[వీరేశ శంఖం పూరించును]

హెడ్—(శంఖం లాక్కొని పక్కను వుంచి) ఆట్టె పట్టెయ్యకండి భాయి.

గుకా—అట్టె యెక్కడా భాయి? పరమవైందాకా తాకుంటే తాగడమేటి? వేమన్న చెప్పలేదా?

“తాగి, తాగి; తాగి ధరణిపై బసువాక

తాగునేని తన్ను తాను తెలియు

తాగలేనివాడె, తాగుబోతరయంగ

యిశ్వదాభిరామ యినరవేమ...

బైరాగి—కాశీలో రెండువందల యాభై సంవత్సరములక్రిందట అలంగీర్ పాదుషావారి హయాంలో, ఒక కేటు మాబోటి సిద్ధుల నందరిని కూటానికి పిలిచాడు. గంగనడి విడిచి పడపమీద నీసాలలో సారాయి భరాయించి, బంగారపు గిన్నెతో అందిచ్చాడు. రెండురూములరాత్రి అయేసరికి నీసాలు కాళీలయిపోయినాయి. అంతా పడిపోయినారు.

హెడ్—యేమి అశ్చర్యం!

దైరా—మేము ఒక సేవకపు బ్రాహ్మణుని మిగిలాం. “తే! తే!” అన్నాడు అబ్రాహ్మణుడు “తెస్తావా తపించేదా” అన్నాడు. తెట్టి యెక్కడ తెస్తాడూ? నాడు మాకాళ్ళు పట్టుకునేటప్పుటికి పర్వతేడు నిలవమని చెప్పి, మేము ఒక పుణిక మంత్రించి, గంగ భరాయించినకొద్దీ ఆగంగ సారా అయిపోయింది. అబ్రాహ్మణుడు సుస్రపుణికలు తాగి జీఱున తేన్నాడు. బ్రాహ్మణ్లో కూడా మహా తృప్తులంటారు. కనుక్కోగలేని జ్ఞానికే గంగానది అంతా సారాయికాదా? మునస—రంగందాసాహడు. గంగ బరాయించడానికి గోరువు; ఒకదరావుకి పద్దరావులు సేరుస్తాడు.

[నావలారు అచ్చన్న ప్రవేశించును]

దుకా—శరూ! వీరు హవల్దార్ అచ్చన్న గారు. మంచి గ్యాని. మునసలు గారికి మేనల్లుడు.

హవ—రామ్! రామ్!

దైరా—రామ్! రామ్!

హవ—(యోగితో) పిల్లా ముక్కాల్వా. (హెడ్ తో) భాయీ గుంటూరు శాస్త్రులు గారి పతాయేమైనా తెలిసిందా?

హెడ్—శేరు భాయి,

దుకా—రావచ్చుంతు అంటాడు... పెళ్ళికూతురు రెండో పెళ్ళిపిల్ల—దాన్ని అమ్మి డబ్బు చెయ్యి చిక్కించుకుని...

హెడ్—ఆమాటలు మనకెందుకు భాయి?

మునస—పోలీసునాళ్ళకి అక్కరేక, బాపనోళ్ళకి అక్కరేక. యెదవమండని బాప నాడు పెళ్ళికేసుకుంటే గోళం అంతా పూరుకోవడవేదా?

హెడ్—డబ్బు యిచ్చివాడీ, పెళ్ళి ఆడినవాడికి లేచింత మనకేం మావా? కాక యాగోజులలో బ్రాహ్మణ్యం యెక్కడుంది. యెక్కడ చూచినా పిల్లల్ని ముసలాళ్ళకి అమ్మకోడాలు రిండాగర్భ లేకదా?

హవ—కలికాలంగదా భాయీ? యెంత దెడ్డా బ్రాహ్మణులు మనకి పూజ్యులు.

హెడ్—అన్నా, యవంతవాడు వారు జ్ఞానం, నీతిప్రధానం గాని, బాతిలో యే వుంది? నేమన్న యేవన్నాడు?

హవ—యేవన్నాడా నీతిక పోలీస్‌లో ఖుసానికి సాతానోణ్ణి అడగమన్నాడు.

హెడ్—నావా! వెక్కిరించుడిగాని, నేను యెన్ని తాలూకాల్లో నాఖరీ చేశానో అన్ని తాలూకాల్లోనూ గడదాగర్భాలు యెన్నని చెప్పను? నన్నడిగితే నెధనలు

పెళ్ళిచేసికోవడవే ఉత్తమం అంటాను. మానూపరెంటు పిల్లలతో వున్న రెండో పెళ్ళి దొరసాన్ని పెళ్ళాడి సుఖంగా వుండలేదా?

మునస—మావం గారి అభిప్రాయం, పెళ్ళి తోటాచ్చిన ఆవుమేలు కాదా అని? అందుకనే; ముసలిబాపనోడు యెథవనుంటని పెళ్ళాడితే, మీనేస్తం కరణపోణ్ణి అమూలూడి యెథవకుతున్న పెళ్ళావనుని నోదనెయ్యరాదా?

హవ—మనకేల మావా? గవునర్ మెంటూ, జేవుళ్ళూ, బ్రాహ్మణులూ వారి నేరాలు వారివి. వాటితో మనకి పనిలేదు. మనధక్తి మనకుండాది. (హెడ్తో) భాయీ! తెల్లనల్లా వొకటా?—తెల్లవాడికి క్రీస్తు వొక పద్ధతి పెట్టాడు. ముసల్మాన్ కి పెగంబరు వొక పద్ధతి పెట్టాడు. నల్లవాడికి రాముడు వొక పద్ధతి పెట్టాడు. భగవంతుడు తెల్లవాడితో యేవన్నాడూ? వెధవని పెళ్ళాడు అన్నాడు. రాముడు తెనుగువాడితో యేవన్నాడూ? వెధవని పెళ్ళాడొద్దన్నాడు. చెప్పన్న దేశాలూ చూశాను భాయీ పరిపరీక్షలు ఆచారాలు, వ్యవహారాలు వున్నాయి గాని నీతి ఒకటి, భగవంతుడొకడూ, అంతటా వొక్కటే.

మునస—రాముడు యెదవనుండన్నీ కానిపనులు నేయమన్నాడూ? మన్లో మారు మనువులుండేది కావా?

హవ—పిల్లా చిలుం భరాయింది, తే.

మునస—నామాలోడు చూలకి తీసికెళ్ళి పిల్లని ముద్దెటుకుంటున్నాడు.

యోగి—(చెయ్యిబిడిపించుకొని సిగ్గుతో) ఏకా త ఉపదేశం చేస్తున్నాడు.

మునస—యేటో ఆవుప్పదేశం? తనెంట వాయయే గంగారమ్మనా?

దుకా—యేదింటి భాయీ, అనరాని మాట్లు అంటున్నారు. మునస యోగిని పరమ భక్తురాలు.

మునస—కొంపలోయించుకుంటాను. పిల్లా! ఆనామాలోడు నెప్పించు ఉప్పదేశవేటో, నాచెవులో కొండం నెప్పరాదా?

[యోగిని సారాగళాను హవల్దార్ యెదట వుంచును]

మునస—నామాలోడి వుప్పదేశంతో పిల్లకి మతోయింది.

బైరాగి—హవల్దారు గారు అమృతం నేవించరా?

హవ—(చిరునవ్వు చివ్వి) తాక్క సోజరువాడు చెడ్డాడు. తాగి సిపాయివాడు చెడ్డాడు, జూనికి జూనవత్రి, తాగుబోతుకు సారాయి.

మునస—పించను వుచ్చుకుంటివిగదా, యింకా సిపాయానా నెయ్యొల్తుందా అల్లు

హవ—కుంపిణీ సమ్మక్ తిన్నతరవాత, ప్రాణం వున్నతకాలు కుంపిణీ బావుటాకి కొలువుచెయ్యాలి. రేపు రుషియాతో యుద్ధం వస్తే పింఛను ఫిరకా యావత్తూ బుజాన్ని తుపాకీ వెయ్యమా?

మునస—రుస్సానోడివోడ సిట్లో చులిగి నడుస్తాడగదా, నవ్వు తుపాకుతో యవణి కొడతావు?

హవ—మొన్న గాక మొన్న యింగ్రిజ్ రుషియాదేశానికి పండెత్తిపోయి, రుషియాని తన్ని తిగలరేదా? ఆప్పుడేనైందో, యిప్పుడూ అదే అవుతుంది. మా రాణీ చల్లగా వుండాలి.

దుకా—సీవరాణి ఆకాళీమాయి అవుతారం కాదా?

హవ—కాళీ, గీళీ జాంతేనై ఆరాముడి ఆవతారం.

దుకా—గురూ—హవల్దారుశారు ఆత్మకీర్తనలు మాయంపుగా పాడతారు. (యోగి నీతో) తల్లీ, నాతంబూరా తెచ్చి భాయిగాడికి ఇయ్యి.

మునస—యీతూరి యీరేచ వుప్పుదేశం చేస్తున్నాడు.

దుకా—గొప్పవానన్న పుడు ఆస్యాలేటి భాయీ?

మునస—వున్నచుటాడితే ఆస్సాలా? నాకెవడూ సెయడేం వుప్పుదేశం? యీరేచ వుప్పుదేశం గట్టిగా వికసించి, మరినెయ్యెట్ల—

[యోగిని కట్టంమీది చెయ్యి వొదిలించుకొని తంబురా తెచ్చి యిచ్చును]

దుకా—ఆవన్నీ గాత్రనరిసాస్త్రాలు బ్రహ్మానందవంటే యేటి? కడుపునిండా సారా; ముక్కునిండా పొగ; పక్కని పడుచుపిల్లకదా?

మునస—ఘనం యినండొస్సి—

హవ—పామరం! పామరం! రాముడు పతం కాళీనెత్తిమీద పెట్టకపోతే కుంపిణీ సిపాయన్నవాడు యిక్కడికి పోచ్చునా?

హెడ్—భాయి! నీకీర్తన శలవియ్యండి.

[హవల్దారు సాదును]

పింజరైరహకర్ ఛుప్ నైన్నా

క్యారేబుల్బుల్ క హూసుల్కి నునా || క్యారె ||

యొక్కడికి వెళతావు! యేమి చెప్పవు. బోలోపింజరై!

[వీరేశ శంఖం మనవాళ్ళయ్య తీసి పూరించును]

హవ—(పాటమాని తంబురా క్రిందబెట్టి) గదా!

హెడ్—(శంఖం లాక్కొని) అగ్గిలో పడేస్తాను. యెందుకు తానిస్తావు భాయి.

దుకా—వొద్దంటే విన్నడు,

హెడ్—ఓనకపోలే దుకాణానికి రానియ్యకండి. అల్లరె తే మాకు మాటకదా?

దుకా—పది శంకాలు దాచేశాను; మళ్ళీ మళ్ళీ తెస్తాడు. యేంజేయ్యను. బేరంగదా భాయీ?

మునస—దిట్టంగా పట్టెయి. తత్తఘానంతల కెక్కాల్తీ!

దుకా—(తంబుకా తీసిపాడును)

నాగాదిగురా - నాకండ్రి దిశరా
దిగుదిగునాగన్న - దివ్యమందరనాగ
ముదముతో రెపల్లెముద్దులనాగ
ఊరికి ఉత్తరాన - ఊడలమట్టికింద
కోమపుట్టలోని కోడినాగన్నా-

[పాడుచుండగా రామప్పంతులు ప్రవేశించి యెడంగా నిలిచి యోగినికి సౌజ్ఞ

చేయును. యోగిని రామప్పంతులితో మాటలాడి వచ్చి హెడ్

చెవిలో రహస్యం చెప్పును]

మునస—పిల్ల, హెడ్డు నానికి వ్రుప్పదేశం సేసేస్తాంది. ముసలోణ్ణనా—

యోగిని—(మునసు చెవిదగ్గర నోరుపెట్టి చెవి గిల్లును)

మున—పిల్లా! సామ్రాజ్యాలెది మునిసిలువాయుడికి యీపాటి వ్రుప్పదేశం తగిలి—

(హెడ్డుకి నీసీలు రామప్పంతులు దగ్గర వెళ్ళి మడం గా యిద్దరూ మాటలాడుదురు)

హెడ్—కొత్తవారు యెవరూలేరే! బాహుజీగారు వుంటే మీకు ధయవేచింటి?

రామ—కొత్తా, పాతా, ఆలోచించుకోలేదు కొంపములిగించి మీసాయం కావాలి.

హెడ్—డబ్బేవైనా పేల్తుందా?

రామ—మీచాత్రేతే, పేల్తుంది.

హెడ్—యేమిటొచ్చిందో చెప్పు.

రామ—అబ్బావుధాన్లు పెళ్ళాడినగుంట మధురవాణి తాలూకుకంటే తీనుకుని యెక్కడికో పారిపోయింది.

హెడ్—యెందుకు పారిపోయిందో?

రామ—మీనాక్షి చావగొడితే పారిపోయింది. యెక్కడ వెదికినా కనపడలేదు.

ముందు మీజవాన్లని జొడాయించండి.

హెడ్—యీరాత్రివేళ మాజవాన్లుమాత్రం పట్టుకోగలా? పోలీసుజవానంటే పది

కళ్ళూ, పదికాళ్ళూ వుంటాయనుకున్నావా యేమింటి?

రామ—దానినిగొని; దాన్ని పట్టుకోవడం నాకెందుకు, నాకంటే నాకిప్పిం చెయ్యండి!

హెడ్—యేనిటి నీయటలూ, ఆకంటే పట్టుకు ఆపిల్ల పరాల్ అయిందని చెప్పితివి, నేను కంటే దెబ్బలా యిప్పిస్తాను?

రామ—ముసలాణ్ణి అడిగితే, అది పట్టుకుపోయిందింటాడు; కాని నిజంగా వాడు పెట్టెలో దాచేసి యివ్వకుండా వున్నాడు.

హెడ్—నన్నేం చెయ్యమంటావు?

రామ—నూనీరేని ముసలాణ్ణి దెబ్బిస్తే, నాకంటే నాకిచ్చేస్తాడు; మీ చెయ్యకూడా తడోతుంది.

హెడ్—అలాగనా—కాని నువ్వన్నట్లు ఆపిల్ల గానీ, కంటే పట్టుకువరారీ అయిపోయి వుంటే—

రామ—పోనీండి—దానిఖరీరు యిప్పించెయ్యండి.

హెడ్—వాడిస్తాడా?

రామ—మరి మీసాయం యెందుకు కోరాను?

హెడ్—ఇప్పుడని నాకు నచ్చుకంటేదు. ఐనా చూస్తాను, కేసరియెత్తు యెత్తడాని! యిద్దరుముగ్గురు సాత్తులుంటాల్సి?

రామ—మందిరింలా ఉన్న వాళ్ళో?

హెడ్—వీరేశం మనవాళ్ళయ్యా, జూడోకాలంలో వున్నారు. హవల్దారు ఆబద్ధ ఆడమంటే తంతాడు. ముసలబునాయడడు యింతర్కాత్తివేళ అంతదూరం నడిచి రాతడు, యీ ఆడనూ పాడనూ రమిందాను వొక్కడేగదా?

రామ—అబ్బరాగాడు సాత్త్యం పలకడేం?

హెడ్—వేషం వేసుకు ముప్పెత్తుకునే బైరాగాడనుకున్నావాయేనిటి? ఆయన గొప్ప సిద్ధుడు, నిలువెత్తు ధనంపొస్తే అబద్ధవాడడు.

రామ—సాత్త్యం పలకావొద్దు. యేవీం వొద్దు. దగ్గర నిలబడితే చాలును పిచ్చుపరగడి.

[కనిస్తీబు వెళ్ళి దుకాణదారునూ బైరాగినీ తీసుకువచ్చును.]

బైరాగి—సాత్త్యం అంటే మావంటిదాళ్ళే చెప్పాలి. యోగదృష్టివల్ల చూశావంటే. యొక్కడ జరిగినదీ యెప్పుడు జరిగినదీ కళ్ళకి కట్టినట్లు అప్పుడు కవపడుతుంది,

గనకమేంకూడావస్తా. యేవైనా దొరికితే హరిద్వారంలో మఠానికి పనికొస్తుంది. రామ—జరిగినదాని ముండామోళిరి కొంపం కల్చుమంటే గాని కథ నడవదు. అంచేత

హెడ్—గారు ముసలాడితో చెప్పేయటలు నిజంఅని మీరు శలవివ్వాలి.

బైరాగి—వెట్టి! వెట్టి! నిజవేచిటి, అబద్ధవేచిటి మం సిద్ధులం అబద్ధనిజం చేస్తాం. నిజం అబద్ధం చేస్తాం—లోకవేద పెద్దఅబద్ధం. పదండి—(నిష్క్రమించును)

౫-వ స్థలము : దేవాలయం గుమ్మం దగ్గర.

[హెడ్డుకనిస్తీబు, రామప్పంతులూ మట్లాడుతున్నారు]

(మరివక కనిస్తీబు, బైరాగి, మరణవాడు కొంత చుడముగా నిలుచును.)

హెడ్డు—నానాఖరి పోగొట్టుకుంటానా భాయీ?

రామ—కొంచం బెదిరిస్తే నాఖరీపోతుందా అన్నా? పోలీసుడూట అంటే బెదిరించే గదా? మీరు అలా తెప్పించుకుంటే నేనేం అనుకోను?

హెడ్డు—(నేతిలో నులుపుతున్న కాగితపుముక్కలను చూసి) భాయీ, లుబ్ధావు ధాన్లు చంటిపిల్లడా? దుక్కిచుచ్చా బెదిరించడానికి - కూనీకేసని నాకేవైనా అశవుంటే, పోలీసువాణ్ణి. నేను వూరుకుంటానా? పట్టుకుంటే నాను యెంతకారవు కాదు? ఈజవాన్ని యీచీకటి రాత్రిలో నూతిలో దింపానుకానా? కూనీ గీనీ అంటే యెవరైనా నవ్వుతారు. మీనాక్షి చేతికి వదలి, ఆపిల్ల యిరుగింట్లోనోపారు గింట్లోనో పడుంది. మీయింట్లోనేఉండేమో ముసలాడు అన్నట్లు?

రామ—దేవుడు పోడు మాయంటికి రాజేదు. యిరుగింట్లో, పొరుగింట్లో ఆని మీరు వూరుకుంటే యలాగ మీదైర్వవేచిటో నాకు బోధపడను. వెతికించవయ్యా అంటే వెతికించారుకారు, అయిరుగింటివాళ్ళూ, పొరుగింటివాళ్ళూ, పిల్ల నిద్ర పోతూవుండగా కంటే చెప్పాయిస్తే నాగ తేచిటి? కంటే యింటికి పట్టుకు వెళ్ళక పోతే మధురవాణి గుమ్మంలోంచి గెంటుతుంది—కనగా, గెంటుతుందని కాదు— యేడుస్తుంది, ప్రాణం తినేస్తుంది విన్నారా?

హెడ్డు—నాలనహా విన్నారా?

రామ—యేదో చెప్పండి మరి.

హెడ్డు—ఆకంటే యిచ్చిందాకా, కడలకుండా లుబ్ధావధాన్లు ఇంటిమీద కూర్చోండి.

రామ—యిదా సలహా? పీకమీదకూచున్నదాకా నాకేం పట్టింది? యింటికెళ్ళి నుఖం గా పడుకుంటాను.

హెడ్డు—మధురవాణి బాధపెడుతుందని కదూ?

రామ—ఆని మీరు కనికారం కాబోలు? రపుగాని వాడు కంటే యివ్వకపోతే, అవుధాన్లుమీద సిపిల్దావా పడేస్తాను. మీదగ్గర కంటేమాట వొప్పుకున్నాడు గదా మిమ్మల్ని సాక్ష్యంవేస్తాను.

హెడ్డు—ఓహో యిదా వేనం? పోలీసు ఆఫీసర్ని నేను సాక్ష్యాలకీ సంపన్నానికి తీరిగితే నానాఖరీ నిలుస్తుందా? కావలినై లుబ్ధావుధాన్లు కంటే అపహరించాడని నాద్గిరి ఫిరియాచ్ చెయ్యండి. కేసుచేసి నాతిమ హా చూపిస్తాను.

రామ—కంటేమూట మీదగ్గిరి అతడు వొప్పకున్నతరవాత, మీరు బోనెక్కి యలా అబద్ధం ఆడగల్రో చూస్తానుగదా.

హెడ్డు—పంతులూ, అక్కరమోనలొక్కాయ చెయ్యకు. వాడు కంటేమూట తనకేవల తెలియజన్నాడు. కావలినై ఆహూట సాక్ష్యం పలుకుతాను.

రామ—యిదా మీరు చేసిన సాయం?

హెడ్డు—యెంచుకు అక్కరమాలినఅందోళ్ళని పడతానయ్యా - రేపు నీకంటే నీఇంట్లో వుండకపోతే నన్ను అను.

రామ—మధురవాణితో యిప్పుడు యేం జెప్పను?

హెడ్డు—నన్నేం జేయమంటారు?

రామ—మళ్ళీ లుబ్ధావుధాన్లు యింటికి రండి. యీహూటు మనవిందరం వెళ్ళి పీడిద్దాం.

హెడ్డు—రెడ్డిచ్చాడు, మొదలూడు అన్నాట్ట. నిరర్థకంగా రాత్రల్లా నిద్రలేశాండా చంపావు-మరినేను రాజాలను. నువ్వెళ్ళి వాడియింటిమీన కూచోనయ్యా, అని చెప్పానుకానా? నామాట విని ఆలాచెయ్యండి. అజేనలహో. పీసిరిగొట్టుముండా కొడుకు మానలుగురికీ నాలుగునూళ్ళు పన్నెండు రాళ్ళు పారేశాడు. యివి పెగి లేటప్పటికి నాల్గలప్రాణం తోకకి వొచ్చింది. నావొంతు మూడూ మీకిచ్చేస్తాను.

రామ—కంటేపోయి ఏడుస్తావుంటే, ఈచెధవ మూడు రూపాయలూ నాకెందుకూ?

హెడ్డు—మీకు అక్కరకపోతే పోనియ్యండి. గురోజీగారికి యిద్దాం.

రామ—కొంచం చిల్లరఖర్చుంది. యేం చెయ్యను, యిలా పారెయ్యండి. (పుచ్చు కొనును)

హెడ్డు—గురోజీ తమకో తులసిదీక్షం.

బైరాగి—తృణం కణం యేవొచ్చినా మఠానికే అర్పణం.

హెడ్డు—దుశాణదారతోనూ, కనిస్తీబుతోనూ మీకో మూడు, నీకో మూడూ (చేతులు దులిపి) సాధరూడా-నాకు తిప్పటే మిగిలింది.

దుకా—(బైరాగిని పక్కకి పిలిచి) యీవేళ చెన్నాపట్టణించి ఫస్తరకం బ్రాందీ వొచ్చింది. చిత్తగించి మరి కాశీ వెళ్ళునురుగాని.

హెడ్డు—గురోజీ రాని! రాని! పంతులూ, ముసలాణ్ణి వెళ్లి పట్టుకోండి. భాయీ, స్టేషనుకు పోవాలి. (జవానుతో) రావోయి కావలెయ్యి. (హెడ్డు, జవానూ, ఒకవైపున్నూ, దుకాణదారూ, ట్రైగానీ మరికవైపున్నూ వెళ్ళుచును)

రామ—కంటే పోయినంటే మూడురూపాయలూ చెతుంటే వెడతాడు! (విరసంగా నవ్వును.) వీడితాళం పడతాను. (హెడ్ పారెసిన కాగితపు ముక్కలు యేరి) యిసన్ పెకటరుకి వొకటి, తాసిట్టారుకి వొకటి, ఆకాశ రామన్న అరీలు పంపు తాను. వెధవమధువాణ్ణి దగ్గరికి వెళ్ళతాడేమో? నేను యింటికిపోతే అరుగుమీద పడుకోవాలిగాని అతిక్కులంజ తలుపుతీయ్యను. లుభాపుభాన్లు యింటికి వెళ్ళితే వాడు కట్టుమచ్చుంటాడు. యీదేవాలయంలో పరుందునా?—పురుగు బుటా కరిస్తే—కరిస్తే—ఫీ! యీసానిముండని వొదలేస్తాను—ఆగుంట యావైచెట్టు? నాఅప్పిప్రంపల్ల యశ్శింట్లనైనా దాగి రేపుగాని కళ్ళబడితే, కంటే పోకూ ఒకవేళ చస్తే?—చచ్చడం—నూతులోపడలేదు గవరయ్య, కావలెయ్యకూడా గాలించారు—ఒకవేళ అది రెండో కెళ్ళిపీల్ల అయి, దాని అతండ్రి కానికిగా వొచ్చి బండీ యెక్కించుకు బాడాయించాడేమో? అలా ఐతే కంటే కూడా వుడాయించడా?—మీనాక్షిని పట్టుకుంటే కొంత ఆనోక్తి తెలుస్తుంది—అది శనపడవెలాగ?—తలుపుతీస్తే మసూడే వస్తాడేమో?—రోడ్డుదాటి లుభాప భాన్లు యింటిగుమ్మంయదట నిలుచుని) అక్కడెవరించేస్తూంది—మీనాక్షి దొరికితే యేవైనా ఫలహారం యిచ్చును—యవదు చెప్పా! దానిచెట్టుకింద చుట్ట కాలుస్తున్నాడూ? (నాలుగు అడుగులు ముందుకు వెళ్ళి) ఆసిరీ, నవ్వా?

ఆసిరిగాడు—నానుబాబు (చుట్ట పారవైచును)

రామ—నిమ్మళంగా వున్నావురా?

ఆసిరి—యేట్టిమ్మళంబాబూ సానమ్మొచ్చింది—ఈయమ్మకాని నూడ్డం మానేసినారు.

డబ్బిచ్చే దాతేడి బాబూ?

రామ—ఆసిరిఅడక్కపోతే, అమ్మైనా పెడుతుందిరా?

ఆసిరి—అసానమ్మ మాసెడ్డమనిషి బాబూ.

రామ—యేవింటి? యేవింటి? చెప్పారే. చాలా శోజులైంది నీకు డబ్బిచ్చియింద యీరూపాయి వుచ్చుకో.

ఆసిరి—సూరు దండాలు బాబూ?

రామ—మధురవాణి మాట యేవింట్రా చెప్పబోయినావు?

ఆసిరి—మాసెడ్డమనిషి బాబూ.

రామ—యవడెత్తాడా దాంసగిరికి? అసిరి—యవడెత్తాడా?

అసిరి—యవడెత్తా. యాపు పెట్లగొడతాది బాబూ.

రామ—చెడ్డమనిన నాన్నా?

అసిరి—కాదా? మొన్న నాడు గారెళ్ళే యేసికూన్ని ఉసుగలిపింది కాదా?

రామ—నిజంచెప్పావు. సిమిద యెప్పుడైనా కోప్పడ్డబ్బిటా?

అసిరి—నాలాటోళ్ళమీద యెంచుకు కోప్పడతాదీ? బాపనోళ్ళోస్తే తిడతాది.

రామ—నువ్వు యెప్పుడూ నిజవే చెబుతావురా అసిరిగా.

అసిరి—సీ! అబద్ధవాడితే బగమంతుడు ఓల్లకుంటాడా బాబూ?

రామ—మీరింగతే యేంజేస్తున్నాడా?

అసిరి—తొంగున్నాడు బాబూ.

రామ—నిక మనో రూపాయి యిస్తాను. మీనాక్షిని సావిట్రికి పిలుస్తావురా?

అసిరి—నాశక్తవాఁ, బాబూ? ఆయమ్మ అయ్యగదులో పక్కేనుకు తొంగున్నాడు.

రామ—నువ్వు చిటికెస్తే యక్కడున్నా లేచొస్తుంది. నే నెరగనటా.

అసిరి—తెండి బాబూ చూస్తాను. రామప్పంతులు రూపాయి యిచ్చును. (ఉభయం లూ యింట్లో ప్రవేశింతురు.)

౬-వ స్థలము : లుబావధానులు యింటినడవ.

[తలుపు జారవేసి యుండును.]

[మీనాక్షి ప్రవేశితో దీపం తెచ్చి గూటిలో వుంచును]

(రావప్పంతులు వొత్తి తగ్గించి, మీనాక్షిని మద్దుబెట్టుకొనును.)

మీనాక్షి—తోవ తప్పొచ్చారే?

రామ—బుద్ధితక్కువచేత, గడ్డితిని యిన్నాళ్ళూ పోవమరచాను.

మీనా—మధురవాణి యలా రానిచ్చింది?

రామ—మధురవాణి శిగ్గోకరి, దాన్ని వొదిలేస్తాను. ఆకలి దహించుకు పోతుంది.

అలాంటి యేమైనా వుందీ?

మీనా—యేవుంది?—కొడపప్పు, కొబ్బరిముక్కా కావాలా?

రామ—యేమోపహటి తెస్తూ. (మీనాక్షి మూకుడుతో వడపప్పు కొబ్బరిముక్కల

తెచ్చును. రామప్పంతులు తినుచుండును.)

మీనా—మధురవాణిని వొదిలేస్తారా?

రామ—నా పోవేమిదీ. నీవేమిదీ వేరొయింది.

మీ—కనిసీబుమాట తెలిసిందా ?

రామ—తేలిసింది.

మీ—యవరు చెప్పావు ?

రామ—అసిరి గాడు.

మీ—మాఅసిరి గాడా ?

రామ—మీ అసిరి గాడే.

[అసిరి గాడు వీధితులు కొంచెం తీసి తొంగిచూసి]

అసిరి—దెయ్యనికెట్టింది. తింతున్నావయ్యా ?

రామ—దెయ్యనికా పెట్టారు ?

మీ—(అసిరి గాడితో) పూరుకో వెళ్ళవా ?

రామ—నీకు న్యాయవేదా, దిగదిడుపుకూమపెట్టడం ?

(వీధులోకి వెళ్ళి వసునకు చేసుకొనుటకు ప్రయత్నముచేసి తిరిగి ప్రవేశించి)

వసునవైందికాదు. యేం సాధనం ?

మీ—దిగదిడుపుకాదంటే నమ్మరుకదా ?

రామ—మూకుళ్ళో తగలేకావు ?

మీ—దెయ్యం తిని సచ్చిదా, యేవిటి ?

రామ—అడవాళ్ళు దారుణం మనుషులు !

మీ—అసిరి గాడేం చెప్పాడు మధురవాణిమాట ?

అసిరి గాడు—(తిరిగి తొంగిచూచి) అపారేసిందట్టుకుపోదునా బాబు ?

రామ—పట్టుకుపో.

[అసిరి గాడు పట్టుకుపోవును]

మీ—వాడికి మీకంటే ధైర్యమిది.

రామ—అపవిత్రం ముండొక్కోడును యేవైనా తింటాడు. బ్రాహ్మణం పవిత్రమైన

వాళ్ళంగదా ?

మీ—పవిత్రం అంటే, మీదీ నాడే !

రామ—అదేం అలా అంటున్నావు ?

మీ—నేను వెధవమండనీ, మీరు సరసులున్నా, మనశంటే మరీ పవిత్రం అయిన

వారు యవరుంటారు ?

రామ—ఆకళకం తీసెయ్యడానికీ యీవేళొచ్చాను.

మీ—యలా తీసేస్తారు ?

రామ—నునయిద్దరం పెళ్ళాడితే మరి అపవిత్రత యెక్కడుంటుంది ?

మీ—యేమిటి!

రామ—మనం పెళ్ళాడదాం?

మీ—నిజంగాను?

రామ—యేంవొట్టు వేసుకొమ్మన్నావు?

మీ—ఆదీపం ఆరెప్పుడొచ్చి.

రామ—యీకాగితం ముక్కలు చదివి మరీ ఆరేస్తాను. (కాగితం ముక్కలు జేబు లోంచి తీసి చదివి) గాడిదికొడుకు తనబాకీ తాలూకు నోటి లాగి, నన్ను దగా చేశాడు; వీడితాళం పడతాను.

మీ—యవడు?

రామ—ఆది వేరేకథ.

మీ—అసిరిగాడు కనిస్తీబుమాట యేం జెప్పాడు?

రామ—మధురవాణి హెడ్డుమీద కుక్కని వుసిగలిపిందని చెప్పాడు.

మీ—యెందుకూ?

రామ—నేను లేనప్పుడు వాడు యింట్లో చొరబడబోతేను.

మీ—అయ్యో తెలివా! అసిరిగా!

రామ—(ప్రవేశించి) యేటమ్మ?

మీ—వెధవా, నిజం చెప్పు, పంతులుయింట్లో లేనప్పుడల్లా కనిస్తీబు మధురవాణి లో ఉంటాడని నువ్వు నాతో చెప్పలేదా?

అసిరి—(బాటగోకుకుంటూ) సెప్పినాను.

రామ—దొంగవెధవా! కుక్కని వుసిగలిపిందన్నావు?

అసిరి—బాబు - నాకరోడు నోరుమానుకోవద్దా బాబు? సానమృడిగితే, మీమాట సెప్పుతాన బాబు?

మీ—వెధవా, నువ్వు చెబితే నాకు భయపనుకున్నానా? యేమిటి?

రామ—ఓరి అబద్ధపువెధవా యెవరితోనూ మామాట మాత్రం చెప్పకు. రూపాయి యిచ్చాను కానూ?

మీ—యెందుకిచ్చారూ, రూపాయి?

అసిరి—పిల్లలోణ్ణిగదా? (వైకి వెళ్ళును.)

రామ—దొంగముండ ద్రోహం చేస్తూందేం?

మీ—తెలుసునన్నారా?

రామ—యింతని యెరగను.

మీ—అడవి నీతితప్పినతరవాత అంతేవింటి? యింతేవింటి? తెగించినదానికి సగుడు మొకాలుబంటి అందులో సాంది ఖాయదాగా వుండాలనుకోవడం మీదీ బుద్ధి తప్పువ.

రామ—బుద్ధితప్పువంటే బుద్ధితప్పువా! ముండని గుత్త చిత్తక పొడిచెయ్యాలని వుంది. దీనికీద యెంతసామ్యు తగలెట్టానూ!

మీ—యెప్పుడు తోలేస్తారు?

రామ—యెప్పుడోనా? లేవే. లంజ యెంతపత్తివతివేషం చేసిందీ!

మీ—మనవెప్పుడు వెల్లిపోవడం?

రామ—యెక్కడికీ!

మీ—మతిపోతుందా యేవింటి? రాజమేంద్రం?

రామ—అవును. రేపు తోలేస్తానా? యెల్లుండి మనం వుడాయద్దాం గాని నీసరుకులు తెచ్చుకుంటావా, ముసలాడికి వొదిలేస్తావా?

మీ—నాకున్నదల్లా నాసరుకులే. పొలా లొదిలేస్తాను? నారుకులపెట్టె తాళం మా నాన్నదగ్గిరుందిగదా యేవింటి.

రామ—నాప్రయోజకత్వం నీకేం తెలుసును? యిరుగో యీకొంగున ఉన్న యినుప ములికీతో నీచిత్తవొచ్చిన పెట్టెతాళం తీసేస్తాను. గాని నాకంటే యెక్కడుంది?

మీ—గుంటకి పెట్టిందా? రాత్రివేళ, నాబట్టలపెట్టో పెట్టేది.

రామ—నీపుణ్య వుంటుంది. ఆబట్టలపెట్టె ఓమాటు తీసిచూశా. రేపు గానికంటే మధురవాణికిచ్చి ముండని, తీలేస్తాను.

మీ—అగుంట బట్టలపెట్టె తాళం పారేకింది?

రామ—ములికీతో తీసేస్తాను.

మీ—నాసరుకులపెట్టె తాళంకూడా తీసేసిపెడతారా?

రామ—అదే!

మీ—నన్ను పెళ్ళాడతానని ప్రమాణం చేశారుకారే?

రామ—దీపం ఆర్చేస్తే పెట్టెతియ్యడం యలాగ?

మీ—అగ్గిపుల్లవుంది.

రామ—అయితే యిదిగో, నిన్ను తప్పుకుండా పెళ్ళాడతానం యీదీపం ఆర్చేస్తా న్నాను.

[రామపుంతులు దీపం ఆర్చి మీనాక్షిని కాగిలించుకొని యెత్తును]

రామ—యిలా యెత్తుకు తీసుకుపోతాను రావమ హేంద్రవరం.

[బ్రాహ్మవధాను చీకటిలో వచ్చి కఱ్ఱతో రామప్పంతులు కాళ్ళమీదకొట్టును.
మీనాక్షి కింద పడును.]

లు—బందిపోటు గాడిదుకొడకా!

రావ—చచ్చా(నా (వీధిలోకి వెంటురుంటూపోవును.)

లు—పో. ముందా నువ్వుకూడా నాయింట్లోంచి. (మీనాక్షిని పైకి తోసి తలుపు గడియ వేయును.)

రామ—అసిరిగా చంపేశాడా. కాబట్టికే కిరిపోయిందిరా.

అసి—(నివ్వకంగా) నయ్యానికెట్టింది తింటే యేకాతనిబాబూ? (గట్టిగా) కానేళ యిల్లు జొరబడితే, బుగత తన్నాడా?

రామ—మీనాక్షితో నువ్వు యింట్లోకి వెళ్ళిపో.

మీ—నుని యింట్లో అడుగుపెట్టకు. నాసరుకులు లేకపోతే పాములు రండి రాజమేం ద్రం పోదాం.

రామ—తలచినప్పుడేనా తాతకి పెళ్ళి?

మీ—మీయిష్టమొచ్చినప్పుడు పెళ్ళాడుదురుగాని, యింట్లోంచి లేవదీసుకొచ్చాడు గదా? యీ నేను మీతో ఉండవలసినదాన్నే; పంపండి.

రామ—వెళ్ళి కుదిరింది రోకలి తలకి చుట్టుకొమ్మన్నాట్ట! బళిమాలుకుంటాను యిప్పు టికి యింట్లోకి వెళ్ళిపో.

మీ—మరి యీజన్మలో యీయింట్లో అడుగుపెట్టకు.

రామ—అసిరిగా, మీనాక్షి వొక్కర్తా వుంటుంది. కాపాడి, బుగత తలుపు తీయ్య గానే లోనలికి తీసికెళ్ళు. (పరిగెత్తును. మీనాక్షి వెంటబడును.)

[రామప్పంతులు యింటియదట]

రామ—(తలుపుతట్టి) వేగిరం; వేగిరం తియ్యి.

మధుసవాణి—(తలుపు అవతలనుంచి) యేవెలా తొందర?

రామ—అగుచిటైడ వెంట తరువుతూంది.

మధు—చిటైడ కనపడగానే తలుపుతీస్తాను.

రామ—తలుపేనుకు, కూమంటే నీక్కనపడ్డం చూలాగ? నువు తలుపు తీసేలోగా నన్ను కాలేస్తుంది.

మధు—నాకంటేదీ?

రామ—కంటే, కంటే, అని తప్పిస్తున్నావేమిటి? నిలబడ్డపాటున నూరు కంటెలు కురిపిస్తాను.

మధు—మీనూరుకంటెలూ మీరు వుండగని, నానొక్కడకు నాకచ్చి మరీ ఇంట్లో అడుగుపెట్టండి.

రామ—రేపు పొగలుగాని కంటె యివ్వనన్నాడు బభ్రవధాన్లు?

మధు—రేపే యింట్లోకొత్తురుగాని, మించిపోయిందేమీ లేదు.

రామ—యింతట్లో చిట్టెడ మీదపడితే.

మధు—నకేకా? ఆకేకా?

రామ—సిల్లికి చెలగాటం. యలక్కి ప్రాణపోకటా!

[మీనాక్షి ప్రవేశించి, రామప్పంతులు చెక్కి పట్టుకొనును]

మీనా—దీపం ఆర్పి ప్రమాణం చేశావు. తప్పితే తల పగిలిపోతుంది.

రామ—పో ముండా!

మీ—మీకాగల పెళ్లాన్నిగదా యెక్కడికి పోతాను?

మధు—కాగల పెళ్ళావేటి?

మీ—నిన్ను వొదిలేసి, రాజుకుమార్తె తీసుకుపోయి పెళ్ళాడతా నన్నాడు దీప వార్షి ప్రమాణం చేశాడు - మరెలా తప్పుతాడు?

మధు—యీవిడేకా అనుచిట్టెడ?

రామ—ముండా, నాచెయ్యదిలే. యేనిన్ను నే పెళ్ళాడతానన్నానే? కలగన్నావా యేమిటి? (మీనాక్షిని విడిపించుకొనగా మీనాక్షి కిందపడును.)

మధు—ఆడదానిమీదా చెయిజేసుకుంటారు? యేమి పాపం! ఆబద్ధవాడకు అన్న మాట నిలబెట్టుకోండి. కులం తిక్కునా? రూపం తిక్కునా? ఆమె బ్రతుకు భ్రష్టు చెయ్యనే చేశారు, పెళ్లాడి తప్పు చెప్పుకోండి. ఆవిణ్ణి పెళ్ళాడి వొస్తేనే నేను తలుపు తీస్తాను;

మీ—పంతులు నన్ను కాగలించుకని యెత్తుకంటే నానాన్నచూసి, తన్ని, యిద్దర్నీ యింట్లోంచి తగిలేశాడు. నువ్వు హెడ్ కనిస్టేబుల్తో పోతున్నావు. నిన్నొదిలేసి నన్ను పెళ్ళాడతానని వొట్టేసుకున్నాడు. నన్ను లేవదీసుకొచ్చి, నన్ను పెళ్ళాడక తప్పుతుందా యేమిటి?

మధు—అవశ్యం పెళ్ళాడవలసిందే పెళ్ళాడకపోతే నువ్వుమాత్రం వూరుకుంటావా? దావా తెస్తావు - పంతులుగారికి దావాలంటే సరదానే.

రామ—మధురవాణీ - నీకు మతిపోతుంది - నాయంటికి నువ్వా యజమానివి? గొలుపు తియ్యి.

మధు—నిలవనిబడి కర్పూరం వెలిగించి మంగళహారతి పట్టెం తెస్తాను. (తలుపుదగ్గర నుంచి లోనికి వెళ్ళును)

రామ—(తలుపుసందులోనుంచి చూసి, తరవాత మీనాక్షిని ముద్దెటుకుని) యెంతవని చేశావు! దాంతో చెప్పేశావు! రిస్కంగా లేచిపోయి పెళ్ళి చేసుకోవాలి గాని ఆలరి చేసుకుంటే యలాగ?

మీ—యెప్పుడైనా అందరికీ తెలిసేగదా?

రామ—నామాట విని యిప్పుడు యింటికి వెళ్ళిపో.

మీ—యిహ మాయంటికి వెళ్ళను. యిదే మాయలు; మధురవాణి తలుపు తీస్తుంది; లోపలికి వెళ్ళదాం.

రామ—అయితే యిక్కడ వుండు యిప్పుడే వస్తాను. (కొన్ని అడుగులు వీధంట నడచి, నిలచి, నిజంగా మంగళహారతి తెస్తుంది కాబోలు పెంకెలంజ? అది ఆలుపు తియ్యకపోయినా, మీనాక్షి నన్ను వెతకడానికి బయల్దేరుతుంది.) తెల్లవార వచ్చింది - చెరువుక్రపోయి కాలక్యత్యాలు తీర్చుకుని అపైచర్య ఆలోచిద్దాం. రెండ్రోజులు పైకి వుడాయించానంటే, మళ్ళీ వొచ్చేసరికి శాంతఅలరి నడుకుంటుంది. తలుపుతీసినట్టు కానరాదు యవడిలు? యవరై యిది నన్ను అడ్డడానికి? ఆశ్చర్యం! (కొంతదూరం గా వీధిలో నిలబడి, దాసరివేషంతో శిష్యుడు చితార మీటి పొడును.)

చరణం. “యిల్లు యిల్లనియేవు । యిల్లు నాదనియేవు ।

నీయిల్లు యెక్కడే చిలుకా?

రామ—యిది నాయిల్లు కాదా?”

శిష్యుడు—“ఊరికి ఉత్తరాన । సమాదిపురములో । కట్టెయిల్లున్నదే చిలుకా॥”

రామ—వొల్లకాట్లోనా?

శిష్యుడు—పల్లవి. యెన్నాళ్ళు బ్రతికినా । యేమి సామ్రాజ్యమే ।

కొన్నాళ్ళకో రామచిలుకా?”

అనుపల్లవి. “మజ్జాళ్ళ బతుకునను । మురిసేవు త్రుళ్ళేవు !

మందుగతి కానవే చిలుకా?”

రామ—యేవంటి ఆపశకునం పాటా !

శిష్యుడు—“కట్టలే చుట్టాలు । కట్టెలే బంధువులు ।

కన్నతల్లెవ్వరే చిలుకా?”

రామ—చుట్టాలా? వొక్క ఆవుపురుంది, అది యెప్పుడూ నాగుమ్మంలో అడుగు పెట్టలేదు. యిప్పుడు యింటికి యజమానియెవరూ? తలుపవతల సానిలంజా ! తలు

పివతల సంసారి వెళ్ళవలంజానూ ; యిద్దరూ కలిసి యిట్లు చేరకుండా నన్ను శిగుల్తున్నారు.

శిష్యుడు—“నిన్ను మోసేయి వలగును ; వెంటిని పదికుండి!”

రామ—వెట్టిముండా పాటూ ! పోవాలి, గబగబ లో రో మానము నడచి, నిలుచుని యీతోవనే వొస్తున్నాడు కాబోయి అరుగో పాలు విసబడుతుంది?

పాట “నువ్వు కాకిపోయెదాక !

కావలందరుగాని !

కిడగలోలగొత్తురు !

వెంట వెవరూ గారు చిలుకా ॥

రామ—వెట్టిముండాపాటూ !

శిష్యుడు—పంతులుగానూ ! యిక్కడ న్నాగు?

రామ—అరుగుము లేనిపోలే పట్టుకుంటుంది. (చీకెగెర్తును.)

పంచమ స్వరాజ్యం

(వేదాంత కవిగారి సాంఘిక నాటకము)

ఇది సమస్త ధాత్రీవక్రానికి సంబంధించిన కిష్టసుఖాలను చూపిస్తుంది. మతాలన్నీ యెట్లా తలలెత్తి ప్రజాసంఘాల్ని యేనాదిరిగా తయారుచేస్తున్నవో విప్పి చెబుతుంది. జ్ఞానంగల మానవులంతా ఎంచేతి కోట్లుకు చస్తున్నారో నిర్మోహమాటంగా నిక్కచ్చిగా నిజాన్ని చూపిస్తుంది. తుట్టగడప విశ్వమానవకోటికి స్వరాజ్యసింహాసనము వేస్తుంది.

వెల రు 1—8—0

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ షిప్, రాజమండ్రి.

డా. వ్యాసు లక్ష్మణము - పద్మాంకము

౧-వ స్థలము : రామచంద్రపురం అగ్రహారం.

అగ్ని—బళ్ళదింపండి. బళ్ళదింపండి. సాయంబూ యేసుక్రీస్తు కావలసినంత రొడ్డు.

రామప్పంతులు... (తనలో) ఆరే! మరచితిని. యావేలేకదా వెళ్ళివాడు రావలసిన

అగ్ని — అబావధాను గారు మిమ్మల్ని పంపించారా యేమిటి ?

అగ్ని—పే:వోస్తున్నా సనియెదురుగా యవర్షి సంపదేదా? నా:పేరుఅగ్ని హోత్రావ
ధాను అంటారు.

అగ్ని—పెళ్ళిమాట మీకు తెలియదా యేమిషి?

అన్ని—మీదీవ్రాయకాదా? యేమిషంజి? మాపిల్లని బాబావధానుగారి కిస్తావు.

అగ్ని—తమరు హాస్యాలాడుతున్నారు - హాస్యాలకేం గాని, ప్రయత్నాలు యెలా జనుతున్నాయి దేమిపండి?

అగ్ని—అన్న గారూ - వాస్తవం అడుతున్నారు. న్యాయం కాదు, మనకి బావగారి వరసా యేమివండి?

అగ్ని—ప్రమాణం చెబుతోంది.

అగ్ని—అయ్యో! అయ్యో! యేవీఁదునంతం! రండీ, వెళ్ళి గాడిదకొడుపు యేవిఁ కలు విరగొడతాను.

రామ—నేను రానంటి. ఆగుంటూరు సెంట్రాల్ చెళ్ళవొద్దన్నానని నాతో చూట్టాడడం మానేశాడు. మీరు వెళ్ళిందీ. మీరు తిరిగి వచ్చిందా? యిక్కడే కూచుంటాను.

అగ్ని—ఆ గాడిదకొడుపు యింటికి నాకు తోవ తెలియదే?

శిష్యుడు—(చెరువుగట్టు యెక్కుతూ పాడును)

“తా నెవ్వరో తనవాడెవ్వరో?—చూయజీవికి తనువును తెగులూను గాకా!”

[రామప్పంతులు నిలబడి భయము కనబడుచును.]

అగ్ని—యేవిఁ అలా చూస్తున్నారు?

రామ—శవాన్ని మోసుకుపోయేవాట!

శిష్యుడు—“దినమూ, మరణమని తెలియుడీ”

రామ—(శిష్యునితో) వూరుకో! (అగ్ని హోత్రావధాన్లుతో) అన్నా ఓకానీ వుందా?

శిష్యుడు—మిమ్ముల్ని తీసుకురమ్మంది.

రామ—వచ్చా నేనొస్తుందా యేవిఁటి?

శిష్యుడు—కంటే పోతే పోయింది, రమ్మంది.

రామ—బతికాను.

అగ్ని—చావడం యెందుకు; బతకడం యెందుకు?

రామ—అది వేరేకథ.

శిష్యుడు—చిట్టిపులి పిల్లని తండ్రిచ్చి వంటకి తీసుకుపోయినాడట.

అగ్ని—యీవూళ్ళోకి పుల్లొస్తాయా యేవిషి?

రామ—విరగడైపోయింది (శిష్యునితో) ఇంద రూపాయి (శిష్యుడు తీసుకుని) బానుణి బాబూ!

(పాడును) “చిత్తా స్వాతివాన, జోడించి కురియగ”

అగ్ని—యేవిఁటి వెధవపాట? వూరుకుంటావా వూరుకోవా? నీకు రూపాయి చాల దురా గుంటకక్కగట్టా?

శిష్యుడు—తమరు దయచెయ్యరా బాబూ?

అగ్ని—నేనివ్వను. అన్నా, తోవ యవరు చూపిస్తారు.

రామ—(శిష్యుడితో) నీకు అబ్రావధాన్లు ఇల్లు తెలుసునూ.

శిష్యుడు—తెలుసును. తండ్రీ.

రామ—అవుధాన్లు గారు ఓ కానిడబ్బిస్తారు. ఇల్లు చూపించు.

శిష్యుడు—ముండ్లనే గాని చూపించను.

అగ్ని—యింద - యేడు.

[శిష్యుడు ముందూ, అగ్ని హోత్రావధాన్లు వెనక కూర్చుంటూ వెళ్లిన తరువాత
శిష్యుడు పాడును]

శిష్యుడు—“సీతాబికా యేల నీయబుకా?”

అగ్ని—యలకేంటి నీశ్రాద్ధం?

శిష్యుడు—యలక్కాదు పిల్లి

(పాడును) “పిల్లన్న తెయి శక్తావంగనూ । యలక లేనాగట్టి నున్నంగనూ”

అగ్ని—యేవిటి?

శిష్యుడు—“మేకపిల్లత్రెండు మేళాంగట్టుకుని । మేరంగిత్తిరాని కెళ్ళంగనూ॥”

అగ్ని—యేవిటి నీశ్రాద్ధంపాట !

శిష్యుడు—“నొండాను సేస్తూడు, దొనిగట్టుబట్టుకుని । తోటమల్లీ పువ్వు లేరంగనూ!!

అగ్ని—పాడావంటే శంతాను.

శిష్యుడు—అయితే నీకు మరి యిల్లు చూపించను.

అగ్ని—పాడగట్టా - (కొట్టబోవును)

శిష్యుడు—(తప్పించుకు పారిపోతూ) “గట్టుకిందా నున్న । పండాను సేస్తూడు - మరి గబుకూ । మరిగబుకూ॥”

(నిష్క్రమించును.)

అగ్ని—వీడిశ్రాద్ధం చెటుకింద బెట్టా । తోవ యిటా? ఆటా?

(తెర దించవలెను)

౨-వ స్థలము : చెఱువుగట్టు తోట.

[అగ్ని హోత్రావధాన్లు, రామప్పంతులు, వెంకమ్మ, యితరులు]

అగ్ని—గాడిదకొడుకుని మాచెడ్డచెబ్బలు కొట్టేశాను. ఏనుగులూ, గుడ్డాలూ, వీడిశ్రాద్ధంమీదికి ! తోవఖర్చయినా వోగ గమ్మిడీ ఇవ్వడమ.

వెంకమ్మ—మనప్రాగుబ్బం నేన్నోచిన నోవులు ఇలాఉండగా, మరోలా యలా అవుతుంది? యీసమ్మంధం వొద్దని పోరిలే వినారూ? నేను భయపడుతూనే ఉన్నాను. బయలుదేరటవ్వకుండా పిల్లి యెదురుగుండా వచ్చింది.

అగ్ని—పింజారీ ! పూరుకో - ఆడముండలకేం తెలుసును? అన్నగారూ, క్రిమినల్ కేసు తనదానికి అవకాశంఉంటుందా? మాదగ్గిర అయ్యవారుపికాయనఉన్నారు. ఆయనకి లాబోగట్టా మాబాగా తెలుసును. ఆయన్నికూడా సలహాచేదాం.

రామ—కోర్కెవ్యవహారాల్లో ఆసీదిన మీకు ఒకాడు సలహా యివ్వడందీ? నా జూని గనక సాత్త్వం గీత్యం వేవడానికి నేను సాయంచేస్తున్నానుగానీ, అయ్యవార్లు గియ్యవార్లు మీకూ నాకూ సలహాచెప్పేహాటివాళ్ళా? గుంటక్కక్కట్లు రెండు ఇంగిలీషుముక్కలు చదువుకున్నాను గనక ముక్కలన్న ముక్కార్థం ఆని తరుమలు మట్టుకు చేస్తారు; కాని యేడయినా యెత్తు యెత్తావంటే, తమలాంటియోధులు యెత్తాలి. నాలాంటి నియోగపాదు నడిపించాలి. క్రిమినలుట జవకాళం ఉండా ఆని అడుగుతా రేవంటి? మీరు తెలియదా యేడంటి! యెట్లుపై నులభసాధ్యంగా మూడునాలుగువేలు డాపేజిగూడా సికిల్లో లాగేస్తారు.

అగ్ని—అదే, నా ఆలోచన.

రామ—తీరిపాయె; మళ్ళీ సలహా వేపుడది. వెంటనే వెళ్ళి ముక్కు తగిలించేదాం. ఖర్చులికి సామ్యపట్టుకుని బయలుదేరండి.

అగ్ని—నా దగ్గర దమ్మిడిలేదు; యేమిసాధనం? యీ గాడిదకొడుకు మాపాయ లిస్తాడని నమ్మి, నేనేమీ లేలేదు.

రామ—ఇంటికి వెళ్ళి లక్కపట్టుకు వొచ్చేటప్పటికి పుణ్యకాలం మించిపోతుంది. “శుభస్య శీఘ్రం” అన్నాడు, మీ ఆలోచనేవంటి?

అగ్ని—ఇదేవో అయితే నేనాని ఇంటి మొహం చూసేదిలేదు. మా అమ్మి సరుకేదైనా యీవూళ్ళో తాకెట్టు పెడదాం.

రామ—అయితే పట్టుకురండి, పోలికెట్టిదగ్గర తాకెట్టు పెడదాం; పోలికెట్టినిమనం కొంచెం మంచిచెనుకోవటం అవశ్యకం. మీరు బుభావధాన్లుని కొట్టినప్పుడు పోలికెట్టి ఉన్నాడుగనక, బుభావధాన్లు మీమీద ఛాదీచేసినప్పుడు, పోలికెట్టిని తప్పకుండా సాత్త్వం వేస్తాడు. కెట్టిని మనం విడతీయ్యడం జరూరు. యేవంటారు?

అగ్ని—మీ సలహా మాబాగా ఉంది. నాకూ అదే భయవేస్తూంది.

రామ—చూశారా, ప్రతివాడికీ సలహా చెప్పడం చాతౌతుందండీ? అందులో యీ యింగిలీషు చదువుకున్న అయ్యనాల్లని సలహా అడిగితే, కేసులే వేవొద్దంటారు. దొంగసాక్షులు లేవొద్దంటారు. వాళ్ళసా మ్మెంపోయింది? యేమలకూడూ లేకపోలే కేసులు గెలవడం యలా?

అగ్ని—మా అయ్యవారుమట్టుకు మంచిబుద్ధిమంతుడూ తెలివైనవాడూ నండి. కోర్కె వ్యవహారాలలో అతనికి తెలియనిసంగతి లేదండి. అంత బుద్ధిమంతుణ్ణి నేను యెక్కడ చూడలేదు. ఆయన్ని చూస్తే మీరలాగే అంటారు.

రామ—యెంతబుద్ధిమంతుడైనా మీకోహరు సలహా చెప్పేవాడున్నాడందీ? చెవులో

మహామాటమిఅయ్యవారు గిరిశంగాడు కాడండీ? నాడు బుబ్బావధాను పింతలి
కొడుకుగదా? మీకావాడు, యీకేసుల్లో సరైన సలహా చెబితాడు?

అగ్ని—అవునండోయి!

రామ—విశ్వాగపాణి—నామాట కొంచెం ఖాతరీ చెయ్యండి. గనక, ఆఅయ్యవార్ని
తోడిచ్చి పిల్లల్ని యింటికి పంపించెయ్యండి. యెక్కయెకిని మనం తక్షణం వెళ్లి
పోయి బుబ్బావధానులన్న ముందు ముక్క తగిలించెయ్యాలి, యేవో ఓకబురు
వేగిరిని చట్టుకుంటే.

అగ్ని—యేడీ, అమ్మని యిలా పిలువు.

వెంకమ్మ—అమ్మేని చెప్తా? బద్దకించి బండిలో పడుకుందెకాబోలు. పిలువమ్మా.

అగ్ని—మనకి దామేజీ దిట్టంకా వొస్తుందా?

రామ—వొస్తునంటే అలాగి యిలా గానా?

ఓకడు—అమ్మన్న గారిబండీ.యెక్కడాగనపడదు; బండీ వెనకనడిపోయిందికాబోలు

వెంకమ్మ—అడుగో అబ్బిఉన్నాడో? వీడెలా వచ్చాడు? అబ్బీ నువ్వు అక్కయ్య
బండిలో కూచోలేదురా?

వెంకటేశం—లేదు. నేను యేనుగెక్కేను.

అగ్ని—దొంగ గాడిదకొడకా అయ్యవారేదా?

వెంకటేశం—యెక్కడా కనపడ్డు.

అగ్ని—గుఱ్ఱంవచ్చిందా? గుఱ్ఱపాడేడీ?

వెంకటేశం—గుఱ్ఱపాడు చెప్పాడు—

అగ్ని—యేవిల్లూ, వెనవా, చెప్పాడూ?

వెంకటేశం—చుట్టరూ—రాత్రి—

అగ్ని—నోటంట మాట పెట్టే?

వెంకటేశం—గుఱ్ఱం దిగి—బండీయెక్కట్ట.

వెంకమ్మ—అయ్యో దాన్ని లేవదీసుకు పోలేదుగదా?

దగ్గిరున్నవారు—ఆ! ఆ!

వెంకమ్మ—కొంప ములిగిపోయింది. మరేవింటి!

[చలికిల బడును]

అగ్ని—(కోపముచేత వణకుచు) అయ్యవారు పక్షిరుముండని లేవదీసుకు పోయాడూ?
నగలపెట్టె? నాకోర్టుకాగితాలో!

వెంకటేశం—అక్కయ్యపెట్టో నాపుస్తకాలు కూడా పెట్టాను.

అగ్ని—దొంగగాడిదెకొడకా! నువ్వే వాణి యింట్లో పెట్టావు. రవంత ఆచోకి తెలిసిందికాదు దొంగవెళ్ళవని చంపేసిపోదును. గాడిదెకొడుకును అమాంతంగా పాతి పెట్టేదును.

రామ—(ద్వీరకు వచ్చి) అయ్యవారు మహాదొడ్డవాడని చెప్పారే? యేమి యెత్తుకు పోయినాడేమిటండి?

అగ్ని—యేమియెత్తుకుపోయినాడా? నీకాదం యెత్తుకుపోయినాడు. పక్షిరుముండని యెత్తుకుపోయినాడు, యీ గాడిదెకొడుకు యింగిలీషు చదువు కొంప ముంచింది. (వెంకటేశం జాతుపట్టుకుని కొట్టబోవుచుండగా తెర దించవలెను)

3-వ స్థలము : విశాఖపట్టణములో మధురవాణి బస యెడటివిధి.

[రామవృంతులు, అగ్నిహోత్రాపధాన్లు ప్రవేశింతురు]

అగ్ని—మనం పోలీస్ కెటింగింగ్ బదులైచ్చిన రూపాయన్నీ అయిపోయినాయి. యెప్పుటికీ ఖర్చులు ఖర్చులే అంచారు; నాదగ్గర వకచమ్మిడిలేదు.

రామ—ఖర్చుకాదీ కార్యాలవుతాయటయ్యా? మీకడియం యెక్కడైనా తాకట్టు పెట్టండి.

అగ్ని—యీవూళ్ళో మనం యెరిగినవాళ్ళెవరున్నారు?

రామ—రండి మధురవాణిదగ్గర తాకట్టు పెడదాం.

అగ్ని—చేసేవి నాకున్నానాలూ, దూరేవి దొమ్మరికొంపలూ అని, జటాంత స్వాధ్యాయని నన్ను ముండలిశ్శకి తీసుకువెళ్తావయ్యా?

రామ—మరి యెకొంపలూ తిరిక్కపోతే శేసులు గెలవడం యెలాగ? అది అంబరు ముండలాంటిది ఆనుకున్నారా యేమిటి? సరిపాచివంటిది. ఏనా మీకు రావడం ఇష్టం లేకపోతే నాచేతి కివ్వండి. నేనే తాకట్టుకెట్టి సాము తీసుకొస్తాను.

అగ్ని—అలాక్కాదు; నేను కూడా వస్తాను.

రామ—యేదీ కడియం ఇలాగివ్వండి.

అగ్ని—యిది మాతాతగార్నాటిది. ఇది యివ్వడమంటే నాకేమీ యిష్టం లేకుండా వుండి. డబ్బు వూరికే ఖర్చుపెట్టించేస్తున్నా; మీకు వుదిర్చిన వకీలు తగినవాడు కాడవ; యింగ్లీషూరారు ఏమీరాదు.

రామ—అయినాంటిచెయ్యి యాజిల్లాలో లేకు. ఆయన్ని చూస్తే డిప్టీ కలెక్టరుగారికి ప్రాణం. ఇంతికి మీరేదో పట్టుదల మనుష్యులనుకున్నాను గాని; మొదటన్న వుత్సాహా మీకు యివ్వడం లేదు. మీకు డబ్బు ఖర్చుపెట్టడం యిష్టం లేకపోతే నాసేపాయెను. “యావత్తెయం, తావద్వాఖ్యానం” అన్నాడు. మరి నాకు శల విప్పించెయ్యండి.

అగ్ని—(ఆలోచించి) అయితే తాకట్టుపెట్టండి. (అని నిమగ్నముగా కడియము తీసి యిచ్చును.)

రామ—(తనచేత నెక్కించుచు) యీకేసుల్లో యిలాగా శ్రమపడు చున్నానుకదా? నాకోక దమ్మిడీ అయినా యిచ్చారుకారుగదా?

అగ్ని—అయితే నాకడియం వుండాయిస్తావా యేమిషీ?

రామ—నేను మీరు యెలాంటి వకీల్ని కుదిర్చాను! ఆయన మీవిషయమై యెంత శ్రమపడుతున్నాడు! ఇదుగో ఆయన వస్తున్నాడు.

[నాయడు ప్రవేశించును]

రామ—(తనలో) యేమిటి చెప్పా వీడు మధురవాణిబస పెరటిదొడ్డివేపునుంచి వస్తున్నాడు? వీడుకూడా మధురవాణిని మరీగాడా యేమిటి? వీణ్ణి యీ కేసులోనుంచి తప్పించివ్వాలి.

నాయుడు—యేమిటి? ముప్పంతులన్నా మిగతాఫీజు యిప్పించారుకారుగదా?

అగ్ని—మీరు రాగిన డిఫెన్సు బాగుందికదాని భుక్తగారి న్నారము.

నాయుడు—ఎవడా అన్నవాడు? గుడుపిక్కిచేస్తాను. రామప్పంతులన్న గారూ మాకూ రండి. డిఫెన్సు యెంత జాగ్రత్తగా తయార్చేశావ్. నాదగ్గర హైకోర్టుక్కుడా క్లయింట్లు కానుకుంటుంటారు. యాకళ్ళు కేసుగా యేమిటి? నే చెప్పినట్లలా పార్సినడిస్తే నేపట్టికలు పోండికన్నమాట యెన్నమా లేదు. యాడిఫెన్సు చిత్త గించండి. (చంకలోని రుమాల్ తుడిచి తీసి వెళ్ళి అందులో ఒక కాగితము తీసి చదువును.)

“ఫిర్యాద్ చేప్పిన సంగతులు యవత్తూ అబద్ధంకాని యెంతమాత్రం నిజంకావు” చూశారా అవక్కమాటతోటే ఫిర్యాదీవాదం అంతా పడిపోతుంది. “ఫిర్యాదీ నామీద గిట్టక దురుదేశంలో కూహకంచేసి కేసు తెచ్చినాడు కాని యిందులో యంతమాత్రం నిజంలేదు.”

రామ—డిఫెన్సుగాటలేండికాని ఉపధాన్లు గారు ప్రెసాలేదంటున్నారు.

నాయుడు—ప్రెసా లేకపోతే పశిలా జరుగుతుంది?

రామ—ఒకసంగతి మనవిచేస్తాను యిలారండి. (రామప్పంతులు, నాయుడు వేరుగా డాటలాడుదురు.)

రామ—నాయుడు గారూ మీపక లీ యాయన కేమీ సమాధానం లేదు. నేయెంత చెప్పినా వినక భీమారావుపంతులు గారికి వకాల్తీ యిచ్చాడు. మీకు యింగ్లీష్ రాదనీ, లా రాదనీ, యెనడో దుర్బోధ చేశాడు.

నాయడు—స్వామి దొరగార్ని మెప్పించిన ముండాకొడుకుని నాకు లా రాకపోతే యీగుంటవెధవలకుబోయి లావస్తుంది, పాస్ పేసని రెండు యింగ్లీషు ముక్కలు మాట్లాడడంతోనే సరా ఏమిటి? అందులో మనకట్టలకరుగారికి ఇంగ్లీషు వకీలంటే కోపం. అందులో బ్రాహ్మణంలే మరిసి. ఆహుతి అందుకీ బోధపర్చండి.

రామ—మరి కార్యం లేదండి. నేయెంతో దూరం చెప్పాను; తిక్కముండాకొడుకు విన్నాడు కాదు.

నాయడు—అయితే నన్నిలాగు అమర్యాద చేస్తారా? యీ బ్రాహ్మణి యోగ్యత యిప్పుడే కలకరుగారిబసకు వెళ్ళి మనపచేస్తాను.

(తెర దించవలెను)

ర-వ స్థానము : లుభావధాన్లు బస.

లుభావధాన్లు—(ప్రవేశించి) ఏమి నున్నది వచ్చింది! నాఅంత దురదృష్టవంతుడు లోకంలో యవడూ లేడు. ఏన్నాడీకని కాగానే కాశీకి బయల్దేరిపోవలసింది. బుద్ధితక్కువననిచేశాను. ఇలా రాశివుండగా యెలా తప్పతుంది. సౌజన్యరావు పంతులు దేవుడు. ఆయన లాంటివాళ్ళు ఉండబట్టి వస్త్రాలు కురుస్తున్నాయి. ఆయన శలవిచ్చినట్టు తప్పంతా నాయనూ ఉంచుకుని కథిని నిందించడం వెంటాడు? ఇంత డబ్బుడిన్నీ, డబ్బుకి లోభపడి ఒక్కగా వొక్క కూతుర్ని ముసలివాడికి అమ్మారు. నాజీవానికి ఉనురుమంటూ అది కాని తిరుగులు తిరిగిందంటే దాని తప్పా? బుద్ధితక్కువ వెధవని, ముసలితనంలో నాకు వెళ్ళేం? దొంగముండా కొడుకుని తెలిసిన్నీ ఆరామప్పంతుల్ని నేన్నన్నుడవేమి? ఆమాయగుంట పారిపోవడవేమి? కంటెకి, ఆలలరేమి? ఆయినిసిపికటరు కూనీ చేశావని మమ్మల్ని సల పెట్టవేంటి? అంతా ఘోరకలి; కలి నిండిపోతూంది. ఒక్క సౌజన్యరావుపంతులు సజ్జనంధుడు నాకు కనపడుతున్నాడు. కడవంతా వకీళ్ళూ, పోలీసులూ, పచ్చిదొంగలు—ఆయనచక్రం అడ్డువేసి మమ్మల్ని యీఆపదలోంచి తప్పించారంటే కాశీవాసం పోతాం—ఏమిచిత్రాలు వెధవలకి మతంకట్టారట! యన్నడూ వినలేదు. అమ్మనివెళ్ళి ఆమతం చూడమంటాను. దానికి ఇవ్వుం కలిగించా, దానికి కావలసిన డబ్బుయిస్తాను. ఆమతంలో ఉంటుంది లేవంటే, నాతోపాటు కాశీ వాసం.

[రామప్పంతులు ప్రకీర్తించును]

బ—కంటెగింటె అని ప్రశంసించి కాగ్యంలేదు.

రామ—అకంటె మాట ప్రశంసించడానికి రాలేదు. మావాఁ. అకంటె మధురవాణిది. మీరెరుగరా? అదీ మీరూ యేంజేసుకుంటారో నాకేం కావాలి? కంటె సిగ కోసిరిగాని, మీరు ఓగొప్ప సాయుధ చెయ్యడానికి వచ్చాను. మీఅవస్థ చూస్తే నాగుండె నీరై పోతుంది.

బ—మహాప్రభో! నిశ్చ పదివేల నమస్కారాలు. యిక యీ పక్షిరుచెధవని వదిలెయ్యి.
“రామనామ తారకం ।

భక్తిముక్తిదాయకం । జానకీమనో” —

రామ—రామ! రామ! యంతమాట అంటివయ్యా! మీరు ఆపదలో నుండి విరక్తిచేత యేమిమాటలన్నా అవి వడి, పనిచెయ్యడం నాకు విధి. చెప్పేమాట చెబినిబెట్టండి. ముందూ వెనకూ చూడడానికి యిహా టైములేదు. వ్యవహారం అంతా నూత్నంగా పొత్తు పరుచుకు వచ్చాను. రెండు సంచలతో, కూనీకేసంతా మంచు కొడిపోయి నట్టు విడిపోతుంది. ఒక్క యినస్పెక్టరుతో కుదరలేదు. డిప్టీకలక్టరికి కూడా చెయ్యి తడిచెయ్యాలి. మీదగ్గర యిప్పుడు సామ్రాజ్య లేదంటిరా, ఒకచోట వ్యవహారం కూడా పొత్తు పర్చాను. ప్రాంసినోటుమీది యెన్ని రూపాయలు కావలెస్తే అన్ని రూపాయలెస్తాను.

బ—నేను వకదమ్మిడీ యిప్పుడు. “రామనామ తారకం భక్తిముక్తి దాయకం । జానకీ మనోహరం । సర్వలోక హయకం ॥”

రామ—నామాట విను. యెంతో ప్రయాసంమీది యీ ఖుట్టం కుదిర్చాను. తానీల్దారు మీదగ్గర లంచం పుచ్చునని కూనీకేను కామాపుచేశాడని, యినస్పెక్టరు, డిప్టీకలక్టరికి గట్టిగా బోధపర్చాడు. కలక్టరునలసామీద యినస్పెక్టరు చాలా పట్టుదలగా పనిచేసి. సాత్త్వం అంతా చేడిచేశాడు. కేను రుజువైనట్టాయనా యావౌతుందో ఆలోచించుకోండి.

బ—నీ కెందుకు నాయేడుపు?

రామ—డిప్టీకలక్టరు బ్రహ్మద్వేషి-తానీల్దారు తాడు ముందు తెగుతుంది. పరవాతో మిస్ట్రీ, మీనాక్షినీ కమ్మెంటు కట్టెస్తాడు-పురి సిద్ధం నాకూ యినస్పెక్టరికి వుండేస్తే హంచేత యీ ఖట్టానికి వొప్పించాను. గనక నామాటాకి చెప్పి యీ ఆడు తప్పించుకొండి.

బ—నన్ను బంధపెట్టక నీమనాన్న సుప్రస్థ పోదూ. “రామనామ తారకం । భక్తి ముక్తిదాయకం ॥”

రామ—నీ అంత కష్టపట్టకుట్టి యెక్కడా నేను చూడలేదు. ఏమటలే! పైచాడివిషసిల్లి, కడుపునకన్న మినాక్షికి వురిసిద్ధం అయితే, ముండా దబ్బక ముందు నెనకా చూస్తావు! తలచుకుంటే నావ్యవహారం కదిలిపోతూంది.

[సౌమిన్యంగా వుపంతులు ప్రవేశించుచు]

రామ—తమరుధర్మస్వరూపులుబుభూషధాన్లుగారియందు ఆకారమున దయచేత యీ కేసులో పనిచేస్తున్నారు. కేసుంతా వట్టి ఆన్యాయమంది. పిక్కి పిస్తరైనా విజం లేదు. శలవైతే గట్టి డిఫెన్సు సాక్ష్యం—

సౌజ—నీసంగతి నాకు తెలుసును ఆవతలకి నడువు.

రామ—తమరు యోగ్యులూ గొప్పకానూ అయినా, మీ పనిప్రయోగములు—

సౌజ—నడువు.

[రామపుంతులు నిష్క్రమించుచు]

సౌజ—ఈడొల్బాజీని తిరిగి యెందుకు రానిచ్చారూ?

బుభూ—పోవ్వంటే పోతు బాబూ!

సౌజ—యేవొచ్చాడు?

బు—యిననవికటరీ డిప్టికలకటరికి లంచం యివ్వంటాడు.

సౌజ—డిప్టికలకటరుగారు లంచం పుచ్చుకొరు. ఆయన నాకు స్నేహితులు; నాకుతెలుసును. లంచాలూ సంచాలూ మీరు యిచ్చినట్టుయితే, మీకేసులో నేను పని చెయ్యను.

బు—తమశలవు తప్పి నడుస్తే చెప్పుచ్చుకు కొట్టండి. నాకు భగవంతుడిలాగ తమరు దొరికారు. “పాలను ముంచినా మీరే నీళ్ళను ముంచినా మీరే” అని విమ్మల్నే నమ్మి ఉన్నాను.

సౌజ—మీరు నేరం చెయ్యలేదని నాకు పూర్తితయిన నమ్మకంవుంది. నిజంకనుక్కొడానికి చాలాప్రయత్నం చేస్తున్నానుగాని ఆగుంటూరికాస్తల్లు యెవడో భేదించలేకుండావున్నాను. మీరు జ్ఞాపకం మీద చెప్పిన కవారా గుంటూరు వ్రాసి పంపించాను. అక్కడ అలాటి మనిషి యెవడూలేదని జవాబు వచ్చింది.

బు—అదేమాయోబాబూ! మీసామువల్ల యీగండం గడిచి, నాపిల్లా నేనూ యీ ఆపదలోంచి తేలితే, నాడబ్బంతా, మీపాదాలదగ్గర కాఖలుచేసి కాశీ పోతాను.

సౌజ—మీడబ్బు నా కక్కరలేదని మీతో మొదటే చెప్పాను నేచెప్పిన మాటలు మీకు సచ్చి ముసలివాళ్ళు పెళ్ళాడకూడదనీ, కన్యాశుల్కం తప్పనీ, యిప్పటికైనా మీకు నమ్మకం కలిగితే, యిలాంటి దురాచారాలు మార్చడానికి రాజమ

“హేమనగరంలో వక భవుండు. ఆ భవి కొంచెనో గొప్పో మీకు తోచిన దబ్బు
యివ్వండి. వీరతువులమఠానికి మీదిల్లా పంపడం నాసలహా.

బ—తమచిత్తం, తమబలపు, చేసినతప్పులు తప్పులని శిష్యాల్ని పట్టిపోయింది. బుద్ధి
వచ్చింది బాబూ.

సో—ఆగుంటూరుకా న్నట్లకి పరవటజేశవు యాసవుండేదా? బాగాజ్ఞాపకం చేమకు
చెప్పండి.

బ—(అలోచించి) లేదండి.

సో—బాగా జ్ఞాపకం తెచ్చుకోండి.

బ—లేదండి.

(తెర దించవలెను.)

౫-వ స్థలము: విశాఖపట్టణములో

[మధురవాణి యింటి యెడటి వీధికొనను కరటకశాస్త్రీ, శిష్యుడూ ప్రవేశింతురు]

కరట—నువ్వు ఆకంటె నెత్తిని కొట్టకుండా లేచి రావడంమంచి, యీ ముప్పంతా
వచ్చినట్లు కనబడుతుంది.

శిష్యుడు—మధురవాణికంటె మధురవాణికి ఇవ్వడం తప్పాలండి?

కరట—తప్పుకాదా? నువ్వుయిచ్చావని, మరి అది వొప్పకుండా? తే, ధగిడికేకంటె
తెస్తావా చస్తావా? అని రావప్పంతుల్ని పీక పిండెట్టింది. దానిబాధ పడలేక,
ఆరావప్పంతులు కూనీకేసని యెత్తుమెత్తాడు. ఆముసలాడికి శిక్ష అయిపోయిం
దంటే, బ్రహ్మహత్య నామెడకి చుట్టుపంటుంది. నువ్వు అంటూ ఆకంటె వాళ్ళ
యింటి వొడితేస్తే, నాకు యీచిక్క లేకపోవునుగదా?

శిష్యుడు—వెధవముండని గూబగడలేస్తుంటే కంటెగింటె జ్ఞాపకం వస్తుందండి?
చెయికరచిపెట్టెతీసి, మొహురు అంకించుకుని, చెగుని గొడగెంతాను. పజ్యండు
వొందలు మీరు పట్రాగా, నాకు పెల్లెలోపెట్టిక కంటె నేను తెచ్చాననా, తప్పు
పట్టుతున్నాను? ఆకంటెఅయినా దక్కిందా? చూస్తూనేమధురవాణి లాక్కుంది.

కరట—నేను హాస్యగాణే గాని, యీకూనీ గడబిడతో నాహాస్యవంతా అణగిపో
యింది. గనక యిక హాస్యం మాను నేను తీసుకున్న రూపాయలు లుబ్ధావధాన్లుకి
యెప్పటికైనా పంపించడానికే తలచాను. అంతేగాని అపహరిద్దామని అనుకో
లేదు. మధురవాణిని యెల్లాగై నా లయలేసి, కంటె యెరువు పుచ్చుకుని, ఆకంటె

యిరూపాయలూ, బంగళాల్లో వున్నాను; పంపించేస్తే, మాన నిజంకాదని పోల్చుకుంటారు. నాకు యీ బంగళాల్లో పెట్టిపోతుంది.

శిష్యుడు—మీ నేస్తున్న సాజన్యారావుపంతులు గారితో నిజం చెప్పేయ్యరాదా అంది.

కరట—నెట్టి దుదిరింది. కోకిలి తిరికి చుట్టుకున్నట్టు! ఇంకాటికి నెంచగో పోలీసుకల్లి

కూర గాయలు పుప్పుపంటే, జుల్మానా వేశాట్టు; సాజన్యారావుపంతులు అలాటి

వాడు. ఆయనతో మనః పున్నమాట చెప్పావంటే, ఆయన నిజం కోర్టుగో

చెప్పేస్తాడు. అపైని బుద్ధావధానము మీకవురే మనసీకీ తగులుకుంటుంది.

శిష్యుడు—“మన” అంటున్నా రేవితీ?

కరట—మాట పొరపాటురా, రావప్పంతులు పూరికి వెళ్ళినమాట నిజమేనా?

శిష్యుడు—నిజమే.

కరట—వాడికంట పడ్డావంటే—

శిష్యుడు—పడితే?

కరట—నురెంటేదు. మధురవాణిగాని కంటే మనకి యెరువు యివ్వడానికి వొన్నకుం

టే అంజనేయస్వామికి పనిశేర్లు నెయ్యి దీపారాధన చేస్తాను.

శిష్యుడు—కడుపులోనికి వెళ్ళవలసిన నెయ్యి కాలెయ్యడం నాకేవీం యిష్టం లేదు.

అమృతగుండీ మొక్కుకోండి.

కరట—హాస్యంచాలించు బెడిసిగొడుతుంది.

(నిష్క్రమింతురు)

౬-వ స్థలము : మధురవాణిబసలో గది

[మధురవాణి కుర్చీమీద కూచుని యుండును. కరటకశాస్త్రులు, శిష్యుడూ,

[ప్రవేశింతురు. మధురవాణి నిఁ బడును.]

మధు—గురువు గారికి పదివేల పండాలు; శిష్యుడికొక చిన్న ముద్దు. (శిష్యుని ముద్దు బెట్టుకొనును.)

కరట—నీ పుణ్యం వుంటుంది. నాలుగుణ్ణి చెడగొట్టకు.

మధు—అల్లుడెవరు?

కరట—ఊపిల్లని యితగాడికి యిచ్చి కన్యాదానం చేస్తాను.

మధు—తెయిలునుంచి పచ్చినతరవాత పెళ్ళా? లేక, పెళ్ళిచేసుకుని, నురీ మత

ప్రవేశవా?

శిష్యుడు—జయిలేవెటండోయి?

కరట—వొట్టి నే హాస్యానికంటూంది.

మధు—పాపం ఆపనిపిల్లవాడికి ఉన్న నిజస్థితి చెప్పండి తనవాళ్ళని వెళ్ళి చూసేనా వస్తాడు.

శిష్యుడు—(కరటకశాస్త్రితో) కొంచెముంచానో?

మధు—ముంచడం అంటే ఆలాగా యిలాగానా?

కరట—నీపుణ్యంవుంటుంది హాస్యం చాలించు. లేకపోతే వట్టివాళ్ళకి పెద్దలయిండు భక్తి చెడుతుంది.

శిష్యుడు—నేనేం తప్పుచేశాను? గురువు గారు చెప్పినవనిచేశాను. అతప్పువోపూబ ఆయండే.

మధు—యవరేమి చేసితిరో, నాకు తెలియదుగాని, మీయిద్దరికోసం హెడ్ కనిస్టేబు గాలిస్తున్నాడు. దొంగగానే మకప్రవేశం చేస్తాడట యీ మాటమట్టుకు నాకు రూఢిగా తెలుసును.

శిష్యుడు—యిదేనా మీరు నాకు చేస్తానన్న వెళ్ళి?

కరట—యేమైనా జట్టినస్తే, నీప్రాణానికి నాప్రాణం అడ్డువెళ్ళనటా?

మధు—వొస్తే జట్టి గురుశిష్యులకు యిద్దరికీ వొక్కచూరే వస్తుందిగాని, ఒకరికి రావడం ఒకరు అడ్డుపడడం అన్నమాట వుండబోదు. యెప్పుడైనా మీయిద్దరి ప్రాణాలకీ నేను కనికరించి, అడ్డుపడాలిగాని, వరియవడికి సాధ్యం కాదనుకుంటాను.

శిష్యుడు—మాగురువుగారి మాటకేం; ఆయన పెద్దవారు; యేవోచ్చినా సర్దుకోగలరు. నేను పాపం పుణ్యం యెరగని సనిపిల్లవాణ్ణి. నాప్రాణానికి నీప్రాణం అడ్డువేశావంటే తీర్తి వుండిపోతుంది.

మధు—నీగురువుని వొదిలేసి నాదగ్గర శిష్యురికం చేస్తావా?

శిష్యుడు—యిదిగో—యీనిమిషం వొదిలేస్తాను. (బుగ్గలు గాలితో పూరించి పిడికిళ్ళతో తట్టిగురువుతో) మీసేస్తం యీవేళతో సరి మరి ఆడవేషం యీజన్మలో వెయ్యను.

మధు—నాటకంలో కూడా వెయ్యవా?

శిష్యుడు—మరి నాటకం గీటకం నాకొద్దు.

మధు—నాదగ్గర శిష్యురికం అంటే యేవేం జెయ్యాలో తెలుసునా?

శిష్యుడు—నీళ్ళునోడుతాను. పంటచేస్తాను. బట్టలుతుకుతాను, గాని బ్రాహ్మణిగదా. కాళ్ళు పట్టమనవుగద.

మధు—(వీరగబడి నవ్వి) యిదా నీగురువుదగ్గర చేసే శిష్యురికం?

శిష్యు—మరిచిపోయినాను. చిడప్పక్కలు కూడా గోపతాను.

మధు—(నవ్వి) పెంకా?

శిష్యు—యేనాఖరీ చెయ్యమంటే ఆనాఖరీ చేస్తాను.

మధు—చన్న ముద్దెట్టుకొమ్మన్న పూడల్లా ముద్దెట్టుకోవాలి.

శిష్యు—ముద్దెట్టుకుంటాను.

కరట—వాడు కట్టనాడు. వాణ్ణేందుకు చెడగొడతావు? ఆశ్చర్యం యేదో వాడి తరపునా నాతోపునా కూడా నేనే చేస్తాను. చాతనైతే చక్రం అడ్డెయి.

మధు—“గురువ్రా శిష్యుడాయె. శిష్యుడూ గురువాయె”

మీరు శిష్యుడు కావాలంటే యీస్కూలు జీతం యిచ్చుకోవాలి.

కరట—పిల్లికి చలనాటం; యలక్కి ప్రాణపోకటా; !

మధు—మీరా యలకి ?

కరట—అవును.

మధు—మీరు యెలకకారు. పండికొక్కలు. మీశిష్యుడు యలక.

కరట—పోనీ—నాణ్యునా కాపాడు.

మధు—అదే ఆలోచిస్తున్నాను.

కరట—బుద్ధి బుద్ధి కలిస్తే రాపాడుతుంది. నీఆలోచన యేదో కొంచెం

యనా నాఆలోచన కూడా చెబుతాను. కలబోనుకుందాం.

మధు—మీఆలోచన ముందు చెప్పండి.

కరట—మరేమీలేదు. నేపుచ్చుకున్న పజ్యండువొందిలరూపాయలనోట్లా, ఆకంటా, పోస్తుద్వారా భీమాచేసి గుంటూరు కాస్తులుపేరట లుబ్ధావధానుకి పంపిస్తాను. దాంతోటి కానీకేను నిజంకాదని సౌజన్యారావు పంతులుగారు పోల్చుకుంటారు. అపైని పైవాధీనం !

మధు—మీకు కంటే యలా వొస్తుంది ?

కరట—నువ్వు అనుగ్రహిస్తేను.

మధు—(ముక్కుమీద పేలువుంచుకుని) చిత్రం ! చ్రాస్మాలు యంతకైనా తగుదురు.

కరట—యేదో అలా అంటున్నావు ?

మధు—నాకంటే తిరిగి నేను కళ్ళచూడడం యెలాగ ?

కరట—సౌజన్యారావు పంతులుగారు నీవస్తున నీకు యిచ్చేస్తారు. ఆయన బహు న్యాయమైన మనిషి.

మధు—అంత మంచివాడా ?

కరట—అందులకు పందేహవేవింటి ?

మధు—యెంత మంచివాడు ?

కరట—అంత మంచినునిషి మరి లోకంలో లేడు.

మధు—అయన్ని నాకు చూడాలనుంది. తీసికెత్తారా ?

కరట—నా ఆబోరుంటుందా ? అయిన సానివాళ్ళని చూడరు.

మధు—అంటే నాచ్చి కాబోలు ?

కరట—యింగిలీషు చదువుకున్న వాళ్ళకి కొందరికి పట్టుకుంది యీచాదస్తం ! ఏనా అందులోనూ దేశకాలాలనుబట్టి రకరకాలు లేకపోవడంలేదు.

మధు—సాజన్యరావు పంతులుగారిది యేరకం? గిరిశం గారిది యేరకం ?

కరట—ఏమి సావత్త్యం తెచ్చావు? కుక్కకీ గంగిగోవుకూ యెంతవారో, వాడికీ ఆయనకు అంతవార, సాజన్యరావు పంతులుగారు కర్మణా, మనసా, వాచా, యాంటీనాచి “వేద్య” అనేనాట, యేమరి ఆయనయదట పలికితే వట్టియనా, “అనందగ్ధం” అంటారు. ఆయనలాంటి అచ్చాణిలు అరుదు. మిగిలినవారు యధా శక్తి యాంటీనాచులు, ఫోజు ఫాజుతా, మాటల్లో మహావీరులే. అందులో గిరి శం జగ్గగణ్యుడు. కొందరు బంట్లు పొగలు యాంటీనాచి, రాత్రి ప్రోనాచి, కొందరు ఉన్నడుక్కో యాంటీనాచి, పరాయిఉక్కో ప్రోనాచి; కొందరు శరీర దారుధ్యం ఉన్నంతకాలం ప్రోనాచి, శరీరంచెడ్డరవాత యాంటీనాచి; కొందరు బ్రతికిఉన్నంతకాలం ప్రోనాచి; చచ్చిపోయిన తరినాతి యాంటీనాచి; కొందరు అచ్చప్రపంతులు చచ్చినతరవాత కూడా ప్రోనాచే అనగా యజ్ఞచేసి పరలోకం లో భోగాలికి టిక్కెట్టు కొనుక్కంటారు; నాబోటి జల్లు పజ్జలవాళ్ళు లభ్యం కానప్పుడల్లా యాంటీనాచే.

మధు—మీయోగ్యత చెప్పేజేమిటి! గాని, హెడ్డుగారిమాటలు చూస్తే, సాజన్య రావుపంతులుగారు బాధావుధాన్లు గారిని కాపాడడానికి, విశ్వప్రయత్నం చేస్తూ వున్నట్టు కనబడుతుంది. యేమి కారణమో ?

కరట—చాపలు యాదదానికి, పిట్టలు యెగరడానికి, యేంకారణమో అదే కారణం.

మధు—పరోపకారం ఆయనకు సహజగుణమనా ?

కరట—కాకేమి ?

మధు—మీరెందుకు కొంచెం అయిదడం, యెగరడం నేర్చుకోకూడదు.

కరట—నీమాట అర్థంకాదు.

మధు—యీ కేసులో నిజవేదో సాజన్యరావు పంతులుగారితో చెప్పి మీరు కూడా కొంచెం లోకోపకారం చెయ్యరాదా ?

కరట—నామంచి నలహా చెప్పావు ! తననూజిన భక్తుమా? “స్వయం తీర్థ పరాం స్థారయతి” అన్నాడు. నిజం చెబితే పంతులు యేమటాడో నీకు తెలుసునా? “కాస్తులు గారూ మీరు సేద్యం చేశారు. సేసేమి చెయ్యగలను? మిమ్మును గురించి నాకు చాలా విచారం గా వున్నది.” అని నగుస్తూ, పోలీసువాళ్ళతో చెప్పి, జైలులు లోకి వచ్చి చెప్తాడు. జైలులునుంచి తిరిగి వచ్చిందాకామాత్రం నెలకో పాతికో, పరలోకానికి పంపించి నాభాగ్యుడు యిస్తావుంటాడు. అలాంటి ప్రమాదం లేకుండా కార్యసానుకూలం కావడంకోసమే యియ్యెత్తు యెత్తాను.

మధుర—సరే. సాజన్యంగావు పంతులు గారు మంచివారు గనక ఆయనగాకా వస్తే నాకంటే నాకు యిప్పించేస్తారు గాని, బుభువధాను ఆరూపాయలూ, కంటా, పెట్టో పెట్టుకుని ముంగిలా మాట్లాడకుండా వూరుకుంటేనో?

కరట—దానిఖరీదు సేనిచ్చుకుంటాను.

మధు—తమరు ఒకవేళ మతంలో ప్రశ్నిస్తే మరి నాకు కంటేఖరీదు యిచ్చేవాడెవరు? అందుచేత ఆకంటే నాకు తిరిగివచ్చేవంకూ మీశిష్యుణ్ణి నాదగ్గర తాకట్టువుంచండి.

కరట—అలాగే.

శిష్యుడు—మీసామె్తలబోయింది. సామెల్లో?

కరట—నాలికా తాటిపట్టెరా?

శిష్యుడు—మీరోవేళ — జయిల్లోకి వెళ్ళితే—

మధు—గురువుకు తగిన శిష్యుడివాడువు!

కరట—అంత ఉపద్రవవాస్తే, నీ పెళ్ళిమాటలు గూపెత్తాంతో యరేంజీమెంటుచేసి మరీ వెళ్ళతాను.

శిష్యుడు—యేమో! ఘోరమైన ప్రమాదం చేశారుగదా?

కరట—మధురవాణి కొంచెం శ్రమచేసి కంటేతేవా?

మధు—యేమోచ్చింది తొందర?

కరట—పెద్దగాని, రావలపంతులుగాని, వాళ్ళాడంటే నాకొంప ములుగుతుంది.

మధు—ములిగితే తేలుస్తాను.

కరట—అంత చాకచక్యం నీకు లేదని కాదు.

[మధురవాణి లోనికి వెళ్ళును]

కరట—అది చెప్పిందల్లా చెయ్యక, కొంచెంపై బిచ్చేది కాదు, మరీ నడుస్తూ వుండు. యేవై నాఉంటే, నాచేమిని పడేస్తాండు.

శిష్యుడు—యివరిదిగిరి వున్నప్పుడు నారు చెప్పిందల్లా చెయ్యడమే, నానిర్ణయం.

మీరు యేంపైకానీ, నాచేత ఆడవేపం వేయించి పెళ్ళిచేశారో?

కరట—ప్రమాదోధీనతామసి, యెంతటివాడికైనా ఒకప్పుడు కాలు జారుతుందిరా?

[మధురవాణికింట పట్టుకు ప్రవేశించి]

మధు—తాకట్టువస్త్రుల తప్పించుకు పారిపోతేనో? కుక్కూ, నక్కూ కాదుగదా? గొలుసులువేసి కట్టడానికి?

కరట—నీవలలోపడ్డప్రాణి మరి తప్పించుకు పారిపోవడం యెలాగ? నానికి వున్న పటుత్వం యేవుక్కుగొలుసులకూ ఉండదు.

మధు—వలలో మత్తవుచిప్పలు పడితే లాభంగాని, సత్తగుల్లులు పడితే మోతచేటు.

కరట—యంతసేపూ డబ్బూ, డబ్బేనా? స్నేహం వలపూ అనేవి వుంటాయా?

మధు—స్నేహం మీలాటివారిచోట; అందుచేతనే కష్టపడి ఆరించినకంటే మీపాలు చేస్తున్నాను. మాతల్లి చూస్తే భవిష్యం వుంచునా? యిక వలపో? బతుకనేది వుంటే, వలపువన్నె తెస్తుంది. అంగణివాడికి మితాయిమీద ఆకా, సానిదానికి వలపూ, మనస్సులోనే మాణిగాలి; కొద్దికాలంవుండే యవ్వనాన్ని జీవనాధారంగా చేసుకున్న మాకులానికి వలపు పిక్కచోటే.

కరట—యక్కడో?

మధు—బంగారంమీద శృంగరం వన్నె చెడినదగిరినుంచీ, బంగారంగదా తేటుతే వాలి? ఆబంగారం మీకు ధారపోస్తూవున్నప్పుడు నాస్నేహం యెన్ననేల?

కరట—నీస్నేహం చెప్పేదేవిటి! నీయకావ్వనం, నీశృంగారం దేవతాస్త్రీలకువలె కాశ్వతంగా వుంటాయి.

మధు—మాతల్లి ధర్మవాఁ ఆని, ఆమె నాచేవిలో గూడుకట్టుకుని బుద్ధులు చెప్పబట్టి గాని, లేకుంటే మీలాంటి విద్వాంసులయిచ్చకాలకి మైమగచి, యీపాటివూళ్ళో సానులవలె చెడివుండనా?

కరట—మాతల్లి అనగా యెంత బుద్ధివంతురాలు! దాని తరిఫీదుచేతనే నువ్వు విద్యా సౌందర్యాలు రెండూ దోహదం చేసి పెంచుతున్నావు?

మధు—ఆంతకన్న కాపుమనిషి నైపుట్టి, మొగుడిపొలంలో వంగమొక్కలకూ, మిరప మొక్కలకూ దోహదంచేస్తే, యావజ్జీవం కాపాడే తనవాళ్ళన్నవాళ్ళు వుండు రేమో?

కరట—యేమి చిన్నపాట అన్నావు! మధురవాణి అంటూ ఒక వేళ్ళకిఖామణి యీకలింగ శాస్త్రంలో వుండకపోతే, భగవంతుడి సృష్టికి యంతలోపం, వచ్చి వుండును?

మధు—సృష్టికి లోపం వచ్చినా రాకపోయినా, యిప్పటిని స్కలలో మీకు మట్టుకు
కించిత్ లోపం వచ్చివుంటును.

కరట—మమ్మల్ని తేల్చడానికి నీ ఆలోచన యేదో కొంచెం చెప్పావు కావునదా?

మధు—నన్ను సౌజన్యారావు పంతులు గారి దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళడానికి వొప్పారు
కాదుగదా?

కరట—ఆయన నీన్నూ, నన్ను యింట్లోంచి కట్టపుచ్చుకు తరుముతారు.

మధు—కొపిస్తా?

కరట—ఆయనకి కొపవలెన్నమాటేలేదు.

మధు—అయితే భయమేల?

కరట—చెడవారివల్ల చెప్పుబెట్టలు తినవచ్చును గాని, మంచివారివల్ల మాటకాటుడం
కష్టం.

మధు—కొత్తసంగతి వకటి యీనాటికి నాకు తెలిసినది. సృష్టికల్లా పన్ను తెచ్చిన
మధురవాణి అనే వేశ్యకథామణి గిరీశం గారివంటి ముక్కులపొత్తుకే తగిలున్నది.
గాని, సౌజన్యారావుపంతులు గారివంటి సత్పురుషులను చూడడమునకై నా ఆర్థ త
కలిగివుండలేదు. గిరీశం గారు దానియింట అడుగుబెట్ట గానే మీ చెల్లెలు గారియింట
అడుగుబెట్టడానికి ఆయనకు యోగ్యత తప్పిందని మీనిరయింది. తమలాంటి పండి
తోత్తములు మాత్రం కార్యావసరం కలిగినప్పుడు వూరూవాడా వెతికి, మధుర
వాణిదగ్గర లాఠారీపడవచ్చును. అయితే డిప్టీగల్వరు కుక్కేనా?

కరట—లంఛం తినడుగాని, ఆయనకు స్త్రీవ్యసనం కద్దు. పెద్ద ఉద్యోగస్తుడు గనక,
సీమకుక్క అని ఆలదాం. ఆయన్ని గాని పలకా వేకేవా యేదంటి?

మధు—వేనే?

కరట—బతికానన్నమాట! ఆయనసాయం ఉంటే, కేను మించులా పడిపోతుంది.

తెలిసింది. యిదా నువు చేసిన ఆలోచన? యెంత గొప్పదానివి!

మధు—ఆయన నాయుడుచేత రాయబారాలు పంపుతున్నారు.

కరట—వెళ్ళు, వెళ్ళు, వెళ్ళు, వెళ్ళు, యింకా ఆగోచిస్తావేదా? నీ అదృష్టం నా
అదృష్టం రేవంఠి చెప్పను!

మధు—వెళ్ళతలుచుకోలేదు.

కరట—చంపిపోతివే! ఆయన ఒక్కడే మమ్మల్ని కాపాడకలిగినవాడు.

మధు—యిటుపైని ఊరకుక్కలనూ, సీమకుక్కలనూ దూరంగా వుంచడానికి ఆలో
చిస్తున్నాను.

కరట—ఆయనని హాస్యానికి సీమకుక్క అని అన్నానుగాని, ఎంత రసికుడనుకు

మధు—పట్లం వొదిలి పల్లెటూరుకొంగానే, మీదపైలో, పలుచనైతిను? పొడ్డును నాఖరులా తిప్పుకున్నానుగాని అధికంలేదే. ఆనాలుగుకోజులూ సర్కారుకొలుపు మాని అతడు నాకొలుపుచేశాడు. అతడిసాయం లేకపోతే, మీరు ఆడారిపొలిమేర! దాటునురా? యాదాసరి దాటునా? లోకంఅంతా యేమి స్వప్రయోననపరులూ కరట—అపరాధం, అపరాధం! కలక్టరుని చూడనంటే మనన్ను చివుక్కుమని అలా అన్నాను. నువ్వు ఆ గ్రామం గ్రామం సమూహం రాణీలాగ యేలడం నేను యీ కళ్ళతో చూడలేదా?

మధు—నేను కలక్టరుని చూడనంటే, మీమనన్ను చివుక్కుమనడం యెట్టిది? యేమి చిత్రం! సాజన్య రావుపంతులు గారు యీమాట వింటే సంతోషిస్తారకాబోలు? కరట—పీక వుత్తరిస్తారు.

మధు—అదేదో చూస్తాను.

కరట—బ్రహ్మహత్య కట్టుకుంటావా యేమిటి?

మధు—ఆహా! యేమి బ్రాహ్మలూ!—అయినా పోలికెట్టి చెప్పినట్టు, యెంత చెడ్డా బ్రాహ్మలుగదా? యిందండి; (కంటే యిచ్చును.) తిలోదకాలేనా?

కరట—యెంతమాట! పువ్వులలో పెట్టి మళ్ళీరాదా? నీయెదటఅనవలసినమాట కాదు. నీలాంటి మనిషి మరలేదు. కింబిత్ అక్కలేకుంటేనా!

మధు—అతిక్కేగదా యిప్పుడు మీకు ఉపచరిస్తూంది?

కరట—యేం ఉపచరించడం? చంపేశావు! ఆడిప్టికలక్టర్ని ఒక్కమాటుచూసి యీ బీదప్రాణిని కాపాడితే—

మధు—చాలించండి. యిక విజయం చెయ్యండి. (వెళ్ళిపోమని చెబితో సాజ చేయును. కరటకశాస్త్రులు, శిష్యుడు నిష్క్రమించుచుండగా) శాస్త్రులు గారూ!

[కరటకశాస్త్రులు తిరిగి ప్రవేశించును]

మధు—మీసిల్లని మహేశానికి యిస్తారా?

కరట—యిస్తాను.

మధు—అయితే నాకో ఖరారు చేస్తారా?

కరట—చేస్తాను.

మధు—యిక ఆతెణ్ణి నాటకాలాడించి, ముండలిశ్శకి తిప్పి చెడగొట్టకండి.

కరట—యిటుపైని చెడగొట్టను—నాకు మాత్రం అక్కరేదా? (పొడుం పీల్చి) నీది గురూపదేశం మధురవాణీ!

మధు—బ్రాహ్మలలో ఉపదేశంలావూ, శిశురణ తప్పనూ, ఖరారేనా?

కరట—ఖరారే.

మధు—బ్రాహ్మలుకాగానే, దేవుడికంటే బంగిపొయ్యలేరు అనుకుంటాను.

కరట—చీవాట్లకి దిగావేసేటి?

మధు—చిత్రగుప్తుడికి లంచం యివ్వగలరా? అతడిదిగిరికి మధురవాణిని పంపి, చేసిన పాపాలు అన్నీ తుడుపుపెట్టించడానికివీలువుండదు గాబోలు?

కరట—మధురవాణి! పనివకటుంది. మరిచిపోయినాను—వెళ్ళి శేఫు మళ్ళీ వస్తాను.

మధు—(నవ్వుచేత కున్నీమీద పరగబడి, తిరవాత నవ్వు సమాల్పించుకొని) ఒక్కనిమిషం ఆగండి. శిష్యుడా! (శిష్యుడు ప్రవేశించును) యేదీ వాడు నువ్వు రామచంద్ర పురం ఆగ్రహారంలో, రామప్పంతులు యింటి బైటనూ, నేనూ, మీనాక్షమ్మా తలుపు యివతలా అవతలా ఖజాయించిందడగా తెల్లవారే ఝావులన నిశ్చబ్దంగా ఆకాశవాణిలా పాడిన చిలకపాటపాడి సీమావరగారికి బుద్ధిచెప్పు. తమమూలంగా ఒక ముసల్బ్రాహ్మణికి ముప్పువస్తూవుంటే తమశరీరం దామిమంటున్నారు.

శిష్యుడు—(పాడును) యెఱ్ఱనిముక్కుగలది రామచిలక! దాని

మధు—(బెత్తముతో కొట్టబోయినట్టు నటించి) చెప్పినపని, చెయ్యకపోతే జయిలు సిద్ధం.

(శిష్యుడు—“యెన్నాళ్ళు బ్రతికినా” అనుపాట పాడును. రెండు శురణములు పాడినతరువాత.)

కరట—అతిజరూరు పనివుంది మధురవాణి మశోమాటువస్తాను. (నిష్క్రమించుతూ) తలవాయగొట్టి ఏ. తలవెంట్రుకలు లావయినాయి - పునసు కొంచం మళ్ళించుకుందాం.

2-వ స్థలము: సౌజన్యారావుగారియింట్లో కచేరీగది.

[సౌజన్యారావు పంతులుగారు, అగ్ని హోత్రావుధాన్లు ప్రవేశింతురు]

సౌజ—ఇక మిమ్ములను జయించినవాడులేడు. పిల్లల్ని అమ్మకొవడం శిష్టాచారం అంటారండీ?

అగ్ని—ఆహా మామేనత్తల్ని అందరినీ కూడా అమ్మారండి. వాళ్ళంతా పునిస్త్రీ చావే చచ్చారు. మాతండ్రి మేనత్తల్నికూడా అమ్మడవే జరిగిందను. యిప్పుడు

యీ వెధవ యింగిలీషు చదువునుంచి ఆవకీరువెధవ దాన్ని లేదీసుకు పోయినాడు గాని, వైధవ్యం అనుభవించిన వాళ్ళంతా పూర్వకాలంలో యెంత ప్రతిష్ఠగా బలికారు?

సౌజ—పసిపిల్లల్ని కాలంగడిచినవాళ్ళకి పెళ్ళిచేస్తే వైధవ్యం రాక తప్పతుందా? నిలపాదిచేసి కొంచెం యోచించండి.

అగ్ని—ప్రాలుబం చాలకపోతే ప్రతివాళ్ళికి వస్తుందండి. చిన్నవాళ్ళకిచ్చినా పెద్ద వాళ్ళకిచ్చినా, రాసినరాత యెవడైనా తప్పించగలడా?

సౌజ—మీరు చదువునున్నవారుగదా, ప్రారబ్ధుని పురుషప్రయత్నం యేవ్యవహారం లో చూసేశారు? కేసు, “విధివైతం; యలావుంటే అలా అవుతుంది” దని పకీల్ని పెట్టటం చూసేశారా? కన్యలని ఆశ్చర్యకొనడం శాస్త్రమూష్యం కాదా? డబ్బుకి లోభించి పిల్లల్ని ముసలవాళ్ళకి కట్టబెట్టి విధివైతం అవకం న్యాయవేనా? శలవియ్యండి.

అగ్ని—యిప్పుడు మీతొమ్మిదో వేయ్యేసి, రెండేసివేలు, వరకీ టూలు పుచ్చుకుం చున్నాగు కాదండీ? గిరీశం గారు చెప్పినట్లు—వాడి పిండం పిల్లలికి పెట్టాలి—మీలో ఆడపిల్లకి యిన్నితులాలు బంగారంపెట్టాలి యిన్నితులాలు వెండిపెట్టాలి అలి నిర్మయించుకోవడంలేదా? అదిమాత్రం కాదేం కన్యాశుల్కం?

సౌజ—అలాచెయ్యడం నేను మంచిదన్నా నాయేమిటండి? “గిరీశం గారు చెప్పినట్లు” అని అన్నారేమిటి?

అగ్ని—ఆవెధవపేరు నాయడట చెప్పకండి.

సౌజ—కానీండి గాని మీరెండోపిల్లకి తగినవరుణిచూచి పెళ్ళిచెయ్యండి. యేం సుఖ వడుతుందని ముసలివాళ్ళకి యివ్వడం? శలవియ్యండి.

అగ్ని—అదంతా మీకెందుకయ్యా? ఓహో యిందుకా నన్ను పిలిపించారు? మీ గృహకృత్యాలవూనుకి నేవొచ్చినా యేమిటి? నాగృహకృత్యాలవూను మీ కెందుకూ?

సౌజ—తొందరపడకండి అవుధానులుగారూ, దూరం ఆలోచించండి. మీకడుపున బుట్టినపిల్లయొక్క సౌఖ్యం ఆలోచించి సలహాచెప్పానుగాని నాస్వలాభం ఆలో చించి చెప్పలేదుగదా పెద్దపిల్లకి సంభవించినఅవస్థ మీకళ్ళతో చూడనేచూశారు యికనైనా వృద్ధులకు పిల్లని కట్టబెట్టడపు ప్రయత్నం చాలించండి.

అగ్ని—నాపిల్ల భారం అంతా మీదైతట్లు మాట్లాడుతున్నారేమిటి? ఆసంత మీ కెందుకూ?

సౌజ—నన్ను తమ స్నేహవర్గంలో చేర్చుకోండి - పరాయివాణిగా భావించకండి - దయచేసి నాలహా వినండి-మర్యాదగలయింట పుట్టిన బుద్ధివంతుడగు కుటుంబానికి

చూసి మీచిన్నపిల్లని పెళ్ళిచెయ్యండి. యింక పెద్దపిల్లమంటే ఆమెకు వితంతువుల మతంలో — సంఘసంస్కారసభవారు విద్యాబుద్ధులు చెప్పించుతారు మీకడుపున పుట్టినందుకు యెక్కడనయినా ఆమె నుఖంగా ఉండడం గదా తండ్రినవారు కోరవలసినది. ఆమెతాలూకు కొంత అస్తి తమవద్ద ఉన్నది. చూస్తే హితులున్నా (స్త్రీ)పునర్వీవా హసభాకార్యాధ్యక్షులున్నా అయిన రామయ్యపంతులుగారు నా కేర వ్రాసినారు. అట్టి చిక్కులుపెట్టక, తాము ఆపిలకే వంపించి వెయ్యడం మంచిది.

అగ్ని—యేమిటి ముండా యేడుపునంత; వాడెవరు? వీడెవరు? మీరెవరు? అబ పర? నాపితేమిటి? పక్షిమముండ! రేపు యింటికి వెళుతూనే ఘటాశ్రాద్ధం పెట్టేస్తాను.

సౌజ—యిప్పటి ఆగ్రహంమీద మీరు అలా శలవిచ్చినా, నిడివిమీద మీకే కనికరం పుడుతుంది. ఇప్పట్లోనే కనికరం కంటే కొంత మీకు నేను ఉపకారం చెయ్యగలను.

అగ్ని—కనికరం గాకేం; కడుపులో యేడుస్తున్నానుకానూ? అస్తీ గీస్తీ యిమ్మంటే మాత్రం యిచ్చేవాణ్ణికాను. ఆవెధవని పెళ్ళిచేసుకోకుండా యిల్లు జేరితే, యిట్లో బెట్టుకుంటాను. అంతే.

సౌజ—అది మరి జరగదు.

అగ్ని—యిది అంతకన్నా జరగదు.

సౌజ—ఆమెఅస్తి మీరు యిచ్చివెయ్యకపోతే దావాపడుతుంది నిష్కరణంఖర్చులు తగులుతవి.

అగ్ని—నేను అగ్రహారపుచెయ్యని దావాగీవా అని బెదిరించితే భయపడేవాణ్ణికాను.

సౌజ—నామాటవిని అస్తి యిచ్చివేసి గిరిశం గారిమీద గ్రంథం చెయ్యడపుప్రయత్నము మానుకుంటే, లుబ్ధపథానుగారు మీమీద తెచ్చినకేసు తీయించివేస్తాను. మీపిల్ల దయాదాక్షిణ్యాలు లేకపోతే, స్వభావవైనా ఆలోచించుకోండి.

అగ్ని—వెధవముండని శేషదీనుకపోయిన చక్రరు వెధవపక్షం మాట్లాడుతావు. యేమి పెద్దమనిషివయ్యా? నేనా కేసు వొదలుపెంచాను? ఆవెధవగానీ కంటికి కనబడితే కూనీ చేస్తాను. పెద్దపీడరు ప్రత్యుత్థానంచేసి పిలిచాడంటే కేసుల్లో యేమి సలహా చెబుతాడో అని భ్రమపడ్డాను. వెధవముండలికి పెళ్ళిచేయడపుపోయీకాలం పట్టుకుందేమి, పెద్దవాళ్ళకి కూడాను?

సౌజ—బుభానధాన్లు గారితరపున మీమీన గ్రంథం నేనడిపించవలసి ఉంటుంది. మీకు శృధాగా డబ్బు తట్టుబడి, సీత, త్సూతా కూడా సంభవిస్తాయిగదా అని ఇంత దూరం చెప్పాను. మంచికి మీరు మనుషులైనట్టు కనపడరు గనక నాసాయశక్తులా పనిచేసి మీకు గట్టి సీత అయేటట్టు గ్రంథం నడిపిస్తాను. పిల్ల దాని అన్తివిషయ మయి దావా కూడా నేనే పడేస్తాను.

అగ్ని—నీయింట కోడి కాల్చా !

సౌజ—మీరు యేమన్నా, నాకు కోపం లేదు. యింటికి వెళ్ళి అలోచించుకొని, నా సహాయం కావలసివుంటే తిరిగి రండి.

అగ్ని హోత్రావధాన్లు (నిష్క్రమించుతూ తనలో) వీడికి వెట్టిగాబోలు !

(తెర దించవలెను)

ఓ స్త్రీ డాటర్

రచయిత: కోవల్లి వేంకటరమణారావుగారు

బాలవితంతువాడవా విప్లవాన్ని లేవదీసి తెలుగుదేశానికంటా వీరేశలింగంగా రాంధ్రాపనికి నగరాదిత్య మనబడిన రాణ్ణ హేంద్రవరంలో ప్రథమ వితంతువాహం జరిపించి వారి మానప్రాణధనాలను ధారవోసి ధన్యులైనారు. అప్పటికి గోపాలరావు పంటి మూఢాత్ములుండి కన్న కూతుళ్ళను కట్టళ్ళు పెడుతూనే ఉన్నారు. ఓస్త్రీ డాటరయిన తన కూతురు నుండరమెంత ప్రాధేయపడినా సంఘపితాచానికి భయపడి గోపాలరావు ద్వితీయం చెయ్యకపోతే గానవిద్యాభ్యాసనెపంబున ఓసంగీతంమావ్పర్చి తెప్పించుకొని గానకళకు మాటుగా కామకళాభ్యాసం మొదలెట్టింది. ఈనాటకంలో ధనికుల యిండ్లలో చనవుగా సంచరించే దాసీల దారుణచర్యలు—యాయివారబ్రాహ్మణుని దుర్నడతలు, బాలవితంతువులకు వశ్యి పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యకపోతే కలుగే అగచాట్లూ కళ్ళకు కట్టినట్లుగా చిత్రంపబడి సంఘదురాచారమనే మబ్బుదొంతరను విడగొట్టే జంఝూమారుతం చెలరేగించారు. నీకు ఓస్త్రీ డాటరున్నా డబుల్ - ట్రిబుల్ - ఫోరుఫోలు డాటరున్నా, పిల్లల్లేకపోయినా, ఆడపిల్లలు గలవాడవైనా ఓస్త్రీ డాటరు నీయింట్లో ఉండవలసిందే.

వెల రు 1—0—0

క న్యా శు ల్క ము - సప్తమాంకము

విశాఖపట్టణములో వీధి.

౧-వ స్థలము : విశాఖపట్టణములో వీధి.

[బైరాగీ, వెనుక పదిమంది చూడ్రులూ ప్రవేశించును]

రామన్న—యెక్కణ్ణించి యిజయం నేస్తున్నారు గురూ?

బైరాగి—కాశీనుంచిరా.

రామ—యెన్నాళ్లంది గురూ?

బైరాగి—ప్రాతఃకాలం గంగనేవించి బయల్దేరామురా.

బుచ్చన్న—యోగులికి సిద్ధులుండవుగా? యీయనేరా, ఉప్పాకలోనూ, సింహాచలంలోనూ మొన్న శివరాత్రికి ఒక్కమారే అనుకున్నాను.

లక్ష్మన్న—తెల్లోడు తీగిటు పాయేసినాడుక్కడా? నిమేటికి ఉత్తరం దేశదేశాలకి యెల్లదా?

బైరాగి—పామరులు! పామరులు!

రామ—ఊరుకొన్నినీ కేటెరికయెట్టి నాకొడక.

బైరాగి—యీవూళ్ళో తీర్థపురేవున రెండుమైళ్ళులోనబురుస ధర్మరాజువారు ప్రతిష్ఠ చేసిన శివాలయం, కంచుదేవాలయం ఒకటిఉన్నది. రాత్రి ఆదేవుణ్ణి నేమించుకుని; రేపు రామేశ్వరం వెళ్ళిపోతాం. సదాశ్రుతి యక్కడ దొరుకుతుంది?

రామ—యీవూళ్ళో మతం లేదు గురూ. మేవంతుండగ తమకి లోనవేటి గురూ? కాశీకలురేటి గురూ?

బైరాగి—నాలుగు రోజుకిందట విశ్వేశ్వరుడి రోవిలో ఒక బంగారపురేకు ఆకాశంమించి పడ్డది. దానిమీది వ్రాసినలిపి బ్రాహ్మణికి బోధ అయిందికాదు. మేం చిత్తగించాం. సిద్ధులభాషని దానిమీద బంగారం చేసే యోగం వకటి కలకాలం బలక యోగం వకటి వ్రాసిఉన్నాయి.

రామ—యేవాఁచ్చత్తెం! గురూ భజనం యేచారగిస్తారు?

బైరాగి—పాలూ, పంచదారా, అరటిఫలములూ, యీప్రకారం ఒకవత్సం ఫలహారం చేస్తాము. మరి నదీహేను రోజులు వాయుభక్షణ చేస్తాము.

రామ—ఒక్కమిట్టకాయలో కలకాలం చాగర్ చేస్తాం గురూ. మారాంమగిదిరానికి దయసెయ్యాలి.

బైరాగి—పద. యీవూరి వింతలేవేటి?

లక్ష్మన్న—యేటిలేవో రావణశంభులం అగ్నిగోరంలో ముసలబాపనోడు అల్లి చంపే
సిసాట్ట. ఆడికి దొంగ సాచ్చిగం పల్లికి నోళ్ళకి తాసిలుగోరికి సిచ్చెపోతాదిట?

బైరాగి—యీవూరు పాపంతో నిండివున్నట్టు కనపడుతూంది. యీవూళ్ళో మేము
నిలవము.

రామ—లమ్మవుడు వెల్గోడు గురూ. ఆడిమాట నమ్మకండి. మీరెళ్ళిపోలే మాలా
టోళ్ళు తరించడం యలాగురూ? అల్లి వూరోళ్ళు కారు.

బుచ్చన్న—అవూరిదుకాణదారు గారు అడుగో వస్తున్నారు.

బైరాగి—యీవూళ్ళో తాగడం లావు గా ఉన్నట్టు కనపడుతుంది. మేము తాగుబో
తులతో మాట్లాడం. ఆదుకాణదారు వచ్చేలోగా యీసందులోకి మల్లిపోదాం
రండి. (దుకాణదారు పరుగునవచ్చి కలిసి బైరాగి మొలలో చెయివేసి పట్టుకొనును.)

దుకా—రూపాయలు కక్కి మరీ కదలాలి!

బైరాగి—యేమిటి వాళకం, వీడు తప్పతాగి జేలుతున్నాడు. నేను మొరటే చెప్ప
లేదా యీవూరి సంగతి అంతా పాపంతో నిండివుంది! వేమన్న యేమన్నాడు?
“తాగుబోతుతోడ తగదెందు నేస్తంబు”

రామ—(దుకాణదారునితో) భాయీ! మీకేటి, మతోయిందా? గురువుగారికి దణ్ణ
వెట్టి లెంపలోయించుకొండి.

దుకా—గురువూలేదు గుట్రాలేదు. వూరుకొన్ని యీడెక్కడ గురువు? నాదుకాణం
లో సారాంతా చెడతాగి డబ్బియ్యకుండా యెగేసినాడు.

రామ—నీకు మతోయిందా భాయీ? ఆరేటి మీదుకాణంలో తాగడవేటి. కాశీనించి
యిప్పుడే ఒచ్చినారగదా?

దుకా—అకాశం బొక్కచేసుకుని వచ్చాడుకాదూ? (బైరాగితో) డబ్బిచ్చి మరీ
కదులు.

బైరాగి—మావంటి సాధులతో నీకు వాడెందుమ అట్టి? యెవర్ని చూసి మే వరనుకు
న్నావో! మమ్మల్ని పోలిన దాసరివాడొడు, బైరాగివేషం చేసుకుని యీదేశం
లో తిరుగుతున్నాడు. కిందటిమాటు మేం దేశసంచారం చేసినప్పుడు చూసి
చీవాట్లు పెట్టాం. నీకు డబ్బుమీద అంత కాపేసం ఉంటే తులం రాగి తెచ్చుకొ
బంగారం చెయిస్తాం. సంగరం ధర్మఖర్చుచేసి సంగరం తిను లేకుంటే తల పగిలి
పోతుంది.

రామ—యేం యెట్టిముండాపని చేసినారు భాయీ; బంగారం చేసేసిదులికి డబ్బు లచ్చంటోయి! అరికాళ్ళమీనపడి అలక తీరుసుకొండి.

దుకా—వుండొస్సి - యేడిసినట్టేవుం. నీసామేంబోయింది?

[హెడ్ కనిపీటు ప్రవేశించును]

హెడ్—యేమండోయి గురోజీ! మీరు దొరకడం నాను దేవుడు దొరికినట్టుంది.

ఇక బలికాను, మీతో కొన్ని జరూరుసంగతులు మాట్లాడాలి, రండి.

బైరాగి—భాయీ! మీరు వెనక్కుండండి. (దుకాణదారు తప్ప తక్కినవారు దూరముగా వెళ్ళుదురు)

దుకా—నాడబ్బిచ్చి మరీ మాట్లాడండి.

బైరాగి—నలుగురిలోనూ మర్యాదతీయ్యడంధగ్ధవేనాతిమ్మదా? యోగరహస్యాలు పామరులదగ్గిరా వెల్లడిచెయ్యడం?

దుకా—డబ్బు యెగ్గెయ్యపుయోగం నాదగ్గిర పారదు. రహస్యవేంటి? ఆవిద్యకి అంతా గురువులే.

బైరాగి—వెట్టినరుదా! బైరాగివాళ్ళకి మాకు డబ్బుమీద తనువుంటుందటోయి? ఒక శ్లోకి యిచ్చేదీ కానం_పుచ్చుకున్నదీ కానం.

హెడ్—భాయీ! నీరూపాయలు నేనిస్తాను. తెలివిమాలిన మాటలాడకు. గురువు గారికి శత్రుమొయ్యూ, ఆగ్రహంస్తే మనం మండిపోతాం. మీరటుండా, వెళ్ళండి (బైరాగితో) గురోజీ! కూనీకేను పీకలమీదికొచ్చింది. కేనూ యేబుగ్గీ లేనిదే ఆరాత్రి నాలుగుకొళ్ళు తడువుతుందావని మనం ఆమునలాణ్ణి ఆల్లరి పెట్టావా? ఆతరవాత, తాసిల్దారొచ్చి “హాత్ హూత్” అని బెదిరించి నదిరాళ్ళు లాగేడు. తనతాలాకుకంటే పెరిగిందికాదని రావంపుంతులుగాడు ఇనస్సెక్టరికి పోలీసు నూపరెంటుకి అరీలుకొట్టాడు. నిజంగా కూనీకేను జరిగిఉండగా, మేవుల కామావు చేశానని తాసిల్దారుమీదా, నామీదా యిప్పుడు పితూరీచేస్తున్నారు.

బైరాగి—మేవుండగా మీకేం భయం భాయీ?

హెడ్—అందుకేగదా నా పాలిటిదేవుళ్ళూ మీరు దొరికారన్నాను.

బైరాగి—మీశత్రువులను వాగ్బంధంచేస్తాను. వాళ్ళకేర్లు వ్రాసియివ్వండి. యినస్సెక్టరుకి మీమీద యిప్పవని చెప్పేవారే?

హెడ్—మీపెద్దఉద్యోగస్థులకి దయలూ, దాక్షిణ్యాలు యేవింటి గురూ? వాళ్ళకి యెంత మేపినా, వాళ్ళకి కారట్టు వొస్తుందని గాని, ప్రమాదను వొస్తుందని గాని

ఆశపుట్టినప్పుడు, తెగనికత్తితో సీకలు తెగగోస్తారు. నూయినస్పెక్టరికి నూప
చెంతువని కావాలని ఆశంది. తాసిల్దారికి వాడికి బలవద్విరోధం వుంది. ఆవిరో
ధం మధ్య నన్ను కొట్టేస్తూంది.

బైరాగి—చూస్తూవుండండి. రేపటినుంచి పకకం తిరిగిపోతుంది.

హెడ్—మీదయ గురూ సౌజన్యారావు పంతులుగారని ఓగొప్ప వకీలుగా
రున్నారు. ఆయన నాకు చాలాసాయం చేస్తున్నారు. కేసు తేలిపోయే సాధనం
ఆయన వొకటి చెప్పారుగాని, అది ఓదరక తలదిల్లుతున్నాం.

బైరాగి—యేమిటండి, ఆసాధనం ?

హెడ్—పరారీ అయిపోయిన ఆపిల్ వానితోండి గుంటూరుకాస్తులని ఒక డువున్నాడు.

అత గాడు దొరికితే, కేసుపోతుంది. వాడు యెక్కడా కనపడుడు.

బైరాగి—యిదెంతవని. రాత్రి ఆంజనంవేసి ఒక్కక్షణంలో కనుక్కుంటాను.

హెడ్—అలా రక్షించుగురూ. ఆపట్టాడు—ఆనగా అచిన్నది—యిప్పుడు యెక్క
డుందో కనుక్కోగలరూ, శురూ?

బైరాగి—అదీ అంజనంకోసే కనపడుతుంది.

హెడ్—అదీ మొగాడయినా అడదయినా కూడా కనపడుతుందా గురూ?

బైరాగి—అడది మొగాడలా అవుతుంది భాయీ ?

హెడ్—(తనలో) చెబితే యేం ప్రమాదవో ! (పైకి) యీ చిక్కుల్నించి మతిపో
తూంది గురూ. దయచేండి యింటి కెళ్ళదాం.

బైరాగి—యీశిష్యులకి కొంచెం జ్ఞానూపదేశం చేసి మరీ వస్తాను. మీరు ముందు నడ
వండి.

హెడ్—యీకార్యం అయిందాకా మీపాదాలు వొడలను. కార్యవైతే తమరు
హరిద్వారంలో కట్టిస్తూన్న మఠానికి నూటపదహార్లు దాఖలుచేస్తాను.

(అందరూ నిష్క్రమింతురు.)

౨.వ స్థలము : డిప్యూటీ కలెక్టరు కచేరీ.

[డిప్టీకలెక్టరు, వకీళ్ళు, బంట్రోతులు, మొదలైనవారు ప్రవేశింతురు]

భీమారావు—నాను మనసబలంతో కేసున్నది. వొక అరీ దాఖలుచేసి శలవుపుచ్చు
కుంటాను.

కలెక్టర్—కోర్టువారికి అవకాశం అయేవరకూ వుండలేని వకీళ్ళు కేసు యెందుకు
దాఖలుచేయవలె ? ఇది చెప్పినట్టల్లా వచ్చేకోర్టునా మీఅభిప్రాయం.

భీమా—చిత్తం, చిత్తం, తను పిడికెగర్లు అలాగు గమనముచేసేవారు.

కలె—అఫీస్ పని చూచుకుని పిల్చేవరకూ ఉండండి.

అగ్నిహో—(రామప్పంతులుతో) యేమండోయ్ మన కొత్త సకేల్ని కోప్పడు తున్నారే?

రామప్ప—(అగ్నిహోత్రావధానులుతో) యీ అధికారవైజం యేమిటంటే యెవళ్ళ మీద దయవుండి యెవళ్ళపక్షం కేస్ చేయ్యాలంటే వాళ్ళని కరవొచ్చినట్టు కన పడతారు. మీరు కోరట్లసంగతంతా తెలుసునంటారే? యిదేనా మీ ఆనుభవం?

అగ్నిహో—(గట్టిగా) అవునవు న్నాకు తెలుసును.

కలె—యేవరూ మాట్లాడుతున్న మనిషి?

నాయడు—(లేచి) తక్ షీర్ మాఫ్ చేస్తే మనవిచేస్తాను. యీయన కృష్ణారాయపురం అగ్రహారం కాపురంనుడు, నులక అగ్నిహోత్రావధానులుగారు; మహా(అ)యోగ్యమైన బ్రాహ్మణుడు, జటాంతస్వాధ్యాయి? యీయనే లంబావధానులుగారికి తన కొమార్తెను పద్దెనిమిదివందల రూపాయలకు, కన్యాదానం చేయడానికి బేరమాడు కుని, కాబోయేఅల్లుడికి దేహకుద్దిచేశారు; అందుకే యీమధ్య లంబావధానులుగారు యేలినవారికోర్టులో ఛార్జీ దాఖలుచేశారు. అందులో ముద్దాయి యీమహానుభావుడే! మల్లవరంలో సహస్రమాసజీవైన వత్ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుడుంటే ఆయనకు తన పెద్ద కుమార్తెను కన్యాదానంచేసి, రెండు పిల్లకునలు స్వీకరించేటప్పటికి వెళ్ళి లోనే బ్రాహ్మణిపుణ్యం అంతామూడి పరంపదం వేంచేశాడు. ఆపిల్లదానితరపున భూములకొరకు దావా తెచ్చాడు. వీరు తమవంటి గవన్నమెంటు ఆఫీసర్లకి తరుచుగా సరిగలుగచేసి ప్లీడర్లని పోషిస్తూ వుంటారు. వీరి యోగ్యతలేమి, వీరి యంతఃకరణలేమి, వీరి సరసతలేమి, మరి యెన్నడమునకు శేషుడికైనా అలవికాదు. వారితరపున కేసు దాఖలు చెయ్యడంకోసమే భీమారావు పంతులుగారు కోర్టుకు దయచేశారు. (విరసముగా నవ్వి కూరుచొనును.)

కలె—బలేకాబాన్ (గుమాస్తాతో) ఏది భీమారావు పంతులుగార్ని ప్రియాదు అర్జీ దాఖలుచేయమను. (గుమాస్తా పుచ్చుకొని దాఖలుచేయును.)

కలె—(కాగితమందుకొని) యేమిటయ్యా కేసుస్వభావం?

భీమా—చిత్తం, యీయన వెధవకొమార్తెని, యీయన కొమారుడికి చదువుచెప్పే గిరి శం అనే ఆయన అలంకారాలూ, ఆస్తీతోకూడ లేవతీసుకు వెళ్ళిపోయినాడు.

అగ్ని—దస్తావేజులూ, కోర్టుకాయితెలూ కూడానండి.

కలె—యేమిటి! ఆ, హా, హా, హా, హా, (నవ్వుచు బూట్లు నేలపై తట్టును) బలే కాబాన్ (అర్జీ చూచుకొని) యిన్నాశ్శేమి చేస్తున్నారు?

భీమా—తహస్సీల్దార్ శారదగిరి నేరం జరిగిన మూడో రోజునే మున్నబుకోర్టు వకీలు వెంకట్రావుపంతులుగారు, ఛార్జి దాఖలుచేస్తే ఆ తహస్సీల్దార్ గారు కేసు స్వభావం యేమిటని అడిగినారు. ఎబ్డెక్షన్ అని వెంకట్రావు పంతులుగారు చెప్పేసరికి యింగ్లీషు రాకపోవడంచాత, తహస్సీలుదారుగారు అమాటయెప్పుడూ పట్టేదని చెప్పారు. తర్వాత కేస్ స్వభావం తెలుగున చెప్పే యీలాటి నేరం మా జూరిస్ డిక్షన్ లో జరిగదు, తోనలో రోడ్డుమీద యేతాలూకా సరిహద్దులో యెత్తుకు బోయినాడో అని అర్జి దాఖలు చేసుకున్నారకారు. లుభావధాన్లుగారి కూనీకేసు కామూవ్ చేసిన తహస్సీల్దారుగారే యాయనండి.

నాయుడు—ఇంగ్లీషు రాక పోతే నేమండి? తహస్సీల్దారుగారు యెంతప్రాజ్ఞులు. పూర్వపు యూగోపియన్ ఆధికార్లని యెంతమందిని మెప్పించారు! ఆయన లుభావధాన్లుగారి కేసు కామూవ్ చేశారని భీమారావు పంతులుగారు అంటున్నారు. యింకా యింకైవరి అవుతూఉన్న కేసులో అలా అన్నందుకు యాయనపై తహస్సీల్దారుగారు పరువునష్టం ఛార్జి తేపడమునకు వీలుఉన్నది.

కలె—(భీమారావువైపు చూచి) పిల్లకు పదహారు సంవత్సరములకు లోపు యీడని రుజువున్నదా?

భీమా—జాతకం ఉందండి.

నాయుడు—కోర్టువారికి ఆజాతకం దాఖలుచేసుకోవాలి.

భీమా—యీకేసులో ఆయన మాట్లాడుతూ ఉంటే నే ఎంతమాత్రం వొప్పేదిలేదు.

నాయుడు—యీకేసులో నాక్కూడా వకాల్తినామా ఉందండి (అని దాఖలు చేయును.)

భీమా—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారితో) ఏమయ్యా యీయనక్కూడా వకాల్తీ యిచ్చావయ్యా.

అగ్నిహో—మొదట, రామప్పంతులు యాయన కిప్పించారు.

భీమా—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారితో) అయితే యేడుపు.

[అగ్నిహోత్రావధాన్లు తెల్లపోయి చూచును.]

కలె—యేదీ జాతకం దాఖలు చేయండి.

[భీమారావుపంతులు దాఖలుచేయును.]

నాయుడు—కోర్టువారిలో వకసంగతి మనవిజేమకుంటాను. యీజాతకం విశ్వామిత్రుడంత యోగ్యుడైన బ్రాహ్మణిచేత తయారుచేయబడది. అనుగో ఆమూల నిలబడ రామప్పంతులుగారికి యీజాతకంబో మంచిప్రజ్ఞేశం ఉందండి.

భీమా—నేను పేన్ డ్ పకీర్ని తేను పీరింగు నేనే చేయవలెగాని, నాయుడు గారు చేస్తే నేనెంతనూత్రం వొప్పేదిలేదు.

నాయ—స్మా లెట్ దొర గారిదగ్గిర్నుంచి యేజన్సికోర్టులో పక్కా తీ చేస్తున్నాను, డబ్బు చ్చుకున్నందుకు నాపార్టీ తరపున నాకు మాటలు చెప్పితిరుతానుగాని యింగిలీష్ చదువుకున్న కొందరువకీళ్ళలాగ నోబంటా మాట్రాకుండా కొయ్యలాగ నిలబడ నండి.

కలె—(అగ్నిహోత్రావధానులవైపుజూచి) మీకొమ రై, యే సంతస్సరమందు పుట్టిం దయ్యో?

అగ్ని—అంగిరస.

కలె—జాతకంలో భావవుండే? బ్రాహ్మణ్యం పరవంతా తీసే సైరే గడ్డితిని పిల్లనమ్మా కున్నావు సరే కాని, యీలాటి ఫోర్జరీలు కూడా చేయిస్తావా? బ్రాహ్మణ్యం ఉన్నంత, ఖంగాళీ, మలకూడూ మరెక్కడాలేదు. నీమర్మార్గతెవల్ల నీమమార్తెను యీఅవస్థలోకి తెచ్చి మళ్ళీ ఎవడెక్కడో తేను కూడానా? నీపొట్ట కరిగించేస్తా నుండు. (గుమాస్తాతో) కేసులో నోటీస్లు చెయ్యి.

గుమా—(ఛార్జీ కాగితము జూచి) యిందులో ముద్దాయీ యింటిపేరూ సాకీనూ లేదండి.

నాయ—(లేచి) యీఅర్జి వల్లకాట్లో రామనాథాయ వ్యవహారం లాగుంది. ఇంగ్లీషు వకీళ్ళు దాఖలుచేసే కాకితాలు యీరీతిసే ఉంటాయండి.

భీమా—(గుమాస్తాతో రహస్యముగా) తరవాతాయీ నింపించలేదటయ్యో? (పైకి) యీలా నాయుడు గారు నన్ను తూలనాడుతూంటే కోర్టువారు ఊరుకోడం న్యాయంకాదు.

కలె—నాయుడుగారు మిమ్ము నేమీ అన్నేదే?

భీమా—(తనలో) యిక్కడికి నేను రావడం బుద్ధిపారపాటు.

క్లార్క్—(భీమారావు పంతులుగారితో) ఇంటిపేరూ, సాకీనూ యేమిటండీ?

భీమా—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారితో) ఏమిటయ్యో?

అగ్ని—ఆయనపేరు గిరిశం, మరంతకంట నాకు తెలియదు.

కలె—చాబాప్; బాగాఉంది! అవధాన్లు గారికొమార్తెని యెవడో తీసుకుపోయినాడని కనక వాడి వూరూ పేరూ యెరిగినవాళ్ళు తెలియచెయ్యవలసినదని, దండోరా కొట్టించి గేజల్లో వేయించండి. పోలీసువారికి యెందుకు నోటీ సివ్వలేదూ! సాకీ నూ మొదలైనవి లేనదీ కేసు యడ్ మిట్ చేయడానికి వీలులేదు. టిఫిన్ కి వేళ యింది లేదాము (అని లేచి వెళ్ళిపోవును.)

అగ్ని హో—(భీమారావు పంతులుగారితో) ఏమండోయ్ కేసు అడ్డంగా తిరిగిందే?
(భీమారావు పంతులుగారు మాట్లాడరు.)

అగ్ని—యేమండోయి మీతోటి, మాట్లాడుతున్నాను.

భీమా—ఇచ్చినఫీజుకు పన్నెపోయింది; మళ్ళీ ఫీజిస్తేకాని మాట్లాడేదేదు.

అగ్ని—యేంపన్నెది అఫూరంపని? కలక్టరు చీవాట్లు పెడుతూంటే ముంగిలా మాట్లాడక ఊరుకున్నావు!

భీమా—బంట్రోత్ ! యితన్ని నాచిగ్గిరికి రాకుండా గెంటేయ్.

అగ్ని—ఓహో బాగుంది వ్యవహారం! రామప్పంతులేడీ?

నాయుడు—(మెల్లగా వెనకనుండి వచ్చి) పోర్జరిమాట రాగానే వన్నసన్నంగా జారాడు యీపాటికి పారిఉరికి సగంతోవలో ఉంటారు.

అగ్ని—అయ్యో కొంపతీశాడే!

నాయుడు—ఇంగ్లీషువక్సీలుచరదాతీరిందా? పోర్జరికి తమక్కూడా మతప్రవేశం అవుతుంది.

అగ్ని—అయ్యో సీయింట కోడి కాల్చా.

నాయుడు—రోజూ కాలుస్తూనే వుంటారు.

(తెర దించవలెను)

3-వ స్థలము : సౌజన్యారావు పంతులుగారి కచేరీగది.

[సౌజన్యారావు పంతులుగారూ, పోలీశెట్టి ప్రవేశింతురు]

సౌజ—చూశారా శెట్టిగారూ యిప్పటిరోజుల్లో దేవబ్రాహ్మణభక్తి కోమట్లలోనే ఉన్నది. లుబ్ధపధాన్లుగారు బ్రాహ్మలు, శృద్ధులున్నా - ఆయనను కాపాడితే మీకు చాలాసుకృతం ఉంటుంది.

పోలీశెట్టి—బాబు; తమశలవు కబ్బెంతర వేటి?

సౌజ—చూశారా, మీరు సాక్ష్యం చెప్పి ఆయన్ని యీఆపదలోంచి తప్పించకపోతే నిజం దాచినందువల్ల ఆయనకి యేమి ప్రమాదం వచ్చినా, ఆపాపం మిమ్మల్ని చుట్టుకుంటుంది.

పోలీ—అబ్బెంతర వేటి? బాబూ!

సౌజ—నిజంగా కూసీరగోదని మీనమ్మక పెక్కదూ?

పోలీ—అబ్బెంతర వేటి? బాబూ!

సౌజ—అపిల్ల గోడదాటి పారిపోవడం మీరు చూశారుగదూ?

పోలీ—అబ్బెంతర వేటి బాబూ?

సాజ—మీరు అప్పుడు గుడ్డమీదికి బాహ్యునికి వెళ్ళి ఉన్నాడు.

పోలి—అబ్బెంతరవేటి బాబూ?

సాజ—మీరు బాహ్యునికి వెళ్ళినప్పుడు, సహాయక మిత్రులు కూడా తీసుకు వెళ్ళారు?

పోలి—అబ్బెంతరవేటి బాబూ?

సాజ—(కలం కాగితం తీసి) యీసంగతులే వ్రాస్తాను చెప్పండి.

పోలి—యేటి బాబూ?

సాజ—మీరు చెప్పబోయే సాక్ష్యానికి నేటుమెంటు గట్టగూటాను; జరిగినది అంతా చెప్పండి - వ్రాస్తాను.

పోలి—మాయింట్లోళ్ళకి ఉడ్డోలవైన జబ్బుగా ఉంచని కబురెట్టారు. బాబూ నాకు నేతులు కాళ్ళు ఆడుకుంటున్నాయి. బండీ పెదుర్చుకొచ్చాను - శల విప్పించండి - యీసాచ్చీకాల్లో తిరిగితే పిల్లాపేకా బతుకుతారా బాబూ?

సాజ—యింతసేపూ చెప్పారుకామి? సుగ్రతనిజమే ఐతే చాలవిచారవైన సంగతి. మీకు సాక్ష్యం యలాగా తప్పదు. చెప్పేటటులు ముందు వ్రాసుకుంటే మంచిది. తమంటే బోనెక్కినతరవాత తప్పు పడిపోతారు, వదిలిమిపడులు వట్టదు. చెప్పండి వ్రాస్తాను.

పోలి—సాచ్చీకం తప్పదు బాబూ?

సాజ—యలాతప్పుతుందీ? నిజం చెప్పినవారు సాక్ష్యం పలకకపోతే మరి యవరు పలుకుతారు?

పోలి—బాబూ_తమరు పెద్దవాకీళ్ళూ. కోవటోడిమంటని కొట్టేయక, యింటారా?

సాజ—వినకేమి?

పోలి—నిజవేటి బాబూ? అబద్ధవేటి బాబూ? నేను చూసి నిజవా చెప్పినాను? గుడ్డమీదికేటి నిగిరాత్రివేళ్ళ నేను బైటకెల్లవేటి? జాబ్బిచెట్టుమీద పికాచం అమాంతంగా సంపేసిపోదా! బాబూ! యేటిబాబూసాచ్చీకానికి ముండపోలికెట్టి పోలికెట్టే సెప్పాలా సాచ్చీకం బాబూ? తమవంటి అధికార్లని చూస్తే, పాణం యెగిరిపోతుందిగా? తమరు తలిస్తే సాచ్చీకానిక్కొదవా? బాపనోళ్ళు నచ్చావ నచ్చలు. కొంచెం సెయి తడిజేస్తే సాచ్చీకం చెప్పేసిపోతారు బాబూ.

సాజ—యీపాటికి చాలించండి. దొంగసాక్ష్యాలు నాద్దగిర పనికిరావు. నిజం తెలిసిన సాక్షులే నాకు కావాలి.

పోలి—ఆపాటిమంట యెవరు సెప్పినాకకారు బాబూ, నిజంగా నాకేమీ తెల్ల, యేదేవుడు నెత్తి కొట్టకుంటే ఆదేవుడు నెత్తి కొడతాను బాబూ.

సౌజ—గురి యెరుగుదువని యెఱుఁగు చెప్పావా?

పోలి—బాబూ, నెప్పకంటే కనిష్టిబోళ్ళు ఊరుకున్నారా?

సౌజ—యిప్పుడూమాత్రం ఊరుకుంటారా?

పోలి—చెప్పితే, యిన్ని సిపికటరు పీక పిసికెయ్య బాబూ!

సౌజ—చెప్పుకోతే హెడ్ కనిస్తే పీక పిసకదా?

పోలి—అధికార్లెట్టి చెయ్యంటే, మాలాటోళ్ళు అదల్లా నెయ్యలిగదా బాబూ. లేకుంటే పీక్కురిగదా. ‘పోలికెట్టి సాచ్చీకం నెప్పాలి’ అని హెడ్డు గారంటే, సిత్తం బాబూ అనాలి; “పోలికెట్టి కబడదారు. సాచ్చీకం చెప్పితే పంపేస్తాను” అని యిన్ని సిపికటరు గారు అంటే, సిత్తం బాబూ అనాలి. హెడ్డు గారిని బదిలీ చేస్తాం మరి భయపడను” అంటే, సిత్తం బాబూ అనాలి. ఆరాత్రి నే నూళ్ళోడున్నావా బాబూ? లింగోరం సంతకి పోలేదా?

సౌజ—మీ సాక్ష్యన్ని, నమ్ముకుని, లబ్ధి వధాన్లు గారికి నేను ధైర్యం చెప్పేనే?

పోలి—గొప్పధికారు! తమరు తలుస్తే ఆరికినోటేటి బాబూ? కోవిలాడిమాట కొట్టె య్కండి బాబూ. తమవంటోరు తలుస్తే బాపన సాచ్చీకాలు నచ్చావనప్పులు.

సౌజ—మీయోగ్యత తెలిసింది. చాలు, యీపాటికి వెళ్ళండి.

పోలి—(లేచి నీలబడి) కోపవాఁ బాబూ? మేం బత్తగలవా? ఆవు నెయ్యి బాబూ గుమసుమలాడేది ప్రత్యేకం పంపించుకుంటున్నా బాబూ?

సౌజ—యీయిన స్పెక్టరికి పంపండి.

పోలి—(వెళ్ళిపోతూ) ఆరతోరు ఆరూ; తమంతోరు తమరూ. మాకిద్దరోహటి గాదా?

సౌజ—చాలును వెళ్ళండి. వెళ్ళండి.

పోలి—తమకోసమనే బత్తగలవాఁ బాబూ. (గుమ్మందాటి) బతికానా దేవుఁడా? పెందర్లకా. థే. యింటికిపోయి యెంకలేళ్ళరుకి అరికటాను నెయ్యి దివ్వెలిగిస్తాను. (నిష్క్రమించును)

ర.వ స్థలము : వీధి

[అగ్నిహోత్రాదులు నాయుడు ప్రవేశించును]

అగ్ని—అమైత తను మానుకోవ్వంఁభారూ?

నాయుడు—లేకపోతే మీకు చాలా ఉపద్రవం సంభవిస్తుంది. ఆ యింగిలీషు వకీలు అంతా పాడుచేరాడు.

అగ్ని—అయితే రావప్పంతులు వుడాయించేసినట్టేనా?

నాయడు—అందుకు సందేహవేటి?

అగ్ని—నాకడియం పట్టుకుపోయి తాకట్టుపెట్టాడు?

నాయడు—దానికి నీళ్ళధారే.

అగ్ని—అయ్యో! అకడియం మాతాతనాటిది. మీరు మొన్న పిడ్డితోపంట వాచ్చారే ఆసాండానియింట్లో తాకట్టుపెట్టాడు.

నాయ—రామ! రామ! ఆసరుకు దానిదగ్గర వుంచేలేదు. మీరుమిక్కిలి దానతాలూకు కంటె వకటి వాడే తీసుకుపోయి యొక్కడో తాకట్టు పెట్టాడు. ఆతాగుబోతు మీకెలా దొరికాడు?

అగ్ని—రావప్పంతులు తాగుచాడా?

నాయ—మరి కడియం, కంటెకూడా తాగేశాడుకాడా?

అగ్ని—వీడినీగతరగా!

నాయ—అవును గాని, మీమీద పోర్జీకేసు ఖజాయించడండా డిప్టీకలక్టరు గారితో సిఫార్సుచేశానుగదా, నాకేమిస్తారు?

అగ్ని—యేవిచ్చేది? నాభి కొనుక్కోడానికి ఏమిడి అయినా నాదగ్గరలేదు. వూరికి చేరితే గాని డబ్బు పెగల్లు.

నాయ—పోనియ్యండి. ఒక ప్రోమినరీ నోటు రాయండి; రూపాయలు యిప్పిస్తాను.

అగ్ని—నాప్రాణం పోతే నోటురాయను. అప్పపక్షం రాయనని మాతండ్రి చచ్చిపో యేటప్పుడు నాచేత ప్రమాణం చేయించాడు.

నాయ—అయితే మీతోకూడా మీవూరువస్తాను. ఒకబండెటు ధాన్యం యివ్వండి.

అగ్ని—డబ్బూ, దినుస్సుకూడా వొకీళ్ళ నెత్తిన కొడితే, యేటి కేదాదీ బతకడం యెలాగు? రెండుపుట్లు మిరపకాయలిస్తాను.

నాయ—అదై నా యెంతకాదు. ఖరారేనా?

అగ్ని—అగ్నిచోత్రావధాన్లు అన్నమాట తప్పుచాడా? లబ్ధిపధాన్లు నన్ను ఇంకా చేశాడు. వాడికి కిక్కుకాదే?

నాయ—అవును గాని, సాదన్యరావుపంతులు గారు అతడికి సాయంచేస్తున్నాడు అధికారంతా ఆపంతులుమాట వింటారు.

అగ్ని—ఆపంతులు అవుధాన్లుకూతుర్ని పెళ్ళాడచాడా యేమిషి?

నాయ—ఆయనప్రారబం, దాన్ని పెళ్ళాడతాడా?

అగ్ని—మరియెందుకు, లుబ్ధావుధాన్లు మీకపడి యేడుస్తాడు?

నాయ—సౌజన్యారావు పంతులుగారు మహాదొడ్డవారు. కోట్లలో యెన్నవలసిన మనుషులు. ఆసనలోవున్న యెవరికైనా ఆయన ఉపకారం చెయ్యవలసినవారే?

అగ్ని—అవైతే, వెధవమండని పెళ్ళాడిన చానాటుపీనుగును వెనుకేనుకొని నాపీక యెందుకు నొక్కుచున్నారు?—అడుగో ఆగా డిదకొడుకు!

[గిరిశం తొందరగా ప్రవేశించును. అగ్నిహోత్రావధాన్లు పక్కనుంచి గిరిశం మీదపడును. గిరిశం తప్పించుకుని కిందికి జారి, అగ్నిహోత్రావధాన్లు కాళ్ళుబట్టి లాగి “మావగారికి నమస్కారం” అని పరుగుచుక్కొనును. అగ్నిహోత్రావధాన్లు కిందపడును.]

నాయ—అల్లుడుగారా యేమిటండి? (లేవదీసి వొళ్ళు దులుపును.)

అగ్ని—వీడిక్రాధం చెట్టుకిందబెట్టా! యేడీ, వెధవని చంపేస్తాను?

నాయ—అల్లుణ్ణి హతవారిస్తే, కూతురు దబ్బిలో వెధవౌతుంది కాంతించండి.

అగ్ని—నీయింట కోడిగాల్చా!

నాయ—అమోఘాశీర్వచనము పదండి.

౫-వ స్థలము : లుబ్ధావధానులు బస.

లు—రామనామతారకం । భక్తిముక్తిదాయకం ॥

[గిరిశం ప్రవేశించి లుబ్ధావధాన్లును కాగలించుకొని ‘అన్నయ్యా’ అని యేడుపును]

లు—యిదేమిటా?

గిరిశం—నీమీద కూనీకేసు వొచ్చిందని తెలిసి నిద్రాహారం లేకుండా యకాయకీని వొచ్చాను. మాఅన్నయ్యకి వాళ్ళకి కబురు పరిపించావు కాదేమి.

లు—యెవడేంజెయ్యాలి? అన్నిటికీ సౌజన్యారావు పంతులుగారే వున్నారు అయితే అబ్బీ, అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారి కూతుర్ని లేవదీసుకు పోయినావట్రా? వాడికి తగినశాస్త్రచేకావు. దాన్నిగానీ పెళ్ళిమాత్రం జడలేదుగదా?

గిరిశం—నేనెంత తెలివితక్కువపని చేస్తానున్నావా అన్నయ్యా? నువ్వు నన్నే దో పెంచుకుంటావనీ, పెళ్ళిచేస్తావనీ చూవాళ్ళు కొండంత ఆశ పెట్టుకున్నారు గదా?

లు—యీగండం గడిస్తే పెంపకంమాట ఆలోచించుకోవచ్చును.

గిరి—(గద్గదస్వరంతో) సౌజన్యారావు పంతులుగారు చెప్పినమాటలు చూస్తే, యీ గండం గడుస్తుందని నాకు ధైర్యం తాళకుండా వుంది. నీకు కావలసినవాణ్ణి,

చదువుకున్నవాణ్ణి, బుద్ధిమంతుణ్ణి గనక నీకు మంచి సలహా చెప్పమని సౌజన్యా రావు పంతులుగారు నాతో మరీమరీ చెప్పారు.

లు—అయన్ని చూశావురా?

గిరి—“చూశావా” అనా అడుగుతున్నారు? ఆయనదగ్గరికి పెద్ద సిఫార్సు తీసుకు వచ్చాను. ఆయనకి నామీది పుత్రప్రేమ, ఆయనకేమీ పాలుపోకనే, నన్ను మీతోటి, పెద్దకునినీబుతోటి మాట్లాడి, మంచి సలహా యిమ్మని పంపించారు. గనక నామాట విను. యెందుకైనా మంచిది. ఒక దత్తత పత్రిక రాయ - కన్న కొడుకు లేనందుకు. ఉత్తరగతి చూసుకోవాలా లేదా?

లు—నాకువున్న బంధువులంతా నాదగ్గర ఉబ్బి లాగాలని చూసేవారేగాని, నాకప్పు సుఖానికి పనికిమిచ్చేవాడు ఒక్కడైనా కనపడదు.

గిరి—ఒకాణ్ణి నేనాయెన్నడైనా, ఓ దమ్మిడీ కొట్టిన పాపాన్ని పోయినాపూ? నేచొక్కణ్ణేగదా. నీమీద అభిమానం పెట్టుకు దేవులాడుతున్నాను మిగతా నీబంధువులకి యెవరికైనా నీమీద పిసరంత అభిమానం ఉందీ చెప్పు.

లు—లేకపోతే పీడా నాడా కూడా పోయెను.

గిరి—నేమట్టుకు నీనగ్గర ఒక్కదమ్మిడీ యెన్నడూ ఆశించలేదు. నీపరంకోసం దత్తత చేసుకోమన్నాను. నన్ను కాకపోతే మరొకణ్ణి చేసుకో.

లు—యిహం యింతబాగా జెటిగింది; శరంమాట బటి?ఉంటే ముందు చూసుకుందాం.

గిరి—సౌజన్యారావు పంతులుగారు నీకు మంచి సలహా యిమ్మని శలవిచ్చారు గనక నీతో యీమాట చెప్పాను; అంతేగాని ఆపుబుచెప్పినమాట నువ్వు వినవన్నమాట నాకు బాగా తెలుసును.పోసియ్యి-మరోమాట చెబుతాను, అదివిని చెవినిబెట్టు. నీకొకపెళ్ళి కిత్తు అయితే నీతరపున న్యాయవహారాలూ, సవహారాలూ చూడడానికి యవడైనా ఒకడుఉండాలా లేదా? నీబంధువుల్లోకల్లా యింగ్లీషు వచ్చినవాణ్ణి, వ్యవహారజ్ఞుడైనవాణ్ణి నేను ఒక్కణ్ణేగదా? నాకో ఫఫరాఫ్ టర్నామాగొలికి యిచ్చెయ్యి.

లు—నువ్వెందుకు నన్ను దుక్కంటా? ఉన్నవాణ్ణి, మరింత దుక్కపెడతావు? అన్నిటికీ నాకు సౌజన్యారావు పంతులుగారు ఒక్కరే ఉన్నారు. ఆయన యేలా చెబితే ఆలా చేస్తాను.

గిరి—నేనన్నమాటా అడేకదా? ఆయన చెప్పినట్టు నువ్వేవిడిటి, యెవరైనా వినవలసిందే. ఈ రెండు సంగతుల విషయమయినా, ఆయన సలహా తప్పకుండా అడిగి, వారు యలా శలవిస్తే ఆలాచేదాం? యేవంటావు?

లు—ఇప్పటి నాచిక్కుకు పనికిచేస్తామాట ఒక్కటి లేదుగదా.

గిరి—మరియెందుకొచ్చిననుకున్నావు యింతదూరం? నేను వాడు వ్రాసిన ఉత్తరపు సంగతులు నువ్వు ఆలోచనలోకి తెచ్చిఉంటే, ఈచిక్కులు నీకు రాకపోనుగదా?—
 లు—అప్పుడు గడితినన్నను.

[హెడ్డుకనిస్తీబు, దుకాణదారు (పవేశించి)]

హె—అవుధాన్లు—ఈయనెవరు?

లు—నాతయ్యడు.

హె—నాకేం తోచకుండాఉండి బైరాగి మాయవైచిపోయినాడు.

లు—అయ్యో! మరేవింటి సాధనం?

హె—అదే ఆలోచిస్తున్నాను.

లు—యెక్కడికి వెళ్లాడో?

హె—శ్రీ జగన్నాథస్వామివారి శంఖవృత్తాంది అని యీ ఉదయంనుంచీ అంటూ వొచ్చాడు.

దుకా—సారాదుకాణాల్లో యెతికితే, దొరుకుతాడు.

హె—అదేమంట భాయీ సిద్ధులు యేంజేసినా, వారికి తప్పలేదు. యేదుకాణంలో కూడా కానరాలేదు.

దు—అలాగైతే అనకాపిల్లిగోడ్డుకాసి యెంతకండి.

గిరి—బైరాగి యెందుకయ్యా?

హె—అయిన అంజనంవేసి గుంటూరు శాస్త్రులునీ, వాడికూతుర్నీ చూపించాడు.

గిరి—డామ్ నాస్సెన్సు గ్రోస్ నూపర్ స్టిషన్—యావెట్టికలర్లు యేదొరనమ్ముతాడు?

హె—దొర్లు నమ్మకపోతే పోయేరు. అగుంట బతికి ఉందనీ, ఫలానాచోట ఉందనీ మనకి ఆచోకి తెలిస్తే చాలదా?

గిరి—ఇగ్నోరెన్స్! ఏమి ఆచోకి తెలిసింది?

హె—అపిల్ల ఒక పూరియింట్లో కుక్కిమంచంమీద కూచుని యేడుస్తూన్నట్టు కనపడది.

గిరి—మీకే కనపడదా?

హె—నాకెలా కనపడుతుంది? పాపం పుణ్యం యెరగని చిన్నపిల్లవాళ్ళకే కనపడుతుంది.

గిరి—లోకం అంతటా పూరియిక్కూ కుక్కిమంచాలూ ఉన్నవిగదా, యేపూరని పోల్చడం?

హె—యీరాత్రి మళ్ళీ అంజనంవేసి ఊరుపేరు చెప్పిస్తానన్నారు.

గిరి—యవిడెన్న ఆప్తులో అజనాలూ, పికాచూ సాక్ష్యానికి చనికొస్తాయటయ్యా?

హె—అబ్బెరాగిని మీరెరుగరు; ఆయన గొప్పసిద్ధుడు యేం జెయ్యాలంటే అది చేయ్యగల్గు-అతడు పక్కనిఉంటే నాన కొండంత ధైర్యం ఉండేసి. జగన్నాథస్వామిని నేవించునుని సాయంత్రానికి ఆయన వస్తా, నేను ఆద్యప్రసంతుష్టి.

గిరి—పదిరోజులు ప్రయాణంగదా, ఒక్కరోజుకి పోవడం రావడం యలాగ?

హె—ఆయనకీ వాయువేగం ఉంది.

దు—అప్పులాళ్ళు అగుపడితే, వాయువేగంగా యెగేస్తాడు. నాబాకీ వసూలు చేసుకొనిచ్చినారుకారుగదా భాయీ!

హె—వెధవబాకీ - యాగండం తప్పితే, నేను యిచ్చేస్తాను భాయీ.

దు—గండం తప్పేదేటి, నాసొమ్మ నాచేతిలో పడేదేటి భాయీ?

హె—మీఅందరిసాయం ఉంటే దాటకేం భాయీ?

దు—ప్రాణం పెడతాను భాయీ. సాక్షిమాట మాత్రం శలనియ్యండి?

హె—సాక్ష్యం పలకరా యేమిటి?

దు—దుకాణవేలనుకు బతికేవాళ్ళకి సాక్షికాలెందురు భాయీ? యీతిరగడంనించి బేరంచెడ్డాది. యావేళ ఊరికి పోకుంటే దుకాణం యెత్తిపెట్టాలి.

హె—యిదేనా మీన్నేహం, నేస్తం?

దు—మీవెంట తిరిగితే కొత్తచేడుగారు—

హె—కొత్తహెడేమిటి భాయీ?

దు—యినసిపికటరుగారు, చెప్పినారు. నాసొమ్మ మాటేటి భాయీ?

హె—యినసైక్టరుగాడు అన్నిందాలా నాకొంప తీసాడు!

దు—అబ్బెరాగాడు నాకొంప తీసినాడు. యిహ నాడబ్బునాచేతులో పడేదేటి?

(నిశ్క్రమించును)

[అసిరిగాడు ప్రవేశించి]

అసిరి—(బుట్ట గోకుకుంటూ) బాబు, మా ముసల్దోనికి సాలాచ్చిందట - కబురెట్టింది బాబూ.

హె—వెధవా, సాక్ష్యం యివ్వందీ వెళ్ళిపోతావాయేమిటి?

అసిరి—సాచ్చీకం అయిందాకా బతికుంతాదా బాబు?

హె—ఓరి, వెధవా, దొంగమాటలాడుతున్నావు. గుండె పగలగొడతాను. నీకవడా కబురు తీసుకొచ్చాడు?

అసిరి—మచవూరు బండోళ్ళొచ్చినారుబాబు.

హె—నాడిదకొడబా, యిల్లు కదిలావంటే వీపు పెట్టగొడతాను.

అసిరి—యెళ్ళి తే మీరు తంతారు, యెళ్ళకుంటే ఆరుతంతారు.

హె—ఆరెపట్టా?

అసిరి—యినీసిపిక్కటోరు.

హె—యీ యినస్పెక్టరు మరి సాక్ష్యం తానివ్వడు.

గిరి—అసిరి నాదెబ్బ నీకు తెలుసును - యినస్పెక్టరు గినస్పెక్టరు జాంటేనె విన్నావా, తిన్నగా బో నెక్కి నిజవేదో సాక్ష్యం పలక్కపోతివట్టాయనా, వీక నుడివేసి నిన్ను నూతిలో పారేస్తాను.

అసిరి—యేటిబాబూ! మీరో తెన్నా, ఆరో తెన్నా, యీరో తెన్నా, నాకేటిరిక బాబు? మీనాకరీకిదణం పోతాను, బాబూ ఆయమ్మ గోడగెంతడం నామనూపు లేదుబాబూ. గవరయ్యగోరు కెయ్యాన్ని నీసాలో యెడితే, గోడగెంతడం యేటి బావ? వొటిఅబద్ధం! నాను నూపులేదు బాబు.

గిరి—వాడు చూడండి సాక్ష్యం గులా పలుకుతాడు, అన్నయ్యా?

లు—నాప్రాబుబం - యేవరని జెప్పను?

హె—యెవరియనా? కేసులమొహం అంటే యీయనకేమైనా తెలుసునా?

గిరి—కేసులమొహం నాకూ తెలియదు. నిజంమొహం పోలీసువాళ్ళకీ తెలియదు.

అబద్ధసాక్ష్యాలకల్ల తప్పించుకోవడం కన్న, జెయిల్లో కూచోడవే ఉత్తమం. ధన ప్రాణాలు రొండూ పోయిన మనిషి అన్నవాడు ఆనత్యం ఆడకూడదు. ఆడించ కూడదు.

హె—యేవిటండి ఈయన శల్యసాధ్యం! యవరితడు?

గిరి—నేను బుద్ధావధాన్లుగారి తమ్ముణ్ణి - నాకేరు గిరికం అంటారు. నేను పరీక్షలు పాసినవాణ్ణి, తేలిసిందా?

హె—వెధనముండని తగులుకుపోయిన మహానుభావుడివి నువ్వేనా?

గిరి—డిఫెండెన్స్ అంటే మీకేమో తెలుసునా? నేను సౌజన్యరావు పంతులుగారి స్నేహితుణ్ణి సాక్ష్యాలు యేరికినా ఉన్నాయో కనుక్కుని, అన్నయ్యగారికి మీకూ సలహాచెప్పమని పంతులుగారు నన్ను పంపి తే వచ్చాను.

హె—అలా అయితే మాకు మీరు సాయంచెయ్యాలిగాని, అబద్ధంలేకుండా సాక్ష్యం కావాలంటే యీభూప్రపంచకమందు యెక్కడైనా సాక్ష్యంఅన్నది వుంటుందా? నానెత్తిమీద యెన్ని వెండ్రుకలున్నాయో, అన్ని సాక్ష్యాలు చూశాను. పెద్ద పెద్దవకీళ్ళు తయారుచేసిన సాక్ష్యాలు కూడా చూశాను. మీరు ఆనుభవం లేక నీతులు చెబుతున్నారుగాని, హైకోర్టు వకీళ్ళు కూడా తిరగేసి కొట్టమంటారు.

నీపుణ్యంవుంటుంది బాబూ, నిజం అబద్ధం అని తేలగొట్టక, యేనో ఒక తడకల్ల తయారుచేస్తేగాని ఆబోరు దక్కదు.

గిరీ—అన్నయ్యకి, మీమా సహాయం చెయ్యడంకోసం కాకపోతే అంత మారంసుంచి నేను యెందుకు వచ్చాను? మీయిష్టం వొచ్చినట్టల్లా మీకు పనికివచ్చే అబద్ధాలు మీరు పనికిచడమును నాఅభ్యంతరం యెంతమాత్రం లేదు. ఎవ్వరైనా త్రూత అనగా నుద్ధనత్యవనేది, సాక్షాత్తు భగవంతునితో సమానమైన వస్తువ అన్నమాట మాత్రం మరిచిపోకూడదని నాఅభిప్రాయము. నేనుమట్టుకు నిజంకోసం సమయం వాస్తే సంతోషముతో ప్రాణం యిచ్చేస్తాను. “లోకోక్తేన్నరుచిః” అన్నాడు. కొందరికి కందిపప్పు పచ్చడి రుచి; కొందరికి పెసరపప్పు పచ్చడి రుచి; కొందరు అదృష్టవంతులకి రెండుపచ్చళ్ళు రుచి. అలాగనే, కొందరికి అబద్ధం రుచి; కొందరికి నిజం రుచి; చాలామందికి రెండింటి కలగలుపు రుచి. యిది లోకస్వభావం. గనక అవసరం గలిగినప్పుడు తణుకూ తెణుకూ లేకుండా, అబద్ధం అడవలసిందే. ప్రస్తుతాంశంలో, అసిరి గాడిచేత అబద్ధం ఆడించడం నాది పూచీ. అసిరీ నాతడాఖా జ్ఞాపకం ఉందా, కబడదార్ సాక్ష్యం యివ్వకపోతే చంపేస్తాను.

హెడ్—అలా తోవలోకి రండి భాయీ - చక్కం చెప్పలు కట్టియిస్తాను. (లబ్ధి ధాన్లతో) ఆధండాలుడు రావచ్చునులని నమ్మక, యిలంటి కావలసినవాళ్ళ మాటవింటే; మీకు యీగతి రాకపోవునుగదా?

గిరీశం—మావాడు కావలసినవాళ్ళ సలహాపంటాడండి దత్తత చేసుకుంటానని యెన్నాళ్ళాయో అంటున్నాడు; దత్తత చేసుకుంటే కనిపెట్టి ఉండనా? “పోనీ, ఓచవ రాఫ్ ఎటర్నామా అయినా సాపేర వ్రాయి, నీవ్యవహారాలు చూస్తాను” అంటే చెవిపెట్టడు.

హెడ్—యేవండీ అవుధాన్లు గారూ అలా చేయరావటయ్యా?

లబ్ధి—వెనకనుంచీ ఆలోచించాం.

గిరీశం—అధాత్తుగా, జెయిలులోకి లాక్కపోతే, ఆపే నేపనేవెటి?

హెడ్—జయిలు సిద్ధపరిచారా?

గిరీ—మాటవరసన్నాను. కేకించి మేలెంచాలి - యినస్సెక్టరుకు ప్రబలంగా వుంది. పోలిశెట్టి సాక్ష్యం చలకనని సాక్ష్యాధారావు పంతుగారితో చెప్పి పూరికి వెళ్ళి పోయినాడు.

హెడ్—అయ్యో మరేమిటి గతి?

గిరీ—అదే పంతులుగారూ నేనూ, విచారిస్తాన్నాం.

[పూజారి గవరయ్య ప్రవేశించును]

హెడ్ — గవరయ్య గారూ, గుర్రోజీ కనపడ్డారా?

గవ — యిరుగో నాతో వస్తూ పేసే! మీ పెరటి అరుగుమీదే యింతసేపూ సమాధి లో వున్నారు.

హెడ్ — నాకు పెరటి అరుగుమీద కనబడలేదే? పోనీండి అయిన వొచ్చారంటే బతికానూ అన్నమాట - యేరీ?

గవ — యేమి అలా అడుగుతున్నారు? యిరుగో మీయెదటా (కాళీజాగావేపు చూపును) మీకు కనబడలేదా యేమిటి? కాళీజాగావైపు చూసి యేంగుర్రోజీ తిరస్కరిణీవిద్య అవలంబించారేమి? ఓహో, మీగురువుగారి అజబందనా? — అయితే నాకెలా కనబడుతున్నారు? — నాకు మంత్రసిద్ధి కలదా? — అయితే యెన్నాళ్ళు యీలా కనపడకుండా ఉంటారు? — ఒక్కపక్షవాద? (హెడ్డుతో) అదీ వారు శలవిచ్చినమాట.

హెడ్ — యీలోగా మాపికి ఉరి అయిపోతుందే?

గవ — (కాళీజాగా వైపు చూచి) యేమి శలవు? గురూ! — (హెడ్డుతో) మీకేమీ ఫర్వాలేదన్నారు.

హెడ్ — యీరాత్రి అంజనం వేయిస్తానన్నారుగదా యెలాగ?

గవర — (కాళీవైపు చూచి) యేం శలవు? — (హెడ్డుతో) అన్ని పనులూ నా చేత చేయిస్తామన్నారు.

హెడ్ — వారు కనపడితే బాగుండును.

అసిరి — అదేటి బాబూ, ఆరు నాకగుపడుతున్నారు!

గవర — సిద్ధులూ, పిశాచాలూ, మాలాంటి మాంత్రికులకి కనపడతారు. వాడిలాంటి మూఢభక్తులకు కనపడతారు; పాపం పుణ్యం యరిగని పసిపిల్లలకి కనపడతారు. ఇతరులకు కనపడరు.

గిరీ — డామ్, హంబక్. (కట్టతో గవరయ్యపక్కని కాళీ జాగాకొట్టి) యవడున్నా డిక్కడ? హెడ్ గారూ, యిదంతా గ్రాండ్లచ్చీ అఫ్ బేడెన్.

గవర — నువ్వు రెండు యింగిలీషీ ముక్కలు చదువుకుని నా సెక్యూడివికాగానే, మాహా తాత్ర్యలు పోతాయనుకున్నవా రేమిటి? నువ్వు సొట్టకట్ట తిప్పితే సిద్ధులకి తగు ల్తుందా? నీలాగే పెద్దకబుర్లు చెప్పిన రిజిస్టరికి, స్పృశానంలోకి తీసికెళ్ళి దెయ్యాన్ని చూపించేనరిక. ఆర్నెల్లు వూళ్లం పెట్టుకున్నాడు, సిద్ధుల్ని సిందిస్తే బాట్టపగులుంది.

అసిరి — అదేటి బాబూ, బైరాగారు!

గిరీశం — (అసిరిగాడిపైని ఉంటు) వెధవా, రేపిడిరా?

అసిరి — లేడు బాబూ, లేడు బాబూ ఉత్తినన్నారు.

గిరీశం—దొంగ గాడిదకొడకా. (హెడ్డుతో మీరు సాత్యుని చురుక్కుకోవడం మానేసి
యీగవరయ్య మాయల్లో పడితే మరి తేల్తారా?

హెడ్—అన్నా—అలా అనకండి. వీరిసాయంవల్లే మనం వొడ్డెక్కాల్సి. (చెవిలో)
గవరయ్యగారు మనకి తుఖ్యమైన సాక్షి.

గవర—శిరస్తాపన భ్రష్టులు చేకరిచోలు చూపుకుంటూ, నీళ్ళూ పుంజుకుంటూ—(కాళీ
వైపుచూసి) రండి గుకోజీ మనకోసం మనం పోదాం.

లు—గవరయ్యన్నా, యెక్కడికి వెళ్తారు!

గవర—నాకు తోచినచోటికి.

లు—మరి సాత్యువో?

గవర—అవధాన్లు గారు పెళ్ళాడినది కామిరీపికాచం ‘అది మనిషి, గోడగెంతి పారి
పోయిందీ’ అని నేను అబద్ధపుసాత్యుం చెప్పానంటే మరి మంత్రం అన్నది నాకు
మళ్ళీ పలుకుతుందా? నావొంతు ఆగిపోయి సాత్యుం పబకమను.

“నమ్మి చెడినవారు, లేరు!

నమ్మక చెడిపోతే పోయేరు॥”

(గిరీశంతో)—యినదిపికటరు గారు నీకంటే యింగిలీషు చదువుకున్నా ఆయనకి మన
శాస్త్రాల్లో నమ్మకాలు పోలేదు.

హెడ్—ఆయనదగ్గరికి వెళ్తారా యేమిటి?

గవ—(వెళ్ళుతూ) కబురంపించారు.

హెడ్—రండి రండి గవరయ్యగారూ చిన్నమాట.

గవర—(వెళ్ళుతూ) చిన్నమాటేదో (గిరీశమును చూసి) ఆ మహానుభావుడుతో
చెప్పండి. (నిష్క్రమించును)

హెడ్—(గిరీశంతో) యీసాత్యుం మీరు మాట దిక్కించుకున్నారు - మరి సాత్యు
వచ్చింది లేదు.

గిరీశం—అమాటకొస్తే నేనే సాత్యునికి దిగి, కేసు నీళ్ళు గారించేస్తాను. నాశక్తి
చూతురుగాని, సౌజన్యారావు పంతులుతోమాత్రం అమాట యింకా చెప్పకండి.
(తెర దించవలెను)

౬-వ స్థలము : సౌజన్యారావు పంతులుగారియిల్లు.

మేడవైని పంతులుగారి పడకగది. ఒక బల్లపైని సన్నని గాజుదీపము కొంచము
జెలుతురు కలుగజేయును. గదిమధ్యను మెట్లవైపునున్న గుమ్మమునకు యెదురుగా
దోమతెర మంచముఉండును, దానిపైని సౌజన్యారావుపంతులు మేలుకుని పరుండి

యందును. మంచము చెండువప్రక్కను చిన్న రాన్లుబల్లపైని గిట్టుకవరూ అందులో
గల భగవద్గీతాపుస్తకము చక్కని కుర్చీమీద గిరిశం కూర్చుని యుండును.

గిరి—నామనన్న డైలమ్మాలో చాలా ఖేదిస్తుందండి. యేరీతిని నా నాఅన్న గారు
యాత్రపడ దాటుదురా అని ఆత్మత ఒకపక్కా, అసత్యమునా కార్యసాధనంగా
చేసుకోవడంఅనే జిహ్వా ఒకపక్కా నన్ను పీడిస్తూన్నవండి. “అబద్ధపుసాక్ష్యం
వొద్దు. నిజమైనసాక్ష్యం జాగ్రత చెయ్యండి” అని హెడ్ కనిస్టేబుల్ నేను అనే
సరికి నాపైన కొండంత కోప్పడ్డాడండి. నిజమైన సాక్ష్యం ప్రయత్నిస్తే దొరకదా
అండి?

సౌజ—నిజమైన సాక్ష్యం! యేం సత్యకాలం! నిజవాడేవాడు సాక్ష్యానికి రాడు.
సాక్ష్యాని కొచ్చినవాడు నిజవాడేవోడు.

గిరి—యెంచేత ఆశ్చర్యం?

సౌజ—వానికి బాధించే నిజం వాదితరపు వకీలికి అక్కరలేదు. ప్రతివాదిని బాధించే
నిజం ప్రతివాది వకీలుకి అక్కరలేదు. క్రానెగామినేషను ఆరంభం అయ్యేసరికి
యెంతటిసాక్షి కవిత్వం ఆరంభిస్తాడు. అంచేతనే పెద్దమనుషులు బో నెక్కడానికి
భయపడతారు.

గిరి—వకీళ్ళు అబద్ధాలాడస్తే న్యాయం కనుక్కోడానికి జీతం పుచ్చుకునే జడ్జి యేం
జేస్తాడండి?

సౌజ—ఉభయపార్టీల వకీళ్ళు అడించేఅబద్ధాలూ చెయివీకేటట్టు రాసుకుంటాడు.

గిరి—అయితే యెందుకండి యీకోర్టులు?

సౌజ—నేను అదే చాలాకాలవాయి ఆలోచిస్తూ వుంటేని. పెద్దపెద్ద వకీళ్ళు కూడా
సిగ్గుమాలి బరిపెట్టి దొంగసాక్ష్యాలు పాతం చెబుతారు, కొందరు మృదువర్లు తీర
గేసి కొట్టమంటారు. నావంటి చాదస్తలం యింకోక కొందరం అట్టి సాహసానికి
వొడిగట్టుకొంగాని మాపార్టీలతరపున సాక్షులుకూడా అబద్ధం చెబుతున్నారని
యెరిగిన్నీ వూరుకుంటాం. యిలాటి అసత్యానికి అంగీకరించ వలసివస్తుందనే, నేను
ప్రాక్టీసు చాలా తగ్గించుకున్నాను. క్రమంగా యీపుట్టే మానుకోవడము సంకల్పం
కూడా ఉంది.

గిరి—అందరూ తమవంటి వకీళ్ళే అయితే అసత్యం అన్నది వుండనే వుండదండి వకా
లీలో యింత అక్రమం ఉందన్నమాట నేనెరుగనండి. యేమైనా సహించగలను
గాని అసత్యం అన్నది సహించలేనండి.

సౌజ—ఒక్క అసత్యంతో కుదరలేదు. పాధారణంగా వకా లీలో చాలా ఉన్నాయి.
అంటినాచ్ లాగానే, అంటే వకీల్ అని వక మూవ్ మెంటు మన దేశంలో సార్లు
బల్లు

చెయ్యడము అవశ్యకత కలిగేటట్లు కనబడుతుంది. హెడ్ కనిస్టేబులి తప్పుకాదు, దొంగసాక్ష్యం కల్పిస్తేనే గాని కేసులు గెలియవు. మీరు సత్యమార్గంలో తరిగ్గిపైన మనుష్యులు బొటచేత, మీరు కేసులు నడిపించేమార్గాలు ఏవ్వంగా ఉన్నాయి.

గిరి—మరి మా అన్నగారి గతి యేమిటండి?

సోజ—ఒక్కటే సాధన వుంది. ఆ గుంటూరుకాస్తులు యెవరో పోల్చినట్టుకుంటే, యితరసాక్ష్యం అవసరం ఉండదు.

గిరి—పట్టుపడే మార్గం యేదో తమరు శలవిస్తే మూడు లోకాలూ గాలించి అయినా పట్టుకుంటానండి.

సోజి—మియోగ్యతకు నాకు చాలా సంతోషంగాఉంది. మీలాంటి యెంగ్ మెన్ రావుగా ఉంటే, మనదేశం బాగుపడును, మీ ప్రయత్నం సానుకూలంగా తగిన బందోబస్తు యివ్వతూ నేను చేస్తాను. మీ స్వంత చిక్కులు కూడా పదిలినవిగనుక మీరు వెంటనే బయలుదేరి వెతకడం ఆరంభించవచ్చును. యాకారణంచేత మీ వివాహం పోస్టుపోస్ట్ కావలసివస్తుందిగదా అని మాత్రం విచారిస్తున్నాను.

గిరి—అట్టివిచారం తాము పడనక్కరలేదు. మాగురువుగారిఉపదేశం డ్యూటీమండూ షెజర్ తరవాతానండి అందులో నేను చిన్ననాటినుంచీ కోరింపం కాన్ సెన్ ట్రే వనూ ఇండియనిగ్రహమూ అభ్యాసం చెయ్యడంచాతనూ, వాళ్ళు మరిచి యెల్లప్పుడూ యేదో ఒకవ్యాపకంలో కొట్టుకుంటూ మండడంచాతనూ, స్త్రీనుఖిముల యెడల నాకు విముఖతలానండి. అందుచేతనే మావాళ్ళంతా నాకు సెపోలియన్ ఆఫ్ అంటీనాచ్ అని పేరుపెట్టారు. యాజివితకాలవంతా సోషల్ రిఫారమ్ కింద వినియోగపరుద్దావనే నిర్ణయంతో వివాహం మాని మాగురువుగారిదగ్గర లెఫ్టెనెంట్ గా ప్రవేశించానండి. బుచ్చమ్మయొక్క హృదయనైర్మల్యమూ, ఆమెదురవస్థా చూచి న్ని, నాకిప్పుడియందు నాకు ఉండే ప్రేమాతిశయంచేతనున్నా, ఆమె యందుకూడా ప్రేమాతిశయం నాకు కలిగి, ఆమెను వివాహం కావడముకు వొప్పు వున్నానుగానండి. ఇండియనుఖిముల నపేక్షించి కాదు. ఆమె కూడా నన్ను ప్రేమించి, విధవావివాహము కూడుననే నిశ్చయముతో నన్ను వివాహము కావడముకు అంగీకరించారండి. గనక మామరియేజి అనేది, ట్రూ లవ్ మారియేజిగాని సాధారణపు విడో మారియేజి కాదండి.

సోజ—మాగురువుగారు ఆలాగే వ్రాశారు. గాని మీరు విడో మారియేజి చేసుకుంటే మీ అన్నగారు మిమ్మల్ని పెంచుకోరేమో?

గిరి—తమమాటను ఆయన అతిక్రమించబోరండి. ఒకవేళ ఆయన తప్పుకపోతే, దత్త వదులుకుంటానుగాని, ప్రాణసమానురాలైన బుచ్చమ్మను విడవనండి.

సోజ—ఆమె అదృష్టవంతురాలు.

గిరి—అట్టి స్త్రీరత్నము (చదిలేకుండా ఒక మనిషి మెల్లెక్కివచ్చి ద్వారముదగ్గర తనకు యెదురుగా నిలిచిఉండడముచూచి గిరిశం నిర్ఘాంతపోయి చూటమాని నోరు తెరచును. ఆవైఖరి సౌజన్యారావుపంతులు కనిపెట్టి)

సౌజ—యేమిటి అలా చూస్తున్నారు? (గిరిశంచూస్తూఉన్న జేపు తానును దృష్టితిప్పి వచ్చినమనిషిని చూచును.)

గిరి—యిట్టి స్త్రీరత్నము చొరికిన కారణంచేత నేనే అస్పృష్టపంతుణ్ణి అని భావిస్తాను. అయితే ‘వగోపకారక పుణ్యాయ! సాపాయ పరసీడనం’ అన్న న్యాయప్రకారం, ఒకరిని కాపాడి ఉపకారించెయ్యడం ఉత్కృష్టమైన పుణ్యం. నిష్కారణంగా, వాడిమానాన్న వాడు బతుకటతున్న వాడికి అప్రకారం చెయ్యడం పాపానికి కారణం, గనుక మా ఆన్నయ్యని ఎంతకష్టపడి అయినా నేను కాపాడడం విధి అని యెరుగుచున్నానండి.

సౌజ—(కొత్తగా వచ్చిన మనిషితో) యెవరు మీరు?

కొత్తమని—శరూరు ప్రయోజనం కలిగి వచ్చానండి - వర్తమానం చేయకుండా వచ్చి నందుకు తీమించవలెను - కింద నొక్కుకు కానరాలేనండి.

సౌజ—రండి కూచోండి.

గిరి—(లేచివెళ్ళి ఒక కుర్చీ తెచ్చి తనమర్చీ ప్రక్కనువేసి) దయ చెయ్యండి.

కొత్తమనిషి—(కూచోకి) అక్కర్లేదు.

సౌజ—కూచోండి. (కొత్తమనిషి కూచొనును) తాము యెవరండి?

కొత్తమనిషి—నేనెవరో మనవిచేయక తీరదాఅండి?

సౌజ—యే కారణంచేతనైనా పేరు చెప్పడం యిష్టం లేకపోతే, చెప్పనక్కరలేదండి.

కొత్తమనిషి—నేవచ్చినపనికి నాపేరుతో పనిలేదండి. కొన్ని కారణములచేత నా పేరు చెప్పడముకు వీలులేదండి. తీమించవలెనని ప్రార్థన.

గిరి—షేక్స్పియర్ అన్నాడుకాదాఅండి. ‘వాట్సి నేనేమి?’ అని? దానిని నేను చిన్నగీత యుక్తగా తర్జుమాచేశానండి. ‘పేరులోననేమి పెన్నిధి యున్నది’ మన కాస్త్రాలో కూడా యెవరి పేరు వారు గట్టిగా ఉచ్చరించితే పాపవన్నారు. తమకు విశదమే.

కొత్తమనిషి—మరివొకరితో అయితే కల్పించి మారు పేరు చెప్పుదును. తమచోట ఆబద్ధం ఆడజాలనండి.

గిరి—భోజరాజు ముఖంచూస్తే కవిత్వంపుట్టినట్టు, తమముఖంచూస్తే యెట్టివాడికైనా నిజవేద నోటంట వొస్తుందండి.

కొత్తమనిషి—ఒకావొకరికి తప్పు.

గిరి—“నచేమాన్ ఈజ్ టుబిబిటీడ్” అనగా అట్టి మనిషి ఉంటే ఆమనిషియెడల మనం కనికరం కలుగజేసుకోవాలి - అంతే.

సౌజ—అన్యోనీయేది యెవరితోనూ ఆడకూడదు.

కొత్తమనిషి—మంచివారియెడల మంచిగానూ, చెడ్డవారియెడల చెడ్డగానూ, ఉండమని మాతల్లిగారు ఉపదేశం చేశారు. అంతే తీసుకో అబద్ధవాడవద్దన్నాను.

సౌజ—మిత్రత్వము పూజ్యులేగాని, వారి ఉపదేశంతో మీరు కంటికిగట్టే ఆవలంబించి ఉండకూడదు. మనం చెడ్డవారని అనుకునేవారియెడల కూడా మంచిగా ఉండుటకు ప్రయత్నించుచేస్తే, దయాళువుగలవారైన భగవంతుడు సృజించిన యీలోకము మీకు మరింత యింపుగా కనపడుతుంది. మీరూ మీ పరిచయం కలిగినవారికి మరింత సౌఖ్యము కలుగుతుంది. కాక మంచిచెడ్డలు ఏర్పరచుకొనినవాడు యెవడు? మంచిలోనూ చెడ్డఉంటుంది. చెడ్డలోనూ మంచిఉంటుంది.

గిరీ—యేమి నిలవనమాటలు! ఒక చెడ్డమనిషి ఉన్నాడనుకొండి. ఒకటి అనడవెందుకు? నేనే ఆ చెడ్డవాణి అనుకొండి. అట్టి చెడ్డవాడైన నాయెడల మంచిగా ఉండడమే నాయోగ్యత. తమవంటి మంచివారియెడల అంతా మంచిగానే ఉంటారు. “అపకారికి నుచకారము నెవ మెన్నుక చేయువాడు నేన్నో సమతీ” అని కవి అన్నమాట పర్ ఫెక్ట్ జెస్ కాదాఅండి?

సౌజ—నాభావం మాబాగా ఉపన్యసించారు.

కొత్తమనిషి—(సౌజన్యరావుపంతులుతో) తమవాక్యం గురూపదేశంగా భావించి యిటుమిడట చెడ్డవారియెడల కూడా మంచిగా ఉండడముకు ప్రయత్నిస్తాను. తమశిష్యులకం లభించడం నాకు పెన్నిధి. సత్పురుషులరక్షణం సన్మోక్షఫలం కలది. తాము మంచిలో చెడ్డ ఉంటుందని కలవిస్తే, పరిపూరమైన తమ మంచిలో చెడ్డ లేదని వింటున్నాను.

సౌజ—పరిపూరమైన మంచి ఒక్క భగవంతుడియందే కలదు. నాచెడ్డ లోకవేల వెరుగును?

గిరీ—ఖుషనరీ ఒరిజిల్ సీన్ అంటాడండి. మనవాళ్ళు దుష్కర్మ అంటారు. దాంతస్సాగోయ్యా (బెగ్ యువర్ పార్స) ఆ ఒరిజిల్ సీన్, లేక కర్మ, అనేది యెంతమంచివాడినైనా, యెంత కట్టుదిట్టమైనవాడినైనా రెక్కపట్టుకుని తప్పుతోషలోకి లాగుతుందండి. తమకు విశేషముకానిది యేమన్నది?

సౌజ—“బలవానింద్రియగ్రాహ విధ్వాస మపి కర్మతీ” అని గిత చెబుతుంది. యెవడిచెడ్డ వాడు దాచుకుని, మంచినే పైకి కనపర్చుతాడు.

కొత్తమనిషి—ఒకానొకరు లేని మంచిని కూడా ఉన్నట్టు ప్రచురపరిచి లోకాన్ని భ్రమింపచేస్తారు.

సౌజ—సత్యం. అందుచేతనే మంచిచెడ్డలు మనసే యెరగవలెగాని లోక మే వెరుగును అని అన్నాను.

కొత్తమనిషి—నటనవల కొదికాలవేల లోకానికి కళ్ళు కప్పవచ్చునుగాని, నిడివిమీద బంసారాన్నీ, యిత్తడినీ లోకం యేర్చుకుందండి. (గిరీశంతో) యేమంటారు?

గిరి—పంతులు గారికి నిద్రాభంగమౌతుంది, మీరు వచ్చినపనేదో—

కొత్తమనిషి—సౌజన్యకావు పంతులుతో స్వాభావికంగా మంచికి లోకం గుడ్డి, చెడవెత్తకడానికి చూడకుళ్ళు; గనక, చూచుచున్న, లోకం ఈయన మంచివారు అని నిరారణచేసినతరువాత, వారు మంచివారు కాకతీరదండి - తమవంటి మంచి వారు వలచేస్తే యొక్కడ కనపడడం కష్టమింది. గనక తమ దర్శనం నాకు కావడంవల్ల యీరోజు, నాజన్మానికల్లా మదిసంగా భావించి సంతోషిస్తున్నాను.

గిరి—(సందేహవేడిచి!)

సౌజ—మంచిగా ఉందావని ప్రయత్నిస్తున్నాను. అంతకన్న నాయందు యోగ్యత యేమిలేదు. మీరు వచ్చినపని చెప్పారుకారు.

గిరి—నేను కనుక్కుని తమతో ఉదయం మనవిచేద్దానా?

సౌజ—జరూరు పనిమీద వచ్చినవారూ, పేరుచెప్పనివారూ, మీతో వారి కార్యం చెబుతారా? మీది యెంత సత్యకాలం!

గిరి—వారికి నేనేమైనా సాయంచేయడానికి అవకాశం ఉంటుందేమో అనీ, తమకు నిద్రవేళ్ళందని మనవిచేశాను.

కొత్తమనిషి—గిరిశం గారు లోకోపకారపరులు.

సౌజ—మీకు కృతకరిచితులా?

కొత్తమనిషి—వారిని యెరగనివా రెవరండి?

గిరి—వారు నాయందు ఉండేదయితే అలా శలవిస్తున్నారుగాని, నన్ను అంతా యెరగడానికి నేనేపాటివాణిడి. అయినా తరుచుగా లెక్కర్లు యిస్తూ ఉండడం చాల, వీరివంటి సత్పురుషులు నన్ను యెరిగిఉండడం కద్దు; సత్కరించడం కద్దు. వీరిని కూడా నేను చూచిఉందును. అందుచేత నే వీరు కనపడగానే, యెవరు చెప్పా చూచినట్టుండీ! అని కలవరపడ్డాను. వారు కూడా ప్రశ్నన్నులై ఉందా మని విశ్చయించుకున్నారు గనక, నేను జాపకం తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నం చేయ్యను; నేను పోయి పరుంటాను. తాము ఉభయము నూట్లాడుకోవచ్చును.

సౌజ—అలాచె చెయ్యండి.

గిరి—(సౌజన్యకావు పంతులుతో) నమస్కారం, (కొత్త మనిషితో) మీరు బ్రాహ్మలా?

కొత్తమనిషి—కాను.

గిరి—(కొత్త మనిషితో) అయితే, దాసోసాం!—టుదిఅన్నోన్! నిక్కమించు తూ గుమ్మముదగ్గరకు వెళ్ళి తిరిగిచూసి కొత్తమనిషిని బతికూలుకున్నట్లు ఆభినయించి వెళ్ళును.

సౌజ—గిరిశం గారు కవి - మహాయోగ్యుడైన చిన్నవాడు.

కొత్తమనిషి—వితంతువులను పెళ్ళాడడం, యాంటీనాచిక్కుడాడమింకిఅవశ్యకవేనా అండి?

సౌజ—వితంతువులను, యిష్టమైతే పెళ్ళాడవచ్చును లేకుంటే మనవొచ్చును.

మంచితో దానికి పనిలేదు. గాని వేశ్యాసంస్కర కలవాడు యెన్నడూ మంచివాడు కానేరడు.

కొత్తమనిషి—అంతేనా అండి, లేక వేశ్యను చూడరాదు; వేశ్యతో మాటాడరాదు; వేశ్యపాట వినరాదు; అని నిర్మయంబూడా వున్నదాకా?

సౌజ—అలాటి నిర్మయం ఉంటే మరి మంచిది.

కొత్తమనిషి—తమరు యాంటినాచ్ అనుకుంటాను.

సౌజ—ఔను.

కొత్తమనిషి—(చిరునవ్వు నవ్వుతూ) గిరీశం గారూ యాంటినాచ్ కదా అండి?

సౌజ—మీకు తెలియదా? ఆయన యాంటినాచ్ కి గురువు.

కొత్తమనిషి—ఆయన నాకు కూడా గురువులేనండి.

సౌజ—అలాగనా? నాకు చాలా సంతోషం.

తమనిషి—యీవిషయంలో చాలాకాలవాయి నాకు వక్క సందేహం వుండిపోయింది; తమిసే మనవిజేసాను.

సౌజ—చెప్పండి—తప్పేమి?

కొత్తమనిషి—వేశ్యలను పాటకు పిలవఁటోతే, వాళ్ళు బతుకడం యెలాగండి?

సౌజ—పెళ్ళిచేసుకుంటేసరి.

కొత్తమనిషి—గిరీశం గారిలాంటివారిని అలా తమ ఆభిప్రాయం?

సౌజ—యేమిమాట అన్నారు! లేనో నేనో ఆయన ఒక పవిత్రమైన విశంతువును పెళ్ళికొనెయ్యున్నారుగదా, వేశ్యనా పెళ్ళాడుతారు?

కొత్తమనిషి—జపాను దేశంలో గెయిషాలని వేశ్యలు వున్నారనీ, వాళ్ళనిగొప్ప గొప్ప వారు కూడా పెళ్ళాడతారనీ యీ గిరీశం గారే కాబోలు చెప్పగా విన్నాను. జపాన్ దేశం గొప్పదేశం అని అంటారండి?

సౌజ—ఔనుగాని, గొప్పదేశంలో ఉన్న చెడ్డనే మనం ఆశలించాలా? గిరీశం గారు అట్టి అపవిత్రమైన పనికి ఇయ్యకొనరు.

కొత్తమనిషి—అయితే పెళ్ళిచేసుకోగోరిన వేశ్యలకు కోరితగిన వరులు దొరకడం యెలాగండి? లేక యెట్టివారైనా సరే అవి తమ ఆభిప్రాయమా అండి?

సౌజ—యీసంగతి యింకా నేను బాగా ఆలోచించలేదు—వేశ్యలు విద్యలు నేర్చి యితరవృత్తులవల్ల సత్కలక్షేపము చెయ్యరాదా?

కొత్తమనిషి—అట్లాచేస్తే, తమవంటివారు వాళ్ళను వివాహమాడుదురా?

సౌజ—యేం ప్రశ్న? నేను యెన్నడూ వేశ్యను పెళ్ళాడను. నాయెత్తు ధనం పోస్తే వేశ్యను మాటను.

కొత్తమనిషి—ప్రమాదంవల్ల వేశ్యశరీరం తమకు తగిలితే?

సౌజ—(నవ్వుతూ) తగిలిన శరీరం కొనేసుకుంటాను. చిత్రమైన ప్రశ్న లడుగుతున్నారు?

కొత్తమనిషి——వేద్యజాతి పెడ కావచ్చును గాని తాము శలవిచ్చినట్లు చెడలో
మంచి ఉండకూడదా? మంచి యెక్కడనున్న గ్రాహ్యంకాదా అండి?

సౌజ—మంచి యెక్కడనున్న గ్రాహ్యమే గాని మీరు వచ్చినవని చెప్పేరుకారు?

కొత్తమనిషి—నావనినట్లుకు మిమ్మల్ని చూడడమే.

సౌజ—చూడడానికి నిశ్చితవేళ రావలెనా?

కొత్తమనిషి—మీ పని మించిపోకూడదని ఆటవేళ వచ్చాను.

సౌజ—మించిపోయేపనులేవీ నాపనులు లేవే?

కొత్తమనిషి—చిరకాలం ఉన్నవారి పనులలా తమ స్వంతపనులుగానే యోచింతు
రని లోకులని విన్నాను. నాకేం లేదు. అవధాన్లుగారి కేనులూ గట్టి సహాయం
చేయ్యగలిగినవారి నొకరిని నేను యెరుగుదునండి.

సౌజ—అలాగైతే మిమ్మల్ని మాపాలిట దేవుణ్ణిగా భావిస్తాం.

కొత్తమనిషి—అంతమాట నాకు దక్కాలిగదా అండి?

సౌజ—యేమి ఆలాగ అంటున్నారు?

కొత్తమనిషి—మరేమీలేదు. ఆకార్యసాధనము ఒక వేళ్యవల్ల కావలసి ఉన్నది. అదీ
చిక్కు.

సౌజ—డబ్బు యిద్దాం.

కొత్తమనిషి—ఆవేళ్య ప్రవ్యానికి సాధ్యురాలు కానండి.

సౌజ—అయితే మరెమి కోరుకుంది?

కొత్తమనిషి—ఆమెకోరిక అసాధ్యకని తలుస్తానండి.

సౌజ—అయినా యేమిటో చెప్పండి.

కొత్తమనిషి—చెప్పితే మీకు అగ్రహం రావడమేకాని, కార్యం ఉండదనుకుంటా
నండి.

సౌజ—తనను ఉంచుకోమంటుందాయేమిటి! అది యెన్నడూ జరిగేవనికాదు.

కొత్తమనిషి—అమెల్లిబ్రాహ్మణి భూదృష్టం! మనవేం చేయగలవండి?

సౌజ—యెంతబుద్ధిమీనరాలు! అసంభర్తమైన యిలాటికోరిక కోరతగునా? మీరెలా
మోనుకోచ్చారు యింత అసంభావితమైనమాట?

కొత్తమనిషి—వ్యవహార విషయములు మాట్లాడుతూన్నప్పుడు మంచైనా చెడయినా
ఉన్నమాటలు నాలుగూ అనుకోవడం విధాయకం కనండి. ఆమనిషితలకి తగినవెట్టి
కోరిక పెట్టుకుంది అనేమాట అన్నంతినే మనిషిల్లా యెరుగడాఅండి?

సౌజ—నేను మన్మథుణ్ణి నా నన్ను పరించింది?

కొత్తమనిషి—మిక్కిలి మంచివారని కాబోలు.

సౌజ—సానిదానికి మంచితో పనిఉండదు. ఇది యేదో యెత్తయి ఉండాలి.

కొత్తమనిషి—బృహచ్చిటిక వదిలించేమోనండి.

సౌజ—వని పెరిగిలాంటి మనిషివెట్టికివ్వరకల్పనలో ఉండాలి గాని లోకంలో ఉం
డదు. యేదోయెత్తు. అందుకు సంబంధం ఉండదు—సాధనాంతరం లేదో?

కొత్తమనిషి — తమరు ప్రశ్నలు అడుగుతారు. చిన్నమాట మనవిచేస్తే ఆగ్రహిస్తారు యేం సాధనం ?

సౌజ — శ్రీకృష్ణుడి అనుగ్రహంవల్ల ఆగ్రహము నేవస్తువను చంపుకోవడమును సదా ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. ఫలిత్యం కనపర్చారు. కృతజ్ఞుడను చెప్పవలసిగది చెప్పండి.

కొత్తమనిషి — తమరు ఉంచుకోవడం మనస్కరించకపోతే తనను వివాహము కావచ్చునని కూడా అనునిషి అభిప్రాయము.

సౌజ — మంచివారిని హేళన చేయవలసినదని కూడా మీతల్లి గారి ఉపదేశం కాబోలు?

కొత్తమనిషి — మీ శ్రీకృష్ణునిమీద అనగా మీయెడల నాను అనూయక మైవభక్తి కలదు..

తమరియెడల తృణీకారభావము నాహృదయమందు యెన్నమా ఫుట్టదు నవ్వుండి.

రాయభారి మోసుకువచ్చేమాటలకు రాయభారిని తప్పు పట్టడం దుర్మతకాదు. ఇవి

జగోమాటలని నేను మనవిచెయ్యలేదు. ఉన్నమాట మనవిచేస్తే, వేళ్ళు గనక

వేళ్ళు పెట్టిన చిక్కు విప్రుజాలకపోతారా అని మనవిచేశాను.

సౌజ — వేళ్ళలకు వేళ్ళు సమదంతా అనా? (నవ్వి) నేనుమట్టుకు వోడిపోయినానని

వాప్పుసుంటున్నాను. యెగతాళిలో దించుండి - వేళ్ళు డబ్బొల్లకపోదు. ద్రవ్యం

కోరమనండి. ఆమనైనా యిస్తారు, నేనైనా యిస్తాను.

కొత్తమనిషి — అందాకా యెందుకండి? తమదాకా అక్కరలేదు. ఆ బాహ్యుడికి ఉప

కారాధం నేనే యిస్తాను. అమనిషి ద్రవ్యానికి సాధ్యరాలుకాదని మనవిచేశాను;

నమ్మరా?

సౌజ — అన్నట్టూ, మీరు గిరీశంగారి శిష్యుల మంటిరిగగా? మీరు యాంటినాచ్

కావాలి అయితే వేళ్ళవల్ల యాభోగట్టా చూపతూ మీరు యేలా వచ్చింది?

యిదంతా యెగతాళా? క్షుట్రా?

కొత్తమనిషి — నమ్మనినాగితో యేమిచెప్పను? యిది క్షుట్రాకాదు; యెగతాళి కాదు.

నేను అక్షరాలా యాంటినాచ్ నే. వివేక లేకం ఉన్నవారు యెవరు యాంటినాచ్

కారండి? కాని విధిక్షుతంచేత నాకు వేళ్ళాసంసర్గం తెప్పించికాదు.

సౌజ — యేమిటో అవిధిక్షుతం ?

కొత్తమనిషి — ఇది ! (కొత్తమనిషి నెత్తిని ఉన్న పాగాతీసి జాతును జారవిడచి; వెనకకు తిరిగి తొడుగుకున్న కోటు విడచి, కప్పుకున్న శాలువ వలెవాటుగా వేసు

కొని సౌజన్యరావుపంతులువేపు తిరిగి) నావూరూపేరూ అడిగితిరి. ఉరు విజయ

నగరగ; పేరు మధురవాణి !

సౌజ — (మొదట ఆశ్చర్యనిమగ్నుడై, యోచనపైని కోపావేశముకలిగి నిలిచి) యేమి

మోసము జరిగినది !

మధు — గురువుల ఉపదేశం గురువులే మరవకూడదు. చెడ్డలోకూడ మంచి ఉండవచ్చును. కాక మంచిచెడ్డలు యెంచేవా రెవరు?

సౌజ — యేమి దగా?

మధు—నిర్మలమైన అంతఃరణితో వస్త్రం నిజం నేముడెరుగవలె. పగా అని తోచి నది; యేమి చెయ్యగలను? వెళ్ళతాను.

సౌజ—శీఘ్రంగా వెళ్ళవచ్చును.

[మధురవాణి పాగా కోటూ విడిచి గుమ్మమువరకు వెళ్ళును.]

సౌజ—నిలు - నిలు - (మధురవాణి తిరిగి వచ్చి, కొంచెము యెడముగా యెడట నిలుచును.)

సౌజ—పాగా కోటూ మరిచిపోయినావు.

మధు—అంతేనా? మననేమరిచిపోయినాను; కొదవేవీటి? (తిరిగి రెండడుగులు వెళ్ళును)

సౌజ—మాట !

మధు—(తిరిగిచూచి) యీమాట యేం మరిచానండి?

సౌజ—నువ్వు మరవలేదు, నేనే మరిచాను. లుబ్ధావుధాన్లు గారి మాటేమిటి?

మధు—తమ మంచి లోకప్రసిద్ధమైనప్పటికీ, ఆయనయందు తమకు అట్టే అభిమానం భగవంతుడు పుట్టించలేదు.

సౌజ—ఆయనను కాపాడడముకు న్యాయవైద్యుని యేమి చెయ్యమన్నా చేస్తాను. అనేకసంవత్సరములాయ, వేళ్ళ అన్నది నాయుంటికి రాలేదే? నేను వేళ్ళతో యెన్నడూ మాట్లాడలేదే? యీనాటికి వ్రతభంగమైనదిగదా. అపారమైన విచారములో ములిగిఉన్నాను.

మధు—తమరు ప్రాజులువ్రతభంగమేది?

సౌజ—నికరాత్రివేళ పడకటింటిలో వేళ్ళను పెట్టుకుని మాట్లాడడం తన్నయింకా యేమి కావలెను?

మధు—తమకు నన్ను రప్పించలేదే? వేళ్ళు పార్టీలైతే, పక్షిళ్ళు కేసులుపట్టరా?

సౌజ—పడతాం, పట్టం; యేమైనా నువ్వు పార్టీవైనా కావే?

మధు—కాను గాని మీపార్టీని కాపాడే మనిషిని నేను యెవతె నైతేనేమి - నన్ను చూడకూడదా? అది అలా ఉండగా వేళ్ళము దేవాలయములలో భగవంతుని చూడడముకు పోవచ్చునుగదా సత్పురుషులైన తమవంటివారి దర్శనమునకు మాత్రం నిరోధమా?

సౌజ—“మంచివారు, మంచివారు” అని పలుమారు అంటూ ఉంటే నాకు లజగా ఉంది. ఆమాట మరి అనకు - చూడ రావచ్చునుగాన రాత్రివేళ పడకింట్లోనా!

మధు—వేళ్ళనని వర్తమానంచేస్తే పగటివేళ చూతురో?

సౌజ—నాశత్రువులు యెవళ్ళో నిన్ను నాదగ్గిరకు పంపారు. (సఖినిఖపర్యంతం నిజానించి) యెంతటివాళ్ళయినా ఉంటారు!

మధు—అలాగైతే తమమంచి తమకు శత్రువైఉండాలి. మీకార్యం నిర్వహించి డబ్బు ఒల్లనప్పుడు కుట్రా కూమాకంలేదని నమ్ముదురా?

008778

సౌజ—అంత మంచిమనిషిని అయితే, పాపము అబ్రాహ్మానికి ఉపకారం నీవు చెయ్య

రాదా? మధ్య నాగండ్రైతేరేమి?

మధు—నేను మంచిదాననని నమ్మగలరా?

సౌజ—అబ్రాహ్మాణి కాపాడితే నమ్మనా?

మధు—అయితే, ఓకతుని తగువు మనవిచేస్తాను.

సౌజ—అట్టేనేవు నువ్వు నాయెదుట గానీ నిలిచిఉంటే, నువ్వు యేతిగువు తీరిస్తే ఆతగువుకు వొప్పుదల అవుతానేమో అని భయపేస్తూంది.

మధు—(ముఖము ప్రక్కకు తిప్పి) ఒక్కచిన్న ముద్దుకు కరువో?

సౌజ—అంతటితో కార్యం నిర్వహిస్తానా?

మధు—యేంజేయనూ, మరి?

సౌజ—నావ్రతభంగం చెయ్యడవేదా నీపట్టుదల?

మధు—అడుగుమెట్టుకు దిగానని మెప్పులేదుగదా? యివ్వం లేనివని యేల చేయించవలె? శలవు. (రెండు అడుగులు వెళ్ళును)

సౌజ—ఆగు (మంచముమీద కూర్చుని దుప్పటి కప్పుకుని) కూచో.

మధు—కూచోను.

సౌజ—వెయ్యిరూపాయలిస్తాను తీసుకుని బ్రాహ్మాణి కాపాడు.

[మధురవాణి తిరిగి వెళ్ళబోవును]

సౌజ—వెళ్ళకు - నీకు ముద్దా కావాలి? యేం వెట్టిమనిషివి! యేమి కావాలి?

మధు—నాకు తెలియదు.

సౌజ—తప్పదూ?

మధు—తప్పదనుకుంటాను.

సౌజ—అయితే విధిలేక వొప్పుకుంటున్నాను. చిత్రం! వెయ్యిరూపాయలకంటే ఒక ముద్దు పెక్కువలెవా?—సరే-నువ్వు చేసే సాయవేదో చెప్పు.

మధు—తెల్లబియ్యం, పాటిమానికా - లుబ్ధావధానుగారు వివాహమైనపిల్ల అడవిల్ల కాదు.

సౌజ—(ఆశ్చర్యంతో) యేమిటి!

మధు—మరచితిని - అందుతో సంబంధించినవారికి యెవరికిన్నీ హానిరాకుండా కాపాడతానని శలవిస్తేనేకాని పేర్లు చెప్పజాలను.

సౌజ—లేకుంటే చెప్పవా?

మధు—చెప్పను.

సౌజ—లుబ్ధావధానులుగారివల్ల యెవరికిన్నీ బాధలేకుండా కాస్తాను. ఆయనకు కాక యితరులు యెవరైనా హానిచేసిఉంటే, నావశం కాదు.

మధు—చాలును. యిహ చెబుతాను. కరటకశాస్త్రులుగారు వారికివ్యతిరేక అడవేషం వేసి పెళ్ళిచేశారు

సౌజ—కరటకశాస్త్రుల గుంటూరు శాస్త్రులు!

మధు—అవును. కొంచెం చిరిగెడం అంతే భేదం—

సౌజ—దౌరా? ఆతగాడి దారుణం!

మధు—అతనివల్ల తప్పు లేదండి, అగ్నిహోత్రావధానుగారి కూతురు ఆయన మేన కోడలు అపిలని లుబ్ధావధానులు గారికి యివ్వడానికి నీళ్ళయ్యమైన సంగతి తమకు విశదమే. ఆసమ్మంధం తప్పించుటకు కరటక శాస్త్రులు గారు యాయెత్తు యెత్తారు. అయినా మూత్రం హాని రానీకండి.

సౌజ—దౌరా? యేమిచిత్రము! మేలుకున్నా నా నిద్రబోతున్నా నా?

మధు—నాఫీజు గుస్సి సరేనిద్రపోండి.

సౌజ—బీదవాణి యిచ్చుకోలేనే?

మధు—నాకు లోకంలో ధనవంతా అనే అనుకున్నా నే?

సౌజ—నీవు సాగసరివి. మద్దుచేదనికాదు. వ్రతభంగం గదా అని దిగులు.

(ముద్దు పెట్టుకొనబోవును)

మధు—ఆగండి.

సౌజ—ఏమి?

మధు—నావ్రతమో?

సౌజ—యేమిటది?

మధు—చెడనివారిని చెడగొట్టవద్దని మాతల్లి చెప్పింది.

సౌజ—చెప్పి తే?

మధు—అందుచేత మద్దు పెట్టుకోనివ్వను.

సౌజ—కృతజ్ఞుడనైతా న్నాను!

మధు—ఆపుస్తకము నేను చూడవచ్చునాఅండి?

సౌజ—చూడు.

(మధురవాణి పుస్తకము విప్పి చదువును)

మధు—భగవద్గీతలు. యిది మంచివారు చదివే పుస్తకమాఅండి?

సౌజ—యిది చెడవారిని మంచివారిని గా చేశే పుస్తకం.

మధు—దానిలో యేమిందండి?

సౌజ—అది చదివినవారికల్లా విలసలేని గొప్పన్నేహితుడొకడు దొరుకుతాడు.

మధు—యెవరండి ఆన్నేహితులు?

సౌజ—శ్రీకృష్ణుడు.

మధు—శ్రీకృష్ణుడు సాధిదానితో కూడాన్నేహం కడతాడాఅండి?

సౌజ—శ్రీకృష్ణుడు తన్ను నమ్మినవారితో అల్లాన్నేహం కడతాడు పరమాత్మకు జాతిభేదం లేదు.

మధు—శ్రీకృష్ణుడు అంటేనాచికాడాఅండి?

సౌజ—యేమి పెంకవు!

మిథు—అయితే యీపుస్తకం చదువుతాను. చదివి మంచిదానినూ ఆవుతాను.

సౌజ—కావలినే ఆపుస్తకం తీసుకువెళ్ళు.

మధు—శృతార్థురాలను—శలవా?

సౌజ—(కన్నులుపువైపు యోచించి) నువ్వు చూచిదానిది. దీనికోర్కాని జారిస్తాను. నువ్వురుపుడిపిల వైశంట్టావు. యీపుస్తకం మానలేవా సితిలోపమా?

మధు—దైవానుగ్రహంవల్ల లోపంలేదు. నాపుస్తకంకొన్ని ప్రాంతాల గుర్తెరుగుదును. సమీక్షించుటకు సంప్రదించునతరువాత దుర్బుద్ధి యెంతంటుంది?

సౌజ—(భగవద్గీతాపుస్తకముమీదనున్న శ్రీకృష్ణునివిగ్రహమును పేలిన జూపి) సత్పురుషుడనేనామము సార్థకమాగాగల యీసత్పురుషుణ్ణి నీకు యిచ్చాను. ఆయన స్నేహం బలమైనకొలది, మాబోల్లను తలచవు,

మధు—అప్పుటప్పుడు తమదగ్గినను చేమకోవచ్చునా?

సౌజ—(తటపటాయించును.)

మధు—మృత్తిహానినా మంచిది.

సౌజ—అయితే రావచ్చును.

మధు—శృతార్థురాలను. (పుస్తకము వక్షున అని చేతులు తోడంచి) శలవు!

సౌజ—మరోమాట! (మధురవాణి ప్రశ్నార్థకమున కనుబొమలెత్తి చూచును) నీకు గిరిశంగారి పరిచయం యెక్కడ?

మధు—క్షమించండి.

సౌజ—చెప్పవా?

మధు—తాము చెప్పక తీరదని అజ్ఞాపిస్తే చాటగలనా? పాపము ఆయనను బహుకరియ్యండి.

సౌజ—అతడి బతుకుమాట ఆలోచించుతున్నావు. వాడు అన్యకుడైతే, పాపము ఆబుచ్చమ్మ బతుకు చెడుతుంది. అది ఆలోచించావుకావు.

మధు—(ఆలోచించి) ఆవును. ఆయన నాకు కొంతకాలం యింగిలీషు చదువుచెప్పే వారు. కొంతకాలం ఉంచుకున్నారు కూడాను.

సౌజ—యెన్నాళ్ళకిందట?

మధు—మొన్న మొన్నటిదాకా.

సౌజ—చిత్రం! ఒక్కనిమిషము ఆగు. (పైకి వెళ్ళి గిరిశమును వెంబడిట్టుకొని వచ్చి) నెపోలియన్ ఆఫ్ యంటిమాన్ గారూ! యీమెను మీరు యెరుగుదురా?

గిరి—కొంతకాలం కింద గిరిశం అనే పూలిష్ యంగ్ మాన్ వొకడు ఉండేవాడు. మధురవాణి అనే అబ్దుల్లాజీవుల్ నాచిడెవిల్ ఒక తెఉండేది వాడి దుగదృష్టవల

దానివలలోచిక్కి, మైమరచి అంధకారంలో పడిపోయినమాట సత్యం: ఈ ఉపదేశం కొంతకాలానికి జ్ఞప్తికితెచ్చుకొని ఆ అంధకారంలోంచి కిక్కిరిస్తూ వులపాపములు చేరుకొని గతంకలగా భావించి మరిచి మంచిచింతలతో ఆగిరిశవే యాగిరిశం. అమధురవాణే యామధురవాణి. స్వస్థానికి ఒక్కచింత వాయిగా ఉన్న నన్ను నరకానికి లాగడానికి తిరిగి యిక్కడ నావు అని ఆపిర్చించింది! ఐటర్నల్ ఆల్టర్ గెజర్ ఏన్యూలైఫ్—పాపంలో తొలగి పశ్చాత్తాపపడి, రిఫార్మ అయినాను. నావంటి సిన్నర్ ని సహాయం చేయి వాళ్ళని చెయ్యడం తమ బిరుదుగాని, బ్రతుకు నెరచడం న్యాయం కాదు. యువర్ మెరీస్!

సోజ—యెన్నాళ్ళయింది చీకట్లోంచి వెలుతురులోకి వురికి?

గిరి—(పూరకుండును.)

సోజ—(మధురవాణితో) నువు చెప్పగలవు.

గిరి—యెన్నాళ్ళయితేనేమిటి? ట్రూరిపెం టెన్సుట్టంటిఫోర్ అవర్ని చూ

సోజ—ఓరా? నీలాంటి అపాధభూతులవల్ల నీరుగువుగాను యంతసులభం నడతారూ! ఆరు, నన్ను కూడా భ్రమింపజేస్తే! నిన్ను మరి చేరనివ్వ మ్రుచు పూనాలో విడోను హోముకు పంపమనీ మీగురువు గారికిగ యిస్తాను. ఆమె చదువునుని ప్రాజ్ఞారాలై తినయిష్టం వచ్చిన వారిని పెట్టి పట్టుంది. లేకుంటే మానుతుందీ రిఫారము అయితివనిగదా నీవు చెప్పితివి. కాలేజీలో ప్రవేశించి, పైపరీక్షలకు చదువుకో. నీ ప్రవర్తన బాగున ద్రవ్యసహాయం చేస్తాను. బుద్ధితెచ్చుకుని బ్రతుకు. మధురవాణిని డెవిల్ డెవిల్. ఆమె నీ అయోగ్యత అయినా నొక్కి ఆకిగితేనేగాని, చెప్పిందే! పకసత్యకాలపు బ్రాహ్మడిని కాపాడడమే కాకుండా, దుర్మార్గుడైన నీ సడకుండా బుచ్చమ్మను కాపాడింది. నాకు ఒక మహావకారం కూడా గనుక, నాసంతోషమును తెలియచేయుటకు యిదిగో ఆమెతో పో చేయును.) నెపోలియన్! తక్షణం యింట్లోనుంచి పైకి పో!

[గదిగుమ్మము దాటి]

సో—దామిట్! అదేమిటా అనిగింది!

(చెర గంపక తీరు)

